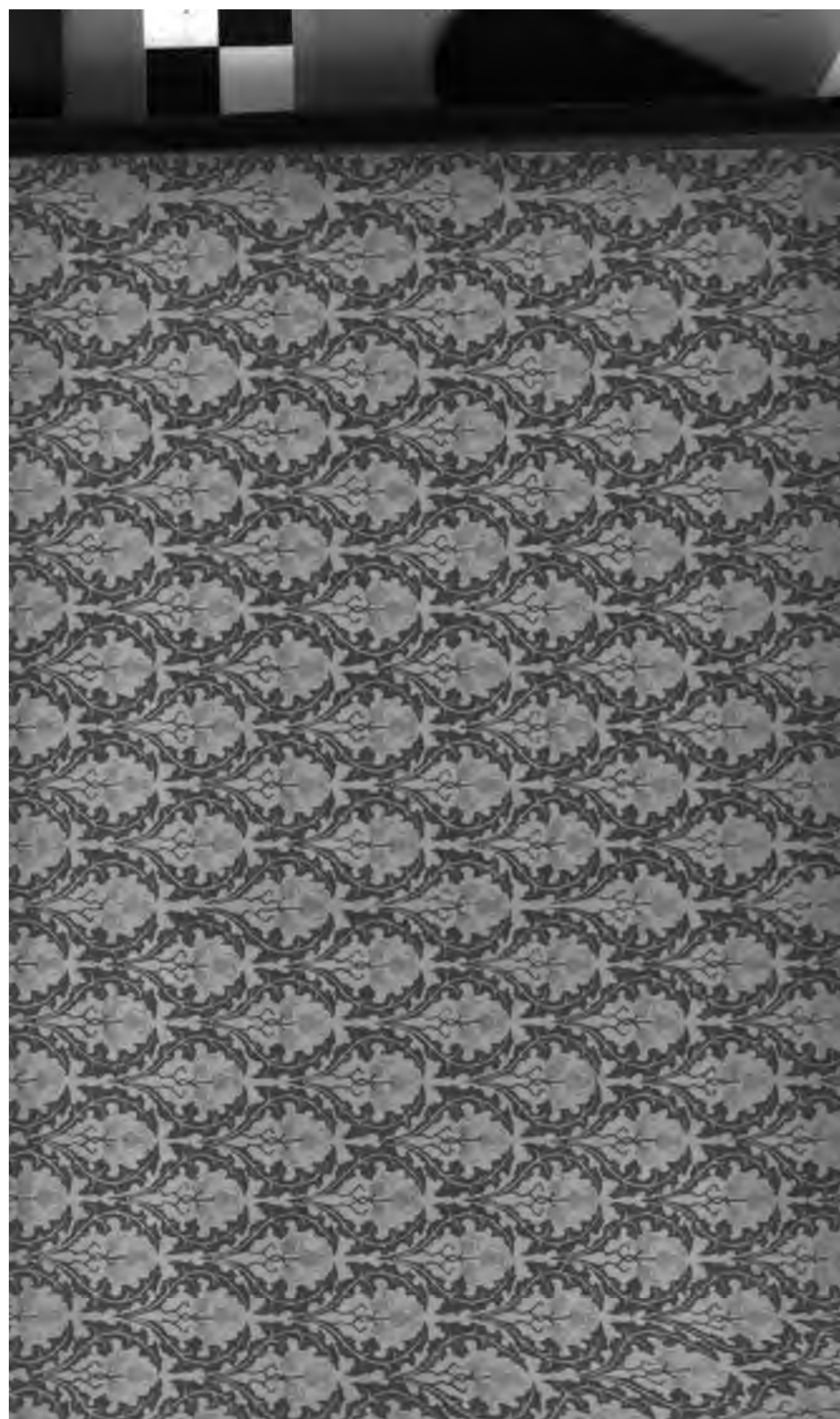

[redacted]

POHLEDY DO ŽIVOTA BOHOSLOVCŮ A KNĚŽÍ.

AFORISMY, KTERÉ NAPSAL

DR. FRANTIŠEK X. NOVÁK

C. SS. R.

V BRNĚ 1902.

TISKEM A NÁKLADEM KNIHTISKÁRNY BENEDIKTINŮ RAJHRAD.

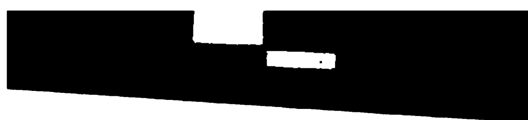
S POVOLENÍM PŘEDSTAVENÝCH.

[redacted]

KLERU ČESKOMORAVSKÉMU

VĚNUJE

SPISOVATEL.

DÍL PRVNÍ.

|| ||

PŘEDMLUVA.

Zachmuřen, těžkými chladnými mlhami zahalen jeví se obzor kněžského života. To nový čas zápasí se starým; to chlad vzájemného osočování, to chmury vzájemné nedůvěry, to mlhy všeobecné nejistoty, nerozhodnosti, jak vždy se s nimi setkáváme v dobách kritických, přechodních.

I na staré osvědčené bojovníky kněžské ten čas dopadá dusivě, mrazivě. Mladým nejedněm — se slabými plicemi, s malou obeznalostí kraje — by mohl býti osudným ... Pro všecky ty, staré i mladé, jak trpíme, bloudíme, snažíme se pod ranami času, psány „Pohledy“. Mají býti jasnými, teplými paprsky do těch chmur a mlhovin, mají povznášeti k čistým slunným výšinám svatého kněžství, mají i varovati shnilých, bezedných tůní a močálů ... Mají vrhnouti několik vůdčích idcí do přítomného rozvíření a zatemnění ...

Úmysl diktoval formu. Proto jsem nezvolil způsobu rozjímacího, ačkoli z vážné strany mi k němu raděno. Nechtěl jsem nikoho nutiti k passivnímu následování, pro něž doba naše bez toho tak málo má smyslu, nechtěl jsem unavovati dlouhým kázáním. Rozvinutí praporu, výstražný výkřik, povznášející, třebas nesouvisle do vřavy vržené slovo účinkují v do-

[redacted]

bách pohnutých více — a já psal aforismy. Možná, že někdo logikou školskou vyhejčkaný mi někde vytkne nesouvislost. Kněz v životě stojící vycítí všude, po čem na prvním místě jsem se snažil: logiku života.

Velikou část myšlenek tuto uvedených přednesl jsem za příležitosti různých exercicií bohosloveckých neb i kněžských. Ale kniha sama, jak nyní ji kleru našemu podávám, napsána skoro celá hlavně na úpatí Dachšteina, věčným sněhem pokrytého, nad rajsky krásným údolím horní Emže, a částečně i mezi kvetoucími, bujně se zelenajícími vinohrady dolnorakouskými. Jsouť „Pohledy“ i po té stránce skutečnými pohledy. Bloudě vonnými lesy a vinicemi, těkaje okem po kraji požehnaném, pohlížel jsem duší svou do drahé vlasti, do poměrů kdysi vlastních, nyní pak dalekých, ale ještě nikoliv cizích... Pro vlast svou, ale v cizině a ze zkušeností hlavně v cizině nastřádaných — z osmnácti let života kněžského jen čtyři zdržoval jsem se mezi lidem svým — psal jsem knihu. Ne na chválu osoby své to uvádím, vždyť nebyla to láska, která mne s cizinou spoutala, nýbrž na obranu knihy své. Na obranu její proti úzkosti našich domácích poměrů. Ta naše úzkost se mi i za psaní neustále pletla do péra, nejednou vážnou myšlenku jsem jí, ač nerad, obětoval. A ještě i nyní se obávám, že by pro ni nejdůležitějších statí knihy místo na zúrodnění kněžského života vykořistěno mohlo býti na jeho jen ještě větší rozvášnění, na farizejské posuzování jiných, na uštěpačné dohadování, komu co patří, a, což jest ještě ošklivějším, na zatahování ideí obecných na pole osobní. Proti tomu tedy nebezpečí stavím s důrazem do popředí širší, nejen české svoje stanovisko. O rozšíření prosím, a ne o súžení. Zlo, které tak rádi svádíme na jiné v poměrech vyšších, leží často mnohem blíže, v našem bezprostředním okolí, ne-li v nás...

[redacted]

Knihu rozdělil jsem na dvě části. Část prvá týká se více bohoslovců, část druhá kněží. Ale i v prvé části i v druhé jsou myšlenky, idey, které jak pro bohoslovce tak pro kněze jsou stejně důležity. Proto nechtěl jsem knihy děliti na dva neodvislé svazky.

Též bylo mým úmyslem v dodatku pojednati přímo o naší katolické moderně (nepřímo na nejednom místě jsem se toho směru dotekl). Upustil jsem však od té myšlenky, jednak abych do knihy nemísil zbytečně polemiky, jednak aby přes příliš nevzrostla. Μέγα βιβλίον, μέγα κακόν, říkávali již staří. Pokud na mně bude záviseti, vydám o tom ještě tohoto roku zvláštní delší pojednání.

Osmělil jsem se věnovati knihu kleru českomoravskému. Sedm nejdůležitějších let svého života nosil jsem oděv kněze světského a ještě dnes mne pojí s klerem českomoravským nejeden svazek vroucí vděčnosti, úcty, přátelství, společných snah a oné lásky k lidu našemu, která vedle sv. víry byla mi vždy i za každých okolností nejpřednější hvězdou života. Vracím poněkud úroky z kapitálu půjčeného… Bude splátka přijata tak, jak byla míněna? Dejž Bůh dobrotivý, na přímluvu blahosl. P. Marie a našich sv. věrověstův slovanských.

V TULLNERBACHU u Vídně, na den sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje 1902.

SPISOVATEL.

[redacted]

Anděl anebo ďábel.

Na břehu řeky stojí jinoch a sleduje hru vln, zkoumá hloubku dna a — přemýšlí, má-li na vždy svěřiti těm vlnám loďku mladého života...

Ten jinoch — bohoslovec.

Řeka — kněžský stav.

* * *

Co je kněz? Považ, co koná, a poznáš, co je.

Obětuje Bohu všemohoucímu,

svolává Pána světů na oltář,

trvá s Tvůrcem v nejužším spojení,

prostředkuje mezi uraženým Bohem a kajícím člověkem,

pokračuje ve spasném díle Kristově na zemi.

To je kněz, a to je jeho stav. V ty konce nesou se svaté proudy řeky tekoucí od Večeřadla a Golgothy.

* * *

Nuže, proč váháš svěřiti jí, té řece požehnané, loďku života?

Píseň věčnosti zpívají její vlny. Kdo jednou se napil z jejich štědrosti, nikdy již se nevymaní z jejich moci.

Rozloučení jest podmínkou její plavby. Blahé sny i veselá bezstarostnost mládí, čistá láska otce a matky, bujná nevázanost vlastní odpovědnosti..., ty se jen z dáli a pořád víc a více z dáli mohou dívati za smělým plavcem; následovati ho nemohou v ta místa, kam vln ho nese chvatný rej.

Hluboké je dno řeky a plné propastí... Má i své zátočiny, má i mělčiny své. Nevidí jich ještě nezkušené, polou snem zahalené oko mladické, nevěří v ně. Ale zažije jich jistojistě časem svým... možná již zejtra, možná za rok, za deset, dvacet let... Třeba pevné ruky, stálé práce, neunavné pozornosti, nemá-li loďka utonouti v hlubinách, zahynouti v mělčině.

A břehy té řeky? Brzy kraje vyvolených, brzy země zavržená. Hned ráje nevýslovné krásy, hned zase pouště zjevů příšerných. Jednou s nich vítá plavce povznášející jásot přátel nadšených, jednou (o, jak to bolí!) zuřivý pokřik zarytých nepřátel. Někdy ho cestou provází modlitba, jindy proklínání; někdy zpěv, jindy pláč.

A plavec spěchá neustále dál a nesmí se zastaviti. Nad ním bdějící Milosrdenství, před ním jeho cíl. Spěchá sám a sám...

* *
*

Golgotha stojí prostřed národů. Kříž, který na ní před 18 sty let byl vztýčen, stal se problemem všech problemů. Nikdo se mu nemůže vyhnouti, každý musí jíti okolo něho, buď miluje nebo nenávidě, buď žehnán anebo klet, buď vyvolen anebo zavržen...

[redacted]

Tak i ta svatá řeka kněžství, ježto vytryskla sice v cenakulu, ale požehnaných věčných vln svých přibrala na Golgothě, z ran umírajícího Krista, protéká středem lidstva trpícího, pracujícího a Boha hledajícího, hřešícího a se kajícího... Na všem má podíl, svůj zvláštní podíl, i na lidské ctnosti, i na lidském hříchu, který umývá; a přece nikdy nemůže býti umenšen bohatý její proud, nikdy a ničím sám v sobě potřísněn, zakálen...

Jako ten kříž na Kalvarii, tak staly se růžové toky její problemem všech problemů, od 18 set let až na dny naše, a na dny, které přijdou po nás...

* *
*

Co je kněz?

Řečeno již, že plavec na řece svaté, ale hluboké a mocné... Nedostačí pro toho, kdo míní se jí svěřiti, podivovati se pouze její velebné svatosti, ale třeba i zkoušeti napřed a tužiti sílu paží svých, energii své vůle, čistotu úmyslů svých...

Byli svatí Boží a jen s třesením svěřili jí veliké duše své.

* *
*

Který jiný stav dal církvi Boží tolik velikých světců, kolik stav kněžský? Který jiný stav tolik vykonal pro posvěcení lidu křesťanského? Který stav rozšířil tou měrou království Boží na zemi, naplnil svět slávou Boha jediného, nebe pak vznešenými reky?...

Což nebyli kněží apoštoly víry Kristovy, otci mučenníků? Což nestáli vždy kněží v prvních řadách bojovníků za čistotu a neporušenost učení Kristova?

Což nejsou životy velikých kněží Augustina, Bernarda, Karla, Ignáce a jiných jako hvězdy zářící lidu křesťanskému až po dnes na příkré cestě k nebi? . . . Dějiny církve nemají velkolepějších, úchvatnějších, slavnějších stránek nad ty, které vypravují skutky velikých svatých kněží. — —

A naopak. Ze kterého jiného stavu vzešlo tolik hrozných pohoršitelů lidu Božího jako ze stavu kněžského? Ve kterém jiném stavě vybujely (za jistých dob dějin církevních) v takovou obecnou metlu zločiny svatokupectví, smilství, lakoty, prospěchářství, pýchy? Kdybychom si opravdově položili otázku, zdali kněží (nehledíce ku smilování Božímu) více vzbuzovali slovem svým nebo ničili svým příkladem, jak by odpověď dopadla?

* * *

Každá velká idea má nejen svoje vítězství, ale i své *boje* a své alespoň částečné, chvilkové, nerozhodující *porážky*, má své vítěze i *padlé*, své hrdiny i *zrádce*.

Není snad idey vznešenější nad ideu čistého, Bohem nadšeného, Bohu podobného kněžství. A proto není stavu, který by se mohl honositi takovými vítězstvími, takovými hrdinami jako stav kněžský. Ale týmž důsledkem není stavu, který by měl vždy takových členů zvrhlých jako tentýž kněžský stav.

* * *

Doznati, že vždycky byli mezi námi slaboši, padlí, zrádci, ještě není *omluviti* nebo jakkoli jen *zmenšiti tohoto zjevu neštěstí*, zodpovědnost a hřích, ještě není dáti někomu dovolení, aby na takové zrádcovství *spekuloval*. Ještě není dispensí

těm, jichž se týká, aby nemusili bdíti a přičiňovati se, aby počet takových nešťastníků byl pořád menší a menší.

Rok co rok udávají se mnohá neštěstí na moři, a přece pohánějí pokaždé kapitána nešťastné lodi na soud a po případě i ztrátou hrdla trestají jej. Proto duch lidský tím více pracuje a stále přemýšlí, jak neštěstí ta zmenšiti, jak drahocenné životy lidské pojistiti... Kapitán je kněz, životy mnohých svěřeny jeho bdělé, věrné péči. Duch kleru, seminářů, představených jest to, jenž bdí, jenž má na starosti, aby každá loď ploula co nejjistěji, aby již předem ničeho se nezanedbalo.

* * *

Vraťme se ještě k myšlence dříve pronesené.

Čím mocnější idea, čím nadšenější vzbudila bojovníky, čím hlouběji sahá do života a čím více na konečném jejím vítězství záleží, tím urputněji okolo ní vznikají boje, tím hojnější žeň má smrt, tím hroznějšími způsoby umírají padlí v zarputilém zápase.

O toho bojiště kněžské idey, těch smrtí duší kněžských! Na témž poli, na kterém vyvstali andělé strážní vyššího snažení lidského, spatřiti lze i ohavné ďábly, zhoubce svaté víry a ctnosti. Tam kde slavně se jmenují Petrové, Leonové, Ambrožové, Athanášové, tam s hrůzou se připomínají Jidášové, Ariové, Apollinariové, Fotiové a jiní.

Kdyby bylo lze napsati věrně a zevrubně historii smrti kněží odpadlíků, zdali by svět měl knihy plnější hrůz pekelných, zvrhlosti ďábelské a ohyzdnosti satanské nad knihu takovou?...

* * *

Kněz nikdy Bohu neumírá smrtí přirozenou, prostou, ale umírá nákazou, morem, o nichžto nevíme, kolik jiných nešťastných obětí si vyhledají a po kterém čase, ve kterých končinách strašnou pouť svoji ukončí.

Hle, Arius, Hus, Luther, Zwingli!... Umřeli Bohu a nakazili až na naše dny celé národy smrtí svou. A proč i dnes v nejedné zemi, v nejedné osadě katolické sv. víra takořka z kořene je vyvrácena, povalena? Řádil tu kletý bacil kněžského pohoršení. Minou obyčejně pokolení, nežli zcela jej vyplenǐš.

* * *

Co jest kněz?

Most, po kterém jdou duše přes dravé proudy tohoto života, přes nepronikuntelná tajemství sv. víry, přes propasti věčnosti k Bohu svému... Kdo dovede spočísti všecky články a nýtky toho mostu? Kdo dovede říci, jak do sebe zasahují?... A může zrezavěti, může prasknouti jeden článek, jeden nýtek, a praskne vedle něho druhý, třetí... a řítí se do hlubin propasti i most i ti, co po něm kráčeli...

* * *

Levi mezi ostatními kmeny Israelskými je kněz. Ani vlastní země nemá ani řemesel a obchodů, ani toulu a meče... jen školy a chrám a svatostánek a knihu Zákona. Tyto-li si zamiluje, těchto-li si bude hleděti, bohatším bude všech ostatních kmenů. Po oněch-li bažiti bude srdce jeho, bezbranným vyvrhelem, zedřeným žebrákem, bezectným tulákem, nešťastným hladovcem potloukati se bude mezi ostatními kmeny, any jím opovrhují.

* * *

Andělem jest kněz, an denně stojí přede tváří Nejsvětějšího. Ale andělem, který ještě nepřestál zkoušky. Jistotně ho miluje Bůh, jistotně velikým ho zahrnul milosrdenstvím a velikou mu na konci chystá odměnu. Avšak zatím žádá Bůh na něm více než na věřících ostatních. Jako v žádném jiném stavu vodí ho Bůh ve stavu kněžském cestami protiv, zkoušek, nebezpečenství. Denně takořka se mu poskytuje příležitost voliti mezi andělem a — duchem padlým.

* * *

Jako bílý sníh Alp jest kněz.

Dokud dlí na své nebetyčné výši a slunce se odráží v jeho skvělosti, hlásá žasnoucímu oku poutníkovu svatost i svrchovaný majestát Boží. Padne-li však se své závratné výše, dopadne do údolí jako — lavina. A kam lavina padla, tam zaznívá srdcelomný pláč, tam krajiny dříve rajsky krásné proměňují se na dlouho v chladné pouště ledu a kamene, tam z míst veselí a zpěvu stávají se hroby utracených lidských životův... A třeba často jen slabého větérku, jen pouhé ozvěny, aby z alpského sněhu vyvinula se hrozná lavina. To tou výší!

* * *

Hle, líc a rub kněžského povolání.

Líc jest všecka krásná, spanilá, vznešená — nebeská. Ale rub má svoje hrozné stíny, má nedohledné propasti a kolmé srázy.

Líc je stav kněžský sám v sobě. Rub jest to věčně slabé, kolísavé srdce lidské, které tomu stavu se věnuje.

A mládež oddávajíc se tomu stavu tak ráda pozoruje pouze jeho líc. Jest to její privilegium, hledati všude jen růže a neviděti hada skrytého v trávě. Je v tom někdy i nevědomá pohodlnost. Upírá oči na budoucího anděla, aby nemusila bojovati s přítomným v srdci ďáblem. Opíjí se nepopíratelnou objektivní krásou stavu vyvoleného, aby přehlušila, neviděla, zapomněla, jak mnoho jí se ještě nedostává subjektivně na to povolání. A může ten klam míti osudné následky!

* * *

Tedy co? Utíkati stavu kněžskému? — Jen mravní sketa utíká před tím, co uznal za krásné a vznešené, čehož však nelze dosíci bez přemáhání, bojův a obětí. A mravní sketa v žádném stavě nebude šťasten, poněvadž všude třeba se přemáhati a zapírati . . .

Ne utíkati před stavem, ale záhy třeba přičiniti se a ničeho nezanedbati, aby připravena, vyzbrojena, dosti silna byla duše naše, stav ten nejenom vzíti na sebe, ale i jeho povinnosti věrně konati. To-li svědomitě učiníme, klidně můžeme odevzdati loďku života svého požehnaným vlnám kněžského veletoku a božské prozřetelnosti.

* * *

Zle řádí bouře času. Všem vášním uvolněna uzda, všecky ohrady autority a tradice, všecky ohledy na veřejné blaho povaleny, všemu, co k nebi kdy lidstvo poutalo, vypovězena gigantická válka. Již ztrhány válejí se v prachu svazky, které vázaly člověka

[redacted]

k člověku, s rachotem řítí se trůny, jako údery hromu otřásají vzduchem neslýchané blasfemie, sviští světem píseň revoluce. Všecko jest otřeseno, všecko zalézá a klesá, všecko zmámeno a zastrašeno...

A v té bouři vztýčen dosud vlaje prapor čistého, svatého, Bohem ustanoveného kněžství! Již Herodes a Nero a Julian zuřivě se po něm hnali. Jindřich IV. zlatem ho chtěl udolati, Luther, Kalvin blátem nízkých duší svých uházeti... Ten prapor by mohl vyprávěti o tisíciletých bojích, ale i — vítězstvích. *Nejčistší idealy lidstva jsou naň napsány*... Proto i dnes zuřivější než kdy jindy proti němu, jedinému ještě zbylému odpůrci, vzkypěl boj, proto dnes světější než kdy povinnost, seřaditi se okolo něho, třímati ho, brániti ho...

Ano, cokoliv přítomnost i budoucnost má lepší naděje, jako oheň s nebe my chováme ve svém lůně, střežíme svým učením, bráníme svým životem. V tom jest naše provinění v očích odpůrců, v tom naše velikost v očích hledajících pravdu. V tom klíč všeho s námi zacházení. Krvácíme z tisícerých ran a skryté tisíceré rány jiných hojíme. Proklínají nás a žehnají naší památce. Straní se nás jako nákazy a vyhledávají nás v krajní hodině záhuby jako spasitele. Předpovídají nám jistou záhubu a vědí, že naše jest budoucnost — ne naše, ale toho, který řekl: *Brány pekelné jí nepřemohou*...*)

* * *

O Bože dobrý! Jak je sráznou stezka,
jíž kráčíme tím světem k branám Tvojim!

*) Math. 16, 18.

[redacted]

Krok jedinký — a propast je nám hrobem —
Krok jedinký — a s hvězd padáme v peklo!

O Bože dobrý, podchycuj nám kroky!

(Dostál-Lutinov: Legenda.)

Dominus pars hereditatis meae.

(Žalm.)

Není zdánlivě většího odporu než mezi mladostí a odříkáním, mezi kvetoucí mladostí, která málo ještě užila v minulosti, ale duší práhnoucí vyzírá po rozkošných pohárech budoucnosti, a mezi bledým odříkáním, které jednou rukou odsouvá kalich rozkoší, ano druhou podává trnitý věnec přísných povinností, přemáhání sebe, odluky...

Není větších zdánlivě protivníků nad mladá léta a oběť. Obětuje-li stařec letitý neb i muž vyspělý, obětuje toliko částku života, snad jen zříceniny, s nichžto květ illusí dávno již opadal, obětuje, maje snad za to, že jinak býti ani nemůže. Jinoch-li však obětuje, oběť jeho obsahuje všecko — vždyť těch několik právě minulých let dětského života sotva lze nazvati životem — obětuje nejen život, který sám o sobě není leč řetězem křížův a utrpení, ale obětuje i ty drahé sny své, i ty illuse, tím skvělejší a tím lákavější, čím více vzdáleny a nejisty jsou jejich předměty, obětuje, ani bojem o ně se nepokusiv, miláčky duše své...

Není zdánlivě propasti hlubší nežli mezi mládím a smrtí; mezi mládím, kde srdce nejvroucněji

bije, a smrtí, kde tlouci přestává; mezi mládím, kde žití dosahuje nejvyššího stupně, a smrtí, která život veškerý ničí; mezi mládím, na něž se všecko usmívá, po němžto vše touží, jemuž s láskou vše se kloní, a smrtí, na niž i stařec jen s hrůzou myslí, před níž i dítě se chvěje . . .

Který kandidát kněžského stavu, který počátečník v duchovním životě nemá chvílí, kdy ta trojí propast — a vlastně jest jen jedna jediná odříkání, oběti, ano částečné smrti člověka přirozeného se před ním rozevírá v celé své ohyzdnosti šklebivé, a veškeré hloubce temné, nedozírné? A z jejího jícnu rozličnými hlasy, jako údery kladiva, buší na jeho srdce nářek sklamané mladosti, chechtot veselícího se světa, dithyramby všech rozkoší dohromady a zas každé o sobě zvlášť . . . Odtud vystupují otravné páry, které jednak činí, že mozek myslící jako massa neforemná se rozplývá, že ruka odhodlanosti těžká jest jak olovo a všeho dobrého neschopna, že noha vytrvalosti a pokroku chvěje se a div neklesá. Jiné zase z těchto par zhušťují se ve vzduchu v temné zlověstné mraky, stavící se mezi duši a Slunce duší, Boha, hrozící způsobiti bouři, která může připraviti o statky nejvyšší.

* * *

Nebezpečno, v základních věcech života nedati si odpovědi nebo tápati ve klamných mlhovinách citu. A zřeknouti se světa, obětovati se Bohu, žíti zcela i věrně svému novému povolání, pro čekatele stavu kněžského podmínkou zajisté jest základní, ano do jisté míry svrchovaně základní.

Nuže, kde jest to responsum mortis na otázky a námitky přirozeností, světem, pokušením nám ustavičně v cestu kladené? Jak se jmenují ty balvany, dosti mocné a způsobilé, jednak aby sloužily za ná-

hrobek srdce světáckého, po rozkoších práhnoucího, jednak aby byly zviklanému základem života nového, vyššího, Bohu posvěceného? Jsoutě tři:

Vědomí povolání Božího,
vyšší krása ctnosti,
věčně vážné tajemství záhrobního života. —

* * *

Jeden jest základní organismus všech rostlin; ale jsou snad proto všecky rostliny ve všem sobě rovny, ve vzrostu, v podobě, ano i v podmínkách svého života, vzrostu a rozvoje? Kdož by se odvážil cos takového tvrditi? V téže vlhké, močálovité půdě, kde třešeň dojista by zahynula, vrbě daří se výborně. A na skalných stráních, kde by vrba buď zanikla neb alespoň bídně zakrněla, nese třešeň své bohaté ovoce... A vysoko na horách, poblíž hranic věčného sněhu, kde mohutný strom pod nárazy ostrých větrů a šlehy sněhových dešťů chřadne a mizí, tamtéž v nepřekonané jemnosti, čistotě a kráse útlá vzrůstá alpská anemonka, která by, přesazena jsouc do klidného a teplého údolí, jistojistě zahynula.

Dejme tomu, že by ty rostliny měly rozum, a že by jim na vůli bylo zůstaveno, ustanoviti si místo svého přebývání, zdaž by si alpská anemonka nezvolila chladné, ale čisté horské výše a třešeň suché stráně na žhavém slunci a vrba mastná mokrá údolí? A připusťme i tu představu, že by ty květiny měly srdce po lidsku cítící, s touhou po štěstí a blahu, zda-li možno pomysliti, že by ona anemonka mohla býti „šťastnou" a spokojenou v mokré mastné půdě údolí, kde vrbě tak výborně se daří? Vždyť konečně štěstí není ani snem opilce ani přeludem šílence — takovému „štěstí" bychom se leda

útrpně usmáli - nýbrž jest květem vyrůstajícím z kmene, z kořenů, byť i skrytých pod zemí, přece však skutečných, z půdy kořeny ty živící a zúrodňující. Štěstí není číslicí, kterou žák ve škole na tabuli libovolně si nakreslí, nýbrž jest součtem obchodníka, z výloh i příjmů vzniklým. Štěstí není prostopášným hýřením rozpustilce, ničícího bezúčelně i svévolně nejvyšší statky životní, nýbrž právě naopak *rozvíjením tohoto života* podle pravidel, jak nám je Bůh přirozeným i nadpřirozeným způsobem ustanovil — neboť jen tak si lze mysliti opravdové rozvíjení — za účelem jím samým nám určeným. Čím vyšší rychlostí rozvíjení to se děje, za čím vznešenějším cílem se nese, tím krásnějším bude štěstí. *Celkový* cíl rozhoduje i přes obětování některých částek druhu nižšího.

* *
*

Odkud to, že tvorové dle téhož velikého zákona organického jsouce stvořeni přece za podmínek tak různých, ano někdy přímo sobě odporujících, nacházejí všecko, co náleží k jejich životnímu rozvoji, ano bychom ještě dále po lidsku o nich mluvili, k úplnému jejich štěstí? Odpověď na otázku tu sama sebou se naskýtá a je tak jednoduchá, že není ani možná pochybovati o její správnosti.

To Bůh tak učinil, chtěje, aby na žádném místě, za nejrůznějších podmínek nenedostávalo se něžných svědků jeho všemohoucnosti a lásky, krásy a moudrosti. Touto mnohostranností, či vlastně tím *obmezením* jednotlivých tvorů k jiným a jiným cílům, *tvor nejen ničeho netrpí*, ano po případě i získává jím. Anemonka alpská není bídnější pohodlné vrby v údolí ... Tou mnohostranností však na všechen způsob *slouží se celku*, jemuž takto ote-

[redacted]

vírají se nové prameny nejen rozmanitosti a krásy, nýbrž i výživy tvorům jiným nezbytné.

Tato pravda, tak jednoduchá jsouc a přesvědčivá v přírodě, tisíce má protivníků, má-li jí býti užito o tvorech vyšších, o lidech, o nás samých. Nitimur in vetitum. Nám každé obmezení libovůle, již i v theorii, zdá se býti tak nesnesitelným, že raději zavíráme oči zdravého rozumu, raději věříme nerozumu, než abychom uznali, že nejsme neobmezenými.

* * *

Jsme opravdu neobmezeni?

Nejsme neobmezeni co do posledního cíle našeho, který Tvůrce náš vzhledem na veškerenstvo, vzhledem na celek nezměnitelně nám ustanovil.

Nejsme neobmezeni co do darů, které podle těla i podle duše, přiměřeně k cíli nám vytknutému, tentýž Bůh nám dal za životní výbavu.

Neobmezeni jsme však jistým smyslem co do vůle svobodné, kterou nám možno, darů Bohem svěřených buď užiti nebo neužiti, užiti buď dobře nebo zle, užiti buď dokonale neb nedokonale.

* * *

Tím, že Tvůrce rozličným lidem rozličné vlohy těla i duše dal darem životním, pojistil si, že se budou lidé i vždy rozličným stavům věnovati, jak to prospívá celku a jak to odpovídá láskyplným úmyslům prozřetelnosti jeho. Neboť zákonem přirozeným každý tomu nejraději se věnuje, k čemu i v duši i v těle svém nejhojněji základního kapitálu nachází.

Ty dary přirozené těla i duše, které Bůh jednotlivcům dal závdavkem života, jsou i přirozenými ukazateli cesty ku pravému povolání.

Jsou zároveň i jedině správnými ukazateli cesty ku pravému štěstí.

Kdo se v důležité otázce životní jinými ukazateli bude spravovati, toho život pokvete — na hlucho, i co do působení, i co do štěstí životního.

Uvažujeme-li tedy věc se stanoviska pouze přirozeného, vidíme již, že povolání není věcí citu, srdce, i ve šlechetném-li smyslu slovo to pojímáme, nýbrž jest především věcí zralého pozorování, poznání, soudu, rozumu. Jestliže rozum se v závěrcích svých o povolání nezmýlil, cit, třebas se z počátku zdráhal, srdce dostaví se později bezpečně samo. Kde však srdce samo, proti rozumu, nerozumně volilo, zhyne později nezbytně následkem bídy, do které se samo uvrhlo planým horováním.

Anebo, abychom jasněji mluvili, při volbě stavu není nejpřednější myšlenkou, jak těžkým, jak zodpovědným je stav a ani jak líbezným a snadným, jak příjemným a krásným jest, nýbrž jaké dary duše a těla nám svěřil Bůh, a ve kterém stavu je budeme moci co nejdokonaleji i nejjistěji rozvinouti.

* * *

Tato pravidla mají svou platnost při volbě stavů všech. Ale jsou stavy, při nichž nestačí postaviti se na stanovisko pouze přirozené.

Bůh, jenž nepřestal při člověku na cíli pouze přirozeném, ale ustanovil mu nad to cíl vyšší, nadpřirozený, zařídil i jisté stavy lidské, jimž pěstění těchto nadpřirozených cílů v člověčenstvu zvláště svěřil. Proto dal a dává též jistým lidem i toto vyšší, nadpřirozené povolání, t. j. svěřil a svěřuje jim dary nadpřirozené i přirozené, jimiž by vyšší účely Boží na zemi zastávali a tím i své vlastní časné a věčné blaho založili.

I jest všeobecné učení církve katolické, že jmenovitě ku stavu kněžskému a řeholnímu je třeba takového nadpřirozeného povolání od Pána.

* * *

Co jest tedy dle učení církve obsaženo v povolání, jímž Bůh někoho volá ku stavu vyššímu, na př. kněžskému? Dvojí věc:

Po stránce přirozené všecky dary ducha i těla, vlohy, zdraví atd., jichž povolaný bude v novém stavu potřebovati.

Po stránce nadpřirozené, jak dí sv. Alfons, celý řetěz milostí volbou toho kterého stavu podmíněných, jimiž bude moci ve stavu zvoleném spasiti sebe, a ovšem pomáhati i jiným ku spasení.

Že v povolání vyšším přes počáteční obtíže, jež obětování stránky nižší stránce vyšší působí, obsažen i jistotný závdavek vyššího štěstí, toho po předešlé úvaze netřeba ani zvláště podotýkati.

* * *

A což, pohrdne-li člověk povoláním od Boha mu určeným? *)

Pak podkopává, ba ničí přirozenou svou působnost, přirozené své štěstí. To platí o každém povolání zmařeném.

Pak uvádí v největší nebezpečí vyvolení své věčné. Zpřetrhal svévolně onen řetěz milostí, jež mu Bůh i se stavem uchystal. Postavil se sám na místo, pro něž nemá nadpřirozených a snad ani při-

*) Sv. Alfons povolání ku stavu řeholnímu nazývá milostí po daru svaté víry největší. Toho slova lze do jisté míry užiti i o povolání kněžském.

rozených vlastností. Dá mu Bůh i pak ještě nové mimořádné síly, aby se udržel? Či bude klesati hloub a hloub?...

Který seminář, který noviciát nemá svého ústního podání o těch a oněch bývalých bohoslovcích a novicích, kteří ne z příčin oprávněných, nýbrž z lehkomyslnosti, nesvědomitě neb i zbaběle zpronevěřili hřivnu vyššího povolání? A ku podivu! Životy i dosud bezúhonné a šťastné po semináři, po klášteře zapadají nápadně často do močálů duševní i hmotné bídy, někdy i opravdového bídáctví...

Alpská anemonka přesazená do údolí...

* * *

Ty pravdy týkají se nejen těch, kteří majíce povolání duchovní, jím pohrdají, nýbrž i těch, kteří bez povolání do stavu duchovního se vtírají a v něm bez povolání trvají.

Zahrávati si s povoláním je zahrávati si i se svým štěstím časným i věčným.

* * *

Ani při povolání vyšším nerozhoduje srdce, nýbrž především poznání, rozum.

Sv. Jeronym *) vyzývá sv. přítele svého, aby se i přes těla rodičů svých vrátil ku dřívějšímu povolání řeholnímu. Quid facis in paterna domo, delicate miles?... Licet parvulus ex collo pendeat nepos, licet sparso crine et scissis vestibus ubera, quibus te nutrierat, mater ostendat, licet in limine pater iaceat: per calcatum perge patrem, siccis oculis ad vexil-

*) Ep. ad Heliod. n. 2. Migne, P. lat. t. 22. col. 348.

lum crucis evola. Solum pietatis genus est, in hac re esse crudelem.

Živě vypravuje sv. Teresie,*) co jí bylo obětovati, než se docela Pánu věnovala. „Vůle má ještě se nemohla odhodlati, abych se stala řeholnicí, ale uznávala jsem, že stav klášterní jest nejjistější a nejlepší. A znenáhla počínal ve mně i úmysl, učiniti si násilí ... Tři měsíce trval ten vnitřní boj (a byla sv. Teresie z duší nejenergičtějších, jaké známe z dějin svatých) ... Byly to dni těžkého zápasu ... (konečně se rozhodla a opustila dům otce svého. Kterak vypravuje sama:) Nemyslím, že v hodince smrti poslední zápas můj bude bolestnější, než ona chvíle, když mi bylo opustiti dům otce mého. Neboť mohu říci nic nepřepínajíc, že se mi tehdy zdálo, jakoby každý čiv, každá žilka ve mně pukala ...“

Sv. Františka Chantalská skutečně, jak vypravuje breviař, „filium ... ipsum ... sua e domo egrediens, pedibus calcare non dubitavit,“ když běželo o to, aby se docela a navždy Bohu v oběť přinesla.

S podobnými dojemnými boji potkáváme se napořád v životech svatých, na počátku dráhy jejich. Tak u sv. Bernarda, Františka Seraf., Tomáše Aq., Alfonsa a j. Ve chvílích nejtěžších bývalo jejich poslední odpovědí: „Bůh mne volá. Nezbývá mi než poslechnouti.“ **)

Ti tedy všickni proti hlasu těla a krve, proti „srdci“ následovali Pána, vedeni rozumem milostí osvíceným. A nejenom ti, nýbrž všickni, kdož se opravdu a zcela službě Boží odevzdali, musili nejdříve přemoci a zatlačiti člověka přirozeného, zapříti sebe

*) Hahn-Hahn, Theresa a Jesu, pag. 17. seq.
**) Dilgskron, Leben d heil Bischofs u Kirchenlehrers Alfonsus M de Liguori, Regensb. 1887. Bd. I. p. 27.

samy, jak praví Pán: Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám ... a následuj mne.*)

* * *

Velikou útěchu ve chvíli těžké, velikou i sílu má člověk, může-li si opravdu říci: Stojím tam, kde mne chtěl míti Bůh; poslouchaje hlasu Božího zvolil jsem toto povolání. A proto bohoslovec, budoucí kněz v ničem by se neměl důkladněji zkoušeti, o ničem hlouběji přemýšleti, za nic vroucněji Boha prositi, než aby poznal své pravé povolání. A může-li si říci s mravní jistotou (jistoty fysické tu není, jako jí není o vyvolení vůbec), že skutečně je od Boha povolán ku stavu duchovnímu, pak ať si nevšímá prvních obtíží a bojův, nýbrž ať dbá jen toho, aby hned od počátku s povoláním co nejvěrněji působil. Počáteční obtíže, je-li povolání od Boha, zmizí časem samy, jako zmizí ranní mlhy, čím výše stoupá slunce na obzoru. Justorum autem semita, quasi lux splendens, procedit et crescit usque ad perfectam diem. **)

* * *

Povolání ku kněžství je zároveň povoláním ku vyšší ctnosti.

„Bohoslovec,“ „seminarista“ je počátek povolání — kněz dokonalý, ctnostný, možná-li svatý, je povolání konec a cíl. Duch povrchní a chabý hledá příjemný a snadný počátek. Duch hlouběji pronikající, všedními věcmi pohrdající a po vyšších věcech energicky se pnoucí patří k cílům vznešeným.

*) Mat. 16, 24
**) Prov. 4, 18

Jejich bohatá krása září mu v temnotách chudé přítomnosti; jejich mírná teplota zahřívá ho v chladu prvních počátků; jejich čistá láska živí a sílí ho v obětech dlouhé klopotné cesty za nimi. Jen tak, jen tuhostí, vytrvalostí a nadšením, osvícenými i živenými velikými cíli vykonáme věci v pravdě veliké v každém stavu, ale především ve stavu kněžském. Máť každý stav v sobě částku toho svatého ohně, který Prometheus snesl s nebe, ale žádný jiný ho nemá měrou tak hojnou i plnou jako stav kněžský.

* *
*

Čím jest život kněze, jenž dospěl na výši dokonalosti ve stavu svém? Jest, abych užil obrazu církví přijatého, velikolepým dómem, jehož každý pilíř k nebi se pne, jenž prostou krásou svou i nevěrce uchvacuje; v něm neozývá se pustého slova, nýbrž slyšeti v něm jen chválu Boha nesmrtelného, modlitby Pánu posvěcené, někdy i vzlykot srdce znaveného, pokořeného, ale srdce zároveň v Bohu zakotveného...

Těžká a nákladná i dlouhá to práce stavěti dóm. Oč snáze i laciněji by se byla v krátkém čase dala vystavěti chýžka dřevěná. Ale stojí-li dóm, slouží tisícům, zasahuje vlivem svým do pokolení...

* *
*

Život kněze svatého jest sen reka, jenž velikolepé idei posvětil nejdražší naděje svého života, jenž za ty idee bojoval, trpěl, se modlil ne rok, ale po všecka léta žití svého...

Těžký je boj, ale i sladké vítězství i sladké jest vědomí: já bojoval a vítězil, já obětoval a snášel pro věc svatou, pro statky vyšší. Nezávidí pravý rek po-

hodlí a ztrnulosti zbabělci, nýbrž lituje ho, že nepoznal snažení vyššího, radostí čistějších.

* *
*

Letem orla k výšinám nebeským jest život kněze dokonalého, letem z poroby pozemské ku volnosti synů Božích, letem z puchu a prachu pozemského k čistým výšinám nebeským, letem z temnoty ku světlu, z chladu pozemského k teplotě slunce věčného, letem ze země hříchem stižené ku blaženosti nebeské. Oko orla jest obmezeno, moc jeho křídel schromena, dokud dlí na zemi; ale jakmile prvními odhodlanými rozmachy počáteční překážky přemohl, o, jak šíří se tu obzor jeho, jak nové a nové obrazy pozdravují ho z dáli, jak mocně se mu dmou prsa, jak nadšeně jiskří se mu zrak!

Tak bývají i první kroky na dráze duchovního života strastné, mdlé, často i odstrašující. Třeba jen vytrvati, třeba opravdu se snažiti, třeba zachovati si duši energickou, svědomitou, třeba nezdolně pokračovati, a za málo let jiným budeme se dívati okem na svůj stav i na všecko to „štěstí“ jiných, jež nám dříve připadalo tak záviděníhodným!

* *
*

Čím jest život kněze dokonalého? Jest plotem a ohradou duším nevinným; jest žebříkem do nebe duším padlým; jest povzbuzením věřících; jest okrasou církve, chloubou věrných, radostí andělů.

Jeho nevinnost naučila ho býti andělem strážným duším, bílým šatem čistoty ještě přioděným. Jeho horlivost vložila mu na jazyk slova plná vroucnosti a lásky. Jeho láska k bližnímu chodí po chýžích chudiny a bídy, jako anděl všude těšíc a posilňujíc.

[redacted]

Jeho víra a obětavost stojí u lůžka umírajících, dodává zmužilosti jiným ve chvíli nejrozhodnější... To jest život kněze věrného.

Kolik nevinných duší zvedá čisté ruce k nebi, na všech má podíl; vždyť on jim ten poklad nevinnosti zachoval. Kolik srdcí na osadě plane vroucí láskou k Bohu, při všech i on jest súčastněn; vždyť on je učil slovem i příkladem milovati Boha. Kolik rodičů vychovává svědomitě dítky své, on s nimi je nejprvnějším vychovatelem. A kolik šťastných dítek děkuje Bohu za milost dobrých rodičů, i on má účast na tom díku; neboť působil na rodiče a byl jim sám otcem.

Či je to všecko jen výronem horečně rozechvěné fantasie? Pak náleží do říše fantasie i všecko, co se praví o kráse ctnosti, o vlivu živého slova, o moci dobrého příkladu, o dobrodiní výchovy. Pak jsou holým výmyslem i ty nejsvětější svazky, jež kdy vázaly člověka ku člověku, přítele ku příteli, zachráněného k zachránci, dítko k otci, bratra k bratru... Více než může býti přítel příteli, bratr bratru, ano otec dítku, bývá kněz věrný duším mnohým. Více než tito všickni prokazuje kněz dokonalý stům a stům duší služeb pro čas i věčnost nejrozhodnějších ve chvílích svrchovaně důležitých.

* *
*

Usměje se někdo pohrdlivě, že mluvíme o knězích dokonalých, oni přece tak řídcí jsou a jen výjimkou. Nejsou tak řídcí, jak by se zdálo dle tvrzení světáků. Ale třeba je uměti nalézti. Na trzích a v tančírnách světa ovšem bys je marně hledal...

Ostatně i byť se nepodařilo všem dosíci cíle nejvyššího, jest již v opravdovém snažení po velikém cíli opravdová velikost, krása, zásluha.

* *
*

Jako stín jsou dnové naši: nebo stín pomíjející jest čas náš.*) Radost i žal, doufání i malomyslnění, snažení i klesání, z nichžto život náš utkán je, to všecko jest jako pára: Nebo co jest život náš? Pára jest, která se maličko ukazuje a potom zmizí.**) Ano, i ty věci veliké, jež dovedou hýbati duší lidskou: práce, působnost, vliv na svět a dobu, což jsou samy o sobě? Ozvěna neznámého chodce, obraz vtisknutý ve vlně pohyblivé, rána do vzduchu vystřelená: Jako posel mimo běžící a jako loď, kteráž přechází... vodou..., jako pták, kterýž letí skrze povětří, jehož cesty nižádného znamení se nenalézá.***)

Pomysleme si život a všecko, což sám sebou podává, a odtrhněme ho od věčnosti:

což kratšího nad jeho trvání?
což bezcennějšího nad jeho dary?
což bezúčelnějšího nad jeho snažení?

Kdo je větší blázen, egoista „nadčlověk“, znající jen sebe, svou rozkoš, či idealista, posvěcující sebe za oběť cílů vyšších? Vzlétati orlem k nebi nebo sytiti se u koryta žaludy: rozdíl těch dvou stavů jest jen pro ducha myslícího. Vepři dostačí jeho „radost“ a nezávidí orlu orlí radosti. Není-li věčnosti, není-li vyššího, ano nejvyššího nazírání na svět, pak není objektivní pravdy, není objektivního štěstí, není objektivního dobra. Pak idealista horující pro dobro a krásu má svou radost, a materialista válející se v loužích života má též svou radost. Krátka jest ta i ona radost, a bláznem jest idealista i materialista. Kdo je větším? Kdo menším? Nemáme na to měřítka. Každý jest svým vlastním bláznem, i je

*) Sap. 2, 5.
**) Jac. 4, 15.
***) Sap 5, 9 ss.

mu volno sobě samému se smáti nebo nad sebou samým plakati.

Tak tedy nejvyšší pojmy životní, štěstí i působení, ano život sám měříme a vážíme váhou věčnosti. Tak všeobecné, tak stálé, tak nezbytné jest vážení touto váhou, že se nám stalo až bezděčným, až mimovolným, jako atmosféra, kterou jsme vůkol obklopeni, kterou dýcháme, nevidouce jí, ba ani nemyslíce na ni. Atmosférou všeho, co na světě zveme krásným, vznešeným, dobrým, šťastným, je věčnost.

* * *

Nemůžeme, nesmíme, nechceme se vyzouti z požehnaného vlivu věčnosti. Nemůžeme, nesmíme, nechceme odtrhnouti života svého vezdejšího od života posmrtného, nýbrž považujeme život vezdejší za kratičký chatrný počátek života budoucího, „onoho."

Podobáme se cestujícímu po dráze. Lístek jízdní nám doručen, aniž se nás tázali. I proti vůli naší posadili nás do vlaku. Jen jedno dáno nám na vůli — volba zavazadel. Jen jednou tu volbu vykonáme a to ve chvíli, když zvolíme si stav. Co si v té chvíli vybereme, s tím pocestujeme. Kam? Neznámo. Co zrakům našim se naskytá, ty křižující se koleje nádražní, to počátek; cíl zahaluje našim očím dálka neznámá.

* * *

Nade vši pochybnost je postaveno, že vlak života našeho zastaví před — soudnou stolicí Boha nejvýš svatého.

O čem se tam rozhodne? O našem věčném blahu, neb o našem věčném zavržení. Tolik, ale jen tolik víme jistě. Všecko ostatní obestřeno tmou nikdy nikým nepronikautou.

Bude soud náš mírný nebo přísný? Nevíme. Bude soudce na nás žádati málo nebo mnoho? Nevíme. Připustí naše omluvy nebo je zamítne? Nevíme. Bude se dívati na život náš okem naším nebo okem svým? Nevíme. O, toho hrozného „nevíme," kdy o tolik běží! Co víme o hrozných trestech padlých andělů, o přesmutných následcích prvotního hříchu, ukazuje spíše na strašná mysteria spravedlnosti Boží! A sám Kristův kříž, poslední to a jediné útočiště naší naděje, jest jako hrozným znamením výstražným. Ještě po tom když kříž ten už byl vztýčen, káže Apoštol „s bázní a třesením konati spásu svou." *)

* * *

To jest to strašné mysterium hrobu, věčnosti. Již pohané se před ním třásli. Hrozný Hannibal, vraceje se do Afriky, neměl odvahy projíti okolo mohyly. Křesťanští hrdinové však mysteriu tomu posvětili své životy. Myšlenka na soud za hrobem naplnila pouště kajicníky, kláštery dobyvateli nebe.

V tomto znamení cestujeme tímto životem. Nebylo by slušno a moudro, bychom i v tom znamení opatřili se zavazadly? Bez těžkých zavazadel povolání (a tu jmenovitě povolání kněžského) by se snad cestovalo pohodlněji, veseleji, příjemněji. Ale což, jestliže právě v těch zavazadlech obsaženo jest vše, čím hrozné tajemství záhrobní může jednou býti ve prospěch náš rozluštěno?

* * *

*) Philipp. 2. 12.

Těžké jest odříkání. A může bolestně na duši dolehnouti myšlenka: Ničeho jsi životem neužil, jen severní krajiny života jsi poznal. A přece po letech odříkání, kdo zkusil, dozná, že by za všecky ty obětované radosti nedal jedné myšlenky, nedal jediného potěšujícího vědomí: Všecko jsi opustil, ničeho jsi neopomenul, abys jednou klidně mohl předstoupiti před tvář Soudce spravedlivého.

* * *

Když slunce ustoupilo za hory a hluk dne pominul, vychází tichá, bledá, tajůplná luna. Žádné jiné světlo nedovede tak proniknouti i nejtajnější záhyby srdce, odhaliti i nejskrytější skutky minulého dne, jako třesavé, nejisté světlo luny. Žádný soudce nesoudí důrazněji, pronikavěji a nestranněji nad člověkem a jeho malými i velikými snahami, než opět bledá mlčící tvář luny. Luna jest nejkrásnější přítelkyní duší čistých, zanícených, a zároveň i nejstrašnější tryznitelkou duší zbloudilých, poskvrněných, zavržených.

Tichá, svatá myšlenko bledé tajůplné *věčnosti*! Čím více kloní se život k západu, čím více umírá vřava falešného světa i umlká hluk horoucích vášní: tím více vystupuje na obzoru duše tvá tázavá, hloubavá, všecko pronikající tvář. Kdo obstojí, kdo by se nezachvěl před čistým světlem tvým? Kdo zkoumaje ve tvých paprscích strom života svého nenalezne mnohou ratolest zakrnělou, mnohou větev odřezanou, plod mnohý červivý, nechutný, vyschlý? Kdo by neměl, proniknut tvým světlem, litovati, pokořovati se, káti se? Jen když jedna útěcha není vzata srdci zkroušenému: *Strom*, třebas všelijak bídný, *stojí přece v zahradě Boží, žije přece životem Božím.*

Ty svatá, tichá myšlenko tajůplné věčnosti, buď mi přece pozdravena!

Je tomu asi 10 let, co jsem jel po dráze krásným údolím Emže se stařičkým lékařem jubilárem. Za důvěrného hovoru odhalil mi nejeden strastiplný list své pohnuté i bohaté minulosti. Na konci však, zamysliv se maličko, dodal s mladickým skoro zápalem: „Velebný pane, kdybych měl dnes začíti jako před 50 lety, a kdyby věda lékařská byla skleněným vrchem, a mně nezbývalo leč dodrápati se temene toho vrchu, abych zasloužil býti lékařem, nic bych se nerozpakoval o to se pokusiti.“

Tak musíme smýšleti o povolání svém, tak draze musíme si ho vážiti. Pryč zde se vším souchotinářstvím, hanba vší vypočítavé schoulostivělosti, kletba vší naduté vypínavosti! Z vůle Boží jsme je volili, pro věčnost jsme se mu oddali, a jest samo v sobě tak krásné to kněžské povolání. Zasaďme jen s radostnou, důvěrnou přičinlivostí hluboko pluh do té svaté, krví Kristovou zúrodněné půdy, a uvidíme, jaké květy, jaké plody nebeské krásy, rajské vůně na ní porostou.

Qui diligitis Dominum, odite malum!

(Žalm.)

Jest slovo, jehož pouhá vzpomínka vyluzuje světákovi rozpustilý smích anebo nejvýš pohrdlivý úšklebek, a při jehož jméně velicí svatí Boží prolévali hořké slzy, ano při jehož pouhé myšlence někteří z nich jako osyky se třásli neb i do mdlob padali.

Jest cosi, co svět tak říkajíc jako vodu pije, čeho ani nasytiti se nemůže — a přece milliony duší nejvznešenějších umíraly nejstrašnějšími způsoby smrti mučennické, aby se tomu vyhnuly, a jiné a jiné milliony duší nelekaly se a nelekají dosud obětí nejtěžších, nešetří modliteb, denně v hrdinný vydávají se zápas nejen se srdcem, ale často i s okolím svým, aby se toho uchránily.

Jest hranice, hranice nepřekročitelná mezi dvěma ohromnými sobě protivnými tábory. Na jedné straně té hranice miláčci Boží, na druhé Boží nepřátelé. Na jedné straně synové milosti, na druhé synové hněvu. Tu dítky požehnání, tam dítky prokletí. Tu nebe, tam peklo . . .

Které jest to slovo? Jak zove se ta věc? Co značí ona hrozná hranice? — S m r t e l n ý h ř í c h.

* * *

Okolo nás jásavý, kvetoucí, zářivý, vítězný hřích. V duši naší, za každým záhybem srdce, za každou vzpomínkou, za každou žhavou touhou číhá hřích... Tisícerými způsoby práva, mladosti, člověčenstva, moudrosti, zdraví, pokroku, prospěchu, štěstí . . . nabízí, vtírá se nám hřích...

A přece staví nás naše povolání, naše čest, naše pravé a jediné štěstí na cesty, které nejsou a nikdy býti nesmějí cestami hříchu...

Kdo tu není zmaten a zpleten, ten nesmí se spokojiti pohledem povrchním.

Kdo v té bouři nemá utonouti, toho loď hlouběji musí se ponořiti do vln života.

* * *

Není příjemno, klásti základy: vyhazovati staré rumoviště, odvážeti dlouholeté bahno, vrtati se v zemi, srážeti a klásti do země kameny. Ale ač jest málo vábna práce ta, jest přece nanejvýš důležita. Dům bez základů, dům na rumovišti, na bahně, jest dům na oko, dům přes léto... Při prvním nárazu větrů a bouří shroutí se i pochová ve svých troskách bláhovce, kteří v něm hledali útočiště.

Není milo, ano jest velmi nepříjemno sestupovati do temných šachet a komor duše: Hrabati se dlouholetými ssutinami zanedbaných povinností, ukájené vášně, porouchané ctnosti, zmařené milosti; vynášeti na světlo přiznání tajné zrazení práva, přímosti a poctivosti, skrytá zneuctění lidské důstojnosti, jež bychom nejraději pochovali do věčné noci věčného zapomenutí; klásti do duše těžké a jako věčnost nehybné kameny úmyslů čistých, odříkavých...

A přece, kde ten základ nebyl položen, tam všecka ostatní stavba duševní děje se na bahně, na

rumovisku a může se zřítiti při prvním záchvěvu ať vnitřních náruživostí, ať vnějších nebezpečí.

* * *

Poskvrnili jsme svou duši těžkými hříchy?

Stali jsme se otroky hříšných návyků?

Máme pevný úmysl zpřetrhati všecky nečisté svazky?

Všecky, do posledního, které nás ať z minulosti, ať v přítomnu víží k hříchu?

Neučinili jsme tajné bezectné smlouvy s hříchem:

„Nyní, po čas bohosloví, po čas odvislosti ... mi dáš pokoj; ale pak se zase vesele shledáme?...“

Jest naše ctnost upřímná, opravdová, či jen zdánlivá, pokrytecká, kdežto na dně duše naší nezkrocena bují láska k hříchu?

Stojíme pevně jako ta skála na stanovisku Boha hříchu klnoucího nebo na stanovisku frivolního světa s hříchem laškujícího?

Jest dosti silna naše duše, aby nenáviděla hříchu, aby nenávist hříchu stala se tonem jejím základním?...

Jen přes tyto otázky, přes každou z nich dojdeme ku šťastnému požehnanému kněžství...

Jen v srdci opravdu čistém zaskvěje se v plné kráse ideal života kněžského. Jen duše prostá posledních pout hříchu povznese se do vyšších sfér kněžské ctnosti...

* * *

Jen ve světle svaté víry,
jen hlubším patřením na život,

jen zralejším uvažováním o vlastním srdci dospěješ úmyslů právě svrchu uvedených.

* * *

Snad by bylo prací záslužnou v naší zchoulostivělé, pantheisticky egoistické, bezzásadní době, postaviti se v základní otázce hříchu na stanovisko našeho poměru k osobnímu Bohu:
k Bohu tvůrci,
k Bohu zákonodárci,
k Bohu našemu dobrodinci.

Ale ty pravdy, jakkoliv nejvýš důležité, nepopíratelné, svaté, nedosti úchvatnou řečí mluví k srdcím naší mládeže, vychované na otravném ovzduší náboženské chladnosti a lhostejnosti.

Jsou však pomníky hříchu, jimž nemůže se vyhnouti duše lidská, které vysokoční z Babylona lidských náruživostí, hromem mluví do lživých hlasů světa. —
Jeden postaven jest v pekle,
druhý v ráji,
třetí na Kalvarii.

* * *

Třeba hlouběji rozebírati mysterium padlých andělů? Udáváme jen nejkrajnější obrysy té strašné propasti.

Anděl — ďábel.

Miláček Boží — nepřítel Boží.

Syn světla, cti a štěstí — syn temnosti, hanby, nekonečné bídy.

Obyvatel nebe — proklatec pekla.

Kdo dovede vystihnouti, co těmi pojmy obsaženo hrozného neštěstí, drtícího trestu, všestranného zla?

A všecko to stihlo miláčky Boží pro jediný hřích...

A všecko to ustanovil za trest hříchu milující, nejvýš spravedlivý Bůh...

Tisícerými hlasy omlouvá, vynáší svět, naše vlastní zaslepené srdce hřích. Ale Bůh postavil ten hrozný pomník uprostřed života a jeho lákadel. Možná tu s hříchem laškovati? Možná jej pokládati za věc nepatrnou? Tu zbývá jen dvojí věc: buď zapříti Boha a říci: „Nevěřím,“ anebo bíti se v prsa a volati: „Bože, buď milostiv mně hříšnému!“

* *
*

Pád prarodičů v ráji. Hrozné jeho následky pro všecky ze ženy zrozené... Komu neznám ten článek víry?

Či jest to báchorka? Jen pouhá strašná báchorka o potocích bídy, hladu, války, moru, bludu, zpustlosti, které po tisíciletí prýští ode stromu poznání a rozlévají se po místech všech, kamkoli vkročí nešťastná noha lidská, rozlévají se pro hřích u onoho stromu spáchaný? Báchorka o millionech rok co rok v hrozných mukách, nemocech a bídách se svíjejících a umírajících, hřešících a zoufajících, bloudících a klesajících — pro hřích prvních rodičů v ráji?

I zde vracíme se k myšlence již pronesené: Věčně pochopitelnějším zůstane, aby člověk zpřetrhal všecko, čím rozum a srdce ho víže k víře Kristově, než aby věře popřel hrozné tajemství hříchu.

* *
*

A ještě třetí pomník. Na Kalvarii vztýčen kříž, na něm pak umírá v mukách hrozných Svatý všech svatých — za hříchy lidské. Kdo smaže stopy

kříže v životech národů? A dokud poslední kříž bude vztýčen na zemi, dotud bude nikdy neumlkajícím, všude a všecko přehlušujícím protestem proti lehkomyslnému považování hříchu.

* *
*

Tak jeví se duši věřící hřích jako strašná propast, jejíhož dna nelze dohlédnouti, z níž ozývá se hřmění hrozných hněvů Božích, kvílení padlých andělů, skřipot zubů zatracenců ... do níž padají růžové krůpěje krve Kristovy... A tomu hříchu chtěli bychom svěřiti duše své? Do té propasti chtěli bychom se vrhnouti s bezpříkladnou lehkomyslností, kojíce se šílenou nadějí, ačkoli milliony tam nalezly děsnou záhubu, že na nás padne přece některá z těch spásonosných krůpějí krve Kristovy, my že přece nezahyneme? ...

Kdybychom nic jiného nevěděli o hříchu smrtelném, již dostačilo by to, aby nás naplnilo hrůzou a zděšením.

* *
*

Ale obraťme se již na vlastní, přirozené pole hříchu. Pozorujme ho, ne jak se jeví oku vášní zpitému, ale duši klidně i střízlivě uvažující. Dívejme se naň, ne jak se nám představuje v pestrém oděvu, jímž oděla ho vlastní naše zkažená fantasie, nýbrž jakým skutečně jest, v ohyzdné své nahotě.

Že hřích připoutal k vítěznému vozu svému nadání, krásu, umění, štěstí, pokrok, osvětu? Proč ne hned raději i slunečnou záři a úrodnost polí? Proč ne též bystrost očí a dar mluvy? Vzrůst spojený s mládím? a úsměv hrající na rtech dětských?

[redacted]

Či nejsou krása, nadání, majetek a podmíněné jimi dary ostatní, jako štěstí, pokrok, osvěta, statky sice různé od polní úrody, od daru zraku, sluchu a pod., ale přece jenom statky přirozené, jako tyto? A že je vídáme častěji ve společnosti hříchu než v okolí ctnosti, co z toho následuje? Přece jen to, že člověk po pádu Adamově spíše snese odříkání, boj, útisk, nežli štěstí, dostatek, veselí; že jako bohatství, tak i krása i talent, dosáhly-li jistého vyššího stupně, stávají se člověku stálou blízkou příležitostí ke hříchu, v níž jen nejmenší část duší zvláště silných vítězí... Sacra auri fames. Jen zlata? ne i vědy? ne také cti? ne též moci a vlády?...

Obyčejný člověk, třebas byl vždy před tím hodným, nebude-li se zvláště střežiti, stane se opilcem, postaví-li se do jeho bytu sud nikdy nevyčerpatelný nejlepšího vína k libovolnému užívání . . . Člověk millionář, nemá-li srdce zvláště šlechetné, propadne dychtivosti po penězích, pýše, rozmařilosti, necitelnosti, tvrdosti nad bídou bratra ... Člověk talent vyšinuje se mimořádným svým nadáním ne ze zákonů božských ani lidských, které i pro něho stejnou mají platnost, ale ze sankce, z trestů, které v tomto životě na přestupování jich jsou uloženy, a které u člověka obyčejného jsou přítěží proti pádu do hříchu. Svým talentem stojí nad tresty lidskými, ne že by jich nebyl zasloužil, ale že není nikoho, kdo by ho usvědčil, na odpor se mu postavil, diktoval mu trest — jest bez přítěže. Nemá-li jí sám v sobě (což bývá výjimkou), pak se dá tím snadněji strhnouti na cesty bludné, protože kde je mocný talent bývají i vášně mocné, a protože beztrestné jim hovění láká k novým přestupkům.

* *
*

Postaveni jsme v životě my sami a postaveno jest všecko, co životem máme nejdražšího, cit, rozum, talent, láska... mezi dva póly: auktority Bohem ustanovené a libovůle Bohu nepřátelské. To co nese úroky, co prospívá, co pokračuje, jsou právě ony dary, jak si je každý přinesl na svět. Auktorita i nevázanost jsou pouze cesty. Každá z těch cest má svoje nedostatky, jakož nic není dokonalého pod sluncem. Cesta auktority Boží může býti zneužita jejími vykonavateli, lidmi, malichernými, obmezenými, sobeckými lidmi k cílům stejně malicherným, obmezeným, sobeckým. Cesta nevázanosti dává sice člověku plnou svobodu, svobodu člověka po hříchu v ráji, ale i zrazuje ho nenasytné bestii, vášni.

První cesta předpokládá sebezapírání, ke druhé se povaha lidská, k hříchu nakloněná, nese sama. A čím větší je talent, tím více sebezapírání ona cesta první vyžaduje. Proto na cestě druhé od věků větší část lidstva se ubírala, a snad i nadanější. Zda-li i šlechetnější a velikomyslnější? „Nebo široká brána a prostranná cesta jest, kteráž vede k zahynutí, a mnoho jest těch, kteříž vcházejí skrze ni. Jak těsná brána a úzká cesta jest, kteráž vede k životu, a málo jest těch, kteříž ji nalézají!“ *)

Proto je na cestě druhé i více (objektivních) statků lidských nahromaděno, ne pro hřích, ani pro hovění bezuzdnosti, ale že tam bylo více pracovníků, a snad i většina pracovníků nadaných. Ale na cestě druhé nalezneš i více (subjektivních) propastí, běd, svízelů, časných i věčných.

Než i když tak se věc má, přísluší člověku právo, vytrhnouti se auktoritě Boha, Tvůrce svého?

*) Mat 7, 13 a d

Jest *méně trestahodným*, kdo dává se svésti vyšlapanou, pohodlnou cestou hříchu? A kam by bylo člověčenstvo dospělo ve snaze po pokroku a štěstí, kdyby *většinou* a *od věků* bylo *se zcela postavilo do služeb Božích*?

Nejsou to statky světa samy, umění, osvěta, pokrok, proti kterým žehráme; nýbrž *cesta*, kterou jich dobyto, *cena*, za kterou jich získáno.

Slepec nemůže hřešiti nečistým pohledem. Proto přece je dar zraku lepším než slepota. Kdo ho má, nechť ho použije ku prospěchu co nejširšímu, ale nechť se varuje ho *zneužiti*.

* * *

Podáváme tutéž myšlenku v rouše jiném.

Co nás na světě vlastně uchvacuje svojí krásou, velikolepostí, cenou i trvalostí? Otevřme annály věků dávno minulých, navštivme umělecké sbírky, sledujme životy velikých mužů, ponořme se do učených děl hlubokých badatelů... Co shledáme? Že všickni ti, jichžto jména a skutky nás až k zemi tisknou, že všickni ti, ať již se jmenovali Aristoteles, Augustin, Řehoř Veliký nebo Luther, Kant, Napoleon, měli do sebe *dvojí* stránku.

Jednou byli velikomyslní, práce milovní, obětaví, zdrželiví, věrní... zkrátka *dobří*. A že vykonali věci velikolepé, že se stali dobrodinci lidstva, majáky na dráze pokroku a blahobytu, bylo jediné tím, *že se této první stránce, dobré stránce duše své oddali*.

Druhou stránkou byli náchylni k pýše, nemravnosti, ziskuchtivosti, panovačnosti... byli slovem nakloněni ke *hříchu*, ke zlému. A jestliže někteří z nich pro nezdolné náruživosti uprostřed velikolepého tvoření zakrněli nebo bídně podlehli; jestliže při někte-

rých jejich chyby jako morová rána stíhaly jejich požehnané skutky; jestliže dny života těch i oněch byly přes ohromné jejich podniky hanbou potřísněny, neštěstím až do duše ohlodány, do bláta a špíny podeptány: pak se to stalo jen proto, že nedovedli potlačiti, obětmi a bojem přemoci tuto nízkou stránku v sobě samých.

Jest tak jenom u mužů minulosti?... Jen u mužů velikých?... Jen u jiných?...

* * *

Co nedá se rozvinouti v plné kráse a ku plné platnosti darům ať ducha ať srdce, které vložil Bůh do duše naší? Není to ta neb ona nízká vášeň, hřích?

Co nás při nejdražších vzpomínkách života našeho někdy mimovolně ohrane ošklivostí, hanbou, lítostí? Není to skrytý červ hříchu?

Čím to, že tak mnohá krásná naděje naší duše leží v prachu pošlapána? Že schromeni, zlomeni, s bázní pohlížíme do dnů budoucích? Není to opět hřích?

Co život nám udělil krásného, velikolepého, drahého, jasného, toho všeho jsme mohli užiti čistěji, plněji, čerstvěji, radostněji, klidněji, hojněji, dokonaleji... Kdybychom se byli dovedli vystříhati hříchu...

* * *

Každá stránka dějin je zrosena slzami a potřísněna krví. Z každé stránky těch dějů ozývají se zoufalé výkřiky ať jednotlivcův ať celých národů ponížených, znásilněných, ujařmených, oloupených o statky nejdražší. V pozadí velikých a oslňujících skutků volá k Bohu o pomstu znectěná nevinnost, řinčí okovy na ruce bratrské okované, nářek vede zapřená a zra-

zená lidskost. Hle, ty příšery zrady, podlosti, necitelnosti, neštěstí, nespravedlivosti, nenasytnosti ... které jako černé stíny lepí se na paty největším často skutkům lidským, ony tvoří pravé dějiny hříchu. Ony jsou pravý triumf hříchu. Co my krásného o hříchu se domníváme, jest jen sprostý podvod, jest vlastně dar Boha nejvýš dobrotivého, a náleží člověku, okradenému spojenci hříchu; jest kořist, kterou hřích vyrval svému společníkovi, aby jím ozdobil sebe ...

Není to tvrdý Bůh, není to tyran nepřející lidskému štěstí, lidskému pokroku, jenž ustanovil: „Nezabiješ, nesesmilníš, nepokradeš...“

* * *

U bohoslovce, kněze, stupňuje se příšernost hříchu možná-li do nekonečna.

Rozvaž každý klidně i nepředpojatě, co značí býti knězem a žíti v těžkém hříchu. To je žíti

životem felonie,
životem komedianta,
životem neustálého vnitřního rozporu.

* * *

Nedávno přinesly noviny zprávu o smrti důstojníka, který přisáhnuv císaři Maximilianovi mexickému věrnost, později přestoupil na stranu jeho úhlavního nepřítele. Uvěří někdo, že život tohoto bídníka po spáchané zradě byl opravdu šťastným, váženým, čestným?

Světějšími přísahami než důstojník svému vládci vázán jest kněz svému Bohu. A ty přísahy nedají se oddisputovati, aniž nohama jsouce šlapány umírají, nýbrž s hlasitými výčitkami i každé

chvíle pozvedají zhanobenou tvář v duši kněze nehodného. Či domníváš se s nemyslícím davem, že již jest opravdovým, celým štěstím, má-li se člověk čím přioditi, čeho se najísti, třeba srdce umíralo vnitřním bolem, tajnou hanbou?

* * *

Komedianta na provaze, v areně snad politujeme; ale vážnosti sotva k němu pocítíme. Ale komedianta ve svatyni Páně, člověka, jenž na venek pro Boha horlí, sám pak ho v srdci nejhrozněji uráží; jenž káže ctnost a páše neřest; jenž se odívá rouchem bílým nevinnosti, ana duše jeho potopena jest do noci hříchu, člověka vedoucího strašný čachr s nejsvětějšími statky duší — kdo nám vylíčí celou hanebnost, veškeré opovržení?

To by mělo býti idealem našeho mládí? To cílem našich obětí a prací? To nadějí naší budoucnosti?

* * *

Hory v klidu — obraz velikolepého, vyššího míru Božího. Hory v bouři — kdo vypíše strašné záchvaty, ničím nezdržovanou moc jejich zápasů.

Hory v klidu — obraz kněze nevinného.

Hory v bouři — podoba kněze hříšného.

Co život podává vysokého, mocného, věkového, majícího podíl v síle i vytrvalosti věčnosti, to všecko se stéká v duši kněze. Běda, poštve-li ty velmoci stavu svého v boj! Zahyne v něm, zmizí v něm — —

* * *

Na mnohou věc třeba v životě lidském býti připravenu, na mnohou možnost, i nejtrpčí, přichystánu.

Chudoba, nemoc, zničená čest, ztracené přátelství, podrytý život . . . to všecko jsou možnosti, ano snad i pravděpodobnosti nejistých, zakrytých dnů našich. Jen jedna možnost měla by naprosto na vždy vyloučena zůstati ze života každého, zvláště ze života kněze: možnost těžkého, smrtelného hříchu.

* * *

Jsou-li dosti jasny tyto myšlenky o věci tak nesmírného dosahu, tak velikých obtíží? Nuže, ještě jednou tu budiž tresť jejich ku konci podána:

Nenáviděti musí bohoslovec, kněz, hříchu veškerou energií duše své. Třásti se musí před hříchem; jen tak bude vstup jeho do svatyně jistý, požehnaný.

Jen jednu lásku musí znáti a pěstiti duše jeho a jednu nenávist. Lásku věčného Dobra, nenávist jediného nejvyššího zla.

Jen dvojím výkřikem dráti se musí nejvroucnější modlitba srdce jeho: o věrnost Pánu, o záchranu od hříchu.

Jen dvojí starostlivostí upírati se mají zraky duše jeho: aby všeho se uchopil, co úžeji ho může přivinouti k Bohu, aby všemu se vyhnul, co by vydati ho mohlo neřesti.

Nad propastí.

Na peklo u mnohých vložena tichá klatba. O odpadlých nebo polouodpadlých katolících rozumí se to samo sebou. Ale i věřící a kněží sami někteří upadávají nezřídka při pouhé vzpomínce toho hrozného slova do rozechvění. Tohoto „bolavého místa“ naší sv. víry nemáme prý se dotýkati, na nejvýš snad v dogmatické přednášce nebo v katechetickém rozboru . . .

Svatí Boží jinak o té věci soudili, jinak i jednali. Tak vzpomíná již Tertullian:*) Gehennam in corde considera, quam tibi exomologesis (pokání) extinguit: et poenae prius magnitudinem imaginare, ut de remedii adeptione non dubites.

Ještě dále jde svatý Jan Chrysostom, když učí:**) Utinam in prandiis et coenis et balneis, imo et ubique de gehenna disputatum esset. Neque enim moerore affecti essemus in vitae huius malis, neque in bonis illius deliciati laetique fuissemus. Continuos itaque sermones de futuris malis versemus. Non enim sinet in gehennam incidere gehennae meminisse.

*) In fine l. de Poenitent. (Migne, Patr. Lat. 1. I. col. 1358.)
**) Hom. 31. in Ep. ad Rom n. s. (Montfaucon, Par. 1731, f. IX. col. 752.)

A podobně svatý Ambrož:*) Urgent aegrum morbi corporis ad corporis purgationem, urget salutis cupiditas, urget mortis metus, urget vitae proferendae desiderium. Urgeant etiam nos morbi animi ad animi purgationem, urgeat salutis spiritalis aviditas, urgeat aeternae mortis aeternique cruciatus horror, urgeat aeternae vitae aeternaeque gloriae consequendae spes. Quidquid animum purgat, id amplectamur, quidquid inquinat, fugiamus.

A jak přísná byla v té věci jejich theorie, tak přísná byla i praxe. O mučennících vyznává sv. Augustin:**) Quomodo si videas avem veluti iam cadere in muscipulam (lapačku) facis maiorem strepitum, ut volet de muscipula: sic et martyres; iam forte aliqui ipsorum intendebant collum in dulcedinem vitae huius; Dominus, qui erat in illis, fecit strepitum gehennarum, et erutus est passer de muscipula venantium . . .“

Sv. Jeronym k nejtužšímu odhodlal se pokání pro strach pekelný:***) Ille ego, qui ob gehennae metum tali me carcere (přebývání na poušti Bethlemské) damnaveram, scorpionum tantum socius et ferarum.

A sv. Bernard volá:†) Paveo gehennam . . . Contremisco a dentibus bestiae infernalis, a ventre inferi . . . Horreo vermem rodentem et ignem torrentem, fumum et vaporem et sulphur et spiritum procellarum, horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lacrimarum, ut praeveniam fletibus fletum et stridorem dentium.

*) Ad virginem lapsam, c. 8. Tak cituje Barrad. Já toho místa nenašel.

**) Ps. 123. n. 12 (Migne, P. lat. t. 37. col. 1647.).

***) Ep 22. ad Eustach. (Coloniae Agrip 1616, t. I. p. 48).

†) Sermo 16 in Cant n. 7. (Venet 1750. vol. I. t. IV. col. 598.).

Sv. Teresia dostoupila již vysokého stupně svatosti, když napsala o sobě, že měla v životě svém chvíle, kde jedině myšlenka muk pekelných ji od těžkého hříchu zachránila.

Její vrstevník sv. František Borgiáš vzbuzoval úžas celého světa svou pokorou, umrtveností a kajicností, ale při tom míval ve zvyku často ve svých rozjímáních stavěti se na pokraj pekla a patřiti takořka na ona muka, která (jak si říkal) i jemu jsou připravena, kdyby nevytrval.

Sv. Alfons měl za sebou dlouhý život, plný svatosti, práce, modlitby, nevinnosti, horlivosti pro duše, a přece bylo vídati svatého starce, an objímaje vroucně Ukřižovaného se modlil: „Můj Ježíši, nedej, abych byl zatracen,“ nebo: „Nezavrhuj mne do pekla, neboť v pekle nelze tě milovati!“ *)

* * *

Učení o pekle jest nepochybně učení ze všech nejstrašnější. Jen dvojí stanovisko je v této příčině oprávněno: buď dokaž, že peklo je pouhým výmyslem fantasie chorobně znetvořené, nebo je-li pravdivým ono učení, počítej s ním, a to tím opravdověji, čím hrozněji by důsledky jeho na tebe někdy mohly dopadnouti.

Všecko ostatní je nehodno buď sv. víry nebo lidské důstojnosti.

* * *

Nebezpečno i nehodno lidské důstojnosti jest hráti si u strašné té věci na schovávanou. Ovšem není příjemno kráčeti nad zející propastí. Jen šílenec zavírá oči, aby si nad ní — zatančil.

*) Dilgskron, l. c. t. II. p. 472.

Byla kdy propast děsnější nad propast pekelnou? Nenáleží jistotně ku slastem našeho bytí, že Bůh v nevyzpytatelných úradcích svých nad propast tu nás životem postavil. Ale je-li tomu opravdu tak, tož jen jednu věc v tom vážném stavu můžeme rozumně podniknouti: napjati všecky síly duše své, bychom se uvarovali hrozného pádu.

* *
*

Má i opatrnost nad propastí určitá pravidla. Kdo se již ubíral úzkou, ve skále vytesanou stezkou nad nebezpečným srázem, ví, že vůdce radívá, *nedívati se do propasti*, nýbrž odvrátiti zraky od propasti a dávati pozor jen na chůzi. Duše je tu plna vědomí hrozného nebezpečí, ale její pozornost obrácena jest přímo jen na cestu, na kroky. Pohledu na nebezpečí sama se vlastně vyhýbá, aby se nepomátla.

Tak má duše naše míti vědomí, že může býti uvržena do hrozné záhuby pekelné. Jestiť v tom mocná opora mravní, které zříkati se nikdo nemá práva, a jest v tom i kus tvrdé, ale skutečné pravdy. Než praktické provádění toho vědomí nezáleží ani tak v tom, abychom neustále o mukách zatracenců hloubali, jako spíše, abychom *život* svůj podle Boha, na odpor peklu, zařídili. Zpříma se obírati mukami pekelnými dostačí, pokud je toho potřebí, aby vědomí jeho hrozné blízkosti nikdy v nás neutuchlo, zvláště ve chvílích, kdy vášně, kdy hřích silou elementarní na duši naši útočí.

* *
*

Hráti si na schovávanou nad peklem, je tedy věcí člověka rozumného nejméně důstojnou. Je snad

věcí důstojnější článku sv. víry, dělati z muk pekelných strašáka na malé neb i velké děti, zneužívati jich na zapalování mohutného ohně, ale přece jen ze slámy?

Je-li peklo věčné, pak jest ta pravda sama o sobě dosti strašná, a netřeba jí zveličovati po způsobu Alkoranu výtvory blouznivé fantasie.

Je-li peklo věčné, pak je tato pravda sama a co o ní víme ze sv. písem s to, aby v nás vzbudila ne plané, okamžité předráždění citu, ale trvalé, hluboké mravní přesvědčení.

Je-li peklo věčné, pak má stálá památka na ně býti mezi nejprvnějšími i nejcennějšími částkami naší mravní výbavy, jednak pro svou ohromnou moc odrážeti zlé, ale i pro svůj zdrcující obsah...

* * *

Jest peklo, místo věčných, nevýslovných muk?

To učení je tak hrozné, staví tak nepřekonatelnou propast mezi Bohem a zavrženým tvorem, stojí v tak nesmírném sporu se vším, co značí „svět“ a jeho snahy, že snad za všech dob byli mužové, kteří je buď přímo nebo nepřímo popírali, a to nejen mužové mravů zvrhlých, u nichž je věc pochopitelna, nýbrž i mužové života i snah opravdu bezúhonných, láskou k víře a člověčenstvu se nesoucí.

Ze starého věku křesťanského jmenuji tu jen Origena, z doby nejnovější připomínám známé snahy jisté theologické školy v Německu.

Je tedy peklo? A kdo nám na tu otázku odpoví? Poznamenávám místo odpovědi jen některé nejvýš závažné výroky věčné Pravdy:*) Tunc dicet his,

*) Mat. 25, 41.

qui a sinistris erant: Discedite a me maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo et angelis eius. Mittet filius hominis angelos suos, et colligent de regno eius omnia scandala et eos, qui faciunt iniquitatem; et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus et stridor dentium.*) Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam.**)

Jiné výroky Kristovy, které dle jednomyslného výkladu sv. otců a církve taktéž jednají o pekle, lze čísti v každé dogmatice.

Církev, která hned v prvních stoletích zavrhla Origena, stanovila na sněmu Florentském:***) Diffinimus — illorum animas, qui in actuali mortali peccato vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, poenis tamen disparibus puniendas.

* * *

Smí někdo po těchto výrocích Krista Ježíše, po těchto definicích církve, opravdu pochybovati o jsoucnosti pekla, nevydávaje se v nebezpečí odpadu od Boha a víry?

Stojíme tu jistotně před zdrcujícím tajemstvím spravedlivosti Boží. Náš lidský rozum, naše srdce až do prachu potřené má tu na sta námitek... Ale což není láska Boží, spravedlivost Boží právě tak nekonečna, nevyzpytatelna, jako vše-

*) Mat. 13, 41. s

**) Mat. 10, 28.

***) Defin. s. decr. union. Harduin, Act. conc. t. 9. c. 422. ss.

mohoucnost, jako věčnost Boží sama?... Stojíme tuto nad propastí hněvu Božího. Což jindy nestáváme nad hlubokostí rovně nepronikuutelnou Božího smilování?... Nepochopujeme pekla. Což kdy pochopíme Nazareth, Betlem, Kalvarii, svatostánek? . . . Jakým právem odmítneme peklo, když jsme přijali za pravý Betlem? A zapřeme-li Krista jasně učícího věčné tresty, jak uvěříme Kristu slibujícímu věčné odměny?... Či má, či smí lidský cit býti rozhodčím, kde mluví sám věčný Pán a Bůh? Ani jiné články učení Kristova o nic jasněji nejsou proneseny ve sv. pramenech víry. Máme zde hroznou volbu, buď přijati Krista věčným peklem hrozícího nebo zamítnouti věčné peklo a s ním Boha za nás umírajícího...

* * *

Co jest peklo? Kristus praví, že peklo jest místo věčného ohně...*) Jakého ohně? Hmotného či nehmotného? Jak ten oheň působí na tělo, jak na duši? O té hrozně malicherné otázky, je-li věc sama strašně veliká!

Z uhelných dolův ostravských přenášeli domů mladíka, třaskavými plyny popáleného. Ještě dnes po mnohých letech vidím hrůzu a zděšení, jak se jevily na tvářích všech, kdo hrozné rány nešťastníkovy spatřili. Ještě dnes mně samému srdce se chvěje při vzpomínce na ubohého popáleného hocha. Takovou hroznou spoustu vykonal okamžitý výbuch vzníceného plynu. Tak působil jen pohled na tu spoustu, cizí spoustu. Jak hrozným asi jest účinek ohně věčného... Jak hrozným asi jest nejen patřiti na ten účinek, nýbrž cítiti ho na sobě...

---

*) Mat. 25, 41., 5, 22., Marc 9, 42

Co jest peklo?

Kristus je nazývá červem nikdy neumírajícím.*)

Co je tím „červem?" Jest jím společnost zatracenců? Který červ, která zmije, který dračí zub dovede hrozněji hlodati, nemilosrdněji sápati, hlouběji uštknouti, smrtelněji (protože i na duši) raniti než člověk zlosyn, prázdný Boha, plný zášti, zloby i podlosti? A který i nejstrašnější zlosyn, jak z dějin nám někteří jsou známi, jen trochu se vyrovná nejslabšímu zlosynovi v temnotách pekelných? Na zemi, in statu viae, na každé, i nejhlouběji kleslé duši lpí ještě některé zbytky lásky a dobroty Boží. Tam, in statu termini, každý se jeví v plné odporné nahotě hříchu a zvrhlosti...

Co je tím „červem?" Jest jím místo? Místo temnoty, nářků, proklínání, vzájemných výčitek, vzájemného nepřátelství, vzájemného ubíjení?...

Či jsou jím výčitky vlastního rozedraného srdce?... Není hroznější muky než stále čítati rány a bolesti duše své, stále zpovídati se sobě ze všech nejtajnějších špatností, stále kvíleti nad hrobem všeho, co v nás bylo velkého, krásného, dobrého, šťastného, stále býti svědkem svého úmrtí Bohu a svého propadnutí neřesti a stále se přiznávati, že všecko to naší vlastní vinou nás stihlo...

Co je tím „červem?" Jest jím některá částka muk uvedených nebo všecky dohromady?

* * *

*) Marc. 9, 43.

Peklo jest místo věčné odluky od Boha.*) Peklo jest místo věčné smrti.**)

Jaký jest rozdíl mezi umíráním a smrtí? Jako mezi jednotlivými paprsky a mezi sluncem samým. Jako mezi kapkou a mezi mořem. Jako mezi atomem a mezi systemem světovým, světem z atomů složeným. Každé umírání má svůj hrozný osten. Ale všecko umírání, všecky hrůzy, které v něm jsou obsaženy nebo naznačeny, sbíhají se v jednom pojmu — věčné smrti.

Která fantasie dovede obepnouti život věčný, odměnu Boha milujícího? A která dovede si zobraziti smrt věčnou, skutek Boha trestajícího? ***)

* * *

Peklo jest místo muk věčných. Vysvítá to ze slov Páně dříve uvedených. Jest to výslovné učení církve.†) Všeobecně se uznává, že v této vlastnosti pekla, v naprosté beznadějnosti jakékoliv změny,

*) Mat. 25, 30.

**) Apoc. 21, 8.

***) S. Chrysost.: Pone enim, si ita lubet, ignem et ferrum et belluas, ac si quid his acerbius est; haec tamen pro tormentis illis infernalibus ne umbrae quidem sunt . . Annon hos lictores conspicis, qui praefectis administram operam navant, quomodo trahant, quomodo vinciant martyres, quomodo flagris afficiant, quomodo latera perfodiant, quomodo faces in tormentis admoveant, quomodo secent? Atqui haec cuncta merus ludus ac risus sunt, si cum illis suppliciis comparentur. (Hom. 9. in ep. II. ad Cor. n. 4. Montfauc t 10 pag. 505.) — A sv. Augustin: Sicut nullum gaudium rerum temporalium ex aliqua parte simile potest inveniri gaudio vitae aeternae, quam sancti accepturi sunt: ita nullus cruciatus poenarum temporalium potest sempiternis iniquorum cruciatibus comparari (De catech. rudibus, cap. 24., Opera. Edit. Colon. Agripp. 1616 t. IV. pag. 271.)

†) Hurter, Theolog. dogm., Oenip. 1879. n. 721.

[redacted]

jakékoliv úlevy, tkví nejhroznější osten pekla. Peklo by nebylo peklem, kdyby nebylo věčným.

Milliony millionů let v hrozných mukách a bolestech...

Milliony millionů let v nenávisti a proklínání...

Milliony millionů let bez nejmenšího paprsku lásky, dobra a krásy...

Milliony millionů let bez nejmenší útěchy, nejmenší úlevy...

A až ty milliony millionů let uplynou, pak bude se ta děsná perioda opakovati millionkrát millionů... A až i ta doba strastí a muk bude naplněna, pak to nebude ještě ani počátek, ani minutka na věčném orloji zatracencově...

* * *

Myšlenka ze všech nejstrašnější.

Peklo jest místo, kam i duše naše ještě může býti odsouzena.

Na dně našeho srdce jsou všecky ty vášně, které jiným připravily věčnou hroznou záhubu.

I v naší duši jest pýcha, ona plodná matka heresií a schismat.

I v nás jest lakota, onen kletý pramen svatokupectví, ohledů, vyděračství, zanedbávání povinností.

V nás jest ustavičně živý osten smilných rozkoší, které nesčetným lidem širokou upravily dráhu do pekla.

V nás je lenost, liknavost, chladnost...

Sv. Filip Nerijský modlíval se asi v tento smysl: „Pane, drž pevně za ruku Filipa. Nebo kdybys na hodinu ho opustil, mohl by se státi vrahem a lupičem a největším zločincem!“ Nemáme i my se modliti podobně? O, bděme, nedůvěřujme sobě! Nespěme na pokraji tak hrozné propasti! „Audi enim,“ praví

[redacted]

sv. Jan Zlatoústý,*) „optimam admonitionem: In memoriam revoca novissima tua, et in aeternum non peccabis. Nullus ex iis, qui gehennam habent ante oculos, incidet in gehennam. Nullus ex iis, qui gehennam despiciunt, effugiet gehennam.“

* * *

Flammis ne urar succensus,
Per te, Virgo, sim defensus
In die iudicii.

Christe, cum sit hinc exire,
Da per Matrem me venire
Ad palmam victoriae.

Quando corpus morietur,
Fac, ut animae donetur
Paradisi gloria. Amen.

(Stabat Mater.)

*) Hom. in 2. ep. ad Thessal. n. 3. (Montfauc. t. 11. p. 519.)

Po těžké nemoci.

Vzrušující pohled. Bohoslovec již již chystající se k vyšším svěcením a mravně stojící ještě tam, kde byl hned na počátku života seminárského. Má na sebe přijati těžké jho kněžské a hle, nedovedl dosud ani býti dobrým křesťanem...

Jak zjev ten smutný a nikoliv až příliš řídký si vysvětlíme? Řekne se: Moc vášně. Ale kde zůstala moc přetékající milosti? Přijímal sv. svátosti, modlil se... Nerozhodnost vůle, namítne jiný. Možná, *někdy*. Ale zda *vždycky*?...

Takoví podobají se spíše lidem stiženým dlouhou *těžkou nemocí chronickou*. Vrací se ta nemoc periodicky — *čas od času*. Tehdáž ovšem sténají, volají k živému Bohu o pomoc, slibujíce hory doly. Ale když chronický záchvat pominul, cítí se opět *normalně*, zapomínají na utrpení přestálá, ale i na učiněná předsevzetí a oddávají se staré lehkomyslnosti... A přece ani *mimo* periodické záchvaty *není stav jejich normalní*. I když se jim zdá, že nic jim není, hlodá přece neustále a tajně nemoc v nich vězící na jejich síle, podrývá jejich vzrůst, nedává vzniknouti plnému radostnému žití. Výbuchy chronické jsou jen výtrysky ohně a lávy, doutnajícího uvnitř žáru nezdravého.

Po celý čas bohosloví se takoví alumni zpovídali, modlili, povstávali, klesali znovu ... Brzo byli plni ohnivých vroucích předsevzetí, plni horlivého, obětavého snažení, brzo zas lenošně a sklesle poddávali se zcela slabošské mdlobě, nedbalosti, lhostejnosti ... Není duší měnivějších, nestálejších, celkem slabších, nad stižené nemocí chronickou. (O nemocech duševních nám teď bude jedině řeč.)

Po celý ten čas vyhledávali lékaře, zpovědníka. Vyhledávali ho, jak dle jejich nálady duševní jinak ani býti nemohlo, dnes v té, zítra v jiné zpovědnici. Vyhledávali ho, hovíce spíše své duševní slabosti než pravé potřebě, jíž ostatně si nebyli ani vědomi. Pověděli dnes tomu, zítra onomu zpovědníkovi, co právě okamžitě cítili: dnes, zítra, pozejtří se zpovídali jako normalní, ačkoli se jen domnívali jimi býti, a popozejtří zpovídali se jako okamžitě, skutečně, chvilkově onemocnělí. Že chronicky trpí, sami nevěděli, zpovědník neptal se na to, snad si ani netroufal po tom se ptáti ...

Zatím nemoc trvala dále. A kdežto vůkol nich všude plno nadějného života, u nich samých pochmurné živoření s vyhlídkou do smutnější ještě budoucnosti. Tak ztrávili čtyři předůležitá léta, tak chystají se na svěcení! Ubozí! Kdyby byli někoho nalezli, kdo by jim byl v čas oči otevřel, většina z nich jinak by byla stála ve chvíli pro ně nejrozhodnější ...

* * *

V řeholích nejlépe zřízených ustanoven jest „klerikům," nastávajícím kněžím, jeden pravidelný zpovědník, kterému se zpovídají týdně. Jen mužové se životem duchovním theoreticky i prakticky dokonale obeznámení se na ten úřad volí. Mimořádně,

na př. co měsíc, zpovídají se titéž mladí řeholnici, u kteréhokoliv se jim líbí kněze domácího.

Proč by se ta věc nedala zavésti i v kněžských seminářích? A v nejlepších seminářích skutečně je zavedena. Uvaluje se tím ovšem těžké břemeno na spirituála, ale běží tu o životní otázku duchovního pokroku seminaristů, a proto přestává každý ohled. —

Nedovedu si představiti spirituála praktického, účinně a vědomě zasahujícího do duchovního života svých svěřenců, nezná-li skrz na skrz vnitřního jejich života, jejich bojuv a slabostí, nedovede-li i stopovati dosahu svého vedení vnějšího avnitř v duších vedených, není-li ve stálém nejužším styku s jejich dušemi.

Nedovedu pochopiti, že by bylo na prospěch alumnů, je-li jim dáno na vůli, voliti si při každé zpovědi kteréhokoliv zpovědníka ať v semináři, ať mimo seminář. Nemá každý zpovědník zkušenosti a ctností k takovému úřadu zvláště potřebných. Nemá každý dosti zájmu a porozumění, aby zpovídaje seminaristy, jakož býti musí, pracoval v stejném se seminářem duchu. Není vždy snadno po první, druhé zpovědi objeviti hlubší rány kajícníkovy; a na tom nejednou přece všecko závisí. Třeba tu počítati i se slabostí lidskou, že se někdy i zneužije té přílišné volnosti se strany bohoslovcovy . . .*)

Nebezpečí svatokrádežných zpovědí, které prý s tímto obmezením zpovědníka je spojeno, dá se správným vedením duchovním uvésti na míru nejmenší a nevyrovná se nikdy škodám právě vytknutým.

—

*) Ideálem v té nadmíru duležité věci bude, aby spirituál pravidelně sám všecky alumny zpovídal. Mimo řádně, v určitých lhůtách, o exerciciích, jistých slavnostech, kde se zpovídá celý alumnát, povolejž do semináře jiné zpovědníky způsobilé.

I přes nebezpečí, státi se všedním, nemohu na tomto místě nevytknouti veliké důležitosti dobré, dle potřeby generalní zpovědi pro všecky, kdož nedovedli srdce své úplně zachovati čistým, a nastupují povolání duchovní.

V tom případě jest dobrá sv. zpověď vůbec počátkem nového života a má již proto, jako každý počátek, nemalý vliv na další průběh díla podniknutého. Kdo nikdy nezačal anebo kdo začal špatně, nemůže ani dobře pokračovati; kdo však začal polovičatě, mdle, o tom jest se obávati, aby v krátce neodhodil i to, co tak chabě přijal.

Dobrá, skroušená sv. zpověď na počátku duchovní dráhy jest bohatým pramenem milosti i síly svátostné, k dalším bojům zvláště potřebné.

Upřímná, skroušená zpověď vrací duši vnitřní mír a klid. Kde toho se nedostává, tam nebude ani vnitřního štěstí, ani síly k trvalému pokroku. Těžko se pokračuje na hladké, kluzké cestě, kde jedna noha šine se v před, druhá v zad. Těžko se chodí po houpavé lodi, po chvějícím se provaze. Tu člověk musí se přičiniti, aby vůbec neklesl, jakž teprv tu má kráčeti v před... Obraz duše v sobě nepevné, neustálené.

Upřímná, skroušená zpověď vrací srdci čistotu, která na veškeré bohoslovecké vychování nesmírný má vliv.

Upřímná dobrá zpověď přivádí do duše pořádek, radost, schopnost poznávati krásu povolání.

Dobrá zpověď se vším požehnáním i blahým štěstím, které do duše přináší, jest vůbec z nejmocnějších prostředků příští vytrvalosti v dobrém.

Nic by nemělo odstrašiti nastávajícího bohoslovce, aby hned na počátku nové dráhy vykonal zpověď takovou, která by byla rozhraním dvou rozličných životů...

Podmínkou dobré zpovědi jest dobrá vroucí *lítost.*

Má-li u nastávajícího bohoslovce zpověď býti rozhraním mezi dvěma rozličnými životy, *musí jím napřed býti lítost sama.* Lítost onu zpověď předcházející musí značiti *program pro život,* program ne *povrchní,* ne *ledabylo sestavený,* ne *chladný* a nám vlastně *odporný,* ale program *hluboký,* aby zasáhl až do nejtajnějších záhybů srdce;

program *určitý* i *odůvodněný,* aby dovedl odolati pozdějším nárazům a bouřím a pokušením;

program *vroucí,* celým žárem srdce pojatý, aby ani nejmocnější plamen světa nedovedl mu čeliti . . .

* * *

Na *takovou* lítost ovšem nedostačí 5—10 minut před svatou zpovědí, ani vzbuzení několika, řekl bych, officielních aktů z modlitební knížky... Taková lítost se nejlépe vzbuzuje o *exerciciích,* kdy duše jest až do dna vzrušena, kdy vůbec jasněji poznáváme svůj poslední cíl a své odchylky od něho. I mělo by býti hlavním úkolem zvláště *prvních* sv. exercicií, každé volné chvíle použiti nejen na *zpytování* života minulého, nýbrž i na časté, po každém zpytování se opakující *vzbuzování vroucí lítosti.*

* * *

Nerozlučným bratrem dobré lítosti je dobré opravdové *předsevzetí.*

Nemyslím, že by bohoslovec snad nevěděl, čeho podle učení katolického k dobrému předsevzetí je potřebí; ale v praxi může při té důležité a *nesnadné* věci klopytnouti i bohoslovec. Může tu klopytnouti dvojím způsobem: *neupřímností* a *slabostí.*

Praví kdesi Balmes, že člověk vlastně nikomu jinému tolik se nepřetvařuje a tolik nelže jako sobě samému. Nikde jinde snad toho slova nelze s větším právem užíti než o vzbuzování předsevzetí . . . Málo je těch, kdož by měli šílenou odvahu říci: Nechci se vzdáti té neb oné vášně, nechci na sebe přijati jho té neb oné ctnosti, chci jednou býti knězem nevěrným, svatokrádežným . . . Aby si toho nemusili říci, dobrovolně *zastírají si oči* buď před ošklivostí a nebezpečností té neb oné náruživosti, buď před nezbytnou nutností té nebo jiné ctnosti stavovské, buď před konečnými nevyhnutelnými následky své nynější polovičatosti a nerozhodnosti. Jako advokáti špatné věci omlouvají, překrucují, chytají se slov, činí rozdíly, staví podmínky, matou konečně sebe i jiné; a přece je věc tak prostá i jasná: *Zapři sebe sám, obětuj se, přetrhni pouta nečestná.*

* *
*

Úchvatně líčí sv. Augustin boje, které mu způsobil dlouholetý hříšný návyk, když se ho konečně měl na vždy zhostiti. „Tak jsem churavěl (na duši) a sám sebe mučil . . . Obracel a svíjel jsem se v poutech svých, chtěje je úplně přetrhnouti. Jen málo mne ještě svírala, ale svírala mne přece . . . Zdržovaly mne hlouposti nad hlouposti a marnosti nad marnosti, moje dávné libůstky. Tajně dotýkaly se oděvu těla mého a našeptávaly mi: Již nás opouštíš? A od nynějška již na věky budeš bez nás? A od nynějška již nikdy ti nemá býti dovoleno činiti to a ono? A co, Bože můj, rozuměly „tím a oním," co mi našeptávaly? Odvratiž to milosrdenství tvé od sluhy tvého! Jaké mi tu našeptávaly hnusnosti! Jaké ohavnosti! A poslouchal jsem je už ani ne na polovici, any se mi takořka již nestavěly zřejmě do cesty, ale jen ze

[redacted]

zadu pomroukávaly a mne odcházejícího tajně potahovaly, abych se obrátil. A přece mne zdržovaly, a já váhal odtrhnouti se od nich úplně a kráčeti, kam mě táhlo lepší přesvědčení. A přemocný starý zvyk se ve mně ozýval: Je-li možná, abys to dovedl?" *)

Jestliže duch tak veliký jako Augustin ve chvíli rozhodné se cítil slabým, co bychom se divili, že i jiní menší duchové v okamžicích podobných klesají, ustupují, se vracejí? V takové chvíli vlastně vede se boj nejen s hříchem minulým, ale i s hříchem budoucím. Ve chvíli loučení zapomínáme rádi na věci nemilé, ale živěji vzpomínáme věcí milých. Tak jeví se duši ve chvíli obratu hřích ve světle krásnějším, svůdnějším než jindy. A ta duše ještě ani nepoznala, neprožila na sobě krásy ctnosti, radosti čistého srdce, moci posilující milosti. Obrácení se jí zdá skokem do neurčita, do temna. Za veselou, jak okamžitě cítí, minulost přijímá budoucnost, jak nyní se jí jeví, pochmurnou, prázdnou, opuštěnou . . .

* * *

Kdo nechceš ještě v poslední chvíli znovu a hanebněji v pouta hříchu býti ukován, ten

nevyjednávej s hříchem,
neohlížej se,
ale celou důvěrou odevzdej se Bohu.

Tak to učinil i sv. Augustin a zvítězil. „Obrátil jsem se ve stranu jinou, kam přejíti jsem se ostýchal, a hle, odtud jevila se mi cudná důstojnost nevinnosti, veselá, ale ne rozpustilá. Ta počestně mne lákala, abych se nerozmýšlel přijíti, vztahujíc po mně ruce

*) Confess. l. VIII. n. 11.

požehnané a plné dobrých příkladů. Tam tolik jinochů a děv; tam mnohá srdce mladá a každý věk a vážné vdovy a panny v nevinnosti sestaralé; a nikomu z nich nestala se zdrželivost pramenem opuštěnosti, prázdnoty, nýbrž Bůh ji učinil plodnou matkou mnohých radostí a zásluh. A napomínala mne, jako by se mi skoro vysmívala ta zdrželivost: Co mohou ti a ty, tobě se zdá nemožným? Zda-li ti a ty to všecko dovedli sami ze sebe a ne v Pánu Bohu svém? . . . Vrhni i ty se na něho. Neboj se, nedá ti klesnouti. Vrhni se směle na Boha, přijme tě a uzdraví tě . . .“ *)

* * *

Duše propadlá těžkému hříchu, hříšné neřesti, přirovnává se i v písmech sv. i ve spisech učitelů duchovních ku člověku těžce, ne-li smrtelně zraněnému. K čemu tedy přirovnáme duši, jež dobrou svatou zpovědí, vroucí lítostí, upřímnými úmysly právě se před Bohem očistila? Rekonvalescentovi, který zrovna přestál krisi.

Hlavní nebezpečí smrti sice již jest odstraněno, nemoc se rozhodně zlepšila, ale bude potřebí ještě mnohé trpělivosti, mnohého opatrného ošetřování, mnohého času, nežli z nemocného bude člověk úplně zdravý, silný, normalní. O těch věcech skoro ničeho nelze se dočísti v knihách duchovních, a přece jest i pro zpovědníka i pro kajicníka nadmíru důležito, aby je znal, aby podle nich se řídil. Budiž nám tedy dovoleno alespoň zkrátka jich se dotknouti.

*) Confessiones, l. c.

Kdo těžkou stižen byl nemocí, neuzdraví se *přes noc*. Ale i když krisi přestál, nenabývá dřívější síly hned, nýbrž po delší době, někdy až po měsících. Ano jsou nemoci, jichžto zhoubné následky po letech ještě se jeví na seslabeném organismu.

Jsou hříšné náruživosti, návyky, neřesti, které zrovna takový vliv mají na veškeren život duchovní, jestliže se hlouběji do duše zaryly. I když jsme se z nich dobře vyzpovídali, i když naše lítost byla upřímná a vroucí, i když naše předsevzetí bylo opravdové, nebyla přece jejich zhoubná moc v srdci našem úplně zlomena. *Ano může trvati dlouho, může trvati týdny, měsíce, ba někdy i léta, než poslední jejich vliv bude v duši naší zničen.* Jak se ten jejich vliv jeví? Jeví se slabostí, nechutí, ba odporem k dobrému; jeví se obnovenými, někdy i častějšími a prudšími útoky vášně, kterou vlastně jsme již měli za přemoženou; jeví se tím, co z těchto věcí plyne, totiž velikou *náchylností k recidivě.*

Co tu učiníme?

Především *znejme svůj stav.* Buďme připraveni na všecko to, co právě bylo pověděno. Nelekejme se toho. Nenechme se tím ani pomásti ani zastrašiti. Stává se nejednou, že duše neznající stavu svého *obnovené pokušení pokládá za hřích*, za opětovaný pád, a zoufajíc sama nad sebou, vrací se k bývalé neřesti.

Mějme trpělivost sami se sebou. Není věcí příjemnou ani býti rekonvalescentem duševním. Leč v té příčině ničeho nezměníme; je potřebí, abychom stav ten v pokoře a v duchu kajícném snášeli. *Každým týdnem, každým měsícem budou i ty boje slábnouti, lásky ke ctnosti bude přibývati, a po nějakém čase bude duše nevý-*

5*

slovně šťastna z nového zdraví, z netušené dříve síly, neodvislosti a jarosti.

Varujme se recidivy, která ten čas jest nejnebezpečnější.

Jest dobře, ano někdy nutno, aby zpovědník kajícníka hned napřed při sv. zpovědi upozornil na jeho stav duševní a na boje i zkoušky, které mu v něm bude přetrpěti.

* * *

Rekonvalescent ještě není zdravý, ale i po čas zotavování potřebuje lékařského vedení. Kéž zpovědníci i kajícníci důležité té pravdy více jsou si vědomi! Jsou duševní choroby, jichž kajícníku skoro nelze se zbaviti, nevede-li ho za ruku zkušený, moudrý, trpělivý zpovědník.

Ale ovšem tu třeba, aby kajícník měl dosti pokory a poslušnosti, zpovědník pak aby znal celý stav kajícníkův a nejen to, z čeho právě se zpovídá.

* * *

Rekonvalescent potřebuje ještě i léků. Užívá léků, ne až znovu onemocní, nýbrž aby vůbec zpětivosti se uchránil...

Jsou duševní neduhy, jichžto zbaviti se nelze pouhou dobrou vůlí, nýbrž nezbytně třeba užiti náležitých prostředků na jejich vyléčení. Na prostředcích těch často všecko závisí. Tak na př. udávají svatí zpovědníci a zkušení missionáři při jistých hříšných návycích mládeže jako jediný lék častou zpověď, možná-li týdenní.*)

---

*) Mimochodem tu budiž s důrazem na to poukázáno, že je velmi důležito, aby v semináři každý týden a z každého

[redacted]

Opět jest povinností zpovědníkovou, aby, čeho je potřebí, ustanovil, povinností pak kajicníkovou aby se úplně podrobil.

* * *

Ohromný poklad milosti, síly, zkušenosti, podpory, vzpružení, útěchy, pomoci jest uložen ve svátosti pokání. Tam duše sobě stojí nejblíže, tam nejvíce se do sebe vlévají. Kéž při té svátosti více panuje svědomitosti, poznání, hloubky, přičinění, důvěry, ochoty, méně pak polovičatosti, lehkomyslnosti, šablony, neupřímnosti, povrchnosti . . .

Touto svátostí počíná, na jejím věrném spravování spoléhá duchovní život semináře. Pro seminaristy slova ta v první řadě napsána.

---

ročníku větší počet alumnů přijímal svátosti, a to nejen k vůli těm, kteří po větší dokonalosti se snaží, ale i k vůli těm, kteří z jistých zvyků vymaniti se mají. Tito jen tehda odhodlají se ku zpovědi týdenní, budou-li příkladem jiných povzbuzováni a kryti. Nechť spirituálové seminářů této věci dbají jako oka v hlavě. Nesmírně mnoho na ní závisí. Počátek budiž učiněn nejhodnějšími, ostatní budou následovati.

[redacted]

Problem budoucnosti?

Čistota srdce! Nejtěžší její oběti počínají teprve později, v dokonaných letech mužských. Ale někdy musí již bohoslovec trpkost bojů o tu ctnost zkusiti až do dna. Běda, kdyby se jim vyhýbal, kdyby s nimi odkládal jako s problemem, jejžto řešiti mu teprve příště vážně připadne!

Není ctnosti, která by tak těžko padala na váhu života bohosloveckého jako právě tato ctnost. Úplná nevinnost stojí na stráži duchovního povolání bohoslovcova, jest měřítkem jeho kněžského vychování, rozhoduje již předem o budoucím jeho kněžském působení.

* * *

Vzhledem na povolání lze rozděliti všecky bohoslovce na tři kategorie: svým duchovním povoláním jistých, o svém povolání pochybujících a konečně přesvědčených, že povolání nemají.

Při každé z těch tří tříd má čistota srdce úkol příliš důležitý, aby ji směl podceňovati, kdo vůbec

o tom přemýšlel a ve světle víry uvažoval, jakým pokladem pro člověka jest povolání ku stavu duchovnímu zvoucí.

* * *

Smutno vědomí, je-li mladík na cestě ku kněžství a poznává-li určitě, že k němu nemá povolání. Na konci té cesty číhá sklamaný život, zrada povinností, opovržení všech čestně smýšlejících.

Je-li pak z tohoto nešťastného postavení nějaký východ? Jest, a to trojí. Dvojí z těch východů jest čestný, třetí nečestný.

Nečestným jest, zůstati ve stavě, ku kterému člověk nemá povolání, jehož závazky plniti ani dobré vůle nemáme ani mravní síly. „Jen pes," pravil kdysi k nastouplým právě bohoslovcům jistý professor, „skáče přes kyj, který se mu nastaví a kterého se bojí. Člověk, muž vzdělaný, v tom případě volí zápasiti a neleká se počátečných sebe těžších obětí."

Čestno jest, vrátí-li se mladík, nemající povolání, do světa a žije-li tam životem člověka světského, jen když pořádného, poctivého.

A což, je-li takovému politování hodnému mladíku cesta do světa venkoncem zatarasena? Pak zbývá ještě jeden, ano v tom případě jediný východ i čestný i možný, který poznačil sv. Augustin, když napsal: Si non es vocatus, fac, ut voceris!

* * *

Hleď si tedy zasloužiti, vydobyti povolání kněžského nemáš-li ho. Ale kterou cestou? Kterými prostředky? Ovšem na předním místě modlitbou, neboť povolání jest milost od Pána Boha.

Ale i *odstraněním překážek* té milosti, což prakticky skoro vždy vyjde na *čistotu srdce.*

Nevěřím, že by Bůh oslyšel člověka, jenž se modlí, jenž se přemáhá, aby, byť i bez vnitřní radosti, pracně, s tajným odporem, ale přece věrně konal povinnosti (i tu *nejtěžší*, čistotu, a tu na *prvním* místě) stavu, k němuž povolaným se necítí, k němuž by však povolání rád nabyl. Než toť právě neomluvitelná bezcharakternost mnohých povolaných, že znajíce jasně svůj stav nic nečiní, aby z něho vybředli, naopak všecko podnikají, aby ještě hlouběji poklesli; že majíce se modliti, rázně přemáhati, nejen *modlitbu zanedbávají*, nýbrž i na dále *nečistým choutkám zkaženého srdce lehkomyslně se oddávají...*

* *
*

O škodlivém stavu věčného váhání, dlouhé *nejistoty o povolání* jinde jsme promluvili. Ale který jest prostředek nejkratší i nejjistější vybřednouti z těchto pochybností? Vedle modlitby nepochybně opět *srdce čisté.*

Možná dosti, že ta nejasnost povolání *má vůbec původ a pramen v nečistých vášních srdce.* Možná také, že *rozum bohoslovce již dávno nepochybuje* o cestě, na kterou Bůh ho volá, ale že *srdce* spoutané hříšnými pouty mu překáží na tu cestu nastoupiti. Srdce a rozum člověka, toť jako žena a muž v rodině. Rozmařilá, požívavá žena nejednou již byla příčinou, že muž i proti původnímu lepšímu přesvědčení nastoupil dráhu, na které konečně zahynul. Takový může býti i vliv srdce neukroceného v otázce povolání. *Zvítěziti nad vášní značí v případě tom vždycky i ukončiti rázem pochybnosti o povolání.*

Ale což ta nerozhodnost nemůže míti příčiny jiné? Jistotně, že může. Větší zdánlivé pole působnosti, lepší příležitost vyššího vzdělání, nejistota a neznalost vlastních sil a náklonností, obava o příští vytrvání v ctnosti a pod. Toť všecko může býti příčinou těžkých pochybností o povolání, a k tomu příčinou nade vši pochybnost rovněž tak závažnou jako čestnou. A v těchto zápletcích by nevinnost srdce mohla býti klubkem Ariadniným? Právě v těch.

Když mlhy vystupují z údolí, těžko se na horách vyznati: nejeden chodec toho zkusil svým životem. Žádná mlha není člověku nebe hledajícímu nebezpečnější než mlha vystupující ze srdce nízkými vášněmi porobeného. O hrách Olympijských připravovali se zápasníci na budoucí vítězství střídmostí a zdrželivostí: znaliť vliv té ctnosti na energii i vytrvalost jak těla tak ducha. V zápasech duševních nic tolik nebystří oka duše, nesílí rázné energie vůle, jako klidná, jasná, svatá čistota.

* *
*

Máš jistotu o svém povolání? Velká to milost, ale i velká odpovědnost. Svatý Alfons praví, jak jinde podotčeno, že milost povolání do stavu řeholního (a tudíž tuším i duchovního vůbec) je po milosti sv. křtu milostí největší. Praví i to sv. Alfons, že jedním těžkým hříchem lze tu milost ztratiti. Ejhle, proč nečistota je nejvydatnějším prostředkem ztratiti i povolání jisté!

Odkud se vystěhuje nevinnost, tam se nastěhuje hřích, ale již ne jako host, který ob čas srdce navštěvuje, nýbrž jako domácí pán, jako samovládce, jako mocný spojenec neřestí jiných. Jak

by se mohl udržeti v takovém srdci svatý oheň vyššího snažení?

Komu povolání je drahým, nechť toho hříchu se vystříhá!

* * *

Veliká věc jest kněžské povolání; ale nemenší je povinnost kněžského vychování.

A je možnou výchova kněžská tam, kde není srdce nevinnosti oddáno? Nevěřím; byl by to zrovna zázrak. Možná, že bohoslovec i té ctnosti prázdný nadán je skvělými dary ducha, a že si odnáší ze zkoušek znamenitá vysvědčení, mnohé i bohaté na oko vědomosti. Možná, že je jinak dobrého srdce, úslužné, tiché, trpělivé povahy a proto i u kollegů i u představených velmi oblíben. Možná, že se mu dostalo z domu lepšího vedení, že je vůbec ušlechtilejších způsobů, že již z přirozené spanilomyslnosti by se styděl přestupovati domácí řád, vzdorovati představenému, činiti něco, co by jen stínem mohlo padnouti na jeho čest, že tudíž má pověst vzorného bohoslovce. Jest však proto skutečně i opravdu dobrým bohoslovcem? Možno o něm říci, že vskutku prospívá v tom, co by mělo mu býti nejprvnějším, aby totiž se stal duší opravdově kněžskou, nádobou vyvolení Páně?

Duchovní vzrůst budoucího kněze je možný jedině na vinné révě, jíž je Kristus, jedině v srdci vyšším životem milosti živoucím. Ale hovění nečisté vášni a život milosti, ty dvě věci naprosto se vylučují.

Duchovní zdokonalování nastávajícího posvěcence Páně je možno jen, obléká-li stále Krista, jeho tichost, jeho pokoru, jeho mírnost, jeho sebezapírání, jeho poslušnost. Ale nic neprotiví se

duchu Kristovu tak, jako duch nečistý. Vstupte do semináře a uzříte-li, že se tam dějí vášnivé výstupy, prudké hádky, neurvalé vtipy, bouřlivé vzpoury, pak sotva se zmýlíte, usoudíte-li v srdci svém, že v těch místnostech ještě daleko jsou vzdáleni ducha Kristova, ale i ducha — čistoty.

Pravý pokrok příštího kněze nezáleží pouze ve vědění křesťanských zásad, ale v praktickém jich provádění vlastním životem, ve vzduševnění srdce jeho. A opět není možným opravdové vzduševnění bohoslovce, dokud nepodlomena vládne v srdci vášeň nejprudší, nejsmyslnější, nejtělesnější.

* * *

Jak rychle mine těch několik let života bohosloveckého! Co si z nich odnese do života mladý kněz? Snad ty čtyři zdi, v nichž přebýval? Nikoliv. Snad ty tvrdé pulty, u nichž v myšlenky a sny zabrán býval? I ty zůstanou v semináři. Tedy vědu? Ano, ta může býti bohatým článkem jeho kněžského inventáře, ale s podmínkou. Co tedy si odnese? Zárodek požehnání Božího, jehož nabyl dlouholetou věrností k Bohu, základ vytrvalosti v životě prostém těžkých hříchů, jejž upevnil víceletým bojem, počáteční cvik, opravdové porozumění i upřímnou zálibu v modlitbě, v pokoře, v lásce k Bohu a k duším, vůbec ve ctnostech, v nichžto hned od počátku se cvičil.

To rozhodne o směru jeho budoucího života. Ta část jeho nového inventáře je nejdrahocennější — nezbytná.

Nebude se mu jí nedostávati, když vstoupí do kněžské činnosti? Odpověď nechť mu dá jeho srdce — čisté nebo nečisté!

V živé paměti jsou ještě nedávné podvody v našich záložnách: Třeboňské, Křivoklátské, Mělnické, Mladoboleslavské a ještě některých jiných. „Slavná“ jsou též po našich vlastech jména rozličných těch Könerů, Salačů, Vinklerů a Wiltů, která v těch úpadcích tak smutnou (či veselou?) hrála úlohu. Nejtypičtější ze všech zůstane ovšem navždy pro naše národní hospodářství jméno Wilt. Psalo se u nás i o „české Panamě.“

Ale kdo nám odhalí tu „českou Panamu“ na poli duchovním, na poli našich národních statků idealních? Či tyto statky menší mají pro nás význam než tisíce nahromaděné po spořitelnách? Kdo nám odkryje všecky ty Wilty oddávající se pohodlnosti, blahobytu, rozkoši na účet národa o své statky nejsvětější okrádaného, šizeného?

A jest církev u nás takových zbědovaných charakterů prosta? Již v seminářích naleznete kandidáty, o kterých s jistotou lze říci, že nekandidují o duchovní stav, ale o duchovní wiltovství. Kteří to jsou? Nikde jich nenaleznete tolik a tak typicky vyvinutých, jako mezi těmi, kdož v semináři nesnaží se opravdu o sv. čistotu.

A kdyby sebe důrazněji protestovali proti takovému „nařknutí,“ kdyby sebe okázaleji honosili se láskou svojí k církvi a k Bohu: mocnější nežli logika citů je logika skutků. Plané city, jež nestojí na žulovém základě života, odnesou pozdější bouře a zkoušky. Ale skutky, skutky zůstanou a padnou ještě po letech stejně mocnou (požehnanou neb i kletou) tíží svou na vážky života.

* * *

Ale kde je důkaz jasný i prostý, že mezi kandidáty lenošivě hovícími nečisté vášni nejhojněji nalézti lze kandidáty duchovního „wiltovství?“ Ten důkaz podán větou taktéž dříve již pronesenou i provedenou, že nevinnost bohoslovcova je zpravidla měřítkem jeho kněžského vychování.

Čím vyšší stav, tím větší důraz třeba položiti na předběžné dobré odborné vychování. Ani velikých státníků, ani zkušených vojevůdců, ani moudrých králů pravidelně nebude bez vychování svého, nebude bez něho ani — kněží svědomitých, celých. Jako v přírodě nic neděje se náhodou, náhle, skokem, nýbrž děje se vše podle určitých zákonů, organicky, od nepatrné buňky až po krásné ovoce: tak jest i život duševní člověka živým organismem, který jen tehda nese ovoce blahodárných skutků, má-li ve správném vychování kořen a základ pravidelného vývinu. Tak alespoň z pravidla. Uznáváme mimořádné působení milosti Boží, mravní zázraky, ale pravidelně s nimi počítati, na ně se spoléhati bylo by buď svévolně zastírati sobě smutnou budoucnost nebo pohrávati s Pánem Bohem.

* * *

Jest pro bohoslovce otázka vážnější, nežli jest otázka jeho vyššího povolání?

Jest věc, jež by mohla mu býti bližší i dražší nad jeho kněžské vychování?

Jest hvězda, jež by měla bezpečněji i jasněji mu svítiti při všech jeho studiích, modlitbách, obětech i snahách, než naděje jeho budoucího kněžského působení? Si oblitus fuero tui Jerusalem (lide křesťanský!), oblivioni detur dextera mea! Adhaereat

[redacted]

lingua mea faucibus meis, si non meminero tui: si non proposuero Jerusalem in principio laetitiae meae! *)

A všecky ty tři drahocenné statky co nejúžeji souvisejí s otázkou, zda-li hned v bohosloví, hned od počátku odhodlá se žíti životem zcela i úplně nevinným.

Jest tedy opravdu nevinnost srdce u bohoslovce problemem teprv budoucím?

Cesta nejrozhodnější, nejrychlejší, nejupřímnější jest i zde cestou nejjistější a nejméně bolestnou.

*) Ps. 136.

Beth-lechem.*)

Na nádraží biskupského města stál neomysta. Již držel lístek železniční v rukou, a z dáli supěla lokomotiva, která ho měla odvézti do blahého domova, mezi toužebně ho čekající příbuzné a přátele. Duše jeho horoucí, napjatá, až do dna rozbrázděná dojmy posledních dnů, letěla jim vstříc. Jen jednou ještě chtěl pohlednouti v místa, kde zažil čtyři nejdůležitější léta svého života. I vyšel před nádraží. Z ranní mlhy a páry vystupovaly před ním kopule a věže chrámů, a v záři červencového slunka kynuly mu posledním zlatým pozdravem okna vysoké rozsáhlé budovy seminářské. Zadíval se do těch oken. V tom jednom dlouhém pohledu obnovil v duši své všecko, co za let posledních mocněji se ho doteklo. Oko zalilo se slzou, ústa bolestně se stáhla, a matka, která nepozorována těsně se mu přiblížila, zachytila sotva slyšitelné poslední loučení: „S Bohem, ty trpký semináři!"

* * *

*) Beth-lechem = domus panis, zásobárna. Užívá se toho jména u asketických spisovatelů zvláště o noviciátě, jakožto zásobárně příštího života řeholního. Lze ho tedy užíti stejným právem i o semináři kněžském.

Duše mladého bohoslovce je jako ušlechtilý štěp. Jest ještě nehotova, třeba jí ještě růsti. *Seminář jest ta půda*, ze které má bráti všecky ty bohaté, k duševnímu vzrostu nevyhnutelně potřebné látky.

Přesaďte nejnadějnější štěp do půdy mrtvé nebo dokonce otrávené, a zakrní neb i zanikne docela. *Ejhle, odpovědnost semináře!*

Ale i naopak. *Jestliže štěp sám nezapustí kořenů*, zahyne i v půdě nejúrodnější. *Ejhle, odpovědnost bohoslovcova!*

Smutno pomysliti, že by mohl býti někde seminář, který by nepodával potravy duchovní co nejbohatší svým svěřencům. Ale neméně smutna jest pravda, že i ve výborně zřízených seminářích nejeden bohoslovec pro kněžské své povolání získal málo nebo nic, jedině proto, že neuměl anebo nechtěl z toho těžiti, co se mu podávalo.

Každým způsobem obsahuje loučení onoho mladého kněze těžkou obžalobu. Koho? *Semináře*, jestliže nebyl bohoslovcům tím, čím jim býti měl; *neomysty samého*, jestliže, postaven byv na půdu úrodnou, ať z nerozumu ať z hříšné nedbalosti nedovedl do ní zapustiti kořenů duše své.

* * *

Přikládáme tedy důležitost zrovna základní a rozhodující poučení o semináři a seminářském životě, *aby bohoslovec měl o něm pojmy jasné i správné*. Volíme obraz *noviciátu* v řeholích zavedeného, abychom k tomuto protříbení pojmů seminářských poněkud přispěli. Naše slova nemají býti apologií seminářů, tať při správném posuzování dává se sama sebou, nýbrž klubkem Ariadniným v bludišti předsudků, vášní, pomluv, nedorozumění, do nichž i bohoslovec může zabřednouti.

Co jest noviciát? *Noviciát jest místo boje.* Stává se, že do řehole vstupuje ne již dítě slepě následující vůle cizí, nýbrž muž vědoucí, co chce. Přijímá stav řeholní ne z chvilkové idealní nálady, nýbrž po dlouhém přemýšlení, ne z rozkoše, nýbrž věda, že tak plní vůli Boží, ne hravě, nýbrž po přemožení těžkých překážek doma i vně. *A i takovému* muži jest podstoupiti v noviciátě trpké boje, než se smíří s myšlenkou, že na vždy se má zříci vůle své, že na vždy se má zavříti mezi čtyři zdi klášterní, že na vždy má na sebe vzíti jařmo závazků těžkých, v některém okamžiku zdánlivě nesnesitelných. Nebyl by člověkem, kdo by těch bojů ještě jednou nepodstoupil v noviciátě, než na vždy vysloví slovo závazné; a čím hlubší jeho duše, tím krutějších bude jevištěm bojů. Nedá se ani mysliti za normalních poměrů noviciát bez těch zkoušek a bojů.

Též *bohoslovec* je *novicem* stavu nového, který třebas nebyl řeholním, přece těžké zavírá v sobě povinnosti. I bohoslovec má se na konci bohosloví zavázati pouty svatými, nikdy již nerozvížitelnými. Jen duše ještě *neprobuzená*, jen duše *povrchní* nebo též duše *sobecká*, vědomě zavírající oči před povinnostmi, aby jich jednou nemusila nésti, jen taková duše tu může zůstati klidnou. Ale zpravidla, čím *opravdověji pojímá* bohoslovec své *budoucí závazky*, čím ušlechtilejším se nese směrem, tím těžšími bude utkán boji. Netřeba se za ty boje styděti, netřeba si pro ně výčitek dělati: musí býti březen, než přijde máj; musí býti bouře vnitřní, než přijde blahé vědomí a šťastná odhodlanost plniti vůli Boží.

Boj tedy v noviciátě i semináři. Má tím býti chválen a omluven *každý* boj v semináři? Jistotně nemají tím býti chváleni, kdožkoli v semináři *zbaběle a chabě* se boji o povolání *vyhýbají*. V srdci takovém chabém není možná, aby byla pravá ra-

dost z povolání, pravá úcta k němu. Nelze též na takového opravdově spolehnouti, jednou ten boj vypukne přece a čím později, tím nebezpečněji.

Ale rovněž nemá se tím chvály jaké dostati těm, kdo boje ty zbytečně protahují. I toť je známkou duše slabé. A trpí tím celé duševní vychování, celý duševní pokrok. Nikdy se neodhodlám k obětem pro stav, kterému jsem se ještě neoddal cele a vřele.

A ještě méně se tím mají chváliti, kdož ten boj bojují lehkomyslně. Duše povrchní přes noc, při prvním nárazu, ani se nepřesvědčivše opravdově o jeho ceně, zahazují drahokam, za který by jim byl život poskytl bohaté žně a nebe své věčné radosti.

* *
*

Noviciát jest místo zkoušky. Zkouší sebe novic, zda-li si troufá unésti břímě stavu řeholního; a zkoušejí představení novice, zda-li se pro řeholi hodí.

Právě tak se má věc s bohoslovcem.

Zkouší a pozoruje sebe bohoslovec, zda-li má dosti vůle a síly vzíti jednou na sebe těžké i svaté břímě povolání kněžského. Ale hlavně bývá zkoušen a pozorován od svých představených, zda-li podle jejich vědomí a svědomí k úřadu tomu smí býti připuštěn.

Není příjemná věc býti zkoušenu, třebas i žák výtečníkem byl. Není lahodné vědomí, býti na každém kroku, při každém slově pozorovánu, třebas svědomí naše čisto bylo.

Ale dokud budou úřady pro veřejnost důležité, bude potřebí i zkoušek. A dokud jistými úřady můžeme zabiti blaho nejen cizí, nýbrž i blaho vlastní, budeme vždy k vděčnosti zavázáni těm, kdož pozorujíce nás, pomáhají nám se zkou-

šeti a věci pro nás samy rovněž důležité jako temné.

Dětinsky by tedy při nejmenším jednal bohoslovec, který by považoval za útok na sebe, čeho žádná spořádaná společnost vzdáti se ani nemůže ani nesmí, a co konečně jemu samému s největším je prospěchem a upokojením. Muž rozumný představeným dokořán otevře duši svou a dá jim nahlédnouti do nejtajnějších záhybů srdce svého.

Nikdo zajisté neočekává, že bohoslovec hned při počátku dráhy duchovní ozdoben jest všemi ctnostmi budoucího kněze, ale všickni mají právo očekávati, že šlechetnou upřímností k nabytí ctností těch přispěti chce a přispěje.

* * *

Noviciát jest místem přísného odloučení od světa, místem klausury. Bullami papežskými je novic co nejpřísněji odloučen nejen od lidí světských, nýbrž i od lidí duchovních, ano i od vlastních bratří, pokud nejsou novici. To odloučení vztahuje se na veškero jednání a konání novicovo. Na místo, které má býti odloučeno nejen od světa, nýbrž i od ostatního kláštera. Na listy, které jdou všecky rukama novicmistrovýma. Na návštěvy, kterých novic nesmí přijímati, leč u přítomnosti novicmistrově. Na hovor, který mu je s lidmi mimo noviciát zakázán bez dovolení novicmistrova. To oddělení vztahuje se na čas; jeden den přerušení noviciátu činí tento neplatným...

Nač pak asi je ta soustava ujařmujícího obmezování? Či snad jen na to, aby budoucí řeholník v klášterní své celle utonul, aby pro svět vnější, pro

činnost veřejnou na vždy byl ztracen? Ale právě členové řeholí, kde odloučení v noviciátě je nejúplnější i nejdůslednější, právě ti řeholníci, na př. Jesuité, průměrně i co do znalosti světa a člověka, i co do šířky duševního rozhledu, i co do schopnosti hlouběji působiti na svět obyčejně nad knězem světským stojí.

Jiná tedy té odloučenosti bude příčina. Ale která? Aby novic, než počne působiti na jiné, měl kdy dříve nalézti sama sebe; aby dříve než počne život vyšší hlásati jiným, měl příležitost, zásady jeho, i sobě snad ještě neznámé, hluboko si do srdce vštípiti, v duši své procítiti, takořka ztráviti; aby mu zásady ty nebyly věcí zevně napapouškovanou, nýbrž takořka částí duše jeho, krví srdce jeho.

A na to třeba samoty, zátiší, odloučení. Nikdo nestuduje, neoddává se vážnému přemýšlení o hlubokých vědách při hukotu a pískotu strojíren, ani v jarém shonu a lehkomyslném laškování veřejného náměstí. Jak by mělo býti pošetilostí, odebrati se v ústraní při praktickém studiu vznešené nauky Kristovy? Jak by bylo možná hluboko poznati ducha Kristova a jím se vroucně prosytiti ve shonu a chvatu tržiště života?

Takový novic, když později vrátí se v svět, tím že s Kristem obcoval v zátiší a ústraní, neztratil ještě, jakož neztratili ani sv. apoštolové, citu a schopností pro svět a jeho choroby. Ale duchovní zásady jeho jako kalená zbroj ho chrání jedovatých šípů světské svůdnosti; má v nich zároveň světlo vyšší, které ho činí schopným hlouběji nazírati do života; má v nich jakoby kus ducha a srdce Kristova, jež ho učí nadšeněji, vroucněji, obětavěji vrhati se tam, kde běží o duše a jejich spasení. Tak vy-

zbrojen ví, kde stojí, a svět sám to cítí, a právě takového hledá ve vážné chvíli potřeby.

Má nastávající kněz duši jinou než nastávající řeholník? Či bývá zpravidla kapitál duševní síly a energie, vroucnosti víry a modlitby, obětování a odhodlanosti, který přináší do bohosloví nedávný student, větší než kapitál týchže duševních vlastností mladíka, věnujícího se řádu přísnému a zachovalému? Ať již tomu jakkoliv, lze vůbec jinak nadchnouti se duchem i životem Kristovým, než-li odlukou, samotou? Devatenáct set let dějin církve cesty jiné neznají.

V té tedy věci nejvýš důležité i bohoslovec i novic jsou si rovni. I bohoslovec má svatou povinnost proniknouti sebe zásadami a naukami Kristovými. Zásadám těm pouze naslouchati, toť ještě málo znamená. Ani zásadám těm se jen naučiti nestačí. Ale jest třeba zásadami těmi sebe proniknouti, vžíti se v ně, aby se staly duševním majetkem bohoslovce, duší duše jeho. A tou měrou, kterou se mu podaří proniknouti se duchem Kristovým v bohosloví, tou bude jednou šťastným ve svém povolání kněžském, tou bude působení jeho v tom povolání požehnaným i blahodárným. Ale, co všecko od toho závisí, zda-li dovede bohoslovec přinésti oběť a nevrhati se zbytečně do světa, nehledati jeho novinek, návštěv, zábav, neotravovati duše své svůdnými obrazy jeho náruživostí a vášní (v románech a novelách), ale spokojiti se byť i méně kořeněnou, přece živnější a zdravější stravou opravdového a vroucího i tichého života duchovního.

Či tomu není tak? Či kněz světský ku svému vytrvání v dobrém méně potřebuje dokonalé průpravy duchovní než kněz řeholní? A ti, kteří praví, že charakter se v bouři a v rozmanitosti života tvoří, ti že mají pravdu? Nuž přece nikdo se neosmělí tvrditi, že kdo v bouři stojí, méně pevně musí státi,

než kdo v zátiší ústraní nalezl útulek — a řeholník *má* to ústraní ve svém klášteře. A kdo horami cestoval, ví, že na hřebenech hor, kde nejvíce zuří vichor a bouře, je *málo stromů*, a ty jsou *zmrzačeny*, zkrouceny, přitlačeny k zemi. Kdo zná život, ví, že *charaktery se tvoří v zátiší, ale osvědčují v bouři.*

* * *

Noviciát jest asketeriem, praktickým cvičištěm ve ctnosti. Nestačí, aby novic pravdy duchovní jen *slýchal*, o nich *přemítal*, on v nich bývá i *prakticky cvičen.* Pokora, sebezapírání, mrtvení musí mu býti známy nejen jako školská definice, ale jako věc, již *na sobě sám zkusil.* A vlastně nic není, což by novice tak *opravdově* dovedlo seznámiti s ctností, jako právě ta tvrdá nutnost konati ji. A proto též nic není v noviciátě tak důležitého jako jmenovaná právě stránka *praktická. Noviciát bez praktického mrtvení a sebezapírání byl by malovaným ohněm, malovanou bitvou.*

Kdož, maje na mysli předpis církve, že bohoslovec, aby ku svěcení byl připuštěn, ve ctnostech má již býti „habituatus,“ utužen, odvážil by se upírati, že seminář kněžský, třebas ne vždy týmže směrem, ale jistě s týmž důrazem i tu za stejným se nese cílem jako noviciát?

I seminář je asketeriem, kde světsky ještě cítící a dychtící srdce duchovního nováčka též prakticky má býti přeměněno v srdce, jemuž „svět jest ukřižován,“ čisté, tiché, pokorné, pro Krista se obětující. Leč jaký by to byl rekrut, jaký později vojín, který by pušku znal jen z obrázkův a knih, který by nikdy „nepřičichl k prachu,“ nikdy nezažil útrap namáha-

vého celodenního pochodu za parna a slunce letního? A jaká bude ctnost bohoslovce, který vždy a ve všem měl svou vůli, sebezapírání pak zná jen z asketických knih? Jaká jeho poslušnost, jaká láska k pořádku, když představený ani pouhým slovem se ho nesmí doteknouti? Jaká pokora, když denně jako modlu sám sebe zbožňoval a každé pokoření co nejrozhodněji zamítal? Těžká věc je poslouchati jiného, zachovati lásku i k těm, kteří přirozeně nám jsou méně milí. Nepříjemná věc jest, býti pokořenu, zmizeti mezi jinými. A všecky tyto trpké věci jsou v semináři dobře zřízeném na denním pořádku. Ale zdaž nejsou velmi důležitou částí seminářského programmu? Zdaž nejsou cenou, za kterou si má budoucí kněz koupiti ten poklad, bež něhož si kněžské vytrvalosti a kněžského působení nelze ani pomysliti, totiž kněžskou ctnost?

Či mu na ní nezáleží? Či má v úmyslu bez náležitých ctností jednou vstoupiti ve svatyni Páně? Jsou sice i představení, kteří dovolují světiti bohoslovce, jenž ve ctnosti není „habituatus," ale dovolují to nikoli vzhledem na blaho ordinanda, nýbrž na blaho církve. Je to asi tak, jako když se dovolilo Manliovi vrhnouti se střemhlav do bezedné propasti pro bono communi . . .

* *
*

Noviciát jest místem modlitby. Má-li vinice přinésti bohatou úrodu sladkých plných hroznů, třeba ji chrániti ostrých větrů, ořezávati, okopávati, ale především je jí třeba žáru horkých paprsků slunečních. Hle, obraz noviciátu, ale i semináře.

Ovšem potřebí tu i tam zátiší, stálé bdělosti, sebezapírání, ale nade všecko ostatní mimořádných milostí s hůry, milostí, kterých nelze dosíci

leč *modlitbou*. Blahoslavený seminář, kde se nejen konají modlitby, ale jímž vane tichý, sebraný, vroucí a sladký *duch* modlitby, kde *svatostánek* je srdcem, je *sluncem* vyššího života seminářského, okolo něhož nikdy nechybí mladé, horoucí, odhodlané duše, aby na jeho paprscích rostly, až budou ušlechtilým vínem obětním . . .

* * *

Konečně jest noviciát *domem otcovským nastávajícího řeholníka*. Tam nabývá svého řeholního vzdělání. K tomu domu a k době v něm zažité i později v těžkých bojích a pracích myšlenkami zalétá, jako k „době nejkrásnější.“ Na horlivosti jeho zapaluje ještě po letech vroucnost duše své.

Domem otcovským je též seminář duši kněžské. Domem pořádku, přísné kázně, domem odloučení a samoty, domem sebezapírání a modlitby, ale i domem první horlivosti a ranné ctnosti, domem největších darů Božích, nejjemnějšího vzrostu v dobrém, nejčistějších snah a úmyslů, *domem právě otcovským*. Nebyl by nikdy knězi domem otcovským, kdyby nebyl ozdoben zmíněnými vlastnostmi. A čím vyšším, čím čistějším, čím opravdovějším v něm bylo snažení, tím vroucnější, ano světější nám jest jeho památka. Postavme jen kněze dvou diecesí vedle sebe, a poznáme hned, z jakých vyšli seminářů.

Šťasten, kdo dovedl se na toto stanovisko povznésti, komu seminář nebyl „trpkým seminářem,“ ale domem vpravdě otcovským.

* * *

Allegace. *Na kom vlastně závisí rozkvět semináře?* Na představených; jsouť oni hlavou

[redacted]

semináře. Ale nejbystřejší a nejenergičtější hlava provede poměrně málo, sedí-li na *těle slabém a chabém*. A naopak. Proudí-li silný zdravý život tělem, nezůstane bez vlivu na hlavu, *která s ostatním tělem tvoří jeden organický celek*. Nejskvělejší úmysly představených rozbily se nezřídka o zbahnělost a mravní schátralost podřízených. Nejkrásnější podniky duševní měly kořen v stejném duchu, v stejné mysli, *v stejné ušlechtilosti jak představených tak i podřízených.*

* * *

Vzpomínka. Bývalo, a snad ještě je zvykem v některých seminářích českých, že se v nich konaly měsíční dobrovolné sbírky na dobré účely: na dostavění kostela, na stižené neúrodou, na knihovny lidové a pod. Příspěvky na ty sbírky platily se z měsíčních peněz, které dostávali bohoslovci na snídaní. Mnohý bohoslovec po celý rok nesnídal než okoralý chléb od večeře, ale dobročinných příspěvků neopomenul. Jaká spanilomyslnost!

Jest dovoleno dovolávati se jí ještě více? Mimo seminář čeká lid... Důležitější než sám kostel, potřebnější než ten denní chléb, vlivuplnější nad knihu dobrou je kněz, ale ovšem kněz Bohem nadšený, svatý. Aby se jím stal, třeba denně jen obětovati, ne snídaní, ale tu nebo onu choutku srdce, tu neb onu vášeň. *Jest láska naše k lidu dosti silna a dosti čista, aby obstála i v této zkoušce?*

Horujeme pro národ a lid náš a nemáme odvahy přinášeti oběti tam, kde běží o to, bychom sami vzdělali se na charaktery, na vůdce lidu ducha velikého. Jsme velcí v malém, ale malí ve velkém, a pojímati svoje vlastní povinnosti se stanoviska vyššího jest nám věcí často dosti těžkou. Jaké to hrdinné,

skvělé postavy kněžské potkáváme za všech věků v národech jiných! Smíme se vzdáti ideálu, smíme se zříci vůle, nezůstati ani tu za jinými? Či nebylo by takové samovolné odsouzení kleru ku prostřednosti, ano snad pod ni, zároveň odsouzením lidu a národa na veledůležitém poli náboženského života k polovičatosti, nedokonalosti a snad i zanedbání?

Čí je povinností na tyto otázky odpověděti? Jaká asi bude odpověď?

[redacted]

Ignoratio scripturarum ignoratio Christi est.

(C. J. C.)

Začínám kapitolu o studiu [illegible]. Jako úvod kladu tu některé o tom zákony církevní.

Can. 33. D. V. de consecr.

Nunquam de manu tua et oculis tuis recedat liber... Ama scientiam scripturarum, et [illegible] vitia non amabis. Nec vacet mens tua variis perturbationibus, quae si pectori insederint, dominabuntur tui et te deducent ad delictum maximum. Facito aliquid operis, ut semper te diabolus inveniat occupatum.

Can. 1. D. XXXVIII.

Ignorantia mater cunctorum errorum maxime in sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt.

Can. 3. ead.

Si in laicis vix tolerabilis videtur inscitia, quanto magis in iis, qui praesunt, nec excusatione digna est nec venia?

Can. 9. ead.

Qui nescit scripturas, nescit Dei virtutem eiusque sapientiam; ignoratio scripturarum ignoratio Christi est.

Can. 2. D. XXXVII.

Sacerdotes Dei omissis evangeliis et prophetis videmus comoedias legere, amatoria . . . verba canere . . ., et id quod in pueris (při gymnasistech) necessitatis est, *crimen in se facere voluptatis.*

Can. 15. ead.

Ideo prohibetur Christianus (což teprv klerik) figmenta legere poetarum, quia per oblectamenta inanium fabularum *mentem excitant ad incentiva libidinum.* Non enim solum thura offerendo daemonibus immolatur, sed etiam eorum dicta libentius capiendo (applikace na naši dobu není tak nesnadna.)

Can. 9. ead.

Legimus aliqua, ne negligantur; legimus (jiné), ne ignoremus; legimus (ještě jiné), non ut teneamus, sed ut repudiemus.

Can. 16. ead.

Non omnis ignorans immunis est a poena. Ille enim ignorans potest excusari a poena, qui a quo disceret non invenit. Istis autem hoc ignosci non poterit, qui habentes a quo discerent, operam non dederunt.

Bylo by si přáti, aby se duch těchto starých kánonů obnovil v našich seminářích. Mnohý nářek jak se strany podřízených tak představených by se tím odstranil.

* *
*

Koho věc zajímá, nechť si prohlédne seznamy knih, jež bohoslovci ze seminářských knihoven si vypůjčují a čítají. Je-li v některých těch seminářích (nepravím ve všech) mezi knihami, jež se čítají, 3 až 5 procent vědeckých, pravím *vůbec* vědeckých a ne

výlučně theologických, pak je to ještě mnoho. Ostatní samá belletristika, a to belletristika bez výběru, hodná děvčátek patnácti nebo šestnáctiletých.

Při tom dlužno uvážiti, že za dob našich vstupují do seminářů i chovanci víry otřesené, povolání nejasného...

Připouštím ochotně, že ti, kdož takto ubíjejí drahocenný čas, ani nevědí, co činí. Pomíjím otázky, kolik tím trpí láska k vážnému studiu, ano kolik vážné studium se tím vubec činí nemožným. Mně tu jen tane na mysli nenahraditelná škoda, jíž při nejasném cítění a snažení mnohých bohoslovců veškeré jejich mravní vychování takovým čtením nezbytně utrpěti musí.

Ta věc by u nás zasluhovala studia a péra Cervantesova.*)

A proti ní bude i svědomité přičinění seminářských představených prostředkem sotva polovičatým, jestliže „fakulta“ nebo theologický ústav nedovede

*) Komu by se ta slova zdála nadsázkou, nechť laskavě uváží ohromný dosah věci. Ostatně data nahoře uvedená nejsou nikterak výplodem mojí fantasie, nýbrž výsledkem studia právě o té věci v některých seminářích konaného. Co jinde pravým opakem v tom směru se děje dobrého, není mi neznámo; byltˇ jsem sám po několik let členem bohoslovecké jednoty literární. Ale nevarovati zde, nepoukázati na nepřístojnost skutečnou, zrovna hříchem bych považoval. A ještě něco. Jen ze zájmu pro poměry bohoslovecké stopoval jsem, kde jen se udála příležitost, tutéž věc mezi studujícími fakult jiných. Nebylo těch příležitostí tolik, abych na základě jejich určitý, konečný si troufal pronésti soud; ale pokud mé zkušenosti sáhají, nevěnuje se nikde jinde belletrii tolik drahocenného času, jako u nás. Snaživí medikové mi zrovna odpověděli, že po všecka léta studií na knihu belletristickou jim nezbylo chvíle. Nejsem zásadným nepřítelem belletristického čtení; ale tak, jak tu a tam se děje, považuji je za hlízu semináře. Na tu věc obracím pozornost představených, ale především seminaristů samých. (Srov. Dr. P. Vychodila „Básnictví a mravouka.“)

vzbuditi v posluchačích opravdového zájmu, upřímného nadšení pro vážnou práci vědeckou.

Studium jest při bohoslovci vůbec jeden z nejrozhodnějších činitelů vychovávacích, a to studium položeno skoro výhradně do rukou fakulty nebo theologického ústavu.

* * *

Kolik našich bohoslovců má na konci studií jaký taký samostatný názor o theologické vědě a jednotlivých jejích odvětvích? O dogmatice, mravovědě a pod.? Připouštím rád, že osvojili si summu jednotlivých vět z theologické vědy. Ale dostačí to? Dostačí alespoň na tolik, že pozdější kněz bude moci klidně všecko zakryti hanebnou větou, že praxe církevní nelze srovnati s církevní theorií...

Kolik našich bohoslovců má na konci studií jakýsi přehled nejdůležitější theologické literatury, ať starší ať novější? A přece jest i věcně důkladné studium, zanedbává-li se znalost literatury, prací z dobré polovice ztracenou. Či je všecko, co někdy knězi svědomitému z toho neb onoho oboru jeho činnosti se může namanouti, obsaženo ve „skriptech“ professorových?

Jak to dopadá s faktickým i praktickým zájmem našich bohoslovců a mladých kněží o přítomný stav vědy theologické (alespoň pokud není „Müllerovská“ a pod.), o nejlepší její časopisy, nejdůkladnější nové její zjevy?

Jak to dopadá se schopností našich bohoslovců a mladých kněží, podati práci písemnou, která by i obsahem i formou nějakou vážnou otázku vědeckou vystihovala? Dr. Borový divné o tom zpíval písně, a ten mluvil ze zkušenosti.

Či snad úkolů těch naše bohoslovecká studia za své nepovažují? Či mají právo, si jich nevšímati?

Tyto otázky jsou tu učiněny v první řadě pro snaživé bohoslovce.*)

* * *

Mají snad tím vším odsouzeny býti naše studie? Nikoliv. Tím má býti naše mládež nabádána ku snažení vyššímu. Potřebí, aby i po té stránce svého povolání bohoslovec měl své ideály.

Jest veliký rozdíl mezi věčným „dřením" a mezi třebas počátečním a od učitele závislým bádáním, mezi slepým následováním a mezi vlastním zkoušením svých sil; mezi gymnasistou a mezi studujícím vyšších škol. Právě u nás máme nejméně příčin v oné nadmíru důležité částce kněžského života spokojiti se soustavou gymnasijní.

* * *

*) Podati tuto ihned praktický návod pro studium jednotlivých disciplin theologických, jak by si bylo přáti, přesahovalo by daleko i meze článečku našeho i naše síly. Jen mimochodem poukazujeme na bohatý materiál, který o věci té uložen v Hettingerově Timotheu (Freiburg im Br. 1890), nejnověji pak ve franc. časopise Le canoniste contemporain, r. 1896 násl. (J. Hogan, Études cléricales, uvádí četnou literaturu i mimofrancouzskou) Ze starších budiž zde jmenován Mabillon, který v klassickém svém díle De studiis monasticis (Venetiis 1729), tom. I. pag. 134. ss. a tom. II. pag 228 ss. podává rozvrh studií i děl bohosloveckých pro počátečníka. Na slabé stránky tohoto seznamu Mabillonova upozorňuje Bäumer, Johannes Mabillon, Augsburg, 1892. str. 209. ss. Na podkladě Mabillonově šíří se o téže věci Fraehamer, Stimuli Joannis Mabillonii ad excitandos... religiosos, ut se studiis applicent. (Ratisbonae 1763.), pag 158. ss.

Ale jak sloučiti vyšší nároky s *krátkostí času* vykázaného studiím bohoslovným?

Nejlepší způsob, jak vykořistiti co nejsvědomitěji krátkou dobu theologických studií, bude vždycky, *vzbudí-li se v bohoslovci samém co nejživější účast* pro odborné jeho studium. Prostředky pak tu účast vzbuditi jsou jen *dva*.

Prvním prostředkem jest, rozvinouti *co nejúplněji a co nejbezprostředněji* před očima posluchačů obraz té nebeskou krásou se skvící a věčně jarým životem bující zahrady, již nazýváme *vědou theologickou*. Professor, jeho slova jsou jen *mostem* do té zahrady; běda, kdyby ten most měl nahraditi krásu zahrady samé! Professor, jeho přednáška, jest jen *interpretem* v té zahradě: upozorňuje zanícené zraky diváků na nejkrásnější i nejdůležitější části nebeské té zahrady, na jednotlivých zjevů skrytou souvislost, na některých částí praktické upotřebení, ale duševní zraky bohoslovců za jeho přednášek nepřetržitě se upírají na vznešenou zahradu samu, *na onu svatou theologii*, s ní bezprostředně se seznamují, jejím svatým ohněm se zaněcují.

Je snad třeba slova ta objasniti příkladem? Professor botaniky, který své žáčky začátečníčky vodí do *jarní kvetoucí přírody* a tam je učí, zkouší, bystří. A professor jiný, který do botanické přednášky přináší *sám* co hodinu *několik svadlých exemplářů květin*, aby na nich vysvětloval botanické *zákony*. Jaký to rozdíl! Zkusil jsem na sobě obojí methodu. Co jsem si dosud zachoval lásky k přírodě a jmenovitě zájmu k rozkošným dítkám Flořiným, mám od professora prvního. U toho také jsem studoval s nadšením. U druhého jsem v hodině — spával.

Což jest přece rozdíl, poznávám-li květ v živém bohatém rámci jarního plného života, nebo rozebírám-li ho v chudém osamotnění dusné školy! Což

jest ohromný rozdíl, sleduji-li větu učení Božího ve spojení s jejím historickým vývojem, s jejím vlivem na dějiny církve, s jejím prohloubením a procítěním církevních badatelů, s její stálou souvislostí s větami jinými, s jejím často hlubokým významem pro duše... anebo podávám-li tutéž větu osekanou i okleštěnou, chudičkou i bezvýznamnou, mrzutý materiál pro paměť „žákův“ beztoho přetíženou! První je církevní věda, druhé jsou — „*skripta*.“

Druhý prostředek vzbuditi zájem posluchačstva pro theologii jest: *umožniti jim co nejvíce samostatné studium.*

Lze-li co do vědeckého snažení gymnasistu přirovnati nemluvněti, jež *nosí* na místo, kam se má dostati, pak lze bohoslovce přirovnati ne sice ještě muži samostatně ve vědě theologické kráčejícímu, ale přece hochu za vedení starších o *první samostatnou chůzi se pokoušejícímu.* Nebývají sice všickni té samostatné, třebas počáteční a ještě nedokonalé chůze schopni a *chtivi*; aby však aspoň většinou tak daleko dospěli, musí *býti ideálem jak professorů tak žáků.*

* * *

Vyslovil se kterýsi již v Pánu odpočívající biskup, že jemu běží o to, aby měl *pastores* a ne *doctores*. O požadavek *praktického vychování* kleru rozbíjejí se nejčastěji všecky vyšší snahy studijní nejen na ústavech biskupských, ale i na vlastních theologických fakultách. Právem-li?

Ve vzdělání *všestranném i důkladném*, ve snažení opravdovém a nadšeném (a o to zde běží proti apatickému, kouskovatému, nezřídka i pohodlnému, ba zahalčivému způsobu mnohých „studií“) jest jistotně i *vzácný kus praxe*, ovšem i něco více nad to.

Ostatně, kdož by si troufal tvrditi, že čtyrletým a čistě praktickým studiem vzdělání kněze třebas jen po té stránce praktické *může býti považováno ukončeným?* Tof právě jako kdyby missionář, který nikdy před tím missií se nesúčastnil, chtěje se vzdělati za důkladného kazatele missijního, již napřed všecka kázání si vypracoval a pak při nich po život pozdější věrně setrval. Se špatnou by se potázal. Ovšem musí míti i tu hned z předu jakýsi návod a jakousi připravenou látku, *ale missionární kázání se pracují teprv na missiích,* aneb alespoň, když kněz více missií prakticky vykonal. To je pravidlo v té věci jedině oprávněné. Stoje v *praxi missijní* a bystrým okem zkoumaje život i tajné jeho proudy, maje však také *knihu v ruce, doplňuje, opravuje,* co dříve nedokonale neb i špatně pochopil, *a zjednává si vědomostí nových* o otázkách, které mu dříve ušly. Tak stává se mladý missionář teprv *opravdovým* missionářem. A sv. Alfons ne bez příčiny přikázal synům svým missionářům, aby „mezi knihami ztrávili svůj život."

A totéž týká se svou měrou každého kněze praktického. Musí již přinésti do působení kněžského jakousi summu praktických vět. Ale *knězem v pravdě praktickým se stane až v praxi,* a stane se jím jen, bude-li míti duši rovněž vnímavou pro potřeby svého stádce jako pro doplnění a zdokonalení svého vzdělání. Bude-li jeho zájem pro duše stejně velikým jako jeho *horlivost ku knize,* bude-li kázati, zpovídati, katechizovati, ale, af tak dím — *s knihou v ruce.* Jinak bude jeho praxe brzo (dle slov biskupa Aichnera) „*consuetudo errandi.*" *)

*) Mluvě kdysi o jisté „praxi" duchovní správy, takto se pronesl: „Quid est praxis? Praxis est consuetudo errandi." Slova, jimž největší část pravdy upříti nelze.

Ano kdybychom měli říci, co se nám při mladém knězi zdá důležitějším, zda-li ta jistá summa praktických vět, či láska ku knize, zájem pro další vzdělání, vědomí počáteční nehotovosti, rozhodli bychom se bez váhání pro věc druhou. Nedostatek věci první zaviní chyby na *krátkou dobu prvního* působení, nedostatek však věci druhé na *celý dlouhý život pozdější.*

Leč kořeny toho ušlechtilého i pro praktické působení kněžské neocenitelného zájmu pro další sebevzdělání, kořeny ty leží zpravidla v *dukladném,* co možná *nejúplnějším, svědomím a láskou pěstovaném studiu již v semináři,* zřídka kdy v neuvědomělém passivním papouškování.

* * *

Měli jsme více kněží theologů nebo více kněží belletristů? Podivná otázka, ale u nás velmi oprávněná. Pomíjím mlčením dobu našeho prvního probuzení. Leč i velmi povrchní pohled na uplynulých právě 50 let až příliš jasně dokazuje, že u nás (nikde jinde snad ten poměr není tak křiklavým) mezi kněžími spisovateli belletristé rozhodnou mají převahu nad kněžími theology. Vedle celé řady Ehrenbergrů, Pravdů, Třebízských, Dostálů, Kosmáků, Brodských, Šťastných, Boušků, Lutinovů, Baarů máme jen některé Jirsíky, Sušily, Borové, Lenze, Brynychy, Pospíšily, kteří hlouběji pronikli.*)

Nečiním otázky té proto, abych zmenšoval skutečné zásluhy dobré belletristiky o náš lid — *ale*

*) Není tu naším úmyslem ani úkolem, podati tuto *katalog* spisovatelů našich ať belletristických ať theologických, zvláště novějších. Běželo nám o to illustrovati myšlenku nahoře položenou, a na to dostačila jména některá, jak sama se namanula.

abych jí osvítil naši bídu na poli, které vzdělávati v první řadě byli povoláni kněží, theologové. V době náboženského převratu nemáme ani jediné popularní a systematické apologetiky.*) My národ ve jménu Husově náboženskému anarchismu propadající nezmohli jsme se dosud ani na jediné objektivní dílo o onom našem národním neštěstí, dílo, které by mohlo vniknouti i v širší, zvláště též vzdělané vrstvy národa (Lenz působí přímo pouze na klerus). V době všech možných útoků na společenský řád a sklad, kdy otřásá se sloupy, na nichž stojí společnost, nemáme, až na několik starších překladů, skoro žádné dobré vzdělávací literatury rodinné. V době probouzející se horlivosti kněžské, kdy zároveň v germanisovaných až dosud našich klášteřích počínají se zaváděti česká vnitřní zařízení, nemáme, zvláště pro ty prostší syny a dcery z lidu v klášteřích, až na skrovné výjimky, dobré knihy rozjímací a za duchovní čtení se hodící. A jaký u nás nedostatek i dobrých překladů klassických zjevů katolických z literatur cizích. Ano sám bohonadaný talent Kosmákův, jakého snad ani za sto let zas míti nebudeme, čím mohl býti lidu moravskému i vůbec českému, kdyby byl býval hlouběji založen na studiu theologicko-praktickém! **)

* *
*

*) Nechť se mi tu nepoukazuje na apologetiku Kadeřávkovu pro bohoslovce, neboť mám tu na mysli apologetiky pro lid. Vychodilova, dosud neukončená, jest vědeckou zbrojnicí, o niž se popularní obrana může teprv opírati.

**) Podávám, vzhledem k účelu svému, jen několika všeobecnými rysy stav katolické literatury naší. Nechť se mi z toho malicherně nečiní výtka, že tu neb tam některá čárka, některý odstín vynechán.

[redacted]

Nepodceňuji skutečných talentův belletristických, nezmenšuji jejich zásluh. Ale mocí se mi dere na jazyk otázka: kde zůstali lidoví spisovatelé theologičtí, kde zůstaly jejich spisy působící přímo na široké vrstvy lidu, když tolik bychom jich potřebovali? Jak si ten zjev vysvětlíme? Talentem? Ale při belletristovi více se předpokládá (poeta nascitur) než při theologovi. Anebo nedostatkem zájmu pro lid? Vždyť my se stali zrovna příslovnými vroucím přilnutím k lidu. Tedy čím?

Nemohu za to, ale mně vždy ta bolestná mezera v naší literatuře připadá jako trpká obžaloba našeho theologického studia, ano nedovedlo širší nadanější vrstvy mladého kleru získati pro vážnou práci bohosloveckou... Ti, co zasedli na stolcích bohosloveckých, měli bližší a snad i naléhavější úkoly, a jiných k hlubším podnikům na poli theologie nebylo, nebo jich bylo jen málo...

* * *

Nepodceňuji belletrie, ale varuji proti jejímu *přeceňování*.

U nás listy *belletristické* podjaly se *reformovati* klerus!

U nás listy *belletristické*, za nimiž nestálo ani jedno věhlasnější jméno theologické, osmělily se v čistě theologických otázkách převzíti vůdčí roli!

U nás listy *belletristické* předpisovaly, vyhrožovaly biskupům o *výchově kleru*!

U nás listy *belletristické* hlásají do světa, že povznesly úroveň vzdělanosti v kleru, ale nepověděly, že *legalisovaly* ve *sloupcích svých bezcharakternost*!...

Nejsou ta slova psaná ze srdce nepřátelského. Ale jest čas, aby se mezi námi vyjasnilo.

[redacted]

Výše než poesie, i čistá poesie, jest Kristova věrouka, jest křesťanská mravouka.

Více než krásný cit váží nám dobrý skutek.

Více než věda platí nám charakter.

Více než zábavu ceníme tvrdou — svatou povinnost.

Mluvte nám o kráse, ale neochromujte nás v tom, co je naším převzatým závazkem.

Pobádejte nás k osvětě, ale neničte naší svornosti.

Horujte pro nápravu, ale nevoďte nás na cesty, kde bychom se musili styděti za vás i za sebe.

Stůjte s námi, ale jen v dobrém, jen v čestném, jen v povinnosti, jen ve svornosti, v čistotě a slušnosti.

Naše povolání předpokládá ne mravně vykuchané elegány, ale muže, celé muže, otužilé, avšak i věrné, apoštolské.

* * *

Neblahý je zjev a jen zmíniti se o něm již nepříjemno: ty věčné boje a strany kněží proti kněžím, listů katolických proti listům katolickým. Vlastně by se nás tu ani netýkal; ale nezůstal bez vlivu ani na náš theologický dorost. Přenesl otravný jed strannictví do řad mladistvých, ale ještě nedosti jasně rozlišujících nadšenců, a nejeden bohoslovec zaplatil to kněžským povoláním, jiní ještě jako kněží uvrženi na dráhu, kde jich jen s obavou lze sledovati. A byli mezi nimi i bohoslovci nad jiné nadaní. Řekne se: Nehodili se k nám. Ale lépe by bylo bývalo, získati je Kristu a církvi. Luxus, utráceti povolání a talenty, má u nás v době přítomné stránky velmi povážlivé.

Vznáším tím snad obžalobu na ony jisté strany? Pokud jsou vinny, sotva svoje počínání ospravedlní

před Bohem a před katolickým lidem, jemuž kněží vyrvání ... Než nám tu běží o studie bohoslovecké. Nadutě přeceňování vlastních sil, horečné se přidržování nezdravého radikalismu, nesvědomité zamítání vudcu a rádců Bohem ustanovených má u bohoslovce (zvláště nadanějšího) obyčejně kořen v neuspokojivém, v neimponujícím studiu věd vlastních.

Nám tu běží o bohoslovce, aby se uvarovali podnikání sebevražedného. Ovoce předčasně dozravající jest nechutná padalka beze šťávy; kde není dětí, není později mužu. To pravdou i na poli duchovním. Anglický student universitní studuje a hraje v míč, pokud je studentem. Když dospěl v muže, diktuje zemím zákony a vynucuje světa úcta zralostí i velikoleposti svých plodu duševních. Potřebujeme kněží, mužu, celých kněži, celých mužu, padalkami nic se nám nespomuže, leží jich vůkol až příliš mnoho.

* * *

Nelze mluviti o studiu theologickém a nemysliti při tom onoho systemu, jak se u nás vybírají a vychovávají budoucí theologičtí professoři, jak je postaráno, když nastoupili svuj úřad, o jejich další theologické sebevzdělání, ano částečně i o jejich časné zaopatření . . . O našich theologických bibliothekách, jak někde jich nalézti (nebo v pravdě nenalézti), o systemu professorů konsistorialních nádenníku atd. atd.

Ta věc sahá hlouběji do života církevního (nepravím pouze kněžského), než by se na první po-

[redacted]

hled zdálo. Ale nechci se o ní dále šířiti — nesmím se vtírati . . .

U nás mnoho podniknuto v posledních desítiletích pro reformaci seminářů a kleru. Reformovati studia bylo by reformu tu korunovati!

* *
*

Ve středověku zobrazovali učence jakožto muže vzezření vážného, poněkud až rmutného, jehož oko pozdviženo k nebi. Studium, studium theologie jest naší povinností, ale v něm jest i kus nebeského světla, nebeské radosti. Není přítelem svým bohoslovec, jenž je zanedbává. Sv. opat Vilém praví: In studiis sanctis discutit se animus et invenit et emendat, mundans se ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficiens sanctificationem in timore Dei. Amorem ergo Dei in homine ex gratia genitum lactat lectio, meditatio pascit.*)

*) Epist. ad fratr. de Monte Dei. l. 2. c. 2. n. 6. Migne P. L. t. 184. col. 342.

Gan-eden. *)

Gan-eden bohosloveckého života hraničí vždy na západě s ročníkem nižším, na východě s ročníkem bezprostředně vyšším; na jihu sousedí s prchajícím právě veselým jinošstvím, na sever pak prostírá se před ním mužný věk zářící v plné kráse zlatých idealů a snah.

Již ta divná směs sousedu tak různých jest neposledním činitelem blaženosti Gan-edenu. Západ se sladkým vědomím šťastně vykonané práce, východ s oblažujícím pocitem nového postoupení; jih s posledními květy bezstarostnosti, smíchu a nevinné bujnosti, sever vrhající do života množství okouzlujících, ještě žádným stínem nezkalených paprsků . . .

Toť Gan-eden polohou geografickou.

Mám vylíčiti i vnitřní jeho bohatost a krásu, tichou blaženost a milé štěstí?

Gan-edenem protéká řeka, a její jméno — Láska. Prameny pak této řeky jsou v úctě mladších pro to, co již dokázal, a v příchylnosti starších pro to, co ještě má dokázati, v povznešení srdcí příbuzných, v zájmu živém obce, především pak v privilegiu mládí a jeho nároku na život . . . Nikdy před tím

*) Gan-eden = zahrada rozkoší, viz Gen. 2, 8.

netekly, a později nikdy nepotekou tak hojně prameny té požehnané řeky, tak bohaté a přece nezkalené, tak mocné a přece rajsky klidné, tiché, šťastné. Z požehnaných jejích vln napájí se mladá, desítiměsíčným vzdálením vyprahlá duše bohoslovcova. Jí jsouc zavlažováno, všecko vůkol něho vyšším, bujnějším, plnějším vlní se životem.

I stromy a květy svoje má Gan-eden.

Stařičké koruny otce a matky — nikdy se pod jejich stínem sladčeji neodpočívalo; nevinná lilie srdce sesterského, kvetoucí jabloň duše bratrské — nikdy jejich vůně nebyla přístupnější. V Gan-edenu i vzdálený květ je bližším — královská růže i chudobka v prachu . . .

V Gan-edenu hory starostí a práce stojí v pozadí, zvětšujíce jen velikolepost panoramy, vysílajíce zdáli chládek mírnivý a konejšivý . . .

V Gan-edenu jasně svítí blahé vědomí milosti Boží, jeho prozřetelnosti a dobroty, jeho blízkosti a přítomnosti.

V Gan-edenu vroucněji bije srdce čistými idealy, výše stoupá nadšená píseň modlitby . . .

* * *

Dojemná, ale i krátká je píseň svatého Písma o Gan-edenu prvních rodičů. Končí smutně, končí jejich pádem.

I má píseň o Gan-edenu bohosloveckém je krátká. Ne že bych v následujícím chtěl odvolati, co jsem pronesl v předchozím, ani že bych chtěl líčiti pády bohosloveckého Gan-edenu, nýbrž že úmyslem mým hlavním jest pádu těch varovati.

* * *

Gan-eden, jak známo, byl i místem zkoušky. Též bohoslovecký Gan-eden má tuto vlastnost. O prázdninách zkouší se a poznává, kolik opravdu získal bohoslovec na duchu v roce minulém.

Zkoušejí se jeho úmysly, zda-li jsou čistým zlatem, nebo jen — pozlátkem.

Zkouší se jeho modlitba, zda-li s ní v semináři uzavřel sňatek na život a na smrt anebo jen kontubernium chvilkové, nucené, vypočítané pro představené a pro zdi seminářské.

Zkouší se o prázdninách bohoslovcova poctivost, zda-li skutečně jest, čím v semináři se ukazoval, anebo zda-li hrál pouhou nečestnou komedii.

Zkouší se jeho síla, zda-li dovede i mužně obhájiti a zachovati, čeho dlouhou celoroční prací nastřádal, anebo zda-li si nechá prvním nárazem, první nahodilou příležitostí všecko znovu vyrvati.

Zkrátka, o prázdninách se poznává, je-li bohoslovec opravdovým, silným charakterem, či nestálou, všem dojmům podléhající loutkou.

* * *

První ráj měl svého svůdce. Kterak by ho neměl i nejkrásnější ráj studentský, když ten přece ráje prvního na vždy zůstane jen slabým stínem? Ráj vyrván prvnímu člověku od zlého nepřítele v podobě hada. Nejednomu bohoslovci vyrván ráj jeho a všecko, co s ním bylo spojeno, týmž nepřítelem odvěkým, ale oděným v roucho jiné, časovější, modernější.

Staré světácké známosti,
nemírné požívání lihovin,
zahálka,
vlažnost v duchovních cvičeních,
nepřiměřené společnosti,

hle, toť ta osidla, která nepřítel duší tak rád strojí nezkušenému bohoslovci o prázdninách.

* * *

Kardinal Manning pokládal ještě v pozdních letech za velikou přednost svého mládí, že vývoj jeho dál se jednotně, jednolitě. Nejeden kněz by mohl o sobě říci právě naopak, že neštěstím jeho byl nedostatek takové jednotnosti, jednolitosti, zvláště v předůležitých letech výchovu seminářského.

Přinášejí to, želbohu, poměry naše nynější, že do seminářů kněžských vstupují mnohdy i mužové srdcí ne sice zkažených, ale též ne úplně volných. Co je stálo vnitřního boje, než se poněkud smířili s novým povoláním svým! Ovšem že těmi boji trpěl i ostatní život duchovní. Konečně se zacelila jaksi stará rána, dalo by se očekávati, že alespoň nyní zcela odevzdají se Bohu a studiím... Tu přicházejí prázdniny. S nimi

vracejí se staré příležitosti,

obnovené, někdy vypočítané a dotěrné útoky strany jiné,

slabost, malicherné ohledy bohoslovcovy, nedostatek rozhodnosti,

někdy přeceňování vlastních sil a spoléhání na úmysly učiněné,

nejčastěji tajná touha po ovoci se stromu zapovězeného.

To všecko může se spojiti, a když minuly prázdniny, vrací se (někdy se vůbec nevrací) bohoslovec do tichých zdí seminářských hůř rozerván než původně do nich vstoupil. Nastávají nové, těžší boje, nová, těžší zanedbání duchovní, studijní. Konečně snad se dostavuje nový, ale již méně pevný klid duševní. Na jak dlouho? Do nejbližších prázdnin.

Každé nové prázdniny jsou novým, ale zhoršeným vydáním prázdnin předcházejících.

Tak to jde od letních prázdnin do vánoc, od vánoc do velikonoc, od velikonoc do sv. Ducha... Od prvního roku do druhého, do třetího... do svěcení.

Tak si odnáší bohoslovec z každých nových prázdnin nové a nové smrtelné rány. Nedivno, že v některých diecesích biskupové zakázali vůbec bohoslovcům choditi na prázdniny.

* * *

Známý je vtip o hanáckém ráji. Teče prý jím řeka vroucího másla. Na jedné straně řeky leží „stréček na břocho,“ na druhé je veliký kopec perníku. Vedle kopce stojí anděl, a hněta z perníku „šeške“ (knedlíky), hází je do máselné řeky. Uvařivše se v másle vyskakují „šeške“ samy ven v tu stranu, kde „stréček“ odpočívá. Potřebuje pouze otevříti „hobo,“ aby mu do ní samy vskočily.

Ten vtip o hanáckém ráji se dnes právě tak už přežil, jako se přežily hanácké „frýdky“ (kazajky), hanácké spodky, hanácká vydrovka. V dnešním hanáckém ráji by řeka tekla nejméně pivem anebo vínem, a anděla by zastupoval (budiž nám ten výraz prominut) řezník, házející ne-li do řeky, tož přes řeku klobásy, řízky a podobné „lahůdky“...

Co při tom vtipu ostatně je nejpozoruhodnější, jest světlo, které vrhá na chuť lidu ještě ryze českého, slovanského. Na jeho ráj dostačily „šeške,“ perník, máslo...

* * *

Žert stranou. Bývalo i v zámožných našich rodinách venkovských, že se maso dávalo na stůl sotva

o některých svátcích, a pivo se nepilo, leda když vzácný host dům navštívil. Ani v městských rodinách nemívaly masité pokrmy přednosti, a králi Gambrinovi i tu jen mimořádně skládán hold. Za to se tehdá vychloubal náš lid kypící silou a německá slabost byla mu příslovnou.*) Jeho chaty dýchaly až prostoduchou spokojeností, jeho luhy zaznívaly radostnými zpěvy . . .

Pivem, kávou, masem přiblížili jsme se sic o mnoho novověké kultuře, jen, želbohu, že ne po stránce její nejlepší. Pivo, káva, maso vystrašilo z příbytků našeho lidu jednoduchý mrav, zlatou spokojenost, veselý zpěv. Na jejich místo se nastěhovala moderní požívavost, moderní materialismus, ale i moderní rozervanost . . .

A když lid se neubránil moderní masité a zvláště alkoholické kultuře, jak by se jí byl ubránil student, který jí vůbec již celým svým stavem stojí blíže? Měrou zvýšenou týká se studenta, co řečeno právě o lidu.

Studenti shledávající jako drahé poklady národní písně, napájející duši svou z dějin svého národa, podnikající o kousku chleba a vodě vycházky do míst z historie památných, věnující poslední groš na dobrou knihu, ctící jako relikvie staré kroje a zvyky lidu — ti studenti, zdá se, již vymřeli. Jiným směrem nese se naše nynější mládež . . . Znám střední školy, kde t. zv. školní výlety byly zastaveny jedině proto, že nebylo možná *zpité žactvo* dostati z nich domů . . .

* *
*

Dnes není ani jedné opravdové autority, která by se stanoviska *prospěšnosti nebo dokonce*

*) „Čtyři Němci na věrtel ovsa," přísloví na severovýchodní Moravě.

potřeby tělesné zastávala se pravidelného pití piva, vína. Dnes naopak pořád obecněji ozývají se hlasy o zhoubnosti takového pravidelného požívání lihovin.*)

Se stanoviska však vyššího, idealního snažení dlužno to přisahání na alkohol, tu alkoholovou idololatrii považovati zrovna za ránu morovou.

Bohužel, že prázdniny, které svým prostým zdravým okolím by mohly býti nejmocnějším lékem proti ohyzdnému a pořád více se šířícímu alkoholismu, že právě prázdniny se svými rozličnými návštěvami, schůzkami, výlety, nerozumnou štědrostí příbuzných a známých nezřídka zlořádu toho mocnou jsou vzpružinou.**)

* * *

Odpočinouti si po námahách studijních je vlastně hlavním účelem prázdnin. Ale odpočívati není ještě zaháleti. I bylo by velmi žalostno, kdyby

*) Vypravoval mi jeden náš missionář, že viděl v Německu důstojníky, ani v předním hotelu pili veřejně mléko. Bylo to město garnisonní, nikoli snad lázeňské. Příležitostně tu upozorňujeme na pěkný i věcný článek „Mässigkeitsbestrebungen. Ihre Bedeutung, Aufgaben und Mittel“ V časop. Dra. Fr Hitze „Arbeiterwohl,“ XX. roč. 1900, str. 217 - 255. Tamtéž se uvádí bohatá literatura o ruchu protialkoholském, na nějž s důrazem upozorňujeme jak bohoslovce tak kněze. Co ta slova napsána, konal se v dubnu roku 1901 ve Vídni sjezd antialkoholiků. Srovn. „Vaterland“ č. 95 - 100 roku 1901. Zvláště úsilně upozorňujeme na řeči, které při té příležitosti promluvil známý učenec a apologeta Dr. Albert Weiss, O. P. (Vaterland čís. 98. a 100.) Ty řeči znamenají programm kněžský v důležité té otázce, a žádný kněz láskou k lidu zanícený nemůže se nad nimi nezamysliti.

**) Nebude tu od místa, připomenouti hned bohoslovci starý kánon III. synody Karthaginské. C. 4. D. XLIV Clerici edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi. Srovn. c. 2 3. ead.

ani bohoslovec, nastávající kněz, nebyl si určitě vědom, jak veliký je rozdíl mezi odpočinkem nutným i prospěšným, a mezi zahálkou vždycky ošklivou, hříšnou, nebezpečnou.

Odpočinek nikdy není bez zaměstnání. Ovšem pak volí člověk zaměstnání, která ho těší, která jsou mu snadna, která dovedou síly duševní i tělesné vzpružiti. Odpočívá, ale nezahálí, kdo po vykonané práci vydá se do lesů a luk, ven do volného zdravého ovzduší, kde Bůh nahromadil tolik pokladů a krás, aby tam duší vznícenou četl z té veliké velebné knihy přírody... Odpočívá, ale nezahálí, kdo chápe se práce ruční, aby na čerstvém povětří, třebas v potu tváře, utužil tělo, desítiměsíčným dřepěním u knih a na školních lavicích zmalátnělé i zchoulostivělé. Odpočívá, aniž zahálí, kdo v knihách vyhledává povznášející a těšící společnost duchů lepších a vyšších...

Ale hledati odpočinek v tupé, nedůstojné zahálce, jest vyvěsiti nad čistou svatyní duše své hospodský věnec: každý ochlasta a smilník, každý tlučhuba a rváč, každý lump a marnotratník (t. j. každá myšlenka chtivá, smilná, nespokojená atd.) nalezne do ní cestu a vypudě ze srdce modlitbu, tichost, štěstí, vnese tam vládu nečistoty, světáctví, rozervanosti, zkaženosti...

* * *

Je-li nebezpečnou o prázdninách zahálka přirozená, což teprve říci o zahálce duchovní, nadpřirozené? O zanedbávání denního rozjímání, denní návštěvy mše sv., častého (co možná týdenního) přijímání svátostí? O zanedbávání všelikého duchovního čtení, všeho denního pořádku, veškeré duchovní posily a potravy vůbec?

Za jeden zahalčivý týden o prázdninách ztratí bohoslovec více, než v duchovním životě získal celoročním věrným přičiněním. Takový bohoslovec dává nejen pohoršení svému okolí, své osadě, nýbrž jest jako loď na hlubině bez kormidla. Každá nešťastná náhoda, každý náhlý nepředvídaný větřík může se mu státi záhubným.

A přece právě o prázdninách se tak krásně modlí, kdy duše namahavých studií volna lehčeji, radostněji se povznáší k Bohu! A přece právě o prázdninách jest čímsi tak půvabným sloučiti se s věřícím lidem denní mší sv., častějšími svátostmi, příkladem modlitby a ctnosti, zakoušeti již napřed budoucí radosti duchovního vůdcovství lidu! Kdo pro všecky tyto věci nemá porozumění ani smyslu, ten by zavdával vážnou příčinu pochybovati, zdali vůbec ku stavu kněžskému jest povolán.

* * *

Samota, odloučení není pro každého. I knězi v povolání utvrzenému může se ještě státi osudným. Při mladém bohoslovci vlastně nelze hrubě mluviti o odloučení a osamocení; příliš ještě tkví v rodině své, jejímž milovaným je členem, aby rodina samotná o prázdninách nemohla mu nahraditi i společnosti širší. Ale mohou se přihoditi i výjimky. Možná, že nešťastnou náhodou poměry rodinné bohoslovcovy méně jsou skvělé, nebo že on sám je povahy živější a více na venek se nesoucí, nebo že zvykem dřívějším uzavřenost ho nudí. Takový bohoslovec pak bude ovšem hledati spolky a schůzky jiné, mimorodinné. Zdali též ku svému prospěchu? To bude záviseti na společnosti, ku které se přidá... *Ve společnosti světské, lehčího zrna, může bohoslovec při*

své ještě nehotovosti, neustálenosti ztratiti všecko, věru všecko...

Chybují bohoslovci a často draze platí, že z přepjaté skromnosti, z nemístných ohledů, z malicherného citlivůstkářství a podobných příčin zanedbávají o prázdninách obcovati s místními, zvláště mladšími svědomitými duchovními. Chybují však ještě častěji místní duchovní, že málo pozornosti, společnosti věnují svým budoucím spolupracovníkům na vinici Páně.*)

* * *

Jistý kněz si často stěžoval: „Jen jednoho lituji ze svého mládí. Že jsem nedbal více svého otužení tělesného.“

Je smutná pravda, jak nepoměrně veliký jest počet kněží, stižených ještě v nejlepších letech rozličnými chorobami žaludečními, nervovými, mozkovými a pod. A jediný takový neduh dostačí, aby důkladně otrávil člověku celé štěstí jeho života, aby podlomil všechen vyšší vzlet duše, učinil nemožnou všechnu důkladnou vytrvalou působnost. To už pak není plný, radostný, činný život, nýbrž mdlé, hekavé, polou zahalčivé živoření... A stávají se obětí těch neduhův obyčejně kněží, oprávňující k nejlepším nadějím.

Čím si ten smutný zjev vysvětlíme? Studiemi, zní obyčejná odpověď. Ale na jiných fakultách se

*) Mám se tu ještě jednoho zlořádu (per excessum zas) dotknouti? Mladí kněží svěřují v přílišné i nerozumné důvěrnosti jinochům ve stavu duchovním sotva se poohlédnuvším všecko, co v povolání se jim přihodilo nemilého, trpkého, nebo dokonce pohoršujícího. Vkládají těžká břemena na ramena sotva dětská. V nejednom bohoslovci tak předem již ubit všecek vyšší vzlet, všecko idealní nadšení pro stav.

nestuduje méně... I jiné podmínky životní studenta světského, strava, obydlí a pod. sotva jsou příznivější. Ovšem zná student světský méně úmorné jednotvárnosti, sedění, schoulostivělosti tělesné, naopak má hojnější příležitost a pobídku procházeti se, pohybovati se, tužiti mladé tělo své.

Zdá mi se, že by té stránky života bohosloveckého semináře měly si všímati; že by se jí měly zabývati racionelně, s plným vědomím jejího dosahu...*)

Ale vřele, se vším důrazem vlastní pozdní zkušenosti připomínám našim bohoslovcům (a mladým kněžím), aby v čas a rozumně nakládali s drahocenným i pro nebe kapitálem tělesného zdraví, tělesné síly, otužilosti a pružnosti. Jsem velmi dalek toho, abych chtěl zaváděti kult těla, kážu spíše otužování těla, které toho kultu je pravou protivou. Bráním jednostrannému zanedbávání těla, které později na nikom jiném tak se nemstí jako na duši samé. Mne lítostí plní bledé, až nazelenalé tváře, schoulené, až vyschlé postavy, nemužné, před každou kapkou

*) O zdravotních poměrech studujících na školách středních, kteréž ovšem na školách vyšších se ještě stupňují, podal smutně zajímavou studii švedský učenec Axel Key, v díle do němčiny Burgsteinem přeloženém: Schulhygienische Untersuchungen. Hamburg und Leipzig 1889. Z 11210 žáků jeho vlasti, které pozorovati měl příležitost, bylo zdravých (normálních) pouze 6185, 5025 pak, téměř 50%, tedy skoro polovice, bylo jich stiženo rozličnými chorobami a těžce chorobnými zárodky (str. 25.). Dle téhož učence (st. 35. ss.) trpí po prvním roce studijním každý třináctý žák bledničkou. Ve druhém roce však již každý šestý nebo sedmý žák. Na konci roku druhého propadá již skoro každý pátý žák té nemoci. Bolením hlavy trpí v první třídě asi každý patnáctý žák, v roce následujícím a vůbec v třídách vyšších již každý devátý a desátý studující. Srovnej tu zajímavé vývody Ludw. Steina, Die sociale Frage im Lichte der Philosophie. Stuttgart 1897, str. 723. ss.

vody, před slabým vánkem větru se úzkostlivě balící a uzavírající a krčící zjevy mladých bohoslovců, jak nyní pořád více je vídáme v seminářích, pomyslím-li na tělesná i duševní muka, na dlouholeté beznadějné vnitřní útrapy a vnější odstrkování, na malicherně rozplýtvaný život kněze mladého, všelijaké ničemné nervose propadlého . . .

Kdo úkol životní pojímá vážně, pozná, že život je těžký, že ku šťastnému provedení jeho bojů, povinností a cílů potřebí nejen silné, zdravé duše, nýbrž i silného zdravého těla. Všeliká jednostrannost na tom poli se krutě mstí později.

Nuže třeba se tužiti hned za mlada, byť se to z počátku zdálo i méně příjemným. Zvláště prázdniny by tu opět mohly výtečně posloužiti mladému bohoslovci.

* * *

Mám naznačiti zevrubněji, jak to myslím? Bojím se, že příliš málo povím. Ostatně ta věc by stála za to, aby bohoslovec, muž akademického vzdělání, sám si jí náležitě všimnul, o ní přemýšlel, studoval, a aby v ní nebyl schoulostivělým zbabělcem po způsobu nemyslícího, jen předsudky se spravujícího davu . . .

Ale přece alespoň některé myšlenky napovím.

O prázdninách by měl bohoslovec každou volnou minutku svědomitě vykořistiti a zdržovati se na čerstvém zdravém vzduchu. Čas nečas, zima nebo vedro, nic by ho nemělo odstrašiti, aby z uzavřených místností utíkal do polí a zahrad, do luk a lesů . . .

Lesy! Ano, žádná společnost by mu neměla býti milejší, žádné místo krásnějším, než ty tiché, dumavé a přece tolikerými hlasy k duši mluvící, tolikerým způsobem tělo křísící lesy.

O prázdninách měl by i bohoslovec horlivě vyhledávati každé přiměřené příležitosti k práci tělesné,*) k vycházkám bližším i dalším, po případě i k delším cestám.

O prázdninách by měl bohoslovec systematicky k tomu pracovati, aby vymanil ústrojí své zažívací z neklidného, dráždivého otroctví masa, lihovin a jiných návyků nepotřebných i škodných, a zvykal si žíti, jak žije nejzdravější jádro našeho pracujícího lidu, mlékem, chlebem a jinou stravou silnou, avšak prostou. Jest i v tom veliký kus životní moudrosti, svobody, síly a štěstí...!

* * *

Ráj prvních rodičů navždy je ztracen. Kéž každý bohoslovec dovede moudrou opatrností, věrností, uvědomělostí zachovati si nejkrásnější ráj svůj: prázdniny — Gan-eden let bohosloveckých!

*) Se stanoviska asketického (jak by vlastně mělo býti) pohlíží na tu věc passovská „Theologisch-praktische Monats-Schrift“ v článku „Ein von uns vernachlässigter Zweig der Ascese“ (tělesná práce), roč. 1900-01. sv. 11. str. 21. ss. a 115. ss. O povinné i pro kněze práci ve starých řeholích viz Mabillon, De studiis monasticis, pag. 55. ss. Škoda, že původní disciplina klášterní se tu nyní změnila. Přílišný důraz kladl na práci tělesnou zakladatel Trappistů opat Rancé; srv. Bäumer, Johannes Mabillon, Augsburg 1892, str 201. ss.

Dub a třtina.

Co jest charakter?*)

Charakter jest duše k plnému vědomí života vlastního probuzená.

*) Z přístupné mi literatury o důležitém tomto thematě zaznamenávám z katolíků: Weiss, Apologie des Christenth., III. Bd., 14. Vortrag. Joly, Psychologie des Saints, Paris 1898. p. 45. ss. La nature chez le Saint. Feuchtersleben, Diätetik d. Seele, Wien 1862. pag. 42. ss. Slavík, O vychování povahy mravné. Zpráva gymn. v Novém Bydžově. 1878. Z nekatolíků tu stůjtež: Herbart, Allgem. Paedagogik, 3. Buch, Charakterstärke u. Sittlichkeit, kde velmi cenné uvádí věci. Rein, Charakter v díle (jím vydaném) Encyclop. Handbuch d. Pädagogik, Langensalza 1895. ss. sv. I. str. 517. ss. a téhož, Charakterbildung, tamtéž na str. 521. a násl. Wolff, Gemüth und Charakter, Leipzig 1882. Kurtidis, Gewöhnung und Gewohnheit. Athen 1893. Biester, Über d. Charakter. Abhandlungen d. königl. Akad. d. Wissensch. Berlin 1803. p. 158. ss. Baumann, Willens und Charakterbildung auf physiologisch-psychologischer Grundlage. Berlin 1897. Höfler, Psychologie, Wien und Prag 1897. ss. 82. Entwickelung eines sittlichen Charakters. Jedné poznámky mi tu nelze potlačiti. Pročetl jsem v listech paedagogických celou řadu článků o charakteru, a naplnilo mne podivem, že ty články právě v podstatných částech povahy byly jednostranné, plytké, chabé. To snad tím, že mezi rozličnými stavy vzdělanců brzo nebude stavu, kde by opravdový charakter byl řidším než ve stavu, jehož nejprvnější a nejkrásnější úlohou by vlastně bylo, vychovávati světu charaktery.

[redacted]

Duše všemi silami svými **sjednocená** v sobě ku provádění velikého úkolu životního.

Duše jak mocí svého vnitřního zřízení tak **cvikem silná** za všech okolností chtíti dobré, odmítati zlé.

Taková duše je charakter. **Mravný** charakter.*)

* *
*

*) Výměrů charakteru vůbec, charakteru ve smyslu **širším** a ve smyslu užším, vlastním nebo **mravním** lze se dočísti v dílech citovaných poznámkou předcházející. Jak věda (**Herbart**, „wir sahen den **Willen** als den Sitz des Charakters." — „Der Charakter ist die Gestalt des Willens." **Rein**, „Man kann (den Charakter) als die Konsequenz im Wollen und Handeln bezeichnen, die daraus entspringt, dass die einzelnen Willensacte gleichmässig denselben allgemeinen Grundsätzen untergeordnet werden. Hiedurch kommt der Mensch zu irgend einer Art Einheit mit sich selbst"). tak všeobecné mínění považují pevnou, důslednou vůli za tmel charakteru. Avšak síla, důslednost vůle podmíněna jest jasností, určitostí poznání a vnitřním ladem a skladem. Má-li pak síla a důslednost vůle osvědčiti se v životním objetí povinnosti, dobra (jak jest nejvyšší úlohou i známkou mravní povahy), musí předcházeti určitý, celou duši prostupující názor o životě. Buďtež tu uvedena ještě některá místa z **Reina**: „Der innere sittliche Gehalt dieser obersten herrschenden **Ideen**, über alle Veränderungen erhaben, bildet das Wertvollste, was ein Mensch besitzen kann. Wo die klare Einsicht in die Schönheit dieser Musterbilder (mravních idei) erreicht ist, und der feste **Wille** sich gebildet hat, immer und überall im Leben nach ihnen sich zu richten, wo alle Handlungen eines Menschen Ausfluss dieses inneren Gepräges sind, da werden wir von einem sittlichen Charakter sprechen dürfen. Denn diese Herrschaft der sittlichen Ideen verbürgt zugleich die innere **Einheit** und Geschlossenheit der Persönlichkeit, ohne die von sittlichem Charakter nicht gesprochen werden kann." „(Der sittliche Charakter) handelt nach sittlichen Maximen, die sich gegenseitig ergänzen und ein in sich widerspruchloses System bilden. Ihre Centralisierung wird in der Forderung erblickt, dass der sittliche Charakter nie anders handeln darf, als es das Gewissen verlangt." (**Charakter**, l. c.)

Není charakterem dítě s duší ještě spící, jinoch s duší teprv se probouzející. Nanejvýš se připravují, vychovávají na charaktery mravné.

Není charakterem ani muž ani žena z lidu, nebo i z tříd vzdělanějších, nedospěvší nikdy k samostatnému pojímání života, „nevědoucí, proč zde jsou, ani proč se světa jdou.“ Mohou při tom býti velmi hodnými lidmi, jestliže život s dobrými společníky je svedl a Bůh vnějších i vnitřních bouří je uchránil.

Není charakterem rozervanec, vyhýbající se jakékoliv určité cestě pravdy a dobra, stejně hřešící proti každé. Ta rozervanost ráda se přiodívá chlubným šatem genialnosti, síly. V pravdě však může býti, a obyčejně bývá výplodem intellektuelního a mravního sketství . . .

Není charakterem svéhlavý umíněnec, neznající zákona jiného mimo svou vůli, nezřídka dosti nerozumnou a hříšnou.

Není charakterem, kdo ve zločinném boji proti pravdě, proti vyššímu řádu život svůj utratil, třebas v srdci byl přesvědčen o správnosti svého jednání. Luccheniové všech věků, na kterémkoliv poli idealův ať společenských ať náboženských, budou na nejvýš v dobách nezdravě pohnutých, od duší stejně zbloudilých počteni za „mučedníky“ a tím i charaktery lidstva . . .

Není charakterem ani lakomec ani smilník ani zlobný nactiutrhač, sloužící s vytrvalostí, jíž jen vášeň schopna, nectnému bůžku svému.

Ale kdo charakterem jest, ten sepjal vědomě a dobrovolně duši svou s životem, se statky lidstva vyššími, s bojem o ně, s pokrokem . . . V míře, ve způsobě může býti rozdíl, ve věci nikoliv.

Kdo charakterem jest, zřekl se zásadně (tím není řečeno, že tu zásadu bez stálého boje lze provésti)

všeho, co zavání pathologií duševní, mrzkostí, hříchem . . .

Charakterem býti jest býti aristokratem ve smýšlení a chtění, v odříkání a zamítání, ano v radosti a požitku . . .

* * *

Kde tkví ono veliké tajemství mravnosti, síly, klidu, štěstí, které tak úzce souvisí s životem rodinným? V harmonickém rozvinutí a tím i upokojení sil duševních i tělesných. Ve spojení duší, které je zároveň i vzájemným požíváním duší (spojení tělesné je spojení duševního zpečetěním, doplněním, důsledkem). Ve způsobu, jak v rodině řeší se nezbytná pro každého otázka oběti, v pošinutí životního cíle na stanovisko mimoosobní a tím i vyšší. V okolí, které nevinností dětskou, nezištnou láskou rodičovskou, vzrostem svým, veškerým svým spletitým složením jest v malém obrazem světa po stránce jeho nejlepší, úcty nejhodnější . . . Mluvím o rodině idealní.

V též asi době, kdy člověk stává se schopným založiti rodinu vnější, dozrávají v něm síly duševní toho stupně, aby mohly mezi sebou založiti *vnitřní svazek*, jejž bych přirovnal rodinnému, charakter.

Poznání — už ne měnivé, mlhavé, kouskovité, nýbrž jako žula pevné, jako system v sobě uzavřené, jako sluneční paprsek hřející a jasné — *vůle* — ne dětinská, těkavá, nýbrž jednáním silná, bojem otužená i osvědčená — podaly si ruce ku svazku životnímu, pro dobré i zlé časy, na výboj i odboj . . .

I tento svazek znamená harmonické rozvinutí všech sil duševních ve službách vyšší poznané povinnosti.

I on posouvá cíl člověka výše, mimo a nad ničemné choutky samolásky.

I on staví vlastně člověka do středu idei a snah, které značí nejlepší a nejkrásnější částku života vůbec.

I sama oběť v jeho ovzduší je snažší a sladší.

A toho svazku dítky? Duchovní, idealní zájmy lidstva. Fysicky zajisté udržuje se lidstvo rodinou, manželstvím. Mravně však trvá rodinami v duších — charaktery.

A co řečeno o klidu, štěstí, síle rodiny fysické, týká se měrou svou, měrou vyšší klidu, štěstí, síly charakteru. Není ještě ubohým, komu nepodařilo se zakotviti v přístavu štěstí rodinného. Ale dokonce bídným je, kdo nikdy nezakotvil v přístavu sebevědomého, důsledného, mocného konání povinnosti — charakteru.

* *
*

Vracím se — v parenthesi — k myšlence právě vyslovené.

Náboženství není rodina. *Ale náboženství je základem rodiny.* Teprv na tomto základě pevně staví povinnost, ona životní míza lásky. Na tomto základě duše nejsnáze a nejúplněji si porozumívají. Na něm nejlépe odolávají nepřátelům rodiny vnějším a vnitřním ... Dějiny lidstva každou svojí stránkou potvrzují, že úpadek náboženství v národech byl vždy i úpadkem čistého života rodinného.

Obraz ten týká se i charakteru.

Náboženství, víra ještě není charakter. *Charakter má ve víře základ.*

Což nejsou nadpřirozené otázky o Bohu, o duši, o věčnosti tmelem celého idealního světa vůbec? Jak osvojí si čistý veliký názor životní, kdo přes základní pravdy toho názoru klopýtl? Jak neutone v nedohledných tůních jednostranného rozvinování sil duše své, buď v rozmařilém hedonismu, nebo v neplodném hlu-

chém intellektualismu? Jak unikne v nitru svém rozporu světa a Boha, času a věčnosti, ctnosti a hříchu, idealismu a požitkářství? Jak soustředí souladně síly duše své k jediné radostné, šťastné harmonii vnitřní, kdo ve vyšším světle víry sebe nepoznal, nesjednotil, neurovnal?

Vrchol charakteru je konečně ve vuli nebo, ještě jasněji, ve ctnostném *konání*. Ale jak si pomysliti ctnostnou vůli, ctnostné konání, bez jasného uvědomění mravního kodexu? A kdo nám ten mravní kodex podá, kdo nám ho podá i s *vyšší sankcí*, ne-li víra v Boha osobního, svatého? A i kdyby odjinud se nechal nahraditi, kdo nám dá síly, vyšší síly, jichž je potřebí k jednání mravnému, ne chvilkovému, nahodilému, ale stálému, důslednému, i v okolnostech nejtěžších věrnému? Kdo nám nahradí *milost*, když ku zlému jsme nakloněni a dobrého jen stálým bojem dospíváme?...

Poukazovati na rozmařilost, poživavost, shon po bohatství jako na hlavní původce porušenosti charakterní nedostačí. Alespoň ne pozorovateli důkladnějšímu; kde *před branami duše stojí cherub svaté víry, tam nevloupají se tak snadno tito hrozní nepřátelé povahy mravní*...

Mám tu dodati ještě jednu myšlenku? Je to vlastně jen skromné přání, aby se nalezl nepředpojatý kulturní historik, který by (práce by nebyla snadná) pokud možná zevrubně ukázal, v jakém poměru stoupal anebo klesal náš český národní charakter se stoupáním anebo klesáním živé víry v lidu od dob bouří husitských, protestantských, od poroby, od svévole josefínské — —

* *
*

Nejednou již vyslovena myšlenka, že učiniti dělníka majetníkem třebas jen chudé chatrče, jen kousku

pole, jest vyrvati ho z víru proudů socialně demokratických, anarchistických anebo jinak revolučních. Buď tomu jak buď. Jisto jest, že ve spořádaném majetku spočívá jakýsi klid, uspokojení, sebevědomí, podnikavost, ale i jakási pevnost proti novotářským vlivům vnějším. Cikánské oddělení od majetku, půdy, krbu bude připadati štěstím leda — cikánům.

I tohoto obrazu lze užíti o charakteru.

Každý opravdový charakter jest vlastníkem. Vědomým, pevným, hrdým vlastníkem, ne polí a luk, nýbrž duše své a vnitřního svého života. U věčném kolotání náhledů, dojmů, duševních hodnot nestojí strnule, ale ani nesází lehkomyslně všeho na jednu kartu. Znaje určitě majetek svůj i jeho cenu, vyjednává, přemítá, svobodně se rozhoduje, než koho trvale připustí pod střechu duše své. Podniká jen tam, kde předvídá určitě rozmnožení duševního jmění. Vyhýbá se střeštěnosti. Pravý charakter je stejně dalek mravního šarlatanství jako mravní ztrnulosti. Má i jakousi ušlechtilou hrdost a jakési zdravé sebevědomí. Má jakýsi požehnaný, zachovávající, budující konservatismus ve smyslu toho slova nejlepším.

* * *

Co nás tolik uchvacuje, čteme-li v historii velikých mužů nebo sledujeme-li na jevišti nesmrtelné výtvory dramatiků a poetů? Snad bohatství, moc, sláva, jimiž ti mužové, ať dějinami nám zachovaní, ať na prknech, která značí svět, nám předvádění, dovedli obklopiti život svůj? Ale Neronové, Heliogabalové, Timurlanové, ano Bedřichové, Napoleonové, kteří toho všeho dosáhli, neplní nás nadšením, nýbrž odporem . . .

Nikterak. Neuchvacuje nás ať na trůnech králů nebo v laboratořích badatelů nebo i v komůrkách

asketův ani počet dobytých nebo pobořených měst, ani hluché jméno nesčíslněkrát do dějin lidských vryté, nýbrž člověk. A s napjetím-li posloucháme, co ten nebo onen muž věděl, dovedl, nashromáždil, má to příčinu částečně v našem dětinství, které z úspěchu tak rádo uzavírá na podnikatele, částečně i v naší nemožnosti nalézti jiné měřítko těch památných lidí než právě jejich skutky. Ale vždycky mají ty veliké úspěchy nám prokázati službu ukazatelů při pátrání po velikých srdcích, velikých duších. Proto se maně zastavujeme, jako líbeznou vůni ssajeme, jako skvostným vínem se opíjíme, kdykoliv uprostřed válečného hlaholu a fanfar oslňující slávy najdeme rys čistě lidský, duši šlechetně cítící. Proto s hnusem se odvracíme, když proniknuvše lesklou škraboškou, odkryli jsme místo srdce lidského srdce ještěří; sama dobrodiní, i takovými muži lidstvu někdy prokázaná, více nás tu plní smutkem než čistou pravou radostí.

Třeba toho výslovně podotýkati? Charakterem býti jest býti člověkem v ušlechtilém, vyšším, nepotřísněném toho slova smyslu. A proto: Charakter míti jest nalézti cestu k úctě, k důvěře, k lásce těch, mezi nimiž nám jest žíti a pusobiti. Kdo více jest, zvláště za dob nynějších, na úctu, důvěru, lásku svých spolubratří odkázán než kněz? A proto by měl každý kněz především býti mužem charakterním.

* * *

Všickni svatí Boží byli lidé velikých povah. A kdyby i některé z nich na chvíli byl schvátil hřích, jádro bylo zdravé a silné. Na to jádro navázal Bůh ve chvíli jím vyhlédnuté a učinil z nich nástroje milosti své a lásky. Gratia Dei mecum vyznává o sobě veliký apoštol národů. Nemá sice hranic všemohou-

cnost božská, ale pravidlo jest, že staví na přírodě, jako očkuje zahradník na zdravém pláněti.*)

* *
*

Charakter jest pouzdro, pokladna, a v ní chováme, v ní neseme životem všecky poklady duše vlastní i všecko, co nám úřad, co nám důvěra spoluobčanů svěřila pro blaho jiných.

Dva lidé vyšli na těžkou i hrbolatou pouť života. Jeden vzal s sebou bohaté dary. Naděje i žehnání spoluobčanů ho provázelo. Ale choval všecko v pokladně chabé, křehké — byl charakteru chabého. Pokladna se rozbila při prvním nárazu, a stál uprostřed nepřátelského života jako žebrák, a co více, jako zpronevěřitel cizího majetku, snad chleba vdov a sirotků. —

Druhý nastoupil těžkou pouť s nepatrným jměním, nikým nevšimnut, ba snad i některými vysmíván.

*) Srovn. Joly l. c. Z mnohých jiných buďtež tu jen dvě místa uvedena. Str. 45.: . . . on pensera qu'en pareil sujet (ve svatosti) il convient de réserver toujours la part des coups mystérieux de la grâce et des soulèvements opérés par l' Esprit qui souffle où il veut. Je vois cependant que tous ceux qui ont vraiment étudié les saints et ont eu mission d'en parler ne négligent jamais ce fond primitif que la sainteté transfigure sans le supprimer. — A str. 49.: Oui, pour agir, comme ils (svatí) le font, sur l' homme et sur la terre, les saints ont de moyens qui viennent de haut. Mais il n'est pas prouvé que ces moyens ne soient pa liés à des qualités naturelles qui, avant d' être métamorphosées par la sainteté, doivent commencer par exister. Pourquoi ne reconnaîtrait-on les dons de l' esprit que chez ceux qui s' attachent aux faits extérieurs et à l' explication des vérités abstraites? Pourquoi la vue claire de ses propres défaux, pourquoi la sensation delicate du péril moral, pourquoi l' aptitude à éclairer des reflets de l' idéal divin les parties saines de son âme, pourquoi la bonté, enfin, ne seraient-elles pas de l' intelligence?

Ale měl své malé jmění v pevné pokladně — byl charakterem. A denně do té pokladny přikládal, až se stal boháčem — dobrodincem svých občanů, živitelem vdov a sirotků...

Hle, tajemství působení lidského. I působení kněžského — —

* * *

Charakter jest loď, jíž plujeme bouřlivým okeanem tohoto života. Ta loď nese nás a naše štěstí. Osud toho, jenž se vydává přes moře na lodi děravé, již předem je rozhodnut. Ale co souditi o člověku, který by sám dělal díry do lodi, na níž pluje?

Jak může přece člověk býti svojím největším nepřítelem! Jak může býti slepým pro věci jemu nejbližší a nejrozhodnější! Mládí, které těžké oběti přináší, aby si nashromáždilo jakýs takýs poklad životní, totéž mládí podniká nezřídka všecko, aby základ a záruku šťastného vykořistění toho pokladu již napřed podrylo, ano zničilo...

Jen mládí na gymnasiích?...

* * *

Komu svěřeny (a volněji, na pouhé svědomí svěřeny) větší poklady než knězi? Kdo, zvláště za dnů našich, aby na těžší byl připraven bouře a zkoušky? Již sv. Jan Zlatoústý nedovolával se při knězi ani tak postů a bdění a jiných mimořádných přísností, ale dovolával se mimořádné síly, „diamantové duše," charakteru.

Homini quippe in domuncula quadam incluso et sua solum curanti haec (posty, bdění a podobné) magnam afferent utilitatem; sed (sacerdoti) in tantam multitudinem scisso et cuiusque subditorum peculi-

arem curam gerenti, quid id lucri afferat ad illorum profectum, nisi animam virilem ac fortissimam obtineat?*)

A čím (dle téhož světce) kněz nad laiky má vynikati, jako Saul nad ostatní Israelity, není opět nic jiného než charakter. Recedat a tanto negotio (kněžství) totus femineus sexus, imo virorum pars maxima. Agantur in medium, qui magno intervallo ceteris omnibus antecellunt, et qui secundum animi virtutem (co do síly) ceteris tanto sublimiores sunt, quanto universa Hebraeorum gente Saul secundum corporis proceritatem, imo ac longe maiori spatio...

Ano stupňuje to přirovnání: quanta est inter bruta et rationabiles homines differentia, tantum inter pastores et eos qui pascuntur sit intervallum, ne quid amplius dicam...**)

A přikládaje tu míru sám na sebe, vyznává se nehodným kněžství: novi animam meam, infirmam illam et exiguam!...

* * *

Nová otázka. Jak se vychovati na charakter? Vlastně otázka, nad niž mládí nezná důležitější.

Zodpovíme ji způsobem svým, řadou obrazů, nejen z fantasie vzatých, ale jak na studiu tak i na zkušenosti založených.

Člověk charakterní přirovnává se obecně k dubu. Mravní slaboch ku třtině.***) Popatřme, jak roste dub, a jak třtina. Tuť hned příležitost něčemu se přiučiti.

*) De sacerdotio. l. III. n. 13. (Montfaucon, Venet. 1734. t. I. p. 389.) Na str. 391. praví světec „sacerdotem oportet ...quibusdam adamantinis armis undequaque muniri.“

**) L. c. n. 2. (Montfaucon, l. c. p. 372. ss.)

***) Cfr. Matth. 11, 7.

Třtina vyrůstá přes noc, z bažiny...

Dub roste zvolna, časem. Buňka se klade vedle buňky, cella vedle celly, až se utvoří kruh. A jak malý je ten kroužek za rok, sotva že ho znalec rozezná! A kolik uplyne let, než doubek se stane dubem. Leč vyrostl-li v dub, kterak se cení, kterak jiným je užitečným více nežli třtina, přes noc vyrostlá, ale i přes den hynoucí...

V době železnic a telegrafů zdá se, jako by i v naší mládeži byla zavládla víra, že charaktery rostou přes noc... Při nejednom jinochu, který později nalezl cestu do semináře, značila léta gymnasijní — mravní bahno, třeba ještě ne hluboké, ale přece jen bahno. Ale léta seminářská? Snad opět bahno, ne sice mravního dekadentství, ale bahno malicherných snah, osobičkářství, pohodlnůstek, citlivůstek, planého snění, nejasného tápání... A jedné posvátné chvíle přišel biskup, a vkládal na něho ruce... Čím bude takový kněz svému lidu? Dubem, mohutnou oporou v bouři a zkouškách? Sotva. Z bahna, přes noc nerodí se dub, rodí se — třtina. Či lze se domnívati, že třtina se promění v dub, naloží-li se jí břímě, které jen dub unese?

* * *

Buňkou, cellou zvolna, ale jistě dorůstá mladý bohoslovec v opravdový silný kněžský charakter.

Buňkou, cellou jest každý skutek věrné povinnosti.

Buňkou, cellou jest každé tajné vítězství nad nezřízenými žádostmi těla.

Buňkou, cellou jest každá hodina svědomitého studia.

Buňkou, cellou jest každá chvíle vroucí modlitby.

Jest každá oběť přinesená z lásky k povolání. Jest každý velikomyslný rozmach k Bohu a ctnosti... A to všecko ne den, ani týden, ale léta... Cella se klade vedle celly, buňka vedle buňky, kruh na kruh... Jak dlouhý čas, jak trpká práce... Kdo ji pochopí? Kdo dosti odmění? Běda, kdybychom sami nepochopili, že pro sebe konáme tu práci, že nám tu časem a potem dozrává hojná žeň požehnání.

* * *

Keř nemá kmenu. Hned od země dělí se na více prutů. Každý ten prut žije vlastním, od druhého neodvislým životem. Každý ten prut je stejně silný, vlastně každý je — stejně zakrnělý, malicherný...

Dub má kmen. Jen jeden kmen. Ostatní všecko, co na něm pozorujeme, jsou větve, které vyrůstají na kmeni, jsou spojeny s kmenem, slouží kmenu.

Tak v zahradě přírody.

Jak v zahradě církve, vlasti? I tam rostou duby a keře vedle sebe. Všimněte si jen, mají-li kmen nebo pruty...

* * *

Vypravuje se o Melanchthonovi, že vstupuje do třídy, pozdravoval žákovstvo své tituly nejvybranějšími. „Nejdůstojnější pánové, veleučení páni doktoři, moudří otcové města...!“ tak asi a podobně ctil žáčky náležející ještě pod metlu. Chtěl prý tím naznačiti a v nich vědomí (i snahu přiměřenou) vzbuditi, že někteří z nich budou hodnostáři duchovními, jiní doktory, ještě jiní městskými rady atd.

[redacted]

Ubohý Melanchthone! U naší mládeže bys někde svými tituly již nestačil. Čeho tehdá užil jsi o všech společně, musil bys dnes říci každému zvlášť. Alespoň kdybys chtěl naznačiti všecky směry, jimž každý „se věnuje." Na nejednom ústavě bys dnes každého jednotlivého studujícího asi takto musil osloviti: „Veledůvtipný politiku*) a žurnalisto!**) Veleučený znateli literatury domácí a světové!***) Veliký národní hospodáři a řešiteli otázky socialní i ženské!†) (a je-li bohoslovec, až na konci:) Hluboký theologu!" — —

Či skutečně píšu jen satiru? Dal by Bůh! Ale není to satira, je to kus bolestné pravdy o našich vyšších ústavech, želbohu, místy i bohosloveckých.

Toho chorobného mnohotářství naší doby! Tak maří se drahocenný čas, tak ničí se nadějné síly. Tak nevychovávají se duby. Tak rostou keře a kleč.

* * *

Má-li z jinocha vychován býti charakter mohutný jako dub, je třeba, aby byl vychováván jedním určitým, hlavním směrem, směrem odpovídajícím čím dál tím více budoucímu povolání. Ostatní pak všecko, čím mladá duše se živí, ať se učiní závislým na hlavním směru, jím podmíněným, jemu sloužícím . . .

Ale nestane se tím výchova jednotlivcova, a v našem případě bohoslovcova, jednostrannou?

Leč co na světě není jednostranným? Dub je jednostranným, skýtáť „jen" mohutné své dřevo na

*) To je první!

**) Pokud všecky přístupné žurnály čte.

***) Pokud zase znalost literarní se kryje se čtením sentimentalních nebo provazolezecky napínavých novelek a románkův.

†) Přečetl o každém několik brošurek.

stavby věkovité. Či je to málo? Má na něm zároveň růsti i měkké dřevo lípy? Ale k čemu pak by byla lípa? Ta je též „jednostrannou," a slouží svou jednostranností opět jiným potřebám životním. — Réva ušlechtilá je jednostrannou, nese „jen" bohaté hrozny. Či to nestačí? Či měla by se odívati i skvostnou ozdobou růží? Ale nač by byla růže? I ta je jednostrannou, ale milujeme ji proto neméně a vážíme si jí, jen-li nám skýtá královský svůj květ.

Který člověk, jenž opravdu ve svém oboru chce vyniknouti, není jednostranným? Jezdíme na daleké míle ve věcech právních k rozhlášeným právníkům a nikterak jim neklademe za nečest, že málo nebo nic nevědí z lékařství. A opět platíme drahými penězi radu výtečného lékaře, nic se nad tím nepozastavujíce, že není stejně učeným bohoslovcem. A na jisté falešné mnohotářství utvořili jsme si zrovna pěkné přísloví o devaterém řemesle a desáté žebrotě. Ta jistá „všestrannost" není v pravdě než maskovaná plýtkost, nevědomost, někdy též — hříšná lenost.

Napoleon I., z největších geniů 19. století, míval stále u sebe první učence všech oborů. Nebylo to veřejným doznáním, že v těch oborech nemá sám zevrubnějších vědomostí, ale že v nich spoléhá na učenost jiných, jichž povoláním bylo se jimi zanášeti? Bůh, který vložil rozličné dary a náklonnosti do srdcí lidí rozličných, nežádá, aby každý vynikl ve všem (jako nežádá, aby jabloň byla i hrušní), ale ovšem žádá, aby každý vynikal v tom, k čemu ho povolal a kam ho postavil. A ve správném, svědomitém obmezení životního cíle tkví skoro pravidelně tajemství šťastného výsledku práce životní.

Ti, kteří nám jednou svěří zraněné duše své, ať z tábora kteréhokoli, svěří nám je ne jako pokoutným

advokátům, ani ne jako všelijakým mastičkářům, nýbrž v první řadě jako kněžím. A kněz, celý kněz, jest pro lidstvo za vyššími cíli spějící, jest pro národ vpravdě neméně než básník, než národní hospodář, než lékař a advokát. Kolik idealní síly nerozvinuto neb i zlomeno v lidu našem, že my jako kněží nestáli jsme vždy na té idealní výši, na které jsme státi měli. To nám jednou dějiny lidstva, dějiny vlastní odpustí, že jsouce kněžími nebyli jsme zároveň obeznámeni s každou vzdychavou básničkou, s každým slzavým románem, ale nikdy nám neodpustí, jestliže jsouce kněžími nebudeme dokonalými.

Neodsuzuji vzdělání co možná nejširšího. Dub čím hlouběji a čím šíře zapouští kořeny, tím mocněji povznáší k nebi mohutnou hlavu. Ale přijímaje v sebe látku z živlů nejrozmanitějších, přijímá ji jen pokud jeho individualnímu bytí je k výživě, a vydávaje ji na venek vzrostem, listím, dřevem, vydává ji již jako produkt vlastní: cokoli v sebe bere, je pouhý material, formu udává sám.

Zapouštěj i kněz co nejhlouběji a nejšířeji kořeny do všech věd, do všeho, co hýbe srdcem lidským, ale dbej především o život vlastní co možná nejmohutnější, nejvroucnější, nejvíce kněžský. Ostatní pak všecko přijímej do duše své kněžské jako material, který, náležitě jsa spracován i částkou její se stana, na venek vystoupí vlivuplným, požehnaným, kněžským působením.

* * *

Čím to, že dub, že mohutný strom i v nejprudší bouři stojí nezlomně a pevně, ana třtina při každém lehounkém větru zavanutí se klátí a třese? To nepochybně tím, že dub, že strom má v sobě pevné jádro, že jeho obsahem jsou massy pevného zdravého

[redacted]

dřeva; odtud jeho mocná životní síla, odtud užitek, jaký přináší člověku.

Hle, nejvniternější, nejvlastnější příčina síly charakterního člověka: massy zdravých ideí.*) I na ty musí nezbytně mysliti, kdo na charakter se chce vychovati.

* * *

Člověk dovede státi v těžkých povinnostech, dovede nasaditi i nejdražší statky za ně, jen když v duši jeho žijí massy myšlenkové, massy čistých ideí, když uchvátily, naplnily, opanovaly vyšší silou duši jeho. Máť každý stav svoje charaktery. Ale v žádném stavu nelze ani pomysliti na tyto praporečníky svého povolání, jestliže zdravou a silnou, vroucí a nadšenou duší nezmocnili se co nejdokonaleji pravdivých, požehnaných, vyšších stránek svého povolání. (Jestiť každý stav zákon Bohem na roli světa vykázaný jed-

---

*) Cfr. Herbart, l. c. str. 118. násled. „Ein ruhiges, klares, festes und bestimmtes Urtheilen ist es auf jeden Fall, welches die Grundlage des Sittlichen im Menschen ausmachen muss; wenn man nicht etwa statt der sittlichen Wärme einen ungestümen Eifer oder eine kränkliche Sehnsucht will... Nur aus der Menge und Mannigfaltigkeit der Veranlassungen zum sittlichen Urtheil... nur aus diesem Reichthum, welcher noch über das einer geordneten, einer ergreifenden Darstellung fähig ist... kurz — nur aus der ästhetischen Gewalt der moralischen Umsicht kann die reine, begier-denkfreie, mit Muth und Klugheit vereinbarte Wärme fürs Gute hervorgehen, wodurch echte Sittlichkeit zum Charakter erstarkt.“ — A něco níže: „Aber auch alles Übrige, was überhaupt zur Motivität des Charakters gehört, muss von der Triebkraft der sittlichen Prinzipien abhängig gemacht werden, und rückwärts auf ihre Anwendung wirken“ atd. — Místa vyznačena jsou v originále. — Str. 131.: „Die grosse sittliche Energie ist der Effekt grosser Scenen, und ganzer unzerstückter Gedankenmassen“ a t. d. —

notlivci, a má proto každý stav i stránky idealní, řekl bych božské). Jak na př. vysvětlíme úctyhodnou sílu lékaře-charakteru, který na bojišti nebo mezi lidmi morem nakaženými obětuje život svůj, ne slávě lidské, nýbrž čistému nadšení pro svůj stav? Jak hluboko asi je svým povoláním proniknut, jak bohatě naplnil asi dříve duši svou rozjímáním, studováním, poznáváním svého povolání a všech jeho povinností i stránek! A s takými zjevy, třebas ne při každém kroku, potkáváme se u stavů všech.

* * *

Massy ideí kněžských! Vy kněži *vtiskujete vyšší signaturu charakteru.* Může který jiný stav se měřiti s vámi co do bohatství, co do vznešenosti, co do hloubky a šířky, co do *bezprostřednosti božské?* Čím to, že nebeskou vůní svou vroucněji nedovedete opojiti mladých duší? že nadzemskou silou svou mocněji neopanujete srdcí nejsilnějších? že hlubokým tokem svým nezúrodníte mysli k cílům nejvyšším se pnoucí? že bohatou rozmanitostí, požehnaným světlem svým nenaplníte zcela a výlučně duší těch, kteří vám se věnovati životním úkolem si učinili? Či na vás je chyba? Či vyšší záře vaše, která osvěcovala a zahřívala kdys Augustiny, Chrysostomy, Bernardy a Karly Boromejské, či ta záře vaše již pobledla, již pochladla? *Anebo je vina jinde?* Na těch duších lety ještě mladých, ale vášněmi předčasně sestárlých? Na těch srdcích otrávených planým citlivůstkářstvím a již v mládí neschopných jediného mocného životního citu? Na srdcích věčně nyjících palčivou žízní po plném poháru požitků a zase chorobně odmítajících rozkoš, když se jim blíží v jediné pravé podobě, v nesmrtelné síle: jako povinnost, jako vědomí vyššího snažení? Anebo

naplnila se i na chovancích vašich slova prorokova: *Desolatione desolata est terra, quia nemo est, qui recogitet?* *)

* * *

Kdo by, mlád jsa i nezkušen, chtěl se státi bohatým, nedosti by mu bylo poslouženo, kdyby se mu řeklo, musíš se uchopiti toho neb onoho obchodu a jistotně zbohatneš. To by nanejvýš dostačilo, jeho zájem pro obchod vzbuditi. Ale pomoženo by mu bylo vpravdě teprve, kdyby ho někdo vzal za ruku a postavil do obchodu, kde by byl k tomu *přidržován*, aby se obchodu tomu prakticky přiučil.

Kdo by, tápaje ještě v temnotách nevědomosti, s námi se radil, jak se státi učeným, a my mu jen pověděli, které discipliny, knihy a systemy je mu studovati, co by tím získal? Lépe by bylo poslati ho do škol, odevzdati ho učitelům.

Mladá, v zátiší se vyvíjející duše ještě charakterem v plném slova významu není, ovšem pak se má na charakter vzdělávati. Leč věcí nesnadnější než získati poklad zlata a drahého kamení, než zjednati si summu vědění lidského jest státi se *mravní povahou*. Oběti, které s oněmi (a jim podobnými) věcmi jsou spojeny, dotýkají se více povrchu lidského. Oběti, *kterými se kupuje charakter*, *pronikají srdcem samým*. Nestačí-li tudíž pouhá *theorie prostředků*, aby se člověk stal bohatým, učeným, stačí tím méně, aby se stal charakterem. Třeba i při vychování na mravní povahu, a při ní měrou jedinou i zvláštní, *položiti důraz na praxi*.

Theorii, jak státi se charakterem, naznačili jsme v myšlenkách právě pronesených. Měl jimi býti vzbu-

---

*) Jer. 12, 11.

[redacted]

zen zájem pro oběti, které s ním jsou vždycky spojeny, zájem *a porozumění*. Ale nikdo se neklamej u věci tak důležité. Theorie ještě nenahradí činitele jiného, nejvýš nevyhnutelného, *praxe*. Theorie je *vnitřní*, praxe je *vnější*. Theorie *pomáhá* praxi, ale není (u toho, kdo má býti vychován) o sobě rozhodující. Rozhoduje však vždycky činitel vnější, praktický.

Který je ten činitel? Výchova. U budoucího kněze, vzhledem ku charakteru kněžskému, *výchova seminárská*.

* * *

Výchova seminárská v bohoslovci vědomě a systematicky probouzí onen vyšší svět ideový, který má a musí býti podkladem jeho veškerého budoucího cítění a chtění.*)

Výchova blahým, třeba z počátku trpkým obmezováním mladické těkavosti, nevázanosti, ať v cílech ať v prostředcích, zvolna, ale jistě přivádí duši k onomu šťastnému (a jedině plodnému) sňatku s určitým kruhem povinností, se stavem a co stav chová v sobě velikého, povznášejícího, požehnaného.

Výchova stále konsekventní, někdy i tvrdá, ale stále opravdu milující, učí jinocha, bohoslovce, čemu se naučiti mu připadá nejnesnadnějším, zapříti sebe, nositi těžkou, ale spásonosnou zbroj povinnosti, odložiti změkčilost, zamilovati si, uvnitř v duši své procítiti nevinnost!

Oním slavným rozcestím Herkulovým pro jinocha je *rozcestí výchovy*, pro bohoslovce, nastávajícího kněze, *rozcestí discipliny seminárské*. Kdo

---

*) *Herbart*, l. c. str. 125. „Die Grenzen des Gedankenkreises sind die Grenzen für den Charakter.“ A níže: „*Die Bildung des Gedankenkreises ist der wesentlichste Theil der Erziehung.*“

o velikých věcech sníš, kdo v duši o celý svět práce, štěstí, působení zápolíš, před tím rozcestím se správně rozhodni . . .

* * *

V kterémsi semináři prý bohoslovci ztropili konspiraci, aby vyrvali trestu některé kollegy, kteří pro těžké porušení discipliny ocitli se ve vyšetřování . . . Jaké to faktum vrhá divné světlo na jeden z nejdůležitějších cílů semináře. Semináře? *Či seminaristů?* —

*Co bude z výchovy, zničena-li disciplina?**) Co bude z požehnaného vlivu představených, když veřejnou vzpourou moc jim odňata, na otravitele discipliny přenesena?

„Seminář" jsou vlastně seminaristé. Seminář-li otráven, čí to bude smrtí? — —

* * *

Seminářský dozor. Palčivá otázka. Již nejsou děti, kdo se věnují studiu bohoslovnému. Slýchati někdy nářky jak se strany podřízených tak představených. Co o tom souditi?

Každá společnost má vládu, jakou zasluhuje — i společnost seminářská.**) Nemůže ani jinak býti. Pořádek třeba nutno zachovati, a nelze-li

---

*) *Herbart*, l. c. strana 137. „Von der *Zucht* . . . ist die *Erziehung* benannt, deren Hauptheil also schon dem Namen nach in die Zucht (do discipliny) gesetzt zu werden pflegt." — Kapitolu o disciplině (Zucht) pojednává *Herbart ve stati i v souvislosti o charakteru!*

**) Šlechetný kněz a slovutný učenec Dr. *Laurin* počal kdysi přednášky na universitě vídeňské asi těmito slovy: „Jak se, pánové, chovati budete vy, tak já zařídím chování své." A jako vždy stál i zde v slovu.

jinak, i na úkor důstojnosti podřízených. Ale politovati třeba podřízených, kteří donutili představené zastávati při nich místo profosů, jako naopak nelze ani mysliti, že by představený se k té úloze snížil bez příčiny nejvážnější.

Rozřešena bude ta otázka na obě strany uspokojivě, až bohoslovci sami budou pokládati za věc svědomí svého a cti své, zachovávati veřejně i tajně disciplinu a co nejrozhodněji solidárně opříti se každému jejímu porušování, a až představení ve vyšším pojímání svého působení o to se přičiní, aby jednotlivý chovanec necítil ani tak tvrdé uzdy, za kterou ho třímá jeho vychovatel, ale spíše měkkou ruku samu, která tu uzdu vede, a která je přece jen ruka otcovská...

* * *

V kterémsi ročníku „Nového Života“ líčí Dr. Musil život bohoslovců belgických. Zmiňuje se o jich volném obcování (po paměti to píšu), vypravuje, kterak je stihl v jejich celách, ani popíjejí pivo, kouří a při tom studují vážná díla theologická, rokují o otázkách vědeckých.

Jsem pro svobodu co nejširší. Ale kdyby našim bohoslovcům dopřála se ta část neodvislosti jako belgickým, jak by s ní naložili? Jak veliká část jich spokojila by se první částkou programmu (kouřením, pitím), a kolik by se jich opravdově odhodlalo k části programmu druhé? Bez trpkosti ta slova píšu, bez satiry, pouze jako pomůcku ku zpytování svědomí.

* * *

Ačkoli přesně k věci nenáleží, budiž tu přece uvedena, ježto snad přispěje k objasnění nesnadného

předmětu, polemika, kterou jsem o tom měl s Drem N*,*. — —

Namítal: „Já si charakter ještě poněkud jinak představuji. Jest rozeznávati charaktery mezi pohany, na př. Řeky, Římany a mezi křesťany.

Kdo jest živ mezi pohany podle zákona mravního přirozeného (podtrženo v orig.), jest charakterem, ovšem jen na stanovisku přirozeném, kdo žije podle mravního zákona Kristem člověčenstvu daného, jest charakterem v křesťanském smyslu slova. A tu nezáleží na tom, jaké kdo společenské postavení zaujímá.

Chudá služka, chudý dělník, chudá matka, chudý otec atd., všickni bez rozdílu, kdo žijí podle zákona mravního (přirozeného a kladného), jsou charaktery v nejvlastnějším smyslu slova. Než jak veliký rozdíl jest mezi charaktery u pohanských národův a mezi charaktery křesťanskými!“

A níže: „(Bylo by potřeba) z naší doby poukázati na to, že charakterů pořád více nám ubývá, jelikož naše intelligence a bohužel i náš venkovský lid odchovává se ve školách duchem nekřesťanským prosáklých. Čím více společnost lidská ve svém praktickém životě ignoruje, ano přestupuje mravní zákon Kristův, tím méně vychovávají se v ní charaktery. To platí o celé naší společnosti.“

Až potud námitka. Odpověděl jsem mezi jinými těmito myšlenkami:

Má dítko šestileté nevinnost? Ovšem! Má ctnost nevinnosti? Nikoliv; alespoň ne ve smyslu vlastním, poněvadž ctnost, pokud není Bohem vlitá, předpokládá vlastní přičinění člověka. Dítko to jest ve své nevinnosti, zbožnosti, poslušnosti nepochybně, ovšem svým způsobem a podle vloh svých „obrazem

Kristovým.“ (Kdo jest „obrazem Kristovým“ ve smyslu naprostém?) Ale nazveme je proto též charakterem?

A dále. Mysleme si studujícího, gymnasistu. Dejme tomu, že je velmi mravný, zbožný, pilný hoch, při němž tedy už i o ctnostech lze mluviti. Jest nepochybně „obrazem Kristovým“ ve smyslu již vyšším než ono dítko. Zdali však ho smíme přičísti bezpodmínečně ku charakterům ve smyslu slova vlastním? To by mohlo býti předčasným. Třeba napřed vyčkati, až *jak se osvědčí*, když bude vržen do plného proudu svobody světa, názorů jiných, společností atd. Znal jsem sám několik takových hochů. Až do matury byli *vzornými* studenty, křesťany (chovanci chlapeckého semináře v X.), a po matuře, v Praze, do nemnoha měsíců byli neznabohy, materialisty, „lumpy“ v doslovném smyslu.

A třetí příklad. Neznám lidu celkem zbožnějšího nad lid polský. S nadšením vzpomínám prací svých mezi tím lidem. Jací to zachovalí mužové, jaké ženy! Křesťané v nejušlechtilejším smyslu. Než o témže polském lidu, přesazen-li do půdy jiné, ani ne ještě rozhodně nepřátelské, vešlo zrovna v přísloví, že „co Polák, to socialní demokrat, co Polka, to padlá . . .“ Kdo zná Ostravu, Vítkovice, Vídeň atd., neobviní mne z nepravdy. Doma byli lidé ctnostni, ale „zacofani, ciemni,“ a byli by jimi zůstali do smrti (t. j. ctnostnými), kdyby nouze života je nebyla vysadila v končiny jiné. Že charaktery ani doma nebyli, dosvědčil pozdější jejich život. — Ostatně netřeba ani choditi do Polsky, takových případů nalezneme na sta a na tisíce i mezi naším lidem, z venkova se přistěhovavším do Vídně, Brna atd.

Nepravím, že „charakter“ je privilegium jistých, vyšších tříd. Ale kladu důraz na *ustálený, jednotný, jasný a silný názor životní*. (Fichte,

jak známo, v něm spatřoval charakter vůbec.) Duší toho názoru bude vždy otázka po Bohu, věčnosti, tedy i po náboženství, a v dalším důsledku po náboženství κατ' ἐξοχήν, po náboženství křesťanském, katolickém. Ale podmínkou, předpokladem jeho bude neméně i jakýsi vyšší stupeň života duševního, který není závislý jedině na svém ostředí (milieu), nemyslí, necítí pouze tímto ostředím, ale propracoval se ku *nazírání vlastnímu*, řekl bych osobnímu. (Tím nepravím, že charakter něco jiného cítí, myslí, koná, než — dobré — ostředí, avšak *jinak*.) Názor pak životní je zas dále počátkem a pramenem jednání...

Vzdělanost, alespoň co jí obecně rozumíme, přivlastnění jistých vědomostí ovšem ještě nelze stotožňovati s oním životem duše samostatným (můžeť i věda býti pláštíkem pouze vně přehozeným, duše v jejím jádru nic se netýkajícím), ale nelze ani upírati, že tomuto osobnímu životu velmi napomáhá. I náboženství tedy i vzdělanost mají vliv na charakter, vyšší ovšem náboženství, též i proto, že skýtá člověku skoro nenahraditelné pomůcky mravního jednání praktického. A proto i správná je myšlenka (ač jinou k ní dospívám cestou), a již dříve jsem ji i sám vyslovil, že ničením náboženství v národě podrývají se i kořeny národního charakteru. (O německém národu vyznává s chloubou jeho nekatolický kulturní historik: „Gott sei Lob, wir Deutsche beten noch!" A známo jaké místo na př. H. S. Chamberlain Němcům mezi národy kulturními vykazuje, co o charakteru toho národu soudí.)

Ale stotožňovati charakter buď s vyšším věděním nebo s náboženstvím, myslím, že by nebylo správným. Jestiť charakter, ve smyslu nejvlastnějším, čímsi, *co o sobě, v theorii*, velmi dobře dá se mysliti i mimo formalní hranice jednoho neb druhého.

[redacted]

Jen jedno nedá se mysliti, alespoň ne bez zázraku, vyšší působení ať přirozené ať nadpřirozené, bez charakteru.

Lidé charakterní byli a budou vždy elitou lidstva, kteří nejušlechtilejší statky lidstva (v první řadě i náboženství) v sebe pojali, ale i životem svým množili, chránili, pěstili.

[redacted]

Defecerunt in via.

Problem Jidášův. Měl všecky vlastnosti ku vznešenému úřadu potřebné? Nade vši pochybnost, sice by ho nebyl Kristus sám k němu povolal. Měl tedy do sebe něco jako Petr, jako Jan, jako Jakub, jako Matouš, ony vyvolené nádoby Páně...

Na dokument povolání apoštolského, který mu dala příroda potřebnými vlastnostmi, přitlačil Nejvyšší Svatý pečeť svou, potvrdil ho formálně, zvoliv ho mezi dvanáct.

A s tím dokumentem Iškarjot ve škole Kristově stal se Jidášem, propastí mravní skleslosti. Jak se to jen stalo? Malými nevěrnostmi? Ale kdo nemá chvil malých nevěrností?... Skrytou vášní? Ale komu na srdci nedřímají vášně nejzhoubnější?... A což nepožíval právě ten čas jediného privilegia bezprostředního mistrovství, bezprostřední nauky, ale i bezprostřední péče a milosti Kristovy?

Problem Jidášův zůstane na věky problemem, plným hrozných tajemství, pekelných temnot.

* * *

Pád kněží, kteří dobře počali, kteří měli jisté povolání ku svému stavu, kteří denně odpočívali na srdci Kristově...

Dvě věci má společné s pádem Jidášovým: příšernost provinění a tajemství jeho vysvětlení.

Koho nezaráží příšernost pádů kněžských? Věřící nad nimi pláčou, a nevěřící pozvedají kameny, aby kamenovali kněze, jenž tak hrozně se zapomenul. I když omlouvají, jsou jejich farizejské omluvy těžkými balvany.

A chtěl-li by kdo vymeziti, pevnými zákony určiti kněžské pády, bylo by, jakoby chtěl zákony vyměřiti bezedné srdce lidské samo, jeho nikdy nedostupné vášně, stále mladé náruživosti, ale i — samy tajné soudy Boží.

* * *

A přece je záslužno, pokusiti se i o věci zdánlivě zcela nemožné, ustanoviti jakés takés zákony vždycky smutné, někdy až úžasné kasuistiky kněžských poklesků. Jiná věc vyčerpati moře, označiti již předem všecka jeho zhoubná tajemství, a jiná opět upozorniti na nejnebezpečnější mořské proudy, ukázati nejúskočnější jeho úskalí, vypsati nejbouřlivější jeho doby. Jen v tomto smyslu budiž naše práce posuzována, podjímáme-li se udati některé z příčin, proč tolik hodných kněží, kteří dobře, ano svatě začali, časem tak přesmutně končí.

* * *

V Příbrami potřebovali vody na stříbrné závody. Nemajíce jí dosti na blízku vystavěli vysoko v Horách Brdských ohromný rybník, který by vody horské sbíral, sebrané pak do údolí vysílal. Se tří stran ohražen byl rybník horami, jen s jedné hrází několik sáhů vysokou i širokou. Práce ta stála milliony, a lid dosud nazývá rybník „millionovým“ (správně „Pilka“). Když

tu ohromnou hráz stavěli, přišli na jednom jejím konci na dosti skrovný pramének. Byli upozorněni na jeho nebezpečí, ale konečně se rozhodli, že při ohromném tlaku násypu netřeba se skrovného pramene obávati. Zasypali jej klidně, místo aby jej byli odvedli. — Léta uplynula. Rybník býval plný vody, a na pramének dávno nikdo ani nevzpomněl. Než skrytý pramen zatím i pod tíží násypu pracoval tiše, nelenil, hledal cestu na světlo. A našel ji jedné strašné noci. Jen že jí nenašel sám, a ne jako slabý pramének. Prolomil hráz dlouholetou tajnou prací podrytou, spojil se s mocnými vodami rybníka a již zaskočil ohromným přívalem obyvatele údolí Příbramského, nemající ani potuchy. Tehdá lidé na stromy se utíkali a někteří katastrofu zaplatili životem. Tak vypravuje lid.

Mám ten obraz obrátit na život kněžský? Obsahuje ve své analogii jednu z nejhlavnějších příčin pádů kněžských — myslím nezahojené, nezacelené rány minulosti.

* * *

Který gymnasijní student za nynějších dob není vydán těžkým nebezpečím ztratiti sv. víru? Nejeden ji ztratil, u mnohého těžce byla otřesena. I takoví vstupují do semináře.

Že vstupují do semináře s otřesenou, podkopanou věrou, bylo by ještě menší neštěstí. Upřímné, úsilné hledání pravdy, vroucí modlitba u stupňů oltáře, především pak náprava života (obyčejně ani tu není všecko v pořádku) — a Bůh by jim neodepřel milosti, aby i jim ta sv. víra znovu tím čistějším, tím mocnějším a líbeznějším zazářila světlem, čím větší prací, čím vroucnější modlitbou, čím většími obětmi si jí musili zasloužiti.

[redacted]

Neštěstí větší je, že ještě jsou bohoslovci v té otřesené, podkopané víře po léta [illegible]. Ne že by formalně se oddávali nevěreckým myšlenkám anebo jen pochybnostem, ale že neučinili nic, aby se stará rána opravdu zahojila, aby na jejím místě rozproudil se nový život sv. víry.

A víra je kořen, ze kterého vyrůstá veškeren ostatní nadpřirozený život věřících, obzvláště pak kněze. Tedy strom nového jejich života duchovního je bez kořene anebo má kořen nažralý, polozhnilý. Kde nabere ten strom síly, aby vyhnal mocné, nebetyčné větve křesťanských ctností? A jak odolá, jak nepadne, až zaburácí bouře v jeho koruně, až se opře do něho vichor vášní?

* * *

Naše nervosní, změkčilá, materialistická doba! Jak těžko mladé duši uchovati v ní poklad nevinnosti, jak snadno jí zabřísti do bahna návyků rovněž hnusných jako mocných. A též takoví jinoši se hlásí do bohosloví, jinoši, kteří, zhusta ani nevědouce jak, byli obětováni nejukrutnější a nejnenasytnější vášni. Víra je kořen; nevinnost, čistota je srdce duchovního života. Ze srdce vyzařuje teplo, ze srdce radost, ze srdce nadšení, ze srdce oběť. Jaká bude vroucnost duchovního života bohoslovcova, jaká radost, kde zůstane nevyhnutelná k životu duchovnímu oběť, mlčí-li srdce toho života, je-li mrtvo?

Začíti duchovní život a na srdce zapomenouti...!

* * *

Náš rozvášněný veřejný život! Náš prolhaný tisk! Naše věčné strany, věčné boje, v nichž na žádném stavu nezůstává poctivého vlásku. Náš radikalismus,

proti všemu, co slove věrou, co se nazývá autoritou! Již mizí víc a více i z rodinného života ta zbožná, čistá prostota, která je přece jeho základem. A jak to působí na charakter dospívající mládeže! Ptejte se gymnasijních professorů, světských i duchovních . . .

Nedostatek charakteru, hle, jedna z nejobyčejnějších a nejzhoubnějších tajných ran především a přímo kněžského vychování, dále pak a nepřímo i kněžské vytrvalosti.

Charakteru by bylo novému bohoslovci hned na počátku třeba, aby upřímně odhalil duši svou těm, kteří ho mají vésti na místě Božím neznámými mu dosud cestami duchovního povolání.

Charakteru, síly bylo by mu třeba, aby zlomil pouta toho neb onoho hříšného návyku, který s životem duchovním právě tak se srovnává jako voda s ohněm.

Charakteru bylo by mu opět třeba, aby ušlechtile podrobil šíji svou pode jho dobrovolně přijaté disciplíny, dobrovolně převzatých povinností . . .

A právě charakteru se mu snad nejvíce nedostává, a na jeho nezbytnost snad bývá nejméně upozorňován. A tak se staví ohromná hráz duchovních cvičení, modliteb, přikázaní, a tajně pracuje neznámý na venek pramének, který jednou to všecko strhá a pohřbí snad v divokých vlnách svých nejen ta cvičení a ty pobožnosti, ale i svaté statky duší — —

* * *

Setkáváme se někdy v životě bohoslovce nebo i mladého kněze se skutky ne sice těžce hříšnými, ale za to hlasitě o nejasnosti charakteru, o polovičatosti, nerozhodnosti svědčícími.

[redacted]

A ten nedostatek charakteru, ta polovičatost táhne se lety bohosloveckými, a může jako kletba lpěti i na pozdějším životě dlouholetého již kněze.

Ta polovičatost a nerozhodnost nedá nikdy v srdci mladistvého bohoslovce neb i kněze vyniknouti silné ctnosti.

Jest věčně na stráži proti všem rozhodným prostředkům, kterými jedině může býti přemožen starý hřích.

Jest nesmiřitelnou odpůrkyní všech dokonalých zbraní, svátostí, utíkání světa, kterými mohou býti odraženy útoky náruživostí.

Ta nerozhodnost a polovičatost stojí věčně jednou nohou v táboře nepřátelském, aby ve chvíli nejnebezpečnější oběma nohama do něho vskočila.

* * *

Mladý bohoslovec, nebo chcete-li, mladý kněz. Všimněte si jeho kabátu, třeba s karafiatem v dírce knoflíkové, jeho kloboučku, jeho úklon dámám, jeho sladkých úsměvů, světem páchnoucích řečí. Jest-li to skutečně bohoslovec, či je to švihák? Je to mravní quodlibet. On sám neví, co je. Nejraději by byl obojím — kdyby to šlo.

Opět otázka: Je proto již špatným člověkem? Není. Ale může se jím takto státi a stane se jím, jestli v čas neobrátí. Takové vybírá si obyčejně svět, aby je oloupil o všecko a pak se jim vysmál. Nezralé ještě vlaské ořechy, nedošlé švestky nakládají se do cukru k vuli větší pikantnosti. Je v tom cosi pikantního právě pro tak zv. „lepší svět“ — lucus a non lucendo pro ten mravné, vlastně nemravné, přesycený svět naložiti obě

do cukru právě toho duševně *nezralého* bohoslovce aneb i *nedošlého* ještě mladého kněze. Až ho užijí, pak ho třebas i — odkopnou.

Na *takové* nejraději *věší se svět*. Nejeden bohoslovec zaplatil tu růži v knoflíkové dírce, ten líbezný úsměv na tváři nejvyšším statkem, který mu svěřil Bůh, povoláním, působením, štěstím svého života.

* * *

Mladý medvěd, tak nějak vypravuje bájka, chtěl viděti člověka; dosud totiž člověka nepoznal. I vzal ho starý medvěd na procházku. Potkali dítě. Žasna tázal se mladý medvěd: „Je *toto* člověk?“ „Nikoliv,“ odpověděl starý, „toto teprv *bude* člověk,“ a šli dále. A opět se jim namanul do cesty člověk-stařec o berle. A již znovu k starému obracel se mladý: „Snad *toto* je člověk?“ Ale i tentokráte zněla odpověď záporně: „Toto *byl* člověk.“ Konečně viděli zdaleka přicházeti muže pevného chodu, silné postavy, s puškou na rameně; byl to myslivec. Sotva že ho zočili, tu již úzkostně varoval starý medvěd mladého: „*Utíkej*, utíkej, toto *je* člověk!“

Jsou bohoslovci, o nichžto hned na první pohled lze říci, to teprv *bude* duchovní. Jsou kněží, o nichž též, želbohu, lze říci, to *byl* kdysi duchovní. A *z těch málo si dělá svět*. Jsou však bohoslovci, jsou kněží, na nichž viděti, že *jsou* duchovní, a *ti jdou světem poměrně nejjistěji, nejzáslužněji, ale i nejšťastněji*.

* * *

Jiný příklad, a nikoliv snad neslýchaný. Mladý, hodný kněz. Po pět, po deset let se strojila jeho nevinnosti nebezpečná osidla, až v nešťastné chvíli v nich

uvázl. Nešťastný člověk! řeknete a právem. Ale pro Bůh, jaký to byl muž? Kdyby k témuž nešťastnému knězi byla přišla služebná v podobném nebezpečí (morálka má pro ně výraz occasio proxima), byl ve svém svědomí zavázán odepříti jí rozhřešení, dokud by neopustila toho místa, a kdyby i žebraným chlebem měla hájiti života. A on, jenž cítil, kterak zvolna, ale jistě se nad ním zavírá kruh nečistý, neučinil nic, aby jedním odhodlaným činem přetrhl nebezpečné kouzlo, neuložil si žádné oběti, aby při rostoucím nebezpečí vnějším, alespoň vniterně duše jeho stala se silnější i odhodlanější, naopak ještě snad nabádal nepřítele své ctnosti k novým a novým útokům, chovaje se lehkomyslně, polovičatě, kde zjevně měl přiznati barvu —

* *
*

Kněz již obstarožný vypravoval, kterak ve velkém městě za bílého dne na oživené ulici nečistě byl napaden ničemnou osobou. Touž ulicí bylo ne procházkou, ale z povolání choditi skoro každé hodiny denní i večerní řeholníkům i mladším než byl onen kněz, aniž se jim cos podobného nahodilo. Řekne se: Chránilo je roucho řeholní. Ale více než přísné roucho je přísná odhodlaná duše, jež se nezapře ani pohledem, ani tváří, ani žádným pohybem tělesným.

To už jest duše zlotřilá, která chrám si zvolí za peleš neřesti. To už třeba duše Baltasarovské, aby pila z posvěcených nádob víno rozkoše. Nechť každý ví, že jsme chrámové Boží, nechť nikdo ani na chvíli netrvá na pochybnostech, že jsme nádoby Bohu posvěcené, a budeme míti pokoj i od toho smilníka.

Kdo chce žíti, musí dýchati, musí jísti, musí i nápoje si dopřáti — jakáž tu pomoc? Tak má i život duchovní, zvláště pak vyšší, život kněžský potřeby, bez nichž ho udržeti naprosto nelze. Jest to modlitba, častější svatá zpověď, rozjímání o duchovních věcech, unikání dobrovolným nebezpečím hříchů . . .

Nač bychom se tu dlouho rozpakovali? Nač bychom zbytečně otáleli? Když jsme se nerozpakovali zvoliti stav, rozumí se ostatní samo sebou. Kněz, jenž zachovati chce duši svou, poctivé svědomí své, musí po těch věcech sáhnouti. Kdo těch prostředků zanedbá, musí zahynouti, i kdyby nechtěl.

Naše vytrvalost nezávisí pouze na naší dobré vůli, nýbrž závisí mimo milost Boží hlavně na prostředcích, kterých užíváme.

* * *

Změkčilá Capua stala se hrobem vítězných vojů Hannibalových, znemravnělý Babylon povalil nepřemožitelná vojska Alexandrova.

Myšlenka hrozná! Byl vždycky nevinným jinochem, vzorným bohoslovcem, ano po léta výtečným knězem. A takový cedr Libanonu pojednou propadá ohavné vášni. Kde od toho hrozného tajemství klíč, abychom nepozoufali? V příkladě nahoře uvedeném. Nalezl svou Capui, utonul v Babyloně. Ztratil otužilost, bojovný cvik duše, a ostatní přišlo samo sebou.

* * *

Byl jsem kdysi ve shromáždění horalů — lhostejno, kterých. Nebylo to vlastně shromáždění, byla to lidová zábava, pod širým nebem, ve stínu nebe-

tyčných hor, na zdravém ozonu černých bohatých lesů. Ještě dnes živě vzpomínám těch postav prostou ale silnou stravou mohutných, stálým těžkým zápasem s horami otužilých, zbudovaných jako ze skály. Bylo cosi imposantního v těch tvářích zvětralých, ale nikoliv tupých a bezvýrazných, v pohledech, v nichž jako by se odrážela smělost nedávných nebezpečí nad kolmými stěnami a zejícími propastmi, v pohybech ne sice salonních, ale klidných jako ty věčně mlčící hory, na nichž vyrostli, v celkovitém výrazu sebevědomí, neodvislosti, nepoddajnosti, jimiž se nechlubili, jež však ani nevědouce každým pohybem osvědčovali. V těch postavách defreggerovských bylo jakési neodolatelné kouzlo krásy, ne té krásy změkčilé, zženštilé, ale krásy zdravé, silné, mažné, krásy, která připomínala velikolepé okolí... Vojáci z toho kraje bývali již ve středověku pověstní, „železná legie" byl jejich čestný titul. A jistotně kdo na ně pohlédnul, bezděky si pomyslil, jak by asi tyto železné paže v boji zatočily se svým protivníkem...

Tak představoval jsem si vždycky duši kněžskou. Silnou u bohatého stolu prosté, ale nade vše zdravé potravy duchovního rozjímání, modlitby, svátostí; otužilou denními boji vyšších mravních požadavků, denním nebezpečím povinností pojímaných ve vyšším světle; tvrdou jako skála vůči změkčilým choutkám vášní; čistou jako ovzduší vznešených pravd, jimiž veškero povolání kněžské se nese; ozářenou jasným paprskem nebeských sfer, v nichž denně obcuje; sebevědomou, nepoddajnou v přesvědčení, že od světa netřeba jí ani co doufati ani čeho se obávati. Taková duše kněžská má sama v sobě nejlepší pojištění, že nepadne za oběť všelijakému nepříteli, že dovede vydatně užiti zbraní svého stavu.

* * *

Zbraně nejsou pro děti, ani pro ženy, ani pro mrzáky. Ti nic by jimi ku své obraně nepořídili, naopak snadno by se do smrti poranili.

Jednotlivé kněžské naše povinnosti nezdají se tak nesnadné. Ale celek, toť těžká zbroj, na niž jsme přísahali, jíž bez vlastní a cizí záhuby nelze nám libovolně odvrhnouti. Musíme tu těžkou zbroj nésti životem. Jak ji poneseme, jsouce duší slabých, chabých, mrzáckých, chlapeckých, ženských?

O, jak velmi nemoudře jednají kněží, kteří chtějí býti zbožnými a nedovedou ničeho odepříti svému hrdlu; kteří chtějí býti čisti a po všem pohodlí tělesném se shánějí; kteří chtějí denně obětovati nevinně nevinného Beránka a nedovedou v ničem obětovati přirozeného člověka!

Kněží v parfumu a v rukavičkách (v přeneseném smyslu mluvím), kněží u plných stolů a v pohodlných lenoškách, kněží v salonech života a neznající bídy chatrčí, kněží žijící po kapuansku a ne po spartansku — jak je možná, aby pád váš nebyl blízký!

Sv. Vincenc z Paula praví, kdyby někdo, stoje již jednou nohou v nebi, zanedbal se mrtviti, že ještě by pochyboval o jeho spáse. Či se to netýká též kněze, a kněze více než jiného křesťana? — —

* *
*

Tělo může někdy býti silné, ale duch bojácný, malý. Ani takový vojín nemá valné ceny ve válce, jeho bojování je bojováním zbabělců, kteří zahazují zbraně.

Ne každý silný duch je kněžský duch. Teprv ten rozhoduje při knězi o vytrvalosti. Ale čím si jej osvojíme? Ničím s takovou jistotou jako praktickým konáním kněžských povinností.

Pracujme jako kněží opravdově, studujme jako kněží a nepohrávejme si jen knihami, zpoví-

[redacted]

dejme jako kněží s živým vědomím [illegible] před Bohem. Kažme jako kněží a ne jen [illegible] vůli, pracujme i tehdá, když by nás [illegible] stoupiti. A kdybychom se už shýbali pod tíží té [illegible] práce, cítili její ostny, a pot se nám řinul [illegible] ného čela, buďme vděčni Bohu za tu příležitost [illegible] býti té práce, čekala by i nás změkčilý [illegible] mravnělý, bezectný Babylon.

O, jak veliký fond hluboké, kněžské [illegible], obětavosti, síly, odhodlanosti je v horlivém [illegible] kněžského povolání!

* * *

Mluvíme tu vlastně o kněžích, [illegible] vým povoláním, s dobrou vůlí započal [illegible]. Máme se zmíniti i o bohoslovcích, kněžích [illegible] volání, s úmysly čistě chlebař[illegible] nekalými ku stavu duchovnímu [illegible] Želbohu, že i takový bohoslovec [illegible] docela neznámým, ano že místy je zjevem [illegible] řídkým.

Takoví bohoslovci jsou stálými [illegible] nými spojenci při každém útoku [illegible] disciplinu v semináři.

Takoví bohoslovci jsou jako železné [illegible] žující, ano znemožňující každý pokus o povznesení ducha bohosloveckého.

Takoví bohoslovci jsou [illegible] kandidáti pozdějších kněží [illegible] jisto pak kněží nešťastných. *)

*) Zde též dlužno [illegible] nesmírně smutným, ano [illegible] Několik neprohlédavých [illegible] těm směrům firmu [illegible] hledati někde jinde . . . [illegible]

Je možno, že nezkušený student z ohledů světských (ale ne hříšných), z lásky k rodičům, pro možnost vyššího studia a rychlejší zaopatření věnuje se bohosloví. Poznav pak později stav kněžský i vyšší jeho stránky, již ne z úmyslů původních, nýbrž z důvodů vyšších nadpřirozených celou vroucí duší se mu oddává. Takový ovšem nejedná nehodně, ano bývají mezi takovými pravé perly kněžského snažení.

Ale jíti do semináře jen pro kus chleba a zůstati v semináři, dáti se vysvětiti jen pro kus chleba, toť mravní bídáctví, Bohu i lidem hnusné.

* * *

Před šesti asi lety ukazovala se naděje, že by se mohly platy úřednické zvýšiti. A pro tu nejistou naději opustilo asi dvacet kandidátů jistého semináře bohosloví. Chraniž Bůh naše semináře, chraniž Bůh náš lid takových „povolání."

Páně, a nenalezše ho tam, boří v slepé vášni oltáře, strhují desky Zákona ... Byl by čas, aby klerus náš jasně si uvědomil rozdíl mezi reformou a revolucí, mezi idealním bojem a bezcharakterním paličstvím, především pak mezi „syny ze svobodné" (povolanými) a „syny z děvky" (chlebaři). Galat. 4, 22.

DÍL DRUHÝ.

[redacted]

Obětující — obětovaným.

Divná protiva. Již u sv. otců jasně se vyslovuje idea, že jen kněz, který stal se sám obětí, může býti obětujícím. Tak praví sv. Jeronym: Te ipsum vult Dominus hostiam vivam, placentem Deo. Te inquam, non tua ... a sv. Ambrož: Hoc est sacrificium primitivum, quando unusquisque se offert hostiam et a se incipit, ut postea munus suum possit offerre. Táž idea táhne se jako červená niť nejlepšími autory jednajícími o povolání a životě kněžském.

A přece zase za všech dob (první století mučennická vyjímaje) lze pozorovati, že ku stavu tomu hrnou se mnozí nepovolaní, očekávající ne oběti, nýbrž spíše pohodlí, nečinnost, čistě světský blahobyt, čistě světské požitky . . .

Kdo tedy má pravdu? Ti, kdož povolání kněžské nazývají obětí, nebo ti, kdo v témže stavě spekulují na světské terno?

Jistotně nezná stav kněžský mnohých věcí, které jako těžký kříž spojeny jsou nerozlučně se stavy jinými. Tak na př. nezná křížů rodinných, strohostí

byrokratických, nejistého chvatu konkurrence, věčně nenasytitelných veřejných ohledů stavových a pod. Jisto jest, že má povolání kněžské mnohou vlastnost hodnou závidění i po stránce čistě světské: neodvislost od vnějších okolností, od příjmů a přízní (i když trpí nouzi, trpí jedině pro *svou* osobu); volnější pole působení, a působení bohatostí, hloubkou, rozmanitostí, idealností jistotně i přirozeně všecka jiná přesahující; stálý styk právě s nejzachovalejším jádrem lidu; ohromný vliv na ten lid od kolébky až do hrobu; stálou příležitost vzdělávati sebe jak srdcem tak duchem; zdravou prostotu a přirozenost života . . .

A přece je kněz obětovaným. Cokoliv krásného lze říci o jeho stavu, jest (pokud se nejedná o některé věci *povrchní, mimořádné,* nerozhodující) hlavně *následkem* cenou, jeho osobní oběti, a nejen nepopírá věty právě vyslovené, nýbrž spíše ji *podepírá* a *předpokládá.*

Jen oku povrchnímu může ta vnitřní souvislost vlastního jádra a jeho skořápky ujíti; jen duše plytká bude později překvapena, když hledajíc v povolání kněžském pohodlí, narazí na kříže . . .

* * *

Čím vlastně liší se povinnosti kněžské od povinností stavů jiných, světských? Snad prací, kterou předpokládají? Či namahavostí, obtížností, obsahem toho, co denně ukládají? Nelze upříti, že jsou stavy, které vyžadují práce více i úpornější i vytrvalejší, na př. povolání obchodnické. — Tedy snad výnosností, čestným postavením a podobnými výhodami, kterými mnohé stavy světské (na příklad vojenský, soudcovský, lékařský) v očích nejednoho vynikají nad stav náš? I ta věc je velmi nestejnou — ostatně tu ani nerozhoduje. — Čím tedy?

Ne povinnostmi samými ve smyslu nejpřísnějším (katechese, zpovídání, kázání), ale tím, *co věrné konání jejich předpokládá.*

Pošlete poštovního úředníka na př. na průsmyk Sv.-Gotthardský, aby tam, takořka mezi nebem a zemí, vysoko v horách, na místě pustém i neobydleném v zimě v létě konal svůj úřad. Každý hned uzná, že *takové postavení neobejde se bez obětí.* Ale proč? Či tam má snad více práce? Má jí méně než měl dříve na rovině. Má tam nahoře snad větší odpovědnost? Též ne. Povolání jeho vyžaduje obětí, protože na *takovém místě* musí žíti; že musí žíti na místě, kam s ním nemohou ani žena ani dítky, a to bez pravidelného častějšího styku s lidmi, zvláště lidmi svého vzdělání, bez hřejících paprsků kultury, bez útulného tepla jejího pohodlí...; že musí žíti jako voják v denním zápasu s nepřízní místa a doby, spokojen s tím, co právě dostačí zachovati život, co nejbližší skytá okolí; že je svým vlastním lokajem, kuchařem a snad v nemoci i lékařem a ošetřovatelem . . .

Ovšem je v tom všem i mnoho svobody, neodvislosti, radosti a i jisté krásy... Ale všecky ty přednosti jsou přece jen vykoupeny trpkými obětmi — nikdo jich neupře, a každý se jich neodváží. Ten úředník *je přece jen obětovaný...*

Tak se má věc i s knězem.

* * *

Odsouzeni jsme ku *samotě*, jíž onen úředník Sv.-Gotthardský je snad jen slabým příkladem.

Netřeba tu mysliti jedině na celibát. Ten je vlastně jen *posledním, konsekventním článkem* celé řady. Tím, co kážeme, kam jiným pomáháme, po čem se snažíme: *stavem* svým odkázáni

jsme státi mezi nebem a zemí, mezi časem a věčností, mezi člověkem a Bohem.

My jsme největší, nejzásadnější, nejnesmířitelnější samotáři...

O velikých mužích se praví, že vždy z nich dýchalo cosi smutkem. Duchem svým předběhli dobu, v níž žili, která jich proto nepochopovala, odmítala, možná i pronásledovala... nejlepší největší syny své. Stáli osamoceni, odtud jejich smutek. Tak předchází kněz dobu, v níž žije, lid, v němž působí, ne o desítiletí, ne o staletí, nýbrž o onu věčnost, pro niž působí, myslí, cítí, po níž dychtí...

* * *

Odsouzeni jsme k osobnímu odříkání.

A kdybychom i směli (čehož opravdu často bývá opak) zasedati ku bohatě vystrojené tabuli, a kdyby i časné starosti (čehož tolikéž zhusta nebývá) na vždy zůstaly daleko našich prahů... Jsou věci, kterých duše bolestněji pohřešuje, než vybraného jídla, které blíže se jí dotýkají, než teplý oděv těla...

Na té výši, na které stojí kněz, vidí sice daleko do světa, ale ten teplý život sám neproudí tu plným svým tokem, celou svou bohatou rozmanitostí, veškerou radostnou pestrostí...

Tu třeba se spokojiti jen malou částkou toho, co nazývá se život...

Tu stojíme blíže slunce a hvězd...

Blíže toho, co doufáme, než toho, co máme...

* * *

Určeni jsme k nevypřáhnutí.

Každý jiný člověk mající úřad má určité chvíle povinné práce, které pak se střídají s chví-

lemi odpočinku. V těchto pak chvílích odpočinutí přestává býti lékařem, soudcem, dozorcem ... je jedině člověkem. V každém jiném povolání ví člověk určitě, kde počíná a kde končí hranice toho, co se na něm žádá.

Kněz takových hranic nezná. I co do času a intensity, i co do hloubky a šířky povinností má účast ve věčných rozměrech svého stavu ...

Sacerdos in aeternum ... na vždy.

Sacerdos in aeternum ... v každé chvíli.

Sacerdos in aeternum ... v každé výši, až kam dovede rozepnouti křídla ducha svého.

Nikdy nemůže si říci: dosti již toho, čeho jsem docílil, dosti té výše, jíž jsem dostoupil ... Slovo „dosti" jest neznámo ve slovníku věrného kněze. Jeho devise jest a zůstane: Sursum, výše ... V tom věčně neurčitém ustanovení k vyšším věcem jest ohromná povzbuzující síla, ale je v něm i — ohromná oběť kněžského života.

* * *

Jen ku samotě a odříkání jsme odsouzeni? Postaveni jsme ve jménu toho, jemuž sloužíme, „za znamení, jemuž bude odpíráno." *)

Jsme představiteli idey, která jest „nejhlubším thematem člověčenstva," ku které nikdy nikdo nedovede býti úplně lhostejným, ale která duši lidskou plní buď nadšením a láskou nebo tajnou hrůzou a záštím. —

A kdybychom i myslí a vůlí svou daleko toho byli, ano kdybychom výslovně proti tomu protestovali, nás věřící i nevěřící nikdy jinak nevidí, než na ko-

*) Luk. 2, 34.

thurnech věčnosti, v oděvu proroka Boha živého, s hroznou otázkou konečné odplaty v pozadí...

Odtud ten dojem našich slov i skutků, nám samým často nepochopitelný, jevící se tu v nadměře nezasloužené lásky, tam v nadměře nezaslouženého záští... To je to pozadí, bez něhož si nás ani pomysliti nedovedou...

Odtud měřítko, kterým měří náš život jak přátelé tak nepřátelé — chtějí, aby ve všem se shodoval s rouchem, kterým vždycky nás odívají...

Odtud ta trpkost, příkrost, neurvalost, jíž nám často i bez nejmenší příčiny splácejí — činí nás zodpovědny za všecky vnitřní boje, sklamané naděje, hrůzy nejisté věčnosti, které sami trpí v srdci svém ve jménu toho Boha, jehož my jsme služebníky. (Tak kamenuje popuzený lid služebníky královy, nemoha se dopíditi samého krále.)

Pro duši citlivou může býti i nadměra lásky a úcty pramenem utrpení (duši slabé může pomásti hlavu). Ale což teprv nadměra nepřízně a záští, soukromého i veřejného? Dnes, kdy boj o Boha netušených nabyl rozměrů i co do hloubky i co do šířky, dnes každý kněz by tu mohl vypravovati kroniky...

* *
*

Ale což není možná, aby kněz všem těmto obětem ušel, zamění-li zkrátka úlohu kněze věrného s rolí kněze vlažného, padlého?

Osudný to blud, k němuž nejeden kněz více instinktivně a maně, než po zralém uvážení a vědomě vzal své útočiště. A přece jest jen bludem, velmi nešťastným bludem.

Jen dvojí cesta zůstavena jest knězi, ale každá končí obětí: buď se obětovati (dobrovolně) nebo obětovánu býti (nedobrovolně).

Buď dobrovolně přinésti oběť života svého požehnanou, čestnou, oblažující — nebo nedobrovolně obětovati život svůj
způsobem trapnějším i bolestnějším, a přece zároveň
zmařeným,
povržení hodným.

* *
*

Věčnými pouty přikován jest kněz ku stavu, který si zvolil. Svět sám mimovolně uznává svaté svazky jeho stavu a činí z toho pro sebe důsledky. Nemůže sestoupiti s výše, na kterou ho jednou vynesla chvíle posvátná...

Musí katechisovati, musí kázati, musí ukazovati jiným cestu k nebi, alespoň svým slovem; musí žíti bez rodiny; musí k oltáři obětnímu; musí se modliti . . .

Hle, totéž, co koná kněz věrný...

Tedy na venek jest oběť jejich stejna, alespoň co do podstaty, až na to nějaké plus nebo minus, které tu konečně nerozhoduje.

Jen uvnitř je rozdíl. Jaký rozdíl? Rozdíl člověka se stavem svým spokojeného a člověka stav svůj proklínajícího. Rozdíl vojína vyššími ideami nadšeného a vojína nuceně zbraně nosícího. Rozdíl muže s láskou vynalezavou dílu svému se věnujícího a otroka před bičem se chvějícího. Rozdíl člověka zdravého, nasyceného, silného a churavce neduživého, hladového, vyzáblého . . .

V čem tu tedy rozdíl? V oběti jistotně ne. Ale v míře štěstí a vnitřního blaha, která na obou stranách může při stejné skoro oběti býti tak hrozně rozdílna.

[redacted]

Těch několik kapek z poháru rozkoší, které knězi nevěrnému za cenu jeho kněžské věrnosti podaří se uloviti, nedostačí nikterak, aby uhasily vnitřní jeho žár, spíše novou ho jen rozdmychávají silou a prudkostí. Tedy: tu oběť, tam oběť. Tu oběť šťastná, tam oběť nešťastná, zoufalá...

* * *

Nebeské je vědomí, že obětujeme se za vyšší statky jiných, ano i vlastní vědomí, že oběť naše nezůstane marnou. Ale pekelné je vědomí, že trpíme, těžce trpíme, a že trpíme za hřích, neplodně, marně, bezvýsledně. Tak trpí zatracenci v pekle. Tak asi též trpí nešťastný, padlý kněz...

Již nahoře srovnali jsme oběť, kterou přináší kněz věrný a kněz nevěrný. Přirovnejme nyní krátce obou obětí výsledek.

Není pochybnosti, že kněz padlý méně bude působiti než kněz dobrý. To již ani jinak býti nemůže, pomyslíme-li na vnitřní princip lásky, nadšení, milostí, štěstí, nebo jejich opaku, který oba kněze v práci popohání. (Předpokládám stejně příznivé jinak okolnosti, vlohy...)

Neméně jest jisto, že i to „méně," co vykoná padlý kněz, nepronikne tak hluboce, trvale, požehnaně. Vždyť při veškerém kněžském působení, i tam, kde milost Boží se uděluje ex opere operato, osoba kněze nikterak není lhostejnou, při některých nejdůležitějších výkonech kněžského povolání (hlásání slova Božího, zpovědi) padá na váhu zrovna rozhodující měrou.

Jisto konečně, že i tehdá, kdy kněz nevěrný pro jiné působí, sám vychází s prázdnou; žijeť ve stavu nemilosti Boží. Je pouhým kanálem, jímž teče milost na jiné, sám zůstává tvrdým a mrtvým po tom, jako před tím.

[redacted]

Opakujeme: tu oběť, tam oběť. Tu oběť šťastná, tam oběť zoufalá; tu oběť účinná a požehnaná, tam oběť zmařená a neplodná.

* * *

Čistý kněz, věrný kněz, jaký to pohled nebi, zemi! Ani ti, kdož zuřivě na něho útočí, nemohou mu v srdci odepříti tajné úcty.

Padlý kněz, nevěrný kněz, co v tom slově jest obsaženo ponížení, hanby, posměchu, potupy... Takové věci třeba si pomysliti konkretně, bychom jen z daleka si dovedli představiti celé to moře mravního hrozného pokoření...

Opakuji po třetí (máť věc tak důležité pozadí):
Tu oběť, tam oběť;
tu oběť šťastná, tam nešťastná;
tu požehnaná, tam kletá;
tu čestná, tam potupná.

Kněz má sice dvojí cestu, oběti dobrovolné nebo nedobrovolné, ale každá končí přece jen obětí, na každé jest obětovaným. Nechť dobře si rozmyslí, na kterou chce nastoupiti...

* * *

Čtyřicet mučenníků trpělo všecko stejně. Stejně se na ně na všecky obořil ukrutný tyran. Stejně se všem posmívala krvelačná luza. Stejně z nich všech strhán oděv. Stejně uvrženi za hrozné noci nazí na chladný led. Stejně nesl jim všem čtyřicíti anděl s nebe korunu mučennickou. Stejně jí byli všickni blízko...

Tu jeden z nich opustil výši mučennickou a sestoupil do teplých nižin lázní na blízku připravených. A hle, smrt, které se chtěl vyhnouti na věrném ledu

[redacted]

mučennickém, tu nalezl nenadále v potměšilém varu zradou koupeném. Čtyřicet jich umřelo téže chvíle, po týchž utrpeních, a jen devětatřicet (o mučenníku, jenž později se k nim přidal, nemluvíme) jich vzalo odměnu, jen ty slavíme jako mučenníky, jen ty uznal Bůh za své bojovníky. Čtyřicátý vzal za stejné boje věčné zatracení, hanbu zrádce Boha a svědomí . . .

Proč častěji na ten příklad nemyslíme?

Vyhozeni jsme na ledy povinností, odříkání, obětí. Vůkol nám svět schystal lákavé teplé lázně . . . Nevěřme! Pro nás není volby jiné než: buď se obětovati neb obětovánu býti.

Boje a zbraně.

Zchoulostivělá doba naše líčí boje čistoty takovým způsobem, jako by člověk jim ani odolati nemohl, jako by jim podlehnouti musil. Ta upřílišená všelidská (!) koncesse zvířecí stránce naší přirozenosti není než velmi pohodlnou koncessí učiněnou zkaženosti jinak zcela soukromé. V naší době jednotliví chytráci postavili svoje železnice, svoje paláce atd. (viz „Türken-Hirsch“ a j.) z cizích kapes. Proč by se nemělo povésti jiným, na útraty všelidských statků duchovních (jichž papíry dnes beztoho na burse veřejnosti nehrubě velikou mají cenu) váleti se dle libovůle v mravním bahně a ještě za to býti obdivovánu...? Řekne se pouze, že býti nemravným je lidským, všelidským, oddávati se pak mravnosti že je poblouzeným, zkaženým instinktem několika málo ztřeštěnců...*)

* * *

*) Srovnej, co podobně praví Tolstoj, Moderní otroci str. 21. díl 3.: „Toto zvláštní zatmění lidí našich kruhů dá se vysvětliti jen tím, že lidé, jednající zle, vždycky si vymyslí takový názor světový, podle něhož špatné jejich skutky již nejeví se tím, čím jsou, skutky totiž špatnými, nýbrž následky nezměnitelných, a proto mimo lidskou vůli položených zákonů.“

Odmítajíce upřílišené, nepoctivé, člověka nedůstojné líčení bojů čistoty, neupíráme nikterak, že boje ty jsou zvláště nesnadné, nebezpečné. Celá literatura asketická, abych o denních zkušenostech pomlčel, je toho (snad někdy až trochu příliš křiklavě) dokladem.

Podle sv. Tomáše Akv. nebyl žádný pud hříchem prvopočátečným tak porušen a vlády rozumu tak zbaven jako pud pohlavní.

Sv. Benedikt válel se v trní, aby se pokušení toho pudu zbavil. Sv. Bernard z podobné příčiny ponořil se do zamrzlého jezera. Sv. František Seraf. se z téže příčiny nejdříve ukrutně zbičoval a pak za nocí ve sněhu válel.

Sv. Alfons učí, že pro nečistý hřích maior animarum numerus in infernum delabitur: imo non dubito asserere, ob hoc unum impudicitiae vitium, aut saltem non sine eo, omnes damnari, quicumque damnantur.*) Před ním pak již napsali učení mniši salamančtí Karmelité: Adeo extensum est huius materiae imperium: Ut in serico et in pannis (verba sunt D. Hieron. epist. ad Salv.) eadem dominatur libido, nec regum purpuram timet, nec mendicantium spernit squalorem... Nullus enim mortalium in hac misera aetate exsistit, qui huic vitio vectigal non solvat... Tolle hoc a christianis vitium, et sanctos praedicabo...**)

Málo by prospělo uznati pouze, že zápasy čistoty jsou těžké. Pro bojovníka, který chce zvítěziti, je věcí důležitější zvěděti příčiny, pro které ony zápasy jsou zvláště nebezpečny. Buďtež tu hned krátce

---

*) Th. Mor. III. 413.

**) Salmanticenses, Cursus Theol. Mor. tr. XXVI. (de VI. et IX. Decal. praec.)

[redacted]

pojmenovány. Všecky spočívají na zvláštnostech tohoto boje, jenž jest:

bojem nikdy neumdlévajícím;
bojem temným;
bojem zákeřným;
bojem kluzkým;
bojem osamělým.

* * *

Celibátem klade kněz na vždy na oltář svého povolání jeden z nejmocnějších pudů přirozenosti lidské, pud pohlavní. A žádostivost je rána, která úplně nikdy se nezhojí, která celý život zůstává, jejíž bolest se může obnovovati denně, ano vícekrát za den... Té ráně nelze přivyknouti (lze přivyknouti bolesti? Ovšem lze se proti bolesti otužiti), proti ní není léku mimo trpělivost...

Kdo má odvahu býti vojínem po celý život? Tak ještě tři léta, jednu, dvě „kapitulace," ale pak se nanejvýš podrží vojenský kabát, vojenská vyznamenání, vojenský boj však se přenechá jiným. A kněz musí bojovati po celý život vlastní boj, o němž již staří pohané doznávali, že ze všech jest nejtěžším. Musí každý den býti na stráži, každý den býti připraven, aby odrazil nepřítele... Kdo pochopí, jaké to vyžaduje mravní síly? Jak snadno se může do duše vkrásti malomyslnost, jak snadno v té dlouhé řadě let může se dostaviti jediná chvíle slabá, jak nebezpečně vábivou může se zdáti srdci představa (ovšem klamná) klidu — a boj je ztracen, snad na vždy ztracen.

* * *

Po celý život zříká se kněz radostí nejen tělesných, nýbrž radostí sice jen přirozených, ale přece

vyšších, duševních. Nepoznal dokonale všech stránek života zdrženlivého, kdo při něm myslí na boje pouze smyslné. Jen duše hrubé patří na rodinu se stanoviska radostí tělesných; duše považující život hlouběji vědí, že rodina není pouze pramenem radostí tělesných, nýbrž i zdrojem radostí čistě duševních, ba že právě tyto radosti jsou nejkrásnější částí života rodinného (výměna duší, doplnění duší, vzájemná opora duší, nová objevení stránek duší, vzájemné se odevzdání duší...). A i těchto duševních radostí vzdává se kněz na vždy, slibuje žíti bez rodiny. Nechť nikdo této rány nepodceňuje. Právě útlejší duše ji cítí bolestněji. Odtud jakési bezděké tápání kněze za rodinou, tápání velmi nebezpečné. Proto (jako motýl za noci světlu) blíží se kněz tak rád místům, z nichž mu září tiché světlo rodinného štěstí: myslí, že patře na ně, sám ho užije. Proto tak rád vídá okolo sebe kvetoucí mládí... Proto věší se někdy i nezřízeně a na úkor vyšších povinností na své pokrevenstvo... Odtud ono někdy až pošetilé svěření se ženě... Marně. Nanejvýš se mu podaří uloviti na chvilku jednotlivý slabý paprsek, světlo však hřející a svítící samo nikdy nebude jeho. A možná že ani toho paprsku se nedopídí, že půjde za bludičkou, která ho zavede do bahna.

* * *

Obětoval kněz na vždy celibátem jen rodinu? Obětoval i svět. Rodina, žena, dítky jsou na pohled nepatrným kroužkem. Ale tím jedním kroužkem připoután je člověk na veliký řetěz, jehož jméno společnost, obecnost, svět. Odříkaje se rodiny, i vší naděje rodiny, trhá kněz chtě nechtě ten kroužek a zůstává — sám na světě, sám i mezi těmi, jimž kdysi byl drahým, bratrem, přítelem. To je poslední

důsledek celibátu; málo kdo o něm přemýšlí, ale proto přece nelze ho upříti. Svět přijímá kněze mezi sebe jen buď jako kněze (u víře, s vyšší láskou, úctou) anebo — jako zvrhlého člověka, aby jeho neřestí zakryl vlastní hříchy. Svět, pokud vůbec s knězem má jednati, uznává kněze buď nad sebou, je-li věrným, anebo pod sebou, je-li padlým. Jako sobě rovného nepřipustí ho do své společnosti nikdy. Kněz po celý život jde sám a sám.

Dominus pars haereditatis meae et calicis mei...

* * *

Že po tmě nedobře se bojuje, uzná každý. A boje čistoty jsou boje temné. Žádný hřích nevyhledává temnoty tou měrou jako hřích nečistý. Pýcha nosí vysoko hlavu; lakota se sice zastírá rouchem chudoby, ale neštítí se veřejnosti; lenost na každém místě se nám na oči staví. Ale smilstvo čeká, až se přiblíží noc, vyhledává tajné skrýše, vymáhá mlčenlivost, chce býti o samotě. -- Nikde též nevystupuje s prudkostí tak nestydatou, s mocí tak vítěznou, jako na místech temných, skrytých.

V tom spočívá nebezpečí té neřesti, ale i její slabá stránka. Kdo se pustí s ní v boj o samotě, po tmě, toho porážka již předem je rozhodnuta. Kdo však v tom boji postaví se na veřejnost, do světla, ten již zvítězil.

* * *

Že není vždycky v naší moci, uvarovati se tmy? Míst osamělých? Okolností tajných? Kéž alespoň sami jich nevyhledáváme!

Kdysi jel starší již kněz po železnici mezi Štrassburkem a Paříží. (Mám to z jeho úst.) Byl již večer,

a teprve ráno měl rychlík doraziti cíle. Seděl sám jako prst. Tu vstoupí mladá paní do kupé. Spatřivši kněze, hlasitě se zaradovala. „Jak se těším, velebný pane, že budu tu noc moci jeti s knězem. Právě dnes ráno jsem byla u sv. přijímání.“ „Paní,“ odvětil kněz, „ale já se z toho nikterak netěším. Buď přiveďte sem ještě někoho třetího, nebo opusťte toto kupé. Tou opatrností jsem povinen nejen vám, ale i sobě!“ A tak se i stalo. Dáma odešla do jiného oddělení a kněz zůstal sám.

* * *

Temnými jsou boje nevinnosti také užije-li se toho slova o *temnotách duševních*.

Bývají chvíle v životě lidském, kde člověka takořka všecko opouští, co jindy bývalo jeho světlem, jeho radostí a útěchou. V takových chvílích podobá se duše velikému hřbitovu za doby půlnoční: všecek vyšší život v ní zdánlivě umřel, slunce lásky a milosti Boží jako by bylo zapadlo, jen chladná noc smutku, malomyslnosti rozprostřela nade vším černé své perutě.

V takové chvíli přichází satan nejraději se špinavými svými radostmi. V takové chvíli líčí nám je barvami tím živějšími (ovšem vylhanými), čím více v duši naší je pusto a temno. (Tak malíř nejdříve potahuje bílé plátno tmavou barvou a pak teprv na ně maluje, co se mu zlíbí.)

V té době třeba se modliti, v ten čas třeba vzdychati: Mane nobiscum, Domine, quoniam advesperascit . . .

* * *

Lze takové *noci duševní* nějak předejíti? Úplně nelze. Jsouť někdy nástrojem *milosrdenství*

Božího a proto mimo dosah lidské snahy. Některé duše vodí Bůh více po cestách utrpení vnějších (nemocí, útisků atd.), jiné, zvláště duchovní, více po cestách utrpení vnitřních. Utrpení vnitřní mohou býti bolestnějšími nad nejtěžší utrpení vnější. A mezi nejtrpčí náležejí někdy boje i temnoty právě líčené.

Někdy mohou ty noci duševní míti původ čiře přirozený: v nevědomosti. A pak je lze ovšem i odstraniti poučením. Mělo by vůbec býti snahou duchovních vůdců v seminářích, zpovědníků, tak vésti duše sobě svěřené, aby ve všem, co se objektivního rozeznání hříchů proti VI. přikázání týká, dobře byli poučeni. (Máme tu ovšem na mysli osoby dospělé, alumny, kněze, řeholníky. Kolik jiným zpovědník o tom svěří, jest věc pastoralní moudrosti.) Tolikéž aby dovedli správně posouditi i na pravou míru uvésti jisté úkony fysiologické těla lidského, jich vliv na duši v určitých dobách a pod. Dobré poučení je základem dobré askese. Nikde ta věta nemá více platnosti jako v těžkých těchto zápletkách.

Obava, aby mladí bohoslovci, kněží (!) toho vědění nějak nezneužili, zdá se až příliš úzkoprsou. Bylo by zle, aby duchovní vůdce nemohl duchovním osobám podle jejich potřeby a při vhodné příležitosti taková vysvětlení podati. Ostatně za tu úzkoprsost později pykají svým duchovním klidem a pokrokem právě kněží nejsvědomitější.

* * *

Temné jsou boje o nevinnost, patříme-li ku konečnému často jich výsledku. Kdo v noci bojuje, nerozezná zhusta ani dokonale vlastní rány, tím méně poznává, kde je nepřítel a jakých nad ním dobyl úspěchů.

Náleží k nejtěžším stránkám bojů o čistotu, že po krutých vysilujících zápasech člověk často ani neví, zvítězil-li nebo-li byl hanebně poražen; je-li ještě dítkem světla nebo-li již dítkem temnoty. A v té nejistotě připadá pak člověk sám sobě na konci jako zavržený, všecek ničemný a bídný . . .

Co tu člověk učiní?

Ať se *ozbrojí trpělivostí* před tváří Boha, jenž to všecko nyní na něho dopouští a jednou i odmění. —

Ať *je věrným i v malých věcech té ctnosti se týkajících.* Právě malé nevěrnosti proti přikázání VI. mohou duši uvrci do nejtěžších duševních trýzní, vyrvati jí veškeren klid.

V případu *opravdové pochybnosti*, zdali jsme svolili, lépe jest i k sobě býti raději mírnějším než přísnějším (předpokládám tu duši jinak *věrnou*), raději rozhodnouti pro nevinu než vinu. Přílišná přísnost i k nám samým může nás ještě více oslabiti, zmásti . . .

* * *

Zákeřné boje! Zákeřníkovi žádné *místo* není dosti svatým, každá *zbraň* je mu dobrou, každý *čas* příhodným, nejpříhodnějším ovšem ten, kdy oběť jeho se má za nejjistější.

Takovým zákeřníkem jest nečistý duch. Žádné místo, žádný stav není s to, aby nás uchránil jeho dotěrných útoků. Nezřídka pod nejnevinnější záminkou chystá nám nejkrutější rány. Jak se tu udržíme?

Především tu třeba *stále býti na stráži*, a v tom ohledu *ani sobě ani nikomu jinému* nedůvěřovati. Kdo je o sobě již napřed přesvědčen, že nepodlehne, že jemu „nic nemůže již uškoditi," ten už je ztracen.

[redacted]

Dále i tu třeba *neztráceti trpělivosti.* Ta stálá (někdy až *malichernou* se zdající) pozornost tu na pohledy, tu na myšlenky, tu zas na hnutí srdce, na lidi našeho obcování, jest jistotně taktéž jedna z nejtěžších stránek boje o nevinnost. A přece jest nezbytna. Proto dlužno i tu vytrvati, trpěti.

Dále třeba *energicky hned první útoky odraziti.* Čím chaběji a zdlouhavěji se odbývají první útoky, tím nesnadnějším i nebezpečnějším stává se pozdější boj. A kdybychom se byli i uvarovali *smrtelného* hříchu, duše přece je znečištěna, oslabena, zůstalo v ní cosi, co při obnoveném útoku může se státi velmi osudným.

Konečně *nebojme se.* I zde třeba se chrániti dvojí výstřednosti: *lehkomyslnosti* a *úzkostlivosti.* Lehkomyslnost snadno nás zaplétá v boje *zbytečné;* úzkostlivost nás seslabuje i v bojích *nutných,* ano působí, že vidíme pokušení a příležitosti, kde *jich nebylo.*

Není možná, bychom jsouce *lidé* (a ne andělé) i žijíce na *zemi* (a ne v nebi), uvarovali se *všech* nečistých příležitostí, bojů, pokušení. Alioquin debueratis de hoc mundo exisse, praví sv. Apoštol.*)

Není možná, abychom častým bojům vydáni jsouce, duše své alespoň *nezaprášili* prachem smyslnosti, hříšných představ, obrazů nečistých. Hle, příležitost, bychom *vzbuzovali lítost, pokořovali* se před Pánem, ale nikoliv bychom malomyslněli. (Předpokládám jinak *věrnost* ve snaze po čistotě srdce.)

Není možná, bychom v tom boji neodkryli v duši své stránek nových (ve chvíli boje, jako v bouři, i co nejnižšího dere se na povrch), bolavých, snad i nešle-

*) I. Kor. 5, 10.

chetných. I zde je příležitost k modlitbě, k pokoře, ale nikoli k pokleslosti mysli.

Kdo nemůže než za noci konati cestu lesem, ať má v ruce připravenou zbraň, aby odrazil útok zlého člověka. To vlastně jest všecko, co může činiti. Bude-li však napřed strachy umírati, pak tím svůj stav jenom zhorší: v každém keři bude viděti zbojníka, v každém zašumění listí útok na svůj život. Co vytrpí úzkostí pro nic za nic, a kdyby nešťastnou náhodou zlý člověk skutečně ho napadl, snad pro samý strach i ta zbraň by mu z ruky vypadla.

Tak my jdouce bahnem života, neumírejme strachem více než potřebí. Mysl přílišnou bázní naplněná bude nám teprv malovati nečisté představy, kterých bychom byli zůstali ušetřeni, kdyby duše naše byla klidna. Jděme životem připraveni na odražení útoku, ale klidni. Jesuita † P. Slamník dal kterémusi sextanovi radu: „Dívejte se na osoby jiného pohlaví, jako se díváte na kus dřeva nebo na př. na kůl v plotě.“ Výtečná to rada! Na koly v plotě se díváme, abychom se jim vyhnuli, abychom na ně nenarazili. Ostatně však ani nám nenapadne, studovati, z jakého jsou dřeva, jak natřené, jak vysoké a široké, jak tesané a staré a pod. Což pak jest nám po nich? Tak třeba si jistých osob na ulici všimnouti, bychom společensky nenarazili, ale analysovati, jaké mají klobouky a pentle, a kolik mají na sobě navěšených střapců a tretek...? Což pak je nám po nich! Nás vede jinam cesta života.

* * *

Boje kluzké. Boje proti dívčímu planoucímu oku... Boje proti sladkému nyjícímu hlasu... Proti vroucímu stisknutí ruky...

Již pouhé bezbarvé, bezživé jmenování těch věcí může v člověku vzbouřiti krev. A přece jsou tyto věci ještě z nejnevinnějších. Kde nalezne duše pevný bod, aby se opřela, aby neztratila rovnováhy, zklouznuvši, *než ještě dojde k boji?* Tu poznáváme cenu staré osvědčené rady, že v tom zápase *se vítězí jedině útěkem.**)

Ten útěk může býti rozličný.

Utíká, kdo *opouští osobu, místo, věc,* která ho dráždí. To opuštění opět může znamenati *vzdáliti se* nebo alespoň *nevšimnouti si, hleděti jinam* a pod. Takový útěk je vždy nejjistější, ačkoliv není vždycky možný.

Utíká, kdo v *duši své* z ovzduší sobě nebezpečného přenáší se do okolností jiných, mysle o jiných věcech atd.

Utíká, kdo se k Bohu a k *modlitbě* uchyluje o pomoc i přispění.

Utíká, kdo si v pokušení představuje hodinku smrti, soud, věčnost.

Utíká, kdo živě si představuje svatost stavu svého, i jak jediným hříchem by mohl zničiti požehnání Boží při svém působení, uvaliti na sebe kletbu Páně . . .

*   *
*

Boje osamělé. Zápas toho jistotně je nesnadnější, kdo osamocen bojuje. A boje čistoty jsou vždy boje osamocené.

Osamocené, vzhledem k malému počtu těch, kdož mají odvahu jich se podjati. Jak snadno může již ta myšlenka se státi zrádkyní úmyslů světějších.

---

*) Poznamenává tu žák Sušilův, že Sušil právě tuto větu svým posluchačům „bez mála *každodenně kladl* na srdce."

[redacted]

Vždyť jiní jdou cestou rozkoší... proč ty máš se sám obětovati?

Osamocené, poněvadž se v těch bojích zápolí nejvíce o statky neviditelné, budoucí. Časem poznává sice vytrvalý zápasník a takořka rukama chápe i přítomné požehnání nevinného života, ale kolik jich pokleslo, než vůbec tak daleko došli . . .

Osamocené, poněvadž se nejvíce odehrávají ve vlastním našem srdci. Tu člověk žádný nemůže na pomoc přispěti, ani (do jisté míry) naší nevěrnosti kontrolovati.

Tu třeba dvojnásobně silným býti tomu, kdo v těch bojích chce obstáti.

* *
*

Kdo jednou do boje je zapleten, musí bojovati. Lépe však je na každý způsob předejíti boj, hleděti, aby se udál co nejřidčeji, aby se rozvinul co nejméně nebezpečně. V bojích tak nesnadných i závažných, jako jsou boje nevinnosti, všeobecné to pravidlo ještě zvláštní má cenu. Ale jest v moci člověka, obmeziti (nepravím zameziti) boje nečisté? Jest. A k tomu patří trojí věc:

Silná, zdravá duše;
silné, zdravé tělo;
silné, zdravé okolí.

* *
*

Silná, zdravá duše. Vždyť vlastně čistota srdce a všecko, co s ní souvisí, má (jako každá jiná ctnost) pramen i původ v duši. A již z toho viděti, že musí býti ta duše silná i zdravá, jinak by neprovedla zápasů k té ctnosti nezbytných.

* *
*

Ale věc má příčinu ještě jinou. Přísloví praví, že špatné společnosti kazí dobré mravy. Pomysleme si dva přátele, z nichž jeden je intelligentní, druhý hrubý, smyslný. Zajisté ovládne intelligentní přítel hrubého, vyvíraje vliv svůj na něho. Bude-li pak přítel intelligentní sám směru idealního, čistého, utlumí a zamezí vlivem svým mnohý výbuch hrubé smyslnosti, k němuž druh jeho od přírody má náklonnost, uvede onu hrubou stránku jeho na částku nejmenší. Ale i naopak. Je-li onen přítel intelligentní sám hrubým a smyslným, nejenom že neušlechtí svého druha, nýbrž probudí, rozdmýchá, co v něm původně jen doutnalo pod popelem, uvede onu hrubost jeho přirozenou na míru nejvyšší. Lze si však mysliti spojení tužšího než je spojení duše a těla? vlivu mocnějšího nad vliv duše na tělo? Tělo přirozeností svou tíhne k zemi, duše k nebi. Tělo ovšem vždycky bude překážeti duši spějící k nebi. Ale je-li duše silna, zdráva, docílí toho, že útoky těla, třebas úplně nepřestaly, alespoň se obmezí na část nejmenší, na minimum. Ale též naopak: Je-li duše sama zchoulostivělá, její fantasie zkažena, její vůle rozhejčkána, malicherná, světácká, pak sama rozdráždí tělo, že i tam bude klásti odpor, kde by ho původně snad ani nebylo kladlo, alespoň jistě ne v takové míře; duše přivede zvířeckost tělesnou na stupeň nejvyšší, na maximum.

Jest v pokušeních tělesných mnoho strojeného. Vymlouváme se vždycky na tělo a měli bychom vlastně žalobu vésti na duši...

* * *

Fantasie! Proč v bojích a úsilích duše až tak příliš málo s ní počítáme?

Jest fantasie *dohazovačkou*, která nejen na trhu tohoto života *vychvaluje* nebo *tupí*, co vůle z předmětů ji obklopujících má koupiti, zvoliti, nýbrž předem již určitý vliv má na volbu *tržiště* samého. Na ní po veliké části záležejí ony v životě lidském tolik rozhodující jednotné, silné *směry* duše (nadání a *směry* rozhodují o plodnosti života), na ní *míra přilnutí* k nim.

Zachovati si fantasii neporušenou v bojích o čistotu srdce jest tolik jako na polo zvítěziti. Potřísniti ji značí boje ty nepoměrně zveličiti, rozmnožiti.

* * *

Jest fantasie *umělcem*, a *mosaika* jest její odbor. —

Jako pestré kaménky vybírá z duše naší ve chvíli vzrušení tu dávno již zapomenutý dojem, tu slovo chvatem se nás doteknuvší, tu pohled neprozřetelně učiněný; co dnes jsme zažili a co před dvaceti lety v duši jinošské se odehrálo — všecko se jí hodí, všecko dovede sloučiti tvůrčí silou svou v nový, často neodolatelný obraz, nabízejíc ho vůli ke koupi. Jestiť fantasie tvůrčí síla, ale (a na to s důrazem budiž upozorněno) *obmezena tím, co v duši nalézá*...

Není pochybnosti, bez toho umělce byl by život náš jednotvárný, uvnitř plný nudy, suchoparu, ano prázdné neplodnosti. Ale ani to se nedá zapříti, že čistota nebo porušenost (abych v obrazu počatém pokračoval), síla nebo zchoulostivělost, vyšší vzlet nebo nízkost tohoto nerozlučného spojence duše naší na nás samých nezůstane bez stálého trvalého dojmu...

Výchova, *výchova fantasie!* mělo by proto býti heslem nejen paedagogův ale i každého člověka vůbec, který ku vážným se chystá podnikům. Jakým způsobem by se ta výchova měla díti? Jako každá

[redacted]

jiné. *Záporně*, odepíráme-li duši své všecko, co nízkého, poskvrňujícího, zlého. *Kladně*, konáme-li dobré, vznešené, nebeské.

* * *

Jsouť *sestrami* život a fantasie, konání a snění, jedna druhou doplňujíc, pobádajíc, odměňujíc neb i trestajíc. Jedna-li (život, konání) nasbírá v duši skutky dobré, příklady krásné, dojmy čisté, chtění svaté, druhá (fantasie) staví jí z toho uměním svým čisté paláce nevinnosti, míru, povznešení, *uchvacujíc tak zároveň ku snahám novým*, dokonalým. Ale kde jedna (život, konání) propadla hnilobě, trestá ji druhá (fantasie) nutkajíc ji brouzdati se tou hnilobou, opíjeti se vlastním jedem, okoušeti, ztravovati nízkost vlastní, *klesati níž a níže*...

Nebe dobrých prý počíná na zemi, a tolikéž i peklo zlých... To je dílo fantasie.

Opětuji: čím by byl život náš bez božské jiskry fantasie? Zdaž její to vinou, že v jedné duši osvěcuje magickým světlem svým hroby zkaženosti a v jiné ráje pokroku a nevinnosti? Že někde paprsky její utonuly ve špinavém blátě, a jinde démantem prošedše, nové vytvořily zázraky krásy? Ach, že tak snadno je býti blátem, a tak těžko býti démantem...

* * *

„*Plícemi duše*“ nazval kdosi fantasii. V jejích labyrintech, průduškách a celách stýkají se bezprostředně mohutnosti duše naší a život vůkol nás obkličující jako vzduch. Jen co tuto „okysličeno,“ stává se opravdovým majetkem duše naší, přechází nám „do krve.“ *Praktická vůle naše, to co skutečně*

nás pohání ku ctnosti nebo k hříchu (o milosti tuto nemluvím), jest výslednicí toho styku.

Kdo nechceš jako duševní souchotinář prokašlati a profňukati život svůj (bolestnější jsou choroby dlouholeté, životní, než i těžké nemoci akutní; a opět bolestnější choroby duše než choroby těla), šetři plic duše své, fantasie!

Kdo máš vůli žíti plným, zdravým, požehnaným životem (ne každý rozumí, co to slovo v jádru svém obsahuje), o plíce dbej, o fantasii zdravou, neporušenou.

Kdo hodláš životem svým zvoliti putování po krásných ale obtížných Alpách povolání kněžského, záhy cvič plíce duše své, fantasii!

A zvláště v mládí jsou plíce chytlavé. Ve stuchlém nebo dokonce otráveném vzduchu musí onemocněti.*)

* * *

Mám ještě výslovně upozorniti na důsledky ze všeho toho, co pověděno o „silné duši?“

Veliký význam má v pokušení proti sv. čistotě okamžité vzývání Boha o pomoc. Ale mnohému lépe by bylo živiti v sobě lásku a horlivost modlitby vůbec. Neboť nikdy není silnou ani zdravou duše, jíž modlitba, obcování s Bohem nestalo se takořka druhou přirozeností.

Potřebí odvraceti oči od předmětů nás právě dráždících; ale mnohem prospěšnějším by bylo utvořiti v sobě jakýsi habitus nebeský, voditi duši po

*) Nějakou o tom důležitém předmětě literaturu viz v díle Rein, Encykl. Handbuch d. Paedagogik (7 Bde), Langensalza 1895. ss. tom. 5. pag. 410. s. v. „Phantasie.“

pastvinách nebeských ideálů, krmiti ji svatými žádostmi, síliti nadzemskými nadějemi. Tak se stane, že kde jiný bude hořeti ohněm nečistým, naše srdce zůstane chladným, že od věcí, po nichž jiný bude toužiti, my snad s odporem se odvrátíme.

Nutno býti ostražitým před sladkým jedem okamžitého pokušení; ale nesmírně nutnějším by bylo, nekaziti vůbec duše své *tajnými žádostmi*, které se se svátostí stavu nesrovnávají, nekaziti jí rozplameňováním její smyslné *fantasie*, čtením, které se pro nás nehodí, řečmi, které nás vlastně tupí.

* * *

Silné, zdravé tělo. Humoreska jakás vypravuje historii osla, který tak byl vycvikaný, že nedopustil, aby jezdec byť i nejpevnější na něho vůbec směl jen dosednouti, tím méně za uzdu ho vzíti, ovládnouti, vésti.

Ve spisech starých asketů se často naše tělo přirovnává k *oslu*. Na tom oslu jede naše duše k nebi — nebo k peklu. Nuže tento osel, toto tělo má sice hned z ráje svoje zvláštní choutky a nápady, ale je-li zdravý a *přirozeně chovaný*, dovedná a silná duše snadno jej ovládne. Ale stává se zhusta, nejvíce pak při čistotě srdce, že ten oslík — naše tělo — *uměle byl dřívějším bezuzdným životem ku špatnosti dressován, a pak provádí kotrmelce, že ani nejsilnější duše nemůže ho ovládnouti, a s ním pádí do záhuby.*

* * *

. Táži se opět, potřebuje ta věc bližšího vysvětlení? Ve Stöhrově Pastoralní medicině doznává kdesi autor, že velikou má úctu před milostí, které kněz při

svěcení pro svůj stav se stává účastným (Standesgnade), ale že by zrovna zázrakem bylo, aby kněz, bujně-li se živí, měl zůstati cudným a prostým pokušení tělesných.*)

Anebo. Pomysleme si mladého kněze, právě v síle věku. Zvláštní námahy ani duševní ani tělesné snad ani nemá. Starostí trudnějších si též nepřipouští. Za to však tělu svému ničeho nedá ujíti. Nebylo by zázrakem, kdyby se uchoval nejtěžších pokušení proti sv. čistotě?

Anebo. Kněz, který bezprostředně před spaním čítá rozčilující romány, pije pivo nebo víno, uléhá do kypících polštářů, přikrývá se měkkými peřinami... Myslíš, že sen jeho bude cudným?

Anebo. Kněz, který v mládí tělo své podráždil... Není divu, že ještě později jest se mu svíjeti pod údery smyslnosti. Tu třeba trpělivosti. Ten stav není normalním, ale po době vrátí se na normalní...

* * *

Tedy nevychovávej toho oslíka k nečistým kouskům, ale veď ho k otužilosti a síle přirozeného života:

prací, ale prací ať duševní ať tělesnou, jejíž únavu a tíhu cítíme;

stravou, vydatnou, ne však dráždící;

odpočinkem potřebným, ne však rozmařilým;

umrtvením skrze život ctnostný;

vůbec žitím prostým a nebujným.

* * *

*) Srovnej C. S. D. XXXV. Venter mero aestuans cito despumat in libidines. Ubi ebrietas, ibi libido dominatur et furor. C. 7. eod. Luxuriam facit et nutrit vini perceptio nimia, non natura. Co se tu praví o víně, lze říci i o jiných dráždidlech.

Silné, zdravé okolí. Praví opět přísloví, že člověk stává se takovým, jakým jest jeho okolí. Okolí patří vůbec mezi ony věci již častěji zmíněné, při jejichžto volbě člověk nesmí se říditi náladou, nýbrž *rozumem, zásadou.*

Nikde zanedbávání té pravdy nemstí se krvavěji nežli při ctnosti čistoty srdce. *Ano jediné její zachovávání dovede časem všecko ostatní nahraditi, jediné její zanedbávání všecky ostatní snahy napřed zničiti.*

* * *

Jak možná duši svou zachovati nevinnou prostřed stálého obcování s fantastickými a v jádru znemravnělými, zženštilými *hrdinami románů* i novel, kteří denně nás obklopují?

Jak možno choditi na rozpustilá *divadla* a neposkvrniti svatyně duše své?

Jak možno choditi na *tance veřejné* (kdosi je nazval „masné jatky,“ jelikož se tam lidské „maso vodí na prodej“) a neproměniti srdce své v bohapustou, znemravnělou hospodu?

Jak možno býti denně obklopenu *ženami* mladými, žíti s nimi v nejužším styku a zachovati se nevinným?

To dávno již uznala církev, a proto první zákony, které takořka vůbec na sněmích vydala, týkají se *kněžského okolí.* A ještě dnes ničemu církev nevěnuje tolik pozornosti, jako právě této stránce kněžského života. Nejvýznamnější výnosy *novějších* synod tu schválně uvádíme. Ty výroky se navzájem potvrzují nebo i *doplňují.*

* * *

[redacted]

Pražská synoda prov. z r. 1860. *)

Ne huius provinciae clerici talia tristes experiantur (aby proti sv. čistotě neklesli), vix ipsa oratio utut fervida cavebit, neque iuncta precibus occupatio, nisi in fuga simul salutem quaerentes a *mulierum praesertim consortio quantum potuerint abstineant.*

Meminerint itaque, clericis non tantum conversationem cum mulieribus quoquo modo *suspectis* omnino vetitam esse, sed vitandum alioquin *quodcumque inutile ac frequens mulierum consortium.* Illam s. Bonaventurae regulam sequantur, cum feminis, non exceptis item *ingenuis ac verecundis* sermonem *brevem et rigidum* esse habendum.

Procuratrices domus et ancillas (tedy nejen hospodyně, nýbrž i *služebné*) non eligant, nisi *integerrimae famae* sint, *aetate* et *moribus, verecundia* et *sobrietate graves* . . . Mensae cum ipsis non assideant, in earum cubiculo seu loco, ubi rebus domesticis vacant, absque necessitate non morentur. Cum procuratrice numquam ad convivia invitati accedant, neque eodem cum ipsa, etiamsi *consanguinea* sit, curru vehi praesumant.

* * *

Vídeňská prov. synoda z r. 1858. stanoví: **)

A *frequentiori consortio mulierum*, etiam earum, quae *pietatis ac modestiae* laude non immerito potiuntur, penitus (sacerdos) abstineat. Ancillae, quibus ad res domesticas procurandas indi-

*) Tit. I. cap. VII. De honesta cleric. vita (*Collectio Lac.* tom. V. col. 424. ss.).

**) Tit. V. cap. 6 (*Collect. Lac.* t. V. col. 197.)

[redacted]

get, maturioris sint aetatis et integerrimae famae, castae, sobriae, subditae... Quidquid familiarius commercium redolet, id longe absit. Ancillam commensalem non habeat, neque cum ea deambulet vel aliorum domus adeat, aut eodem vehiculo, nisi forte publico, vehatur... Neque feminis consanguineis aliquid indulgendum quod domum sacerdotalem dedeceat...

* * *

Synoda Ostřihomská z r. 1858.: *)

Decernimus, ne clerici cum mulieribus de incontinentia suspectis habitent, aut ullam cum talibus familiaritatem foveant; ancillas, quas coctrices seu oeconomas vocant, quadraginta annis minores nullatenus habeant, nisi ob peculiaria rerum adiuncta specialem eatenus a nobis vel officiali nostro indultum obtinuerint. Personas autem in peccatum carnis iam lapsas, aut in divortio viventes, etiamsi cognatione iunctae essent, ad servitium numquam assumant. Quantum temporis iniquitas admittit, eligere studeant personas vita probatas, fama integras, catholicas et pietate commendatas. Harum etiam cellae a sacerdotum habitatione, quantum potest, remotae sint, ne cellas has absque necessitate ingrediantur, nec eas mensae suae applicare, vel eodem cum illis curru vehi umquam licebit.

* * *

Synoda prov. Utrechtská (Ultraiectens.) z r. 1865. praví: **)

---

*) Tit. VI. cap. 1. n. 9. (Coll. Lac. t. V. col. 53.)
**) Tit. VIII. cap. 4. (Coll. Lac. t. V. col. 904. ss.)

Ancillae moribus non minus quam aetate graves sint, famae integerrimae, non luxui servientes, non garrulae, non mundana oblectamenta exquirentes; sed prudentes, castae, sobriae, domus curam habentes (Tit. 2, 5.). Caveat vero sacerdos, ne *dominatrices* illae sint, aut in *administratione parochiali se immisceant*, quod auctoritatem parochi penes suos vix non destrueret. Ab iis vero omnibus, quae familiarius cum eisdem ancillis consortium redolerent, plane abstinendum ipsis esse sacerdotes meminerint... Sed neque illas sinant quidquam agere, quod domum sacerdotalem non plenissime deceret. Cui quidem rei tum etiam advigilabunt, cum forte *consanguineam* mulierem domi habeant, memores illius Augustini effati: *Etsi propinquae mulieres suspectae non sint, tamen quae ad eas ventitarent, posse suspicionem efficere.* Ceterum ... statuimus, quod ea quae de ancillis supra ordinata sunt (co do věku a pod.), etiam valeant pro *quibuscumque mulieribus*, quae *apud sacerdotes inhabitant*, exceptis matre, sorore et amita sacerdotis nec *non puellis infra aetatem sedecim annorum.*

* * *

Synoda prov. *Bourgesská* (Bituricense) roku 1850.: *)

(Sacerdos) *propinquos nisi iusta de causa commorari apud se permittat*, operamque impendat, ut sibi sint *vitae integritate* in bonum adiutores, et ab omni *parochiali negotio vel ministerio alieni* maneant.

Ita conviventibus *advigilent sororibus*, ut non culpae tantum, sed etiam omnis culpae suspi-

*) Tit. VI. (Coll. Lat. t. IV. col. 1121. ss.)

cionis immunes serventur. Cum adventitiis mulieribus nullum privatum colloquium misceant, nisi utilitatis causa . . .

* * *

Synoda prov. Auxerská (Auscitana) r. 1851.: *)
Advertant etiam presbyteri sorores vel amitas iuniores, praesertim absente matre vel ancilla, in domo presbyterali non sine gravi incommodo commorari posse, cum exinde saepe saepius gravia oriantur pericula et scandala.

* * *

Synoda prov. Rouenská (Rotomagense) roku 1850.: **)
Admitti tamen possunt germanae sorores, quamcumque habeant aetatem, modo sint probatae virtutis, ne forte timeatur, ne aliis sacerdotibus vel clericis aut etiam laicis, quibus presbyterium patet, sint quasi offendiculum et petra scandali.

Neptes vero, imo et amitae, si quadraginta annis minores sint, non admittantur, nisi de expressa licentia episcopi, et quatenus conditionibus sororibus impositis satisfecerint.

* * *

Synoda prov. Sensenská (Sens, Senonense) z r. 1850.: ***)

---

*) N. CXLVII. (Coll. Lac. col. 1200.)
**) Decret. XI. (Coll. Lac. t. IV., col. 525.)
***) Tit. IV. cap. 4. (Coll. Lac. t. IV. col. 903. ss.)

Omnibus ... in sacro ordine constitutis prohibemus, ne in domo sua sive famulitii sive quouis alio titulo mulieres etiam propinquitate coniunctas retineant, nisi vita probatas, fama integras, pietate commendatas et saltem quadragesimum annum assecutas. Ab illa prohibitione excipimus matrem, amitam, neptem. Caeterum omnes instanter obtestamur, ut in familia sive constituenda sive regenda valde providi sint, cauti et circumspecti; caveant etiam sollicite, ne cum ancillis vel aliis personis feminei sexus umquam familiarius agant.

* * *

Synoda prov. Tourská (Turonense) z r. 1849.:*)
Enixe interim eos hortamur, ne suos, nisi de gravioribus causis aut urgente necessitate, domi ad commorandum recipiant.

* * *

Synoda prof. Avignonská (Avenionense) z r. 1849.: **)
Parocho etiam vetitum est, ne faveat sororibus, fratribus, filiis vel filiabus fratrum et sororum, vel eisdem opem ferat, eo fine ut in territorio parochiae, quam regit, valeant inire matrimonium. Nec nisi prudenter et caute eos etiam secum permittat habitare parentes (příbuzné), quorum contubernium canonibus permittitur.

* * *

*) Decret. XI. De moribus et conversatione clericorum (Coll. Lac. t. IV., col. 268. ss.)
*) Tit. VI. cap. V. n. 16. (Coll. Lac. t. IV. col. 348.)

[redacted]

Synoda prov. Lyonská stanoví r. 1850.:*)

N. 3. Licet ex communi ecclesiae usu invaluerit, ut mater aut avia aut soror aut amita aut etiam neptis cum sacerdote commorari possint, illud tamen advertendum, quod si in eadem domo versentur alii presbyteri, praefatas mulieres aetatem canonicam attigisse requiratur.

N. 4. Sicut virtutibus christianis omnibus eminere debet sacerdos, ita filiali pietate. Cum vero sit homo Dei, et in his quae Dei sunt illum esse oporteat, familiae suae curis non posset implicari, quin sacri huius muneris perfectioni deesset. Ideo totius provinciae presbyteros exhortamur, non sane ut parentes negligant, egenos potissimum vel aetate caducos, sed ne suorum nimiae sollicitudini indulgeant, neque eos nimio numero retineant in presbyterio commorantes, nec locupletare affectent, nec in parochiae administrationem sese ingerere permittant. Nequit enim sacerdos carni et sanguini acquiescere (Galat. 1, 16.), quin gravissimum exhinc oriatur ipsius ministerii detrimentum.

*) Decret. XVIII. De personis intra presbyterium conversantibus (Coll. Lac. t. IV. col. 475.)

In mundo, non de mundo.

Jak se má kněz zachovati ku světu? Otázka základní jednak pro kněžskou vytrvalost, jednak pro kněžské působení.

A divná věc. Nikde se mínění kněží nerozcházejí více než právě v základní této otázce. Jedni (a těmi charakterisován extrem první) chtějí, aby kněz v obcování svém a působení obmezil se na „sakristii." Druzí (a těmi dospívá se extremu opačného) žádají, aby kněz postavil svou kazatelnu do „krčmy." A mezi touto dvojí výstředností je počet kombinací prostředkujících právě tak nekonečný, jako nekonečné jsou mezi kostelem a krčmou odstíny lidského obcování, lidských zájmů, lidského snažení a bažení. Některé z těch kombinací kloní se více k extremu prvnímu, jiné zas k extremu poslednímu. Ve kterou stranu kloníme se u nás v této důležité otázce? . . .

* * *

Odkud ta různost mínění ve věci tak důležité? Odtud, že málo kdo, ano málo který kněz se vynasnažuje, aby si o životní této věci učinil správné ponětí, aby i v ní měl své zásady a podle těch se řídil. Spíše tu často rozhodují vášně, poho-

[redacted]

dlnost, náklonnost. A přece jako všude i zde jest dobrá theorie základem dobré praxe, a dříve nežli se správně rozluští casus, musí býti stanoven správný princip.

Ale dá se vůbec obcování kněžské se světem uvésti na nějaké určité principy? A které jsou ty principy? Jsou dva, oba jasně a přesně vyjádřené jak ve sv. písmech tak v církevním zákonodárství; oba navzájem se doplňují a jen v tom doplnění chrání kněze těžkých bludů. Buďtež zde krátce uvedeny i vysvětleny.

* * *

První princip. Mezi knězem, zástupcem Krista, a mezi světem je propast ničím nepřeklenutelná.

Celý duch Nového Zákona podepírá přímo nebo nepřímo tuto větu. Již slova Vykupitel, Spasitel, vykoupení, spása (jejímžto nástrojem po Kristu jest kněz) jsou výmluvným té věty dokladem, nehledě ani ku mnohým slovům jiným, na podobném podkladu založeným (boj se světem, utíkání světa, umírání světu, zapírání světa atd.). Jen pro důležitost věci stůjtež zde o ní některé výroky sv. písma. Tak praví Pán: Jestliže vás svět nenávidí, vězte, žeť mne prve než vás v nenávisti měl. Kdybyste byli ze světa, miloval by svět, co jeho jest: ale že nejste ze světa, nýbrž já ze světa vyvolil jsem vás, proto vás svět nenávidí (Jan 15, 18. s.).

A jinde (Jan 16, 33.): Na světě budete míti nátisk; ale doufejte, jáť jsem přemohl svět.

A opět (Jan 17, 16.): Nejsouť ze světa, jakož ani já nejsem ze světa.

A jak učil Pán, tak vyslovují se učenníci jeho. Sv. Pavel praví (Galat. 6, 14.): Skrze něhož (Krista) mi ukřižován jest svět, a já světu. Sv. Jan,

[redacted]

miláček Páně pak (I. Jan 2, 15. s.): Nemilujte světa ani těch věcí, které na světě jsou. Milujeť-li kdo svět, není lásky Otcovy v něm. Nebo všecko, což jest na světě, jest žádost těla a žádost očí a pýcha života, kteráž není z Otce, ale jest ze světa.

I nechť si nikdo nemyslí, že tu běží o nějaké výroky pouze theoretické. Všechna křesťanská askese, všechno vyšší snažení křesťanské (nejen mnišské) má v nich svůj základ.

* * *

Co jest svět? Svět jest pýcha, jest smilstvo, jest pohodlí, jest nevěra, jest nenávist Boha, jest rouhání, jest služba těla, jest vůbec služba vášní a náruživostí.

Proto jest svět všude: v každém člověku, na každém místě; a ani klausura ani nejpřísnější řehole nedovede ho úplně vyloučiti, vypuditi.

Toť jest svět ve smyslu vlastním.

Ve smyslu přeneseném jsou tím světem lidé těm vášním hovící, pod jejich praporem bojující, v jejich žoldu stojící, jimi se spravující, je šířící.

A tu počíná různost stavu světského i duchovního. Stav duchovní má odtud jméno, že zpříma nastupuje do šlépějí Kristových, zpříma vypovídá boj „světu“ (ovšem jako stav, neboť není vyloučena možnost, že jednotlivci v tom stavu hoví světu). Stavy světské jen nevlastně tak se nazývají; nenazývají se totiž světskými proto, že by se formalně byly postavily do služby „světa,“ nýbrž proto, že se formalně nepostavily do služby Kristovy, do boje proti „světu,“ ačkoliv jednotlivci z nich i tomu boji se věnovati mohou a věnují. Ovšem že u stavů světských nadvláda „světa“ je obyčejně mnohem častější a moc-

nější. — Mezi stavy duchovními stav řeholní jednotlivcům ukládá za přímou, osobní povinnost bojovati proti světu, stav kněžský nepřímo, ukládaje jednotlivcům jisté povinnosti s bojem tím spojené.

* * *

Co jest vlastně vykoupení, co jest spása duší, která jest povinností kněze? Jest vyproštění lidí od „světa,“ od vášní, které přivodí časnou i věčnou jejich záhubu. Tedy boj proti světu není vlastně bojem proti lidem. Jest spíše přímo bojem pro lidi a proti vášním. Nepřímo teprv může býti i bojem proti lidem s vášněmi se stotožňujícím, je šířícím, ale i tu jen potud, pokud ctnost nemůže býti jinak ochráněna, a pokud pád nepřátel znamená vlastně jejich pravé povstání (srovnej modlitbu církve: Ut inimicos sanctae ecclesiae humiliare digneris, te rogamus, audi nos).

* * *

Tedy veřejný závazek boje proti světu, povinnost toho boje uložená stavem (na rozdíl povinnosti, kterou k tomu boji má každý křesťan, ano každý člověk, ale jen takřka soukromě, ne ex officio) u řeholníka je přímá, osobní, u kněze nepřímá, uložená jen proto, že zvolil stav kněžský.

Neplyne z toho, že knězi v boji proti světu dovoleno činiti častý a velmi oblíbený rozdíl mezi „knězem a člověkem?“ Nedostačí, aby kněz (světský) na kazatelně, ve zpovědnici, v kostele bušil do „zkaženého světa,“ ale doma, mimo úkony posvátné sám byl „člověkem“ tomu „zkaženému světu“ hovícím?

Nedostačí; neboť kněz úřadem svým je zavázán věřícím nejen ku kněžským slovům, ale i ku kněžskému příkladu.

Nedostačí; neboť kněz, jenž sám ctnostně nežije, sotva bude s to, aby všecko pověděl a tak pověděl lidu křesťanskému slovem, co a jak mu z povinnosti své pověděti má. Nestačí již proto, že tu běží o nejhlubší úkol života lidského, o boj ze všech ostatních bojů nejzarputilejší, zasahující až příliš do života, a hned předem vylučující jakékoli smlouvání. Ani knězi tu nezbývá ve skutečnosti, leč aby buď bojoval proti hříchu a světu (odstíny horlivosti toho boje jsou rozličny), anebo aby jako služebník hříchu bojoval proti ctnosti. Jediný pohled do života kněží, kteří se tím chytráckým rozdílem „kněze a člověka“ v životě spravují, přesvědčí nás, jak málo jsou knězími, ale jak velmi jsou světáky; jak bez mála nic nepůsobí pro Krista, ale jak mnoho pracují pro svět; jak životem pohoršlivým bourají, co slovem svým chabým vystavěli a nejen co sami vystavěli, nýbrž i co jiní v duších působili. Kněz má-li býti v pravdě knězem, musí jím býti celým životem, každým dechem, každým slovem i skutkem, u oltáře a v zátiší svého domova, na venek a v nejtajnějším srdci svém.

Je tedy rozdíl mezi závazkem k boji u řeholníka a u světského kněze v praxi pouze zdánlivý. Rozdíl jest jen v taktice. Řeholník zavazuje se ku dokonalosti, ku snažení po ctnosti, zavazuje se na rozdíl od kněze světského k aggressivě proti hříchu a světu.

* * *

Nová otázka. Jakými zbraněmi bojuje svět? Ovšem principy, theoriemi, jež jsou úplným opakem principů Kristových. (Užívej světa. Hledej lidské cti. Hromaď časné statky. Není Boha. Není věčnosti atd.) Máť i svět svou dogmatiku a svou *morálku.*

Bojuje i *praxí*, prováděje v životě své principy. A právě *ta praxe jest nejnebezpečnější.* Theorii každý nerozumí, není každému též přístupna, ale praxe, ta všem jest na bíledni. *A na to se tak rádo zapomíná.* Jediná světská zábava, na níž nepromluveno závadného slova, může více pobrati chuti ku přemáhání sebe, k nevinnosti, ku ctnosti, než sáhodlouhé pojednání nějakého Epikura. Obcování s nevěrci může i bez dogmatických sporů (ovšem *zdlouhavěji*, poněvadž tu běží více o rozum) zničiti čisté dětinné radosti života věrou osvíceného než ta neb ona kniha nevěrecká. Sv. František Seraf. „kázal" tím, že mlče i sebrán jsa prošel městem. Kázal to, *co bylo v něm* a co chováním vnějším na venek vystupujíc, uchvacovalo duše. Což neplatí i o lidech nevěreckých, nemravných, světáckých totéž měrou obrácenou, zvláště když přirozeným důvtipem, vzděláním dovedou aspoň na chvíli a oku necvičenému zakrýti a zmírniti odporné stránky hříchu a vášně?

* * *

Tedy i theorií i praxí vede svět svůj boj. *Ale jaký jest v každém z těch případů jeho způsob boje?*

Někdy bojuje svět proti Kristu a ctnosti (ať theoreticky ať prakticky) s *hledím otevřeným.* Otevřeně hlásá nevěru, odpad od Krista, nemravnost atd. Jeho zábavy, společnosti, tance a pod. nesou se duchem *patrně zkaženým.*

Jindy bojuje s *hledím spuštěným* a nepřiznává barvy. Staví se *zdánlivě* na stanovisko neutralní (jako by tu vůbec bylo možným! *Kdo není se mnou, proti mně jest*...*) *Žádný nemůže*

*) Mat. 12, 30.

dvěma pánům sloužiti*), „čistě lidské,“ na stanovisko „pouhé zábavy,“ „čistě lidských zájmů,“ „čistě lidského vědění a vzdělání.“ Sem náležejí jisté návštěvy v rodinách, jisté zábavy veřejné, jistá účastenství ve spolkovém životě... (Nemluvím nikterak o spolcích, přednáškách čistě vědeckých, opravdu vzdělávacích. Pravda jest jedna, a ta „jest dcera Boží.“ Pius IX.)

To stanovisko je zdánlivě neutralní. Vpravdě však ani tam boj neustává. Kněz se tam sice trpí, ale jen jako člověk soukromý, když mlčky, ale opravdu svlekl se sebe všecko, co v chování, mluvení svém má kněžského. Pěkná to neutralita, když kněz ji zaplatil svým kněžským charakterem! — Nemluví se tam též nic přímo necírkevního, nekřesťanského. Ale přes to stávají se tu i tam věci, které s kněžským svědomím těžko se dají srovnati, a kněz musí mlčeti — porušilť by „neutralitu.“ Známo, jak si pruský hrabě Arnim v letech sedmdesátých v Rakousku pochvaloval tichý a skrytý kulturní boj, na rozdíl téhož otevřeného boje v Německu. O těch skrytých kulturních bojích, jak jim kněží zhusta u nás jsou vydáváni brzo se strany „lepší místní společnosti,“ brzo se strany jistých spolků a rodin, někdy se strany jednotlivých osob, nezřídka i od vlastních krevních anebo dokonce vlastních duchovních spolubratří, daly by se psáti knihy. Třeba k tomu často mnoho energie, mnoho bystrozraku, mnoho samostatnosti a obětavosti, aby mladý kněz časem nepřišel o poslední zbytek původního idealního snažení.

Tolik asi dostačí na vysvětlení principu prvního o otázce obcování se světem.

* * *

*) Mat. 5, 14.

Princip druhý: Jsa nástupcem Kristovým, má kněz povinnost pracovati o spásu světa. Touto větou se věta první teprve doplňuje a na správnou míru uvádí. I pro ni plno je dokladů ve svatých písmech. Jdouce po všem světě, kažte evangelium všemu stvoření.*) Vy jste světlo světa**) atd.

* * *

Opět nastává otázka, co jest ten „svět," o jehož spásu kněz se má přičiniti?

Při principu prvním běželo o lidi jen nepřímo a nevlastně. Při principu druhém jde o lidi přímo a vlastně — o neřesti pak a náruživosti teprv potud, pokud lidé jich mají býti zbaveni, tedy nepřímo.

Tedy lidé, to jest ten svět, jemuž jsme povinni úřadem, životem.

* * *

Ale které lidi má kněz uvésti na cestu spásy? Jen ty, co v kostele sedávají, co bez toho jsou v jeho táboře? Anebo i ty, jichž obcování daleko je mimo zákon Boží, co stojí v táboře nepřátelském, pod praporem světa? Není pochybnosti, že i na tyto musí se vztahovati kněžská povinnost, kněžská práce, kněžská láska a horlivost. Oběma druhům duší hlediž kněz se přiblížiti, ovšem různými cestami, různými prostředky, různým postupem.

* * *

—

*) Mark. 16, 15.
**) Mat. 5, 14.

Působiti na všecky značí v praxi vždy asi tolik jako stýkati se se všemi.

Řečeno-li tedy, že kněz na všecky má působiti, řečeno tím zároveň, *že se všemi*, ať z kteréhokoliv jsou tábora, jakéhokoli postavení, jakýchkoli *názorů*, *se může a má stýkati*, ovšem *ne se všemi stejně*.

* * *

Smí tedy, po případě má kněz choditi do společností *čistě světských*, t. j. do společností stavících se rozhodně pod prapor nepřátelství Kristova, ať věroukou, ať mravoukou?

Smí se súčastňovati zábav, spolků, návštěv t. zv. *neutralních*, ale proto neméně Kristu nepřátelských?

Smí, ale *jako apoštol* (abych obrazně mluvil), se štolou a rochetou, jako kněz. (Apoštolské omnibus omnia factus sum.) Netřeba, aby to veřejně ukazoval; aby se svým kněžským úřadem na venek kasal. Ale *pevný úmysl* musí míti v duši, prospěti v té společnosti, na té zábavě svaté věci svého úřadu. V tom *úmyslu*, rozdílném od úmyslů ostatních súčastněných, jest již obsaženo, že kněz, ačkoliv se pohybuje mezi ostatními, na místě a ve formě ostatních, přece *neučiní všeho*, co *oni činí*, ano naskytne-li se příležitost, *podnikne něco*, čím vyšší svoje stanovisko (kněžské) ukáže. (Bylo shromáždění t. zv. lepší třídy městské. Přednášelo se o době, řekněme, pobělohorské. Pronešena mezi jiným věta urážející pravdu i církev. Po té opustil katolický jeden učitel veřejně síň. *Kněží* tamtéž přítomní chabě *zůstali v přednášce*. Kdož by tu nemyslil na parabolu o milosrdném *samaritanovi*? Krvavé rány na těle našeho náboženského života a tím nepřímo i na těle našeho života národního nezahojí se dotud, dokud naši kněží

nepřestanou zdráhati se nalévati milosrdně vína pravdy do těch ran.)

A jest potřebí, aby kněz měl odůvodněnou, přiměřeně velikou naději, že prospěje; naději přiměřenou velikosti nebezpečí, do něhož se vydává. Tím se opět stanoví hranice jistým návštěvám a spolkům. Kněz nebude trvati na př. celou noc v tanečním sále, věda napřed, že s mládeží tancem rozbujnělou nic nepořídí. Dobře si též rozmyslí, než přijme pozvání do schůze socialně demokratické a pod.

I to musí především míti na zřeteli, aby hledaje jiných sám sebe nezahubil. Není ani katolické spolkařství pro každého... (Tane mi tu na mysli příklad kněze z alpských zemí, který jako předseda takového jednoho spolku propadl opilství, nemravnosti, nepoctivosti... že byl nucen tajně utéci z místa svého „působení." A byl to původně kněz velmi ušlechtilý, z rodiny velmi čestné i zámožné.*) Amor bene ordinatus incipit a semetipso.

*) Má slova nečelí nikterak proti katolickým spolkům, zvláště době naší jako sul potřebným, nýbrž varují kněze, aby ani v takových spolcích nespouštěl sebe se zřetele a aby sebe nepřeceňoval. Výslovně, a sice slovy velmi důraznými upozorňuje na totéž nebezpečí biskup Fischer v časopise Kölner Pastoral-Blatt z r. 1901 (srovn. níže): Atque hic cogito de sacerdotibus, qui uni vel alteri ex associationibus nostris, opificum praecipue, praesunt... Quisnamque infitiari audebit, grande periculum esse, ne sacerdos, qui talibus occupatur, ab his operibus ita absorbeatur, ut in ista occupatione praecipuum, ne dicam omne studium ponat, neglectis iis quae graviora sunt et cum primis necessaria? ne nimis frequenter in coetu sodalium conversetur? ne sessiones incautus in noctem protrahat? ne postridie sessionis imparatus ad altare accedat, tremendum missae sacrificium aeterno Patri oblaturus? ne mentalem orationem omittat, spiritum orationis exstinguat, neglectior fiat in paranda contione, in instituenda catechesi puerorum, in frequentando sacro tribunali, in visitandis infirmis? denique, ne charactere sacerdotali paulatim quasi obliterato, tepidus fiat ac mundanus, quasi unus ex saecularium coetu? ...

I s tím mu bude konečně počítati, aby nepohoršoval zbytečně „slabých duchem.“

* * *

Stalo se kdesi, že kněz ráno v kostele věřícím ani se nepřipraviv sotva čtvrt hodinky cosi páté přes deváté mluvíval. Tentýž kněz řečníval pak odpoledne i hodinu v některém spolku o otázkách časových, socialních a pod., za přítomnosti snad sotva 40—50 osob. Což ten zbožný lid nenáležel též mezi ty, jimž povinen byl láskou a horlivostí? Ostatně by u nás bylo prací socialně-politickou nejdůležitější a nejpotřebnější, aby lid se přiváděl ku poznávání prvních pravd a učení křesťanských způsobem ovšem časovým.

* * *

Kdesi u nás pořádali „sokoli“ (kdosi je nazval našimi „bramborovými zednáři“ a neminul se asi daleko s pravdou) bohopustou protikřesťanskou a protináboženskou štvanici. A kněží ještě potom zůstali členy toho spolku, platili dále příspěvky (z nichž se štvanice platila), súčastňovali se dále sokolských zábav. Co je to? Je to matení a pohoršování hrstky věřícího ještě lidu nebo bezmyšlenkovitost anebo co? ... Nedej Bůh, aby takové chování bylo kněžským.

* * *

U nás ještě někteří kněží tančí! (Kde tančí kněz ještě? Snad nanejvýš v jisté východní zemi, kde vůbec typ kněze katolického v církvi latinské stojí as nejníže ...) Probůh, jaké to mají názory *o svém stavu!*

[redacted]

U nás ještě někde se věří silně v apoštolát hospody — při pivě, při kartách, při tabáku! U nás, kde tolik vyšších podniků, hodných apoštolské vpravdě práce, leží v rumu a zanedbání!

U nás připadá mnohým kněžím věcí nesnesitelnou, aby nenavštěvovali pravidelně rodin. (Starý polský farář pisateli těchto řádků do očí řekl, že řehole, která podobné návštěvy zakazuje, „nie jest dla ludzi, lecz dla Huculów.“ *) A co se při těch návštěvách provádí, je zřídka kdy apoštolát víry, ale zhusta apoštolát smyslnosti (je to náhoda, že právě do těch rodin se chodí, kde jsou mladší členové ženského pohlaví?), apoštolát klepů, apoštolát ješitnosti, apoštolát ubíjení drahocenného (zvláště mladému knězi) času...

U nás mnohý kněz považuje za dovoleno vše, čemu se přivěsí firma „zábavy:“ spolky, zpěvy, divadla, tance, rodiny, hostince, četba, výlety...

I zábava jest oprávněna. Ale běda knězi, jenž nezná zábav jiných mimo jmenované.

Běda knězi, jenž nedbá potřeb své duše, nedbá nutnosti svého vzdělání, zachování svého ducha, nedbá věřících, které pohoršuje, povinností cti a charakteru, které do prachu šlape, a zná — jen zábavu!

Toť ona kletá tajná dvířka, jimiž do duše kněžské vrací se svět, kterému přece kněz, přijímaje svěcení, na vždy vypověděl boj! **)

* *
*

*) Huculové jsou polodivoký národek, nemýlím-li se, tatarského původu, obývající výběžky Karpat východní Haliče a Bukoviny.

**) Cfr. biskup Fischer, de vita contemplativa etc. l. c. supra. N. 8.... Videant utique, qui in hoc discrimine (návštěv rodin a pod.) constituti sunt, ne cum mundo conversantes mun-

Zakazuji tedy knězi obcovati se světem? Znovu opětuji, že v povinnosti působiti na všecky obsažena jest i povinnost obcovati se všemi. Jen že v té povinnosti obcování s jinými třeba spatřovati něco jiného, nežli s čím tolikrát a skoro pravidelně v životě se potkáváme.

V té povinnosti neleží dispens od vážnosti ducha a studia kněžského, nýbrž právě opak toho i závazek vážné práce, svaté snahy po povznešení vlastním.

Proč nemáme mužů v kostele? Biskup Ketteler jich měl, P. Abel jich má, a ještě jiní jich mají. Proč vliv náš na vzdělance podobá se nulle? Proč potrácíme i u rolníků půdu? Doba naše jest ovšem sama sebou nepříznivá dobývání posic ztracených, ale my nedovedeme udržeti ani toho, co ještě je naším. Naše působení namnoze dovede uspokojiti leda ženské, v sukních nebo v kalhotách.

Kdybychom neproseděli tolik hodin v hostincích s rolníky a studovali vážně rolnickou otázku, oč většího vlivu na rolníky bychom se asi dodělali ... Kdybychom raději vážně se zabývali otázkou řemeslnickou, literaturou, dějinami atd., místo abychom tolik hodin ztrávili ve společnostech štěbetavých ko-

dano pulvere sordescant, ne ipsi qui, ex vocatione divina „iam non de mundo sunt“ (Joann. 17, 16.), sensum, spiritum mundi induant et ad vilitatem, quam dereliquerunt, revertantur. Sane, quomodo, quaeso, spiritum orationis retinebunt, si eum umquam habuere, qui per domos laicorum, scilicet divitum ac magnatorum, sine causa cursitare, mulieribus gratificari, conviviis aut potationibus in intempestam noctem assistere, circulos qui dicuntur recreatorios aut publicas tabernas visitare, oblectationibus, quae laicis licitae, clericis prohibitae sint, aut certe haud conveniant, interesse gestiunt? Taceo, quod qui istis rebus gandent, facile tentationibus implicantur multumque periclitantur, ne peccato candorem animae sacerdotalis amittant, bonis autem fidelibus scandalum praebeant . . .

ketek, po rodinách a při banalních hovorech, jaký asi vliv by pak mělo naše slovo na kazatelně, ve zpovědnici, na schůzích?... Kdybychom věnovali čas na důkladné poznání své doby a ideí, které jí hýbají, na prohloubení duše své, na prozkoumání stanoviska jiných, místo abychom tolik hodin hráli v karty s učiteli, professory, šlechtici, zdaž by to nebylo mnohem lepším pro nás i pro ně?

Tak vlastně by se mělo rozuměti otázce obcování se světem.

Ne abychom slepě v proudu světa plavali.

Ne abychom lenošně se světu podivovali.

Ne abychom chabě za čest si pokládali, když svět nám hodí svůj potměšilý úsměšek; ale abychom dovedli do toho světa vrhnouti svaté, čisté, vyšší ideje, abychom dovedli mu býti solí... kvasem... světlem...

Ne abychom skákali rovnýma nohama do světa, ale abychom dovedli vyzkoumati pravý čas a místo, a pak abychom ho ovládli, ušlechtili, ne pro sebe, ale pro Krista!

* *
*

Pane, viz, já jsem Tvůj učenník a zástupce!
O dej mi svoje ruce,
by vezdy jenom žehnaly,
o dej mi svoje nohy,
by všude ovce hledaly,
o dej mi svoje čelo,
by jenom na ně myslelo,
o dej mi svoje srdce,
by pro ně láskou hořelo,
a kdyby byla vůle Tvoje,
na dřevě kříže umřelo!

(K. Dostál-Lutinov: Modlitba knězova.)

Zanedbané nivy.

Zpytování svědomí nenáleží ku věcem právě příjemným, avšak k užitečným, nejen vzhledem na spáchané hříchy, nýbrž i vzhledem na *zaviněná opomenutí*. Proto vešlo (třebas ne vždy pod tímto formalním *jménem*, ale co do *věci*) u všeobecné užívání, a čím vyšší jsou statky, o něž běží, tím větší se na ně klade váha.

Zpytuje svědomí stát svým úředníkům, vysílaje pravidelné i mimořádné dohlížitele, kontrolory, zpravodaje. Zpytují banky svědomí svým účetním, dávajíce jejich účty znovu prohlížeti a zkoušeti odborníkům. Zpytuje ředitelství dráhy svědomí železným mostům, nepraskl-li někde některý nýt, neodskočila-li některá spona na nebezpečí celého mostu. Zpytuje konečně dnes řemeslník svoje řemeslo, rolník svou roli, zdali by se v jejich povolání nedala odkryti nějaká stránka, kterou by možná bylo ještě lépe vykořistiti, využitkovati.

I náš kněžský stav má svoje zpytování svědomí formalní, officielní. (Snad někdy až trochu moc formalní, officielní . . .) Než jsou zjevy, které jako mlha se rozplynou, vezmou-li se pod čočku zpytování podrobného, z blízka. Třeba si jich raději všimnouti u jisté *všeobecnosti*, z jakési *dálky* . . .

* * *

Nemáme u nás zanedbaných niv? Který stav to smí o sobě říci? Která doba o sobě hlásati? Který člověk o sobě věřiti? Všecko, co je lidského, co s člověkem souvisí, je vždy nedokonalé, a proto i stálé reformy schopné. Lidská srdce, lidské ctnosti, lidské ideje, lidské společnosti malé i velké, lidské stavy, lidské doby, periody, epochy...

Na některé z našich „zanedbaných niv" budiž tuto poukázáno.

* * *

Kněžské rozjímání a duchovní čtení. Rozjímání a duchovní čtení jest věc, jíž nemožno dosti horlivě doporučovati i samým zbožným duším stavů světských. (Sv. Teresie říkávala: „Kdo by mně slíbil denně čtvrt hodinky rozjímati, tomu slibuji nebe.") Než pro kněze má rozjímání význam zrovna životní.

Jako Helgolandská výspa stojí kněz povoláním svým denně v přívalu světských příkladů, světských zásad. Kdyby i nechtěl, nemůže mnohých věcí neviděti, nemůže mnohých řečí neslyšeti. A kdyby i chtěl, nemůže zameziti, aby viděné a slyšené nepůsobilo na něho směrem svým, nekněžským, světáckým...

Nikdo, bojem se utkav, neunikne ranám. Nikdo, čele směrům, nevyhne se, aby nějak jimi nebyl potřísněn. I kněz povoláním svým, životem, osobou jest účastníkem boje nejzarputilejšího, jaký kdy hýbal lidstvem, bojem mezi časem a věčností, neřestí a ctností, nevěrou a věrou, mezi světem a Bohem. Musí tedy i kněz býti připraven na rány, musí s nimi počítati, a nechce-li vykrváceti, musí denně (jakož i denně vydán jest světu) pomýšleti na své obrození.*) Kde

---

*) Cfr. s. Bernardi De consideratione, vol. I. col. 413. Noli nimis credere affectui tuo, qui nunc est (jsi-li nyní plu hor-

[redacted]

ho nalezne? V rozjímání, u čistých zdrojů sv. písem, příkladů svatých Božích, zásad velikých mistrů života duchovního. Tam v nové plné kráse zastkví se mu obraz onoho života, jenž vlastně jest jeho určením, a jejž v duši mu zastříti denně usiluje svět. Tam opět doplní, co nechtě životem ztratil, tam zahojí rány, které na bojišti obecném utržil.

Není možná, aby kněz denně rozjímal a nevěrně žil — buď se vzdá rozjímání nebo nevěrného života. Není možná, aby kněz denně dýchal vzduch světských zásad i příkladů a, nemaje odjinud náhrady, časem nevykrvácel.

Někteří biskupové slibem zavazují svěcence k dennímu rozjímání kněžskému.

* * *

Vždy byl svět nebezpečným duchu kněžskému. Ale což teprv říci o nebezpečích světa nynějšího?

Rozsahův obrovských dospěl jeho pokrok, jeho kultura, jeho vliv na duchy, ale i jeho sebevědomí... Avšak i obrovským, v těch rozměrech nikdy před tím nevídaným jest boj, který ten svět nynější ať přímo neb nepřímo vypovídá církvi, základům života kněžského.

Cítíme již i ve vlastních řadách následky toho boje. Nejedna chlubná „reforma" je vlastně pohozencem, jehož otcem je výbojně i vítězně po-

---

livosti). Nihil tam fixum animo, quod neglectu et tempore non obsolescat. Vulneri vetusto et neglecto callus obducitur, et eo insanabile, quo insensibile fit... (Níže pak Nr. 2.:) Vereor, ne in mediis occupationibus, quoniam multae sunt, dum diffidis finem, frontem dures, et ita sensim te ipsum quodammodo sensu prives iusti utilisque doloris... En quo trahere te habent hae occupationes maledictae, si tamen pergis, ut coepisti, ita dare te totum illis, nil tui tibi relinquens.

stupující moderní svět, jehož matkou pak znásilněná, zmatená, zastrašená myšlenka církevní... Nejedno, co se nám vtírá jako „moderní askese,“ není než jedovatý plevel, vpašovaný do zahrady kněžské pod zmatkem doby nejvýš nebezpečné...

Jsem dalek jak haniti zdravé nové myšlenky tak chváliti pohodlný shnilý konservatismus. Ale máme-li se již reformovati, reformujme se především od přemocného světa nynějšího, reformujme sebe, reformujme se podle věčných principů Kristových! To musí býti počátkem, podmínkou, základem veškeré další reformy. Toť značka pravosti reform i reformatorů. Toť jediný ale neomylný prostředek uvésti nezdravý, zimničný, někdy až blouznivý chvat reformní na míru pravou a zdravou.

Ale reforma od světa, reforma sebe, reforma dle Krista bude vždy svou životní sílu bráti ze zátiší s Kristem, z horoucího proniknutí jeho duchem, z opravdového (ne povalečného) rozjímání. Vzbuďte ducha rozjímavého v kleru, a nebojte se jeho reformních návrhů. Vrhněte myšlenku reforem do kleru nerozjímajícího, a učiní sobě z ní (vědomě neb nevědomě) — sport...

* * *

Slýchati tu i tam hlas, že pro naši dobu méně se hodí rozjímati, vnitřního života dbáti. Hle, bludička, zvěstující, že tu někde nedaleko bahno, že třeba býti opatrným, prozřetelným...

Právě naše doba vyzývá kněze modliti se, bdíti, rozjímati.

* * *

S duchem doby souvisí hromadění, ano násobení práce v duchovní správě. Nejen na venek, náhlým přírůstem obyvatelstva, zvláště městského, rozmnožením škol, spolků, ústavů‘; ale i dovnitř hloubkou otázek nově vyvstávajících, víru podrývajících, po pastoraci individualní volajících...

Platí o práci co o každém kříži (jestiť práce křížem a mrtvením člověka přirozeného). Býti bez práce zabíjí duši. Míti jí přespříliš zabíjí rovněž duši — není-li totiž mimořádně silnou, jsouc zakotvena v Pánu. Proto tak často na př. ve velikých městech setkáváme se s dvojím typem kněží. Takových, kteří za stálé mimořádné práce ale i rozjímání a modlitby se stali takořka svatými. A kněží vychladlých, hospodou i světem páchnoucích: pod záminkou přespřílišné práce dispensovali se od rozjímání (přirozenosti lidské připadá vůbec snadnějším vrhnouti se do víru prací vnějších, než zachovati se sebraným, umrtveným, vniterným) a hle, časem dispensovali se i od té práce, alespoň pokud hlouběji měla býti podniknuta, pokud nedráždil výdělek nebo jiná která vášeň přirozena.

Tedy nikoliv neplatiž pravidlo: mnoho práce, málo rozjímání. Ale naopak: mnoho práce, mnoho rozjímání. Pojem „mnoho“ však neváže se na čas, nýbrž na úsilí, na opravdovost snahy, na lásku, na sílu vůle...

* *
*

Co jest rozjímati?

Rozjímati je stále si uváděti na paměť pravdy, které mají a musí býti nám věřícím vůdčími hvězdami v labyrintu, v noci světa.

Rozjímati je s láskou a vroucností ty pravdy procítiti, si zamilovati, je objati, aby byly částkou duše naší...

Rozjímati je stále zkoumati, kde jsme se od pravd těch odchýlili, a vraceti se k nim, dokud není pozdě . . .

Rozjímati jest ohřívati se na lásce Kristově, aby láska naše nepočala stydnouti.

Rozjímati jest vážný vésti boj proti všednosti, obyčejnosti, malicherné samolibosti.

Rozjímati je stále přikládati věčnou míru Kristovu na život náš a působení naše, abychom poznali, čeho se nám ještě nedostává . . .

Rozjímati je zápasiti s Pánem o ctnost a duše . . .

Rozjímati jest napřed již rozvrhnouti válečné plány proti ďáblu a světu.

Rozjímati je z vnitra, z duše své určovati práce své na venek.

Rozjímati je vládsti okolnostem vnějším a nenechávati se jimi ovládati . . .

Rozjímati jest udržovati věčně mladou a jarou duši svou.

Rozjímati je duchovně žíti . . .

Který věrný kněz by směl a chtěl jen jednoho z duševních úkonů se vzdáti? A rozjímání, jež *všecky v sobě zavírá*, bez něhož jistojistě časem *všecky ztratíme*, rozjímání si troufáme zanedbávati pod kteroukoli záminkou? . . .

* * *

Otázka národní. Ta že má býti připočtena k „nivám zanedbaným?“ U nás? To je snad pouhý žert! — Želbohu není. Píše, mluví, koná se u nás v té příčině sice mnoho, jenže mnoho, přemnoho všeho toho blíží se více *duchu pohanství* než *duchu Kristovu*.

Zákon Kristův jest: Milovati budeš bližního svého, jako sebe samého.*)

Zákon Kristův jest: Po tomť všickni poznají, že jste moji učenníci, budete-li míti lásku jedni k druhým.**)

Zákon Kristův jest, abychom všickni jedno byli: Aby všickni jedno byli, jako ty Otče ve mně, a já v Tobě, aby i oni v nás jedno byli.***)

Tyto zákony Kristovy mají plnou platnost nejen pro jednotlivce, ale i pro národy. A běda národu, v němž hesla jiná, byť i zdánlivě sebe více oprávněná, domohla se vrchu nad věčnými zákony Kristovými. Jen tyto zákony jsou základy, na nichž jako na žule vzbudována musí býti veškera národní politika, všecko co národu má sloužiti a prospívati.

V životech jednotlivců počítá se na dny, měsíce, leta, v životech však národů na věky, na staletí. Národ každý, jako i jednotlivec, má doby záchvěvů, zkoušek, vyšších bojů a nebezpečí, ale o jeho konečném bytí neb nebytí rozhoduje vyšší směr jeho národního snažení; rozhoduje vyšší národní charakter, mravní úroveň národa, jeho vzdělanost, jeho přilnutí k idealům lidstva... Ještě žádný národ nebyl ubit jedině papírovými dekrety a výnosy. Kdyby bylo možná národ zničiti papírovými nařízeními, národu našeho již dávno by nebylo...

Tedy milujme celou vroucí duší (jakož Bůh nám i ten zákon do srdcí vložil) lid, z něhož jsme vyšli, vlast, která na srdci nás odchovala. Ale milujme ji láskou vyšší, čistější, než veliký nemyslící dav.

---

*) Mat. 22, 39.
**) Jan 3, 35.
***) Jan 17, 21.

[redacted]

Buďme jim i v tom vzorem a příkladem. — Není naší povinností, abychom bezprostředně, bezpodmínečně stáli v prvních řadách národního boje — ale naším svatým povoláním jest opírati i upevňovati odvěké sloupy národního charakteru, totiž víru národu a jeho mravnost.

A proto jest i naším svatým závazkem nezapomínati ani na chvíli onoho přikázání lásky bratrské, které Kristus vedle lásky Boží nazval přikázáním největším a prvním;

neseslabovati se a nezanášeti bratrovražedného boje do vlastních řad;

neobětovati působení kněžského agitaci pouze národní. (Kollise zdánlivá, jako každá kollise. Není zrádcem národu, kdo zdánlivě nevšímá si pútek menších, aby zachoval mu statky jeho nejvyšší. Ovšem pak předpokládá nezřídka neobyčejné hrdinství a posvěcení, zastrčiti klidně nezasloužené spílání a jíti dále vyšším svým směrem);

zachovati si i ve vřavě bojů nejtrpčích klidný, pevný, vědomý krok apoštola, posla vyšší moci, všude nalévajícího balsamu do ran, mírnícího, smiřujícího, prostředkujícího.

Strastiplné jest to poslání, tím strastiplnější, čím mocněji vzedmul se plamen vášní národních. V praxi jest vydáno tisícerým pochybnostem. Alespoň principy vyšší nám tu mají svítiti na cestu a — dobrá vůle. —

* * *

Klášterní řehole. Jen nerad se toho thematu dotýkám. Mohloť by se říci: Cicero pro domo sua. Než jedná se o vážnou nivu duševní našeho národního života.

[redacted]

Třeba jen vzpomněti jména: Monte Cassino, Clugny, Clairvaux, Assisi... Čím byla ta jména kdysi národu italskému, francouzskému, ano celé církvi. Či netkví jedna z příčin, že východ daleko je za západem, v trpné nehybnosti mnišstva východního proti vlivuplnému zasahování mnišstva západního v život současný? A jak veliký blahodárný vliv na národní život a literaturu mají ještě dnes na př. v Německu Jesuité, v Tyrolích Františkáni a Kapucíni, v Bavorsku Kapucíni, ve Francii Dominikáni atd.?

I u nás by bylo pro kvetoucí řehole práce hojnost. Nemáme dosud *svojí* literatury asketické. Dobré kláštery by nám jí mohly poskytnouti, jak dosvědčuje *Rajhrad* (který ovšem sám na všecko nemůže stačiti.) —

Mnohá naše průmyslová města narostla přes noc a jsou, zvláště v částech odlehlejších skoro naprosto bez duchovní správy. O zvýšených nebezpečích časových právě na takových místech ani nemluvím. A i kde je duchovní správa, musí se skoro obmeziti na pohřbívání, křtění, sezdávání... Tu by bylo klášterů potřebí jako soli.

Máme nedostatek zpovědníků pro kněžstvo. Řádné kláštery by nám jich mohly dodati pro celé okolí. Jsou země, kde ještě v letech nedávno minulých některé řehole na celý klerus měly vliv zrovna obrozující...

Máme málo učelišť, v nichž by se mohla pěstovati literatura katolická ať vyšší, ať lidová a časová. Dobře sorganisované kláštery i tu by mohly býti jakousi náhradou.

Nemáme „letacího sboru“ odborných časových řečníků, konferenciařů, stavových kazatelů. Kláštery by nám je snadno mohly vychovati.

Ale všeho toho nebude, *dokud kláštery u nás až na čestné výjimky budou jen živořiti;*

dokud jednotlivý klášter bude zapřažen sám na ohromném prostoru, ať již doslovně ať přenešeně toho slova užijeme;

dokud kláštery nebudou ve snažení svém, i co do počtu členů i co do jejich nadání a sil, obrazem kvetoucího, nadaného, energického, snaživého národa. — —

Když v letech asi šedesátých (mám to z úst jednoho z účastníků) kapucíni bavorští následkem nedostatečného dorostu i kázní i počtem jižjiž hynuli, ujal se věci sám tehdejší biskup Augsburský. Svolav důvěrnou schůzi svého kleru, rozložil mu vroucně osud hynoucího řádu. „Pánové,“ řekl, „má ten záslužný řád zahynouti? Nedopusťte toho! Vstupujte do něho! Zreformujte ho!“ A slovo jeho neminulo se účinkem. Nejlepší kněží diecese vzali na sebe tvrdý řád kapucínský a — zreformovali ho. Dnes bere lid bavorský úroky z hrdinné odvahy svých tehdejších kněží. Dnes je řád kapucínský v Bavorsku první a nejčinnější.

A jak je s kláštery u nás? Hořekujeme na Josefa II., který u nás nejvíce klášterů zrušil, a opět u nás i těm, co ještě zbyly, životní sílu kázně co nejvíce podťal. (Též charakteristické znamení, kdo mu rozumí.) Kritisujeme, někdy s útrpností někdy i s tvrdým úsměškem, jak se ta neb ona řehole u nás potácí ve vlnách, které hrozí ji pohltiti... A je to krev z naší krve, je to majetek našeho lidu, který tu hyne.

A dalo by se i zde mnohému pomoci, a nebylo by potřebí vzdávati se vlastního stavu, kdyby jen v té věci bylo více náležitého porozumění, zájmu a lásky.

V dobrém životě klášterním jest ohromný fond mravní síly, idealního snažení, odborného vědění, hlubších pohledů na život. A co je v našich klášteřích,

je naše. Ale ovšem nesmíme očekávati, aby mnichovský Josef Müller (který o klášteřích vůbec má pojem asi tak správný jako o scholastice) nám náš majetek, jehož ani znáti nemůže, náležitě ocenil a odporučil.

Ačkoli se u nás v této příčině již všelicos děje, celek, celek přece činí ještě dojem pole — zanedbaného.

* * *

Častá zpověď kněží. Bylo snahou všech velikých reformatorů kněžského života, od Augustina a Chrodeganga až po Holzhausera a (nejnověji) Kettelera, vyrvati světského kněze jeho osamělému životu. Vae soli. Ve kněžské (duchovní) osamělosti, a zhusta opuštěnosti, tkví jedno z největších a stálých nebezpečí kněžské vytrvalosti. Než .všecky právě zmíněné snahy pro sjednocení kněžstva světského osvědčily se více méně marnými, vedly nanejvýš ku založení nových řeholí klášterních.

Jedinou náhradou za společný život jest pravidelná častější zpověď kněží. Platí o ní, co dříve řečeno o denním rozjímání: i ona jest životní otázkou kněžské ctnosti.

Ta věc je dávno v církvi uznána. Již na sněmu Tridentském opětně k ní obrácena pozornost. Bartholoměj a Martyribus; biskup z Bragy, podal již tehda na sv. synodu petici, že „sacerdotes aliquando compellendi (sunt) ad... singulis mensibus confitendum.“ *) A roku 1562. znovu dožadovali se někteří biskupové podobného výnosu: „Item videtur abusus, quod celebrantes quotidie, licet peccati mortalis sibi non sint conscii, non confiteantur saltem

---

*) Coll. Lac. t. VII. col. 885.

singulis dominicis.“*) Ale pro velký nával prací a otázek na to nedošlo.

I na sněmu Vatikanském podána petice takového znění. Biskup Varmienský, Krementz, žádal o zákon, aby kněží aspoň za dva měsíce se měli zpovídati („ne ultra bimestre ... confessionem ... differant“). Odůvodňuje pak tu žádost praví: „Ex omnibus, quae ad puritatem sanctitatemque levitarum fovendam atque promovendam in ecclesia constituta sunt, nihil forsan aptius efficaciusque est, quam ut sacerdotes et clerici saepe pieque ad sanctum poenitentiae tribunal accedant... Nam si frequenti confessioni illud proprium sit, ut a peccato avertat, vigilantiam foveat, fervorem augeat, humilitatemque, omnium virtutum facile matrem, conservet, magis sacerdotibus huius salutaris medicinae frequens usus necessarius est, quoniam ceteris debent esse cautiores et sanctiores ...“

Než ani na sněmu Vatikanském otázka ta s mnohými jinými pro krátkost času nebyla vyřízena. Zdali proto méně jest naléhavou? Ostatně čeho nevykonaly sněmy obecné, chopily se synody partikularní. Tak (abychom podotkli aspoň co máme po ruce) stanoví synoda Brixenská (r. 1603.): „Omnes et singuli (sacerdotes) saltem bis in mense sacramentaliter confiteantur, extraordinarie, quoties alias in peccato mortali celebraturi essent. Cui saluberrimae ordinationi, ut sacerdotes subiecti satis faciant, invigilent decani.“ **) V jiných sbírkách, nám před lety přístupných, nalezli jsme výnosy podobné. Zemřelý pak kardinal Schönborn, když ještě jako biskup Budějovický k ordinandům měl promluvy, zvláště jim kladl na srdce, že po čem při visitacích biskupských

---

*) Ibid.

**) Cfr. Aichner, Comp. iuris eccl. Brixinae 1890. pag. 244.

na prvním místě se jich bude dotazovati, bude záležitost častější sv. zpovědi. Věc tu uznal prakticky dávno v mnohých krajích i klerus sám. Jsou kraje, kde jest věcí neslýchanou, aby kněz se nezpovídal alespoň měsíčně. Ale v týchže krajích jest rovněž zjevem skoro neznámým kněz odumřelý Bohu...

* * *

Nejeden kněz uznává ochotně potřebu častější sv. zpovědi, ano bolestně po ní touží. Jen kdyby ta věc byla tak prosta a snadna, zvláště knězi venkovskému.

Nepopírám obtíží s častější zpovědí spojených a místy i okolnostmi skoro až nepřekonatelných. Ale nemělo by se ani na druhé straně tak snadno zapomínati, co všecko s tou věcí souvisí. Srovnám-li všecky obtíže častější zpovědi (znám fary, kde kněz má dobré tři hodiny horské cesty k sousedovi) s její důležitostí, zdá se mi přece, že více na *vlažnost* než na opravdovou nemožnost tu třeba naříkati. I za nejnepříznivějších okolností mnoho by se tu dalo docíliti *dobrou vůlí* (tu stavím na místo první),

vzájemným dohodnutím s některým spolubratrem z okolí (jednou přijedu já k tobě, po druhé ty ke mně...),

jakousi *skromností* co do vlastností zpovědníkových (nemůže-li jinak býti, jen když mne alespoň rozhřeší...),

používáním mimořádných příležitostí (visitací, výpomocí, slavností doma neb i v okolí atd.),

konečně pak *volnými kněžskými konferencemi*.

* * *

Počátek a původ volných kněžských konferencí v Rakousku dlužno hledati *ve snaze horlivých*

kněží venkovských po častější co nejlepší sv. zpovědi.

„Měli jsme," vypravoval mi již v Pánu odpočívající jich původce, „s mým sousedem (byl farářem v sousedství, v diecesi Sv.-Hippolytské) vyjednáno, že se každý měsíc navštívíme, abychom se druh druhu vyzpovídali. A též jsme věrně ve své úmluvě trvali. Ale přece jsme nebyli úplně spokojeni. Znali jsme se od maličkosti až do duše. Sdělovali jsme sobě i nejmenší příhody. Sedávali jsme spolu za jedním stolem. Někdy jsme si pro zábavu i v karty hodili. A pak jsme měli jeden druhého zpovídati, přísně napomínati, když potřeba ukazovala . . ." Ustanovili se, že si budou zváti zpovědníka z kláštera asi na 10 mil vzdáleného. Že pozvou vůkolní spolubratry, kdyby i oni chtěli přijati svátost pokání. Že si při tom promluví i o palčivých otázkách duchovní správy. Tak povstaly volné kněžské konference. Býval jsem na těch konferencích, kde se shromažďoval klerus i dvou diecesí. Ještě dnes s nadšením na ně vzpomínám.

Ty volné konference byly vzpružinou kněžského ducha a stavovského uvědomění. Bylo v tom cosi povznášejícího vídati, poznávati, sbližovati se zas jednou společně, důvěrně, přátelsky . . .

Ty volné konference byly školou mladších kněží v praxi pastoralní, a sice v praxi s knihou v ruce . . . Odborníci, řekl bych, v katechesi, ve zpovědnici, na kazatelně, kněží horliví, v horlivosti sešedivělí ujímali se slova, učili mladší . . .

Ty volné konference byly pobídkou nejed práce na studiích založené. Nejlepší hlavy bíraly otázky časové, upozorňovaly na jejich seznamovaly s literaturou, přinášely dobré kni pomůcky, časopisy, časové brožury . . .

Ale především: Ty konference k dem pravidelné alespoň měsíč

zpovídali častěji) zpovědi kněžské. Byla příle žitost, byl příklad, byla mocná mravní po bídka, že všickni účastníci přijímali svá tost pokání. Zpovídali se starší kněží, ale co nad vše jsem v duši cenil, přistupovali ku zpověd nici mladší, novosvěcenci. Pravidelná, ča stá zpověď, s ní pak i věrnost života kněž ského stala se právě těmto hned od počátk krásným návykem, druhou přirozeností.

Vypravuji tu věc jako vzpomínku? Nikoliv. Ný brž jako pobídku.

* * *

Přetřásala se kdysi mezi kněžími otázka, zdal v jisté diecesi život kleru se lepší nebo horší. Tu povstav mladý horlivý kněz, pronesl rozhodně: „Lepší se! Mladý klerus pořád hojněji hrne se k častější sv. zpovědi.“ A všickni slyšíce ten důvod umlkli. Šťastná diecese, o níž taková chvála platí.

* * *

Náš lid. Opět snad ta slova zarazí. Náš lid je i po stránce života náboženského naše chlouba, náš poslední trumf, přirovnáme-li poměry naše k poměrům cizím. Svatá pravda. Náš lid, zvláště v některých krajích Slezska, Moravy, Čech, je co do schopnosti, ano potřeby vroucnějšího života náboženského zlatá hanácká půda první jakosti.

Jest však otázka, jak dlouho takým zůstane? Na Moravě na př. před časy ještě nedávnými byl politický list směru liberalního zrovna nemožným. A co všecko není dnes možným na téže Moravě! A kam nábožensky dospějeme v Čechách, budeme-li pokračovati na dráze zvláště vnitřního, a proto ne

každému zjevného náboženského úpadku tak jako za posledního desítiletí?

Co jsme podnikli, aby ta nábožensky zlatá půda našeho lidu byla též vzdělána, hluboko, všestranně, racionelně vzdělána? Sledujme náboženský život téhož našeho lidu v Americe, na Rusi, na Rýně, nebo třebas hned ve Vídni. Po stech a tisících odpadají buď jen materielně nebo i formalně od víry a mravův otců svých... Není ten život našich bývalých oveček mimo půdu a poměry domácí hlasitou obžalobou i naší pastorace? Dá se při nich všecko omluviti cizinou?

Máme obdělávati zlatou půdu našeho lidu. Jinde nemají toho podkladu a dovedli více. Jaké mají na př. v Němcích kvetoucí, hluboko v život zasahující katolické spolky, ne pouze na papíře, nýbrž ve skutečnosti. Jaký uvědomělý, nábožensky rázný lid. Kolik se tam tiskne a odebírá výtečných katolických listů. Jak je lid sorganisován. Jak mnohem častěji se přijímají svátosti. Kterak i vzdělanci věrně se drží církve své a jejích přikázání... Čím to, že my při veškeré štědré bohatosti půdy domácí nedodělali jsme se povšechně (výjimky rád připouštím) výsledků podobných? Pohledněme na př. do dolního Štyrska. Lid poněmčený, z jehož každého pohybu vyzírá slovanština. Než jaký to hluboký náboženský život vykřesala z něho německá houževnatost pastoralní...

Ta výtečná půda našeho lidu, místo aby nás povzbuzovala k úsilnějšímu přičinění, byla nezřídka zástěrou naší pohodlnosti, nečinnosti...

* *
*

Náležejí katolické spolky též ku nivám zanedbaným? Netroufám si toho určitě tvrditi, ale

[redacted]

ani mlčením pominouti — již pro mimořádný dosah spolků v době naší.

Vlastní příčinu a původ spolků dlužno hledati v povaze, v potřebě ducha lidského. Ten totiž nenalézaje v sobě, v nejbližším okolí rodinném, čím by se rozvinuly i ostatní stránky jeho (jichž rodina nepěstí, na př. vystupování veřejné, mužům nadaným tolik vlastní), čímž by i jiným, než jak rodina jich skytá se věnoval snahám, spojuje se s jinými, za týmiž potřebami, touhami a cíli se nesoucími. Čas vyšší neb nižší úkoly člověku určující, místo bohatým životem překypující nebo i v idyllickém spánku ještě pohřížené, národ se svým historickým pozadím, charakterem, cílem, ano samo pohlaví nezůstávají bez vlivu na probuzení i vývoj této stránky ducha lidského. Někdy se ho i nectná spekulace zmocňuje. Na každý způsob dlužno s ním počítati, zvláště kde půda ještě je panenská a kde proto první její vzdělavatel bývá obyčejně na dlouho i jediným jejím ovladatelem.

Význam spolků tkví již v řečeném. Všecko je důležito, čím vychovává, povznáší se, roste člověk. Zdali i kněz si má jich všímati? Nepochybně, alespoň pokud jich možno užiti za bašty v boji o víru a mravnost.

A tu počíná nový význam života spolkového v dobách našich. Za časů minulých byly cíle jednotlivých spolků přesně odměřeny. Spokojily se pěstováním buď zbožnosti, buď zábavy, buď řemesla neb i vzdělání, do jiného se nepletouce. Dnes ta dávná umírněnost a ohraničenost zmizela skoro docela.

Dnes více méně každý spolek (i dosti obskurní zábavný společek) tvoří jaksi duševní banku, k níž podává kapital několik nejvlivuplnějších hlav (někdy i všelijakých duševních dobrodruhů), listů jimi navržených, knih jimi zakoupených ... Z té banky odná-

šejí si členové duševní akcie, náhledy a vědomosti do rodin, ústavů a dílen... Vždyť žádná doba nepodporovala duševní odvislosti snad tou měrou jako chvatná, těkavá doba naše. Žádná též nezabývala se tak systematicky a kšeftařsky výrobou rozličných duševních kašiček pro nedospělé děti ducha. Vždycky byl člověk více méně závislým na svém ostředí, ale nikdy snad tou měrou jako v přítomnu. A to ostředí zaopatřuje, představuje spolek pro největší část svých členů. Jím myslí, jím milují, jím patří na svět. Výjimky se udávají, výjimky...

Někdy však proměňují se spolky, i ty které nevinnými na pohled se kryjí jmeny a hesly, v tábory válečné, odkud se organisuje boj do osad ano i krajů, vydávají se válečná hesla, ustavují přední stráže...

* * *

Kdyby spolky jen přirozeně sloužily lidstvu (myslím tu o službě opravdové), nesměl by kněz lhostejně, tím méně nepřátelsky se k nim chovati.

Ale jak věci se nyní mají, náleží práce, súčastňování se ve spolcích (všeobecně mluvím) brzo mezi nejpřednější povinnosti pastýřské.

Nezřídka jest kněz vzděláním svým prvním duševním kapitalistou na osadě. Jak smí zakopávati hřivnu svou, když stále jest se obávati, aby jiný ho nepředešel, a založe spolek, banku duševní, nestrhl duchy za sebou, do proudu protikřesťanského? A je-li již na osadě takový nepřátelský spolek, teprve třeba se pokusiti o podobný podnik katolický, dokud poslední osadník nepropadne duševní odvislosti nekřesťanské.

Kněz jest úřadem svým i bojovníkem Kristovým ve farnosti. Dnes již poslední zastrčená vesnička stává se jevištěm urputných, třebas někdy

ještě tajných bojů. Buď nepřítel má tábor svuj v místě, spolek protikřesťanský, nebo ze vzdálenosti vede válku svými emissary, hesly, novinami, agitacemi, knihami. Má kněz jedině sám a sám, bez vojska, bez organisace, bez předních stráží v tom boji státi?

Vypravoval mi horlivý mladý farář, že všelijak se vynasnažoval, aby na své osadě zavedl častější přijímání svátostí. Marně. I zavedl na osadě spolky katolické: panenské, mládenců̌v, otců ... A hle, nyní se mu povedl úmysl jeho hravě i dokonale.

Moderní časy, moderní pastorace. K moderní pak pastoraci náležejí i dobré časové spolky!

* * *

Není vždy snadno kvetoucí katolický spolek založiti.

Nehodí se každé místo pro každý spolek, nehodí se pro něj každý čas. Maje v úmyslu založiti spolek, měl by kněz dobře napřed uvážiti, zdali tím neblamuje zbytečně sebe a věc katolickou. (Znal jsem kdesi „panenský" spolek bez panen, až na několik babiček, kulhavých, volatých ...)

Kněz by se měl varovati, aby zakládaje stanovy, neukládal členům povinností nad prostřední jejich síly. Hrdinové jsou všude výjimkou: co snad mnozí v prvním nadšení dosti ochotně podniknou, bude jim později nesnesitelným břemenem. Ať se spokojí dobrým účelem, neženou se po nejlepším. V tom případě věc nejlepší může doslovně býti na překážku věci opravdu dobré. Nechť neměří členů spolkových loktem horlivé, umrtvené své duše, ale loktem vzatým od nich samých.

Dobře jest napřed se poraditi se spolubratřími, kteří spravují podobné spolky, a i s lidmi poměrů domácích dobře znalými. — —

Není snadno kvetoucí spolek založiti. Ale větcí mnohem nesnadnější je spolek již založený v kvetoucím stavu udržeti.

Mnoho tu záleží na osobních vlastnostech kněze...

Hlavně však časem tu rozhodne množství i jakost duševní potravy, která se členům ve spolku podává. Každý organismus předpokládá náležitou výživu, a spolek je též organismus svého způsobu. Poučení, rozšíření duševního obzoru, přednášky, nové idee, toť strava, bez níž na dlouho nevydrží. Ovšem dlužno i ve způsobu, kterým se ta strava členům podává, následovati pokynu přírody, která živíc děti své, pojí užitečné se sladkým. Poučení bez náležité přísady příjemného, zábavy, mohlo by se časem přejísti. Zábavy pak, které by nebyly přiměřeně sloučeny s poučením, mohly by zas způsobiti — pokažený žaludek.

Kdo ten chléb duchovní má spolku podávati? Hlavní věcí bude, aby byl vůbec podáván; osoba, která ho láme, bude asi celkem vedlejší. V městech, zvláště větších, kde mezi členy bývají i mužové nebo ženy zvláště cvičené, má předseda v té příčině snadnou práci: největší část poučení i zábavy přejímají členové sami. Na venkově připadne hlavní díl té úlohy asi knězi samému. Měl by se proto opatřiti i prostředky, které by mu tu úlohu usnadnily: odbornými knihami, časopisy a pod. Občas může si pozvati pomocníky mimořádné: kněze nebo i schopné laiky. —

Kdo pro věci tuto uvedené nemá smyslu, ať raději nezačíná spolků katolických. Lépe aby v místě nebylo vůbec takového spolku, než aby tam byl spolek živořící, jenž by byl na posměch. Pak se jen plýtvá často výtečným materialem, vydává se důležitá idea kato-

lická nevážnosti, znesnadňuje, ano snad znemožňuje se práce dělníkům budoucím a na tom poli povolaným.

* *
*

Bylo kdysi mým zvykem, že když v universitní knihovně vídeňské hlava studiemi odbornými byla již znavena, vstav přistoupil jsem ku skříním, v nichž rozloženo bylo na sta časopisů vědeckých, všech jazyků, odborů, směrů... I bera, ne za přísným účelem vědeckým, ale více pro změnu a radost, brzo ten brzo onen časopis do rukou, přeletl jsem někde jen okem seznam článkův a přispívatelů, jinde zastavil jsem se při nepatrné poznámečce, a ještě jinde mi nedalo, abych nepročetl článku celého. Ta prohlídka trvala někdy půl hodiny, někdy hodinu i déle. Když skončena, bylo mi jako bych přicházel s přehlídky ne vojenské, ale s přehlídky duchů, jak je v sobě chová doba nynější. Viděl jsem je, a byl již v tom jakýsi zisk; s některými jsem se seznámil; některé jsem si zamiloval; jiní mne odpudili... Ze všeho mi zůstalo v duši cosi neurčitého, pokořujícího a zas povznášejícího, co bystřilo zrak, co až bolestně tísnilo, co horoucně vyzývalo k následování, snažení, poznávání... Rád při té vzpomínce dlívám. Dnes mne upomíná na jistý druh kněžských hříchů, na hříchy — časopisecké.

* *
*

Kolik našich kněží čítá časopisy vědecké, světské, nebo (oč mi hlavně běží) theologické?

A přece podávají časopisy bezprostřední věrný obraz doby a idei, které jí hýbají. Či jen professor theologie se má o svou dobu zajímati?

A přece umožňují na př. naše theologické časopisy bezprostřední pohled do dílny, do studovny našich nejsnaživějších duchů, do jejich přičinlivosti, práce. Či jen odborník potřebuje povzbuzení z takového pohledu?

A přece v našich odborných časopisech uloženo jest kus vzácné praxe, uveřejněny tam vůbec věci, bez kterých kněz nezbytně stane se — řemeslníkem . . .

Jaký bychom měli pronésti soud o faře, o klášteře, kde by nebylo ani jednoho časopisu církevně vědeckého, dogmatického, právního, pastýřského? —

* * *

Kdo pohledne občas do rozličných listů t. zv. dělnických, vlastně socialně demokratických, neubrání se soustrasti i nad články tam uveřejněnými i nad jejich čtenáři. Jejich pisatelé jsou prostí dělníci. Ale ta věc má ještě jinou stránku. Nejeden z těch pisatelů si časem takto nashromáždil pěkný kapitálek vědění, vycvičil se na řečníka strany, na jejího agitatora a vůdce. —

Opět otázka: což jen professoři, doktoři mají psáti do našich odborných časopisů? Každému knězi v duchovní správě naskytne se na sta otázek bezprostředně ze života vytryskujících a proto vždy i více méně zajímavých. Nikdo by neměl s tupou lhostejností mlčky mimo ně přecházeti, ale zastaviti by se měl u některé z nich, zkoumati, studovati by ji měl podle návodu některého odborníka, seznámiti se s literaturou příslušnou a pak uveřejniti výsledek svého přemýšlení. Tak by se prohloubil kněz v duchovní správě, tak by se obohatily naše časopisy.

Kolik výtečných sil našich leží ladem, ano *hnije* pro nedostatek přiměřené činnosti. *Naše časopisy by mohly býti průpravou kleru velmi vzdělaného, hluboce pluh zasazujícího.* Že jí nejsou, není tak ani vinou jejich, jako vinou naší.

* * *

Mnozí z nás listů katolických (a tu již mluvím o listech katolických ve smyslu nejširším, i o *novinách*) vůbec neodebírají, mnozí je sice odebírají, ale — neplatí.

Který hřích je větší: vůbec neodebírati nebo odebírati a neplatiti? Smutným jest na každý způsob to i ono. To i ono vrhá divné světlo na naši

prozíravost (o vlivu veřejných listů dnes již ani prosťáček z lidu nepochybuje),

na naši *vděčnost* (ty listy hájí nás a naše zájmy),

na naši *obětavost* (kolik platí *dělnický* lid socialně demokratický na listy své?),

na naši *svědomitost* (ty listy hynou nebo živoří naší vinou),

na náš *charakter* (jinde se stydíme býti dlužnými jen zlatku — listům katolickým neplatíme po leta). —

* * *

Vysvětluje se to jen finanční tísní jednotlivých kněží? Snad částečně. *Hlavní vina, nejčastější vina* je, jak právě podotknuto, *jinde*.

* * *

Někde se utvořily kroužky na odebírání časopisů. Myšlenka velmi dobrá, jen že nesnadno ji provésti.

Třeba tu dbáti nejen výboru co do časopisů, nýbrž i kněží súčastněných.

Nemnoho časopisův, ale nejlepších. A podobně nemnoho účastníků kroužku, ale nejspolehlivějších v každé příčině (i co do správného zasílání listu.) Mnoho též na tom záleží, aby se věci ujal jeden snaživý, energický člen kroužku.

Ostatně by měla býti každá větší fara „kroužkem na odebírání časopisů."

* * *

Mějme zájem o to, abychom se poznali, a mějme zájem o to, abychom doplnili, čeho se kde snad nedostává. Jest pokrok od zlého k dobrému, ale i od dobrého k lepšímu. Jest pokrok jednotlivce a pokrok celku. I o celku platí slovo sv. Augustina, že kdo nepokračuje, jde nazpět.

[redacted]

Nudam crucem nudus sequar.

(S. Hieron.)

Divná to věc. Malé dítky, které před cizincem bázlivě zalézají do stavení, kněži i c i z í m u s radostným chvatem letí vstříc.

Nedávno zaopatřoval kněz v' chudé rodině dělnické dceru. Matka již dávno leží pod drnem, otec pak a bratr nemocné byli rozkřičení socialisté. Nikde v celém příbytku nebylo ničeho, což by jen z daleka upomínalo na puvod rodiny křesťanský. Ale na stolku na čestném místě vystavena umouněná již věkem podobizna kněze, známého dobrodince chudiny. Již dávno i ten kněz odpočívá v Pánu, ale byl to on, jenž ono zaopatření způsobil? – Nemocná brzo na to umřela, a zaopatřující kněz za pomoci jiných dobrodinců ještě penězi obdařil otce na nutné výlohy pohřební. Od té doby má útěchu vídati ho každou neděli v kostele, na kázání i na mši sv. – dříve jak byl rok dlouhý o kostel nezavadil.

Učenec uznané velikosti a k tomu kněz a akademický učitel. Nabízeny mu vzácné církevní tituly a pocty. Nepřijal jich, ne že by si jich byl nevážil, ale že se obával, aby se titul jako hradba nepostavil mezi něho a jeho posluchače. »Mám tolik a tolik set po-

zorných posluchačů" (vlastní jeho slova) „— kdybych přijal titul, snad by bylo po všem." Žije jako prostičký kněz a chodí v černém kolárku na universitu.

Nově ustanovený katecheta na větší (obecné) škole. Učitelé školy pohlíželi na něho, ne-li nepřátelsky, alespoň nevšímavě, pohrdlivě. Nedbal toho, ale hleděl si své povinnosti a — činil dobře jak jen moha chudým, nemocným, hladovým, zimou se třesoucím dítkám. A hle, než se skončilo první pololetí, byl důvěrníkem s jedné strany řídícího, s druhé strany sil jemu podřízených; s jedné strany učitelů, s druhé učitelek. Jeho přání ve škole bylo „svatým," nejliberalnější učitelé nabízeli mu své přispění ve škole a tajně, bez jeho vědomí, bděli, aby žactvo ve všem se mu dobře zachovalo.

Na kardinala Manninga měli socialističtí dělníci, když po prvé do schůze jejich se odvážil, připraveny sklenice, aby mu je vmetali na hlavu. A když umřel, statisíce týchže dělníků dnem i nocí táhlo po jednom mimo jeho mrtvolu v tichém, ale hlubokém i vzrušujícím smutku.

Cizí kněz, na cizí osadě. Ani sám neví, jak se pojednou ocitl v kraji zanedbaném, na duchovní správu od desítiletí nezvyklém. Nemůže nikoho zváti svým známým, nikoho svým krajanem, ba ani — svým farníkem. Jeho příjmy sotva stačí na chudičký oběd z hostince a na to, aby sám si byl svým sluhou a svým kuchařem. A přece vídá okolo své kazatelny i okolo své zpovědnice duše, kterých mnohý by mu záviděl, a smí jim říci pravdy, na které jiný sotva by se odvážil . . .

Leč dosti těch příkladů. Každý kněz zná ze své zkušenosti, ze svého okolí podobných případů snad více a zajímavějších. Co jimi mělo býti řečeno?

Osud víry bude více méně i osudem kněžstva katolického: ve skvělých časech víry skvěle bude po-

staven i kněz, v době pronásledování víry neujde kamenování ani kněz. Leč jako v žádné době žádné srdce nedovede úplně zapomenouti, že „stvořeno je pro Boha" (Aug.), ale komukoli zaskví se víra v čisté plné kráse, neodolá, stává se z Šavla Pavlem: tak i podobně má se věc s kněžstvím. Kdykoliv a kdekoliv objevuje se srdci lidskému v jasném, nepokáleném svém rouchu, tajemnou silou srdce táhne a si podmaňuje. Jestiť čistý obraz kněžství souhrnem, zosobněním všeho toho, co se tají pro člověka za otázkou „onoho světa." Neklesejme na mysli! A kdyby nás až do bláta strhli, ukažme jim z bláta neposkvrněnou tvář kněžskou, a na trůny srdcí svých vlastníma rukama nás vysadí . . .

* * *

Máme-li se lidu svěřenému v plné (řekl bych idealní) kráse kněžství zjeviti, musíme ovšem především kněžími idealními vpravdě býti: nedáť se na dlouho utajiti, co námi hraje a hýbe.

Ale nedosti na ceně vnitřní. V době tak pohnuté, kdy obraz jak víry tak kněžství v duších zprzněn, ne-li zničen, v době naší nezbytno, aby se k ceně vnitřní pojila i daleko zářící značka vnější. Kdo nechceš, aby ta značka vnější na škodu vlastní i lidu svěřeného mu byla stržena, varuj se trojího:

vlády příbuzenstva,
vlády titulův a poct,
vlády mamonu.

* * *

Svěcením kněžským nepřervány ony svaté svazky, které příroda a přírodou Bůh utkal mezi rodiči a synem, mezi bratrem a sestrou, mezi příbuznými. Ale

svěcením jako celý člověk i tyto nejútlejší svazky postaveny do služby Boží a vyššího povolání.*) To cítil i sám lid, dokud živou si zachoval víru.

Na Moravě ještě do nedávna (jak nyní jest, nevím) dávala tomu dojemný výraz i sama matka novosvěcencova — o ostatních příbuzných rozumělo se to samo sebou — neoslovujíc již syna kněze důvěrným mateřským „Ty," ale uctivým vyšším „Vy."

Materialismus dob nynějších i tuto základní pravdu života kněžského zakalil, porušil. Nejedni rodiče propouštějí syna na kněžství s tajnou nebo zjevnou nadějí, že pro ně stane se knězem („der für uns Priester geworden ist," praví uštěpačně Němci, napodobujíce tajemství růžencová.) Nejeden kněz zapomíná, že novým stavem v novou, vyšší vstoupil rodinu, a že i jeho se týká slovo Páně: Relinquet homo patrem suum et matrem . . .**)

* * *

Vpravdě, svěcením kněz v novou, vyšší vstoupil rodinu, jejímž otcem, hlavou se stal — v rodinu duší. Čím nové rodině především jest povinen, je srdce celé, nerozdělené, jest láska, jest přilnutí k ní . . .

Až dosud jedno světlo svítilo mu životem: láska krevní, příbuzenská. Nyní dvě světla je provázeti budou jeho snažením a prací: jedno, luminare maius, t. j. láska k osadě svítiti mu bude „za dne," při všem tom, co vpravdě nazývá se přičiněním, prací, pokro-

---

*) Cfr. s. Ephrem, sermo de compunct.: Si quis carnali consanguinitate gaudet, fiduciam in ea reponens, hic seipsum secundum Deum non tradidit; sed illudit et illuditur suis cogitationibus. At qui e carnali se consanguinitate retrahit in eamque caeco non fertur affectu, hic vere . . . divino se servitio mancipat.

**) Gen. 1, 2.

kem, životem. Druhé, luminare minus, t. j. láska příbuzenská objeví se na nebi života jeho sotva „v noci," ve chvíli odpočinku, kratičkou vzpomínkou, povzdechem, modlitbou, a to ještě pokud dovolí světlo první, na němž je závislé.

Běda, kdyby myslil, že obě slunce mohou vedle sebe, stejně jasně životem mu svítiti. Příroda, násilím-li nebyla zapřena, potlačí jako vždy i zde povinnost nadpřirozenou, otevře bránu jiným nepřátelům žití v Kristu.*)

* * *

Kněz jest povinen nové rodině duchovní patřiti na povinnosti své s vyššího hlediska, vyšší měrou za svěřence své napjati síly. „Maminčin" kněz a chcete-li „sestřin" kněz toho nedovede. Jako závoj postaví se mu před jeho kněžské na svůj stav nazírání malicherné zbožňování, podkuřování, ano svatořečení příbuzných. To je též jedna z nejpovážlivějších stránek příliš úzkého obcování s příbuznými (málo kdo toho dbá), že dovedou nás v očích našich povýšiti na obry povinnosti, třebas bychom v pravdě byli trpaslíky.

---

*) Srov. s. Aug. epist. 243. ad Laetum (edit. Maur. Venet. 1729. t. II. col. 870.): Carnalis affectus est iste (láska k příbuzným) et adhuc veterem hominem sonat. Hunc carnalem affectum et in nobis et in nostris militia Christiana, ut perimamus (nejde to bez násilí a boje), hortatur: nec tamen ita, ut ingratus sit quisque parentibus et eadem ipsa beneficia, quibus in vitam hanc editus, susceptus atque nutritus est, enumerata derideat. Servet potius ubique pietatem. Habet haec locum, ubi maiora non vocant. Clim. gr. 9. n. 11. Cave, ne cum parentes et amici tribulationum aquis obrui et ope tua indigere videantur, tu iis succurrens, ipse diluvio mundanarum rerum pereas. S. Hieron. ep. 25. ad Paulam (Colon. Agrip. 1616. t. I. p. 59.): Grandis (přílišná) in suos pietas, impietas in Deum est.

Na paty jeho vyššího vzletu přivěsí se mu jako olovo péče o příbuzné zženštilá a zženšťující, slepá a zaslepující, zchoulostivělá a kněze nedůstojná.*)

* * *

Kněz musí hledati lásky duchovní rodiny své, musí mu na ní záležeti, po případě musí si ji i draze zasloužiti. (Jen pod tím sluncem daří se dobře květům . . .)

Falešná láska rodinná nejednou způsobila, že kněz o lásku svých osadníků vůbec se ani nepokusil, že mu byla úplně lhostejna, ano když sama se mu nabízela, že lehce ji odmítl. A když i počínala pučeti, snad ji příbuzní zašlapali do země, že se nevzmohla.**)

* * *

*) „Perniciosissima blandimenta" nazývá je kterýsi starý spisovatel církevní. O vlivu příbuzných mluvě, praví sv. Ambrož (sermo 15. in Ps. 118. Paris 1549, col. 1548.) „Itaque femina virum, quem serpens tentare non ausus est, cibo oris et vi amoris inflexum, molli quadam et conciliatricula... sedulitatis affectione traduxit." „Dat signum Dominus, ut vigilemus in castris et aedificemus turrim, de qua hostem sempiternae vitae et prospicere et propellere valeamus. Rapit militem Christi tuba caelestis ad praelium, et retinet mater. Non plane talis, qualis Machabaeorum fuit, nec saltem similis Lacedaemoniis matribus . . ." (S. August. ad Laetum, col. 869. s. I c.)

**) Cfr. s. Basilii (Monast. constit. c. 21. Antverp. 1616. p. 380.) „Similiterque (činí), ut cum eorum (příbuzných) inimicis pariter inimicitias geramus (et quod gravius est, qui iussi sumus, ut inimicum neminem habeamus) et amicis contra faveamus indignis . spirituali coniunctione. Praeterea, ut de iniquis ac per illorum fraudes quaesitis lucris gaudeamus, pravasque denique omnes de rebus vitae huius affectiones . . . demum in animum nobis reducit."

Kněz je povinen se svým stádcem žíti, t. j. o život svůj a o to, co má nejlepšího, se s ním děliti. Netřeba, aby při tom zapomínal na staré rodiče, na chudé příbuzné, ale dražší musí mu býti spása duší. Běda, kdyby se kněz podobal otci rodiny, který herečkám kupuje drahocenné náramky, any vlastní dítky jeho umírají hladem a zimou...

A stávají se i takové případy, a svědomí se divnými sofismaty ututlá a umlčí...*)

* * *

Mám (na orientování a výstrahu mladých kněží) uvésti i některé příklady?

Kněz měl na faře čtyry dospělé „slečny" sestry. Stal se při tom z něho bibulus; to asi pro ten příbuzenský „ráj", který mu připravily. A nebyl to kněz hloupý...

Knězi vedla hospodářství provdaná sestra s mužem, matka kolika maličkých, křičících, dovádějících atd. dětí... Kde jsou tu kánony církevní? Což není fara domem kanonickým?

Kněz, jinak hodný, zpříma a naprosto odřekl biskupovi, že ho nepřijme do domu, přijde-li visitovat. Matka hospodyně tomu tak chtěla... Ta matka i jinak ještě vládla na osadě...

Kněz, jenž samojediný působil na osadě, po celý rok nekázal, nezpovídal, velmi nepravidelně (někdy za několik neděl) mši sv. sloužíval, zdráhal se jíti do pense — nikoliv chudé — jen aby příbuzným ne-

---

*) Negrone (Tract. XVI. De affectu propinquorum moderando) nadepsal jednu hlavu: „Efficit (nezřízená láska ku příbuzným) religiosum avarum et furem." Jen religiosum? A koho častěji? Tamtéž citát Palladiův: Haec quoque est una species fraudis diaboli, qui praetextu amoris in cognatos efficit, ut nascatur avaritia.

ušel větší příjem. A osada zatím klesala hloub a hloub . . .

Jiné křiklavější případy pomíjím mlčením.

Vůbec nejednou činí osady a kostely, kde příbuzní kněze hospodaří, zvláštní, ale nikterak radostný dojem . . . V kostele několik „hadříčkův,“ jen tak na oko rozvěšených, aby se zakryla nejhorší bída, někdy i nečistota . . . Patrně každý krejcar vandroval na „chudé“ příbuzné. Vůbec všecko — i ta duchovní správa — tak officielní, tak na nejmenší míru obmezeno, do nejkrajnějšího vypočítáno, až člověka mrazí v té naprosté chudobě, v tom dokonalém nedostatku všeho vyššího vzletu, vší dobrovolné oběti . . . Příbuzní podporováni a — zatím chudým zůstalo všecko v osadě, od toho Pána ve svatostánku až po duše krví drahocennou vykoupené — —

Nejsou vzácnými ani případy, že sestra, matka byla knězi v domácnosti pravým požehnáním. Kde skutečně tak je, tam volno uzavírati o mnohém bystrozraku, samostatnosti, energii, nepoddajnosti, důslednosti, o vyšší vůli kněze, ale i o mnohé víře, mnohé spanilomyslné šlechetnosti, obětavosti se strany osoby příbuzné.

* * *

Žijeme v době, která hrdě se nazývá demokratickou. Církvi ta chvála vpravdě, nejen dle jména, a od počátku jejího trvání přísluší. Nejlepší její synové vyšli z lidu nebo tkvěli v lidu, žili prostým životem lidu za dob minulých*) a i v dobách našich.

*) Z dob starších tu připomínám kánon IV. synody Karthaginské (c. 7. D. XLII.): Episcopus vilem supellectilem et mensam ac victum pauperem habeat, et dignitatis suae auctoritatem

[redacted]

Solnohradský kníže arcibiskup Eder purpurem ozdobený primas německý, jezdíval ve svém biskupském městě na dráhu i z dráhy dostavníkem, nesa si sám v uzlíčku, čeho potřeboval na cestu. Biskup Sv.-Hippolytský Binder (jehož učenosti o biskupských konferencích jiný biskup tak velice si vážil, že se vyslovil, že na kolenou by mu nohy zlíbal) nedal si při snídaní posluhovati, ale sám si nesl svůj šálek kávy z kuchyně ku stolu. Stařičký kmet biskup Aichner ještě před málo lety (jak nyní je, nevím), chodíval přes hory, dále než tři hodiny, pěšky, provázen jedině svým kaplanem visitovat svých zastrčených osad. Mohučský biskup Ketteler, jehož vliv sahal daleko za hranice Německa, žije v kraji vinném, „kde každý nádenník při obědě má víno," pil i u stola vodu; a ze staré šlechty pocházeje, neměl celý život vlastního povozu.*) Biskup Sv.-Havelský ve Švycarsku každou neděli káže časně z rána půl hodiny dělníkům okolo něho shromážděným. Kdesi jinde visitoval biskup v ošumělé černé klerice, pouze s modrými knoflíky. Ale u stola seděl jako otec mezi „svými" kněžími, a

---

fide et vitae meritis quaerat. Pro klerus nižší stanovila tatáž slavná v dávném věku synoda (c. 8. D. eod.): Clericus professionem suam et habitu et incessu probet: et ideo nec vestibus nec calceamentis decorem quaerat.

*) Srovnej zde apoštolská slova téhož biskupa při nastoupení úřadu: „Ich soll bereit sein mein Leben für die Heerde Christi dahin zu geben, also gewiss auch alles, was minderen Wert als das Leben hat. Ich bekenne, dass ich von jetzt an mit allem, was ich bin und habe, nicht mir, sondern Euch angehöre. Ich bekenne, dass ich verpflichtet bin, jeden Überfluss, jedes Wolleben in meiner Einrichtung zu vermeiden und alles, was ich aus dem Einkommen der bischöflichen Stelle erübrige, zu milden Zwecken zu verwenden. Ich bekenne, dass ich verpflichtet bin, meine Zeit und alle Kräfte meines Leibes und meiner Seele dem Dienste Gottes und Eurer Seelen zu widmen. Ich habe Gott und seiner Kirche gelobt, diese Pflicht zu erfüllen . . ." (Pfülf, l. c. I. Bd. p. 220. s.)

slova opravdu bratrská, která na konci k horlivým domácím duchovním promluvil, způsobila, že i laikům slzy jak hrách bohaté kanuly po mužných vousatých tvářích.

Hle, demokratismus na místech nejvyšších. Potěšme se jím. Zamysleme se nad ním. Snad nás život, úřad blíže postavil lidu našemu. Byly doby, kdy prolomiti formu značilo felonii. Dnes takový skutek podniknouti znamená nejen nalézti snad jádro působení, ale i strhnouti za sebou mysli a srdce nejlepších . . .

* * *

Známý kněz-humorista Šeb. Brunner vtipkoval rád o jistém druhu kněžské nemoci, který svým způsobem nazýval „mitriasis inflammatoria.“ Mýlil by se, kdo by myslil, že tou nemocí má se rozuměti pouze nezřízené bažení po „mitře.“ Jsou kněží, kteří tak vysoko cíliti se neosmělili nikdy, a přece tou nemocí trpí, snad celý život jí trpěli, tou nemocí život si zkazili. Některé její následky, na výstrahu mnohým, tu uvedu. Ta nemoc

Staví se jako zeď mezi přičinění lidské a mezi požehnání božské, na němž konečně přece jen všecko závisí.

Staví se jako hradba mezi nás a svatou naši povinnost. Který kněz tou kletou nemocí je schvácen, spatřuje povinnost svou jedině pod úhlem svého prospěchu osobního. Vidí z povinnosti jen tolik, kolik se srovnává s jeho výpočty a kýženou ctí i odměnou. Patření ovšem až příliš jednostranné . . .

Ta choroba působí, že i ty povinnosti, které uznati se jí uráčilo, kněz považuje za podnoží, za stupně svého postupování.

Ta nemoc dovede se vetříti mezi kněze představeného a jeho spoludělníky. Zatím, co

[redacted]

takoví představení nezřízeně se oddávají choutce, nazývati, chovati se po „milostpansku,“ ztrácí se „dole“ poslední špetka bratrské lásky, opravdové úcty, spokojenosti, nastupuje pak řevnivost, neupřímnost, patolízalství, farizejství...

Ta nemoc konečně ohlodává, ba nemožným činí při knězi opravdové vnitřní štěstí, vyšší nazírání na stav, snažení idealnější. Život svůj měří podle těch chorobně žádaných titulů a vyznamenání. Knězem byl jen z jejich milosti, z milosti titulu, barvy...*)

Běda diecesi, kde ta nemoc vzmohla se u části kleru značnější (intensivně nebo extensivně značnější).

Jsme té nemoci u nás prosti? Anebo se stala u nás do jisté míry endemní? Studium kněžských katalogů,**) studium našeho vzájemného obcování, a nejen studium, přirovnávání s jinými diecesemi nám tu může vzácně posloužiti. Opravdu, ta věc stojí za studium a za — odstranění.

* * *

*) Známo, že za času sv. Bernarda ta nemoc zvláště se byla zažrala do organisma církve Kristovy. Odtud ta ostrost velikého světce, s kterou (na př. de consid. l. III. n. 5.) o té neřesti mluví. Leč následky její, jak je líčí, budou míti za všech dob svoji platnost: Nam dum et in ipsa (ecclesia cath.) quisque quae nostra sunt quaerimus, fit ut invicem invidentes, invicem provocantes exerceamur ad odia, animemur ad iniurias, armemur ad lites, cavillemus ad dolos, feramur ad detractiones, prorumpamus ad maledicta, opprimamur a fortibus, opprimamus infirmiores... O ambitio, ambientium crux! quomodo omnes torquens omnibus places? Nil acerbius cruciat, nil molestius inquietat; nil tamen apud miseros mortales celebrius negotiis eius (i. e. ambitionis)...

**) Článek „Hyperconservatismus“ v známém „Correspondenz-Blatt f. d. kath. Clerus“, Vídeň 1901. č. 8. str. 313. násl byl napsán, když naše o té věci myšlenky již dávno byly k tisku uchystány.

Jest demokratismus nezdravý. (Jeho známky? 1. bezohledná, žádným přikázáním, ani božským neohraničená kritika „nahoru.“ 2. Demoralisování, v nejširším toho slova smyslu, „dolů.“ Sami dělníci rozumnější to uznávají a odvracejí se od něho.) Kdyby ten se měl zahnízditi v řadách kleru, těžká by z toho vzešla pohroma.

Jest však i demokratismus zdravý, a ten by nás opravdu mohl spasiti. Jak mu rozuměti? Jak ho prováděti?

Postavme se mezi lid. Dnes kdo s lidem jde (netřeba proto, aby byl demagogem), ten vítězí.*) V jistých kruzích nás chtějí přijímati jako prvořadné lokaje. V jiných snad jako vlivuplné politické agitatory. Ještě v jiných jako výtečné hostitele. Ale lid, lid ve velikých massách je ještě ochoten přijati a uvítati nás jako kněze. O, jak jinak mohlo nám býti, kdybychom veškeren svůj duševní i hmotný kapital nezištně byli vrhli mezi lid, kdybychom se vším, co jsme a co dovedeme, hned od počátku k němu se byli postavili . . .

Nehledejme malicherných titulů (třebas sebe vznešeněji zněly), a držme se ceny osobní. Nechtějme býti krásně jmenovánu, nýbrž krásně žíti. Nezakládejme úcty své v lidu na jiném, leč na uznání věrně konané povinnosti.

Neposkvrňujme se vášněmi, schoulostivělostí, nadutostí, změkčilostí jistých privilegovaných tříd, ale

---

*) Ta pravda i samými nekatolíky byla poznána a vyslovena. Slovutný, ušlechtilý, protestantský kulturní historik Riehl píše (Land und Leute, 8. Aufl. Stuttgart 1883. pag. 354.): „Die Kirche wird schwach, sobald sie sich dem Volksleben entfremdet, darum waren die glänzendsten Perioden der theologischen Gelehrsamkeit nicht selten Perioden der Ohnmacht der Kirche. Sie wird stark und verjüngt sich, sobald sie wieder in unmittelbare Berührung mit dem Volk u. seinen praktischen Bedürfnissen tritt.“

[redacted]

žijme jak žije lid: pracovitě, prostě, opravdově, upřímně, s málem spokojeně, s nejnižším svorně...

Hle, toť demokratismus zdravý; požehnaný jeho příchod k nám!

Dnes lid sotva za sebou strhneme tituly a leskem, ovšem pak apoštolským životem, sestoupením v lid.*)

* * *

Čím to, že právě knězi tak velmi se vykládá ve zlé, když nezřízeně se shání po majetku a bohatství? Snaha po statcích, která u člověka světského se vykládá za ctnost, přičítá se knězi zrovna za špatnost. Předsudky, závist, neznalost věci, řekne se. Ano i ty. Ale příčina nejvlastnější tkví asi v postavení kněze u víře a k víře. Kněz bažící nezřízeně po statcích časných jeví se lidu instinktivně jako kněz kupčící s věrou, tedy s tím, co každému je nejbližší, nejsvětější. Kde já se modlím, kde já s Bohem obcuji, kde já pláču, vybírá druhý poplatek ničemné hrabivosti, hromadí mamon... Jiný člověk sbírající statky jest lidu na nejvýš prostý mamonář, kněz mamonář stupňuje se v očích jeho (nepravím, že tomu tak je, ale že lid tak maně cítí) na handlíře se svatým vlastním (t. j. lidu) majetkem.

---

*) Své době mnohem rázněji tu pravdu pověděl sv. Bernard (Tr. de moribus et officio episcopor., Venet. 1750. fol. I. Tom. II. col. 469, cap. II. n. 4.): Honorificabitis (plur. majest.) autem (ministerium episcopale) non cultu vestium, non equorum fastu, non amplis aedificiis, sed ornatis moribus, studiis (snahami) spiritualibus, operibus bonis. Quam multi aliter! Cernitur in nonnullis sacerdotibus vestium cultus plurimus, virtutum aut nullus aut exiguus. Quibus ego si rememorem illud apostolicum (I. Tim. 2, 9.) Non in veste pretiosa, vereor ne indignentur . . .

[redacted]

Kněz opravdový, který tu věc rozváží, raději se zde dopustí chyby per defectum (i. e. na svém šatě, na svých potřebách, po případě na svém žaludku) než per excessum (i. e. na idealech a maním cítění lidu).

* * *

Že časné zaopatření kněze patřilo za všech dob k nejpalčivějším otázkám, dosvědčuje již nepopíratelné faktum, že celá církev pod ranami té otázky nejednou až do základů byla vzrušena, ano otřesena.

U nás obtíže té otázky zvláštními, našimi poměry se ještě přiostřily.

Náš lid (hlavně v Království) je celkem chudý. A kde lid je chudý, i kněz by zásadně měl býti chudým. Socialní propasti vedou snadno ku propastem duševním. A kněz náleží k lidu . . .

V lidu našem (opět mi tu tane na mysli hlavně Království) je snad právě pro jisté poměry socialní, minulé i přítomné, jakýsi rys materialistický. (Tu větu pronesl vynikající slovanský politik a zároveň přítel lidu českého.) Rys někdy nezdravě materialistický. (Pozorujte ten náš lid v jeho podnicích, v poměru souseda k sousedu, sledujte charaktery naše, jak je líčí dobří spisovatelé lidoví atd.) Dlužno i knězi toho dbáti. Dbáti na venek a dbáti do vnitř. Jak do vnitř? Nežádejte odpovědi — sledujte náš veřejný život kněžský . . .

Nad to ještě, ty protivy v našem vlastním táboře. Na jedné straně místy hotová bída, na druhé, třeba v řídkých případech, blahobyt řekněme „středověký“ . . .

Otázka časného zaopatření kněžského u nás dvojím směrem stala se palčivou: na venek, vůči věřícím, ale ještě více do vnitř, vůči nám samým.

opravdový, který ... ...m.
chyby per defectum ... ne-
otřebách, po případě ... ...edem
im (i. e. na idealem ... ...tím na
...dně, že
...ial. Když
...vního pa-
...sti. „Opustil
sné zaopatření kněz ... chceme ho...
ějším otázkám, ... oprou, kdyby
m, že celá církev ... přece s okres-
ž do základů byl ... ...íkem na kozlíku.
s obtíže té ... jediný starosta,
ště přiostřily.
id (hlavně v ... jak mně byl vypra-
je chudý, i kněz ... ...o figurkám nechť si
ilní propasti ... neopomene všimnouti
kněz ... ...ra. Patří prý i on ku
i našem ...
je snad –
řítomn...
onesl
lesl-
or

* *
*

...o města na Moravě se smějí, ...apiti do kláštera, napřed se vy-...kterém klášteře bývá na ...rní povolání!

...em bývá obyčejně poptávka, ... někdo o faru? Snad po tom, jak ...o Boha pracovati? Zda-li síly duševní ...nazečovy tomu působišti jsou přiměřeny? ...m ukazuje naděje bohaté duševní žně?... ...e míti případně nastoupení fary následky ...aše podřízené mnohem dalekosáhlejší než ...pení do kláštera.

Tuto otázku (a otázku autority) hrozí nám vnésti anarchii do vlastních řad našich. Nechť proto nikdo mne nekamenuje, jestliže na chaos té otázky několika prskavkami posvítím.

* * *

Otázky štoly se tu zúmyslně jen jménem dotýkám.

Co se pro tu otázku natrpěli i kněží bezúhonní!

Co se tu natrpěli kněží opravdu nezištní též za hříchy svých spolubratří, raněných v té věci někdy až slepotou... Politování zasluhuje kněz, který se socialisty a pod. se zrovna rváti musí o každý i spravedlivý a k životu nutný krejcar svých příjmů ze štoly. Ale vpravdě nešťastný onen kněz, kterému tučné příjmy milejší jsou než důvěra osadníkův, než dobré jméno, ano než — čisté svědomí.

* * *

Obrázek jeden za mnohé.

(První část.) Byl farář. Působil na své osadě velmi blahodárně a požíval plné důvěry i lásky svých osadníků. Měl i svůj chléb, dostatečný, dobrý chléb, a co více, byl úplně šťastným i spokojeným. Tu se uprázdnila kdesi daleko od jeho působiště, v kraji jiném fara, která zdánlivě nesla o nějakou stovku více. Zažádal o ni a obdržel ji. I jali se osadníci jeho se slzami v očích ho prositi, aby jich neopouštěl. Smutek na osadě pro jeho nastávající odchod byl všeobecný, upřímný, hluboký. Pláč při loučení konečném veliký i hlasitý. Dítky věšely se na kola povozu, který jim mileného pastýře odvážel...

(Druhá část.) Nové místo sklamalo kněze. Nový lid byl k němu chladný. Pro větší výlohy nezbylo ani

z větších příjmů fary více než na místě předešlém. Zželelo se mu bývalého působiště. A poněvadž nebylo ještě obsazeno, zažádal znovu o ně, a vzhledem na výtečné působení dřívější — obdržel je. Zatím na téže osadě „pracoval" administrator tak dovedně, že lid peticemi o jeho definitivní ustanovení žádal. Když pak došla zvěst o návratu bývalého duchovního pastýře, nechtěl lid poštvaný o něm ani slyšeti. „Opustil nás, odvrhl nás pro mrzký peníz... Nechceme ho... Máme jiného." Hrozili, že násilím se oprou, kdyby dřívější farář se chtěl vrátiti. A vrátil se přece s okresním hejtmanem v kočáře a s — četníkem na kozlíku. Do kostela dostavil se při příchodu jediný starosta, že jaksi musil.

Podávám ten obrázek věrně, jak mně byl vypravován. Glossy k jednotlivým jeho figurkám nechť si učiní každý sám. Jen ať při tom neopomene všimnouti si též onoho *administratora*. Patří prý i on ku zjevům charakteristickým.

* *
*

Obyvatelům jistého města na Moravě se smějí, že majíce úmysl vstoupiti do kláštera, napřed se vyptávají, *kolik v kterém klášteře bývá na oběd jídel!*

Pěkné klášterní povolání!

Ale po čem bývá obyčejně poptávka, uchází-li se někdo o faru? Snad po tom, jak se tam dá pro Boha pracovati? Zda-li síly duševní i tělesné uchazečovy tomu působišti jsou přiměřeny? Zda-li se tam ukazuje naděje bohaté duševní žně?... A přece může míti případně nastoupení fary následky pro nás i naše podřízené mnohem dalekosáhlejší než i samo vstoupení do kláštera.

[illegible]
se počestnými zříceninami? Poněvadž předchůdce nebo předchudcové tu hospodařili s myšlenkou: „Zustanu zde beztoho jen na krátko. Nač dělati výlohy? Ať si to spraví nástupce.“ Jen že, želbohu, ta zpustlá materielní fara přečasto bývá obrazem zpustlé fary duchovní. Mamon!

* * *

Jest země, kde patronatní poměry jsou tak křiklavy jako u nás?

Obsazování far, toť vlastně nejpalčivější, ano klerus do jisté míry demoralisující stránka té otázky.

Než buďme upřímni. Nemáme si v té příčině sami nic vyčítati? U nás prý někteří kněží líbali patronkám ruce... A smutně známá figurka historického „dvorního kaplana“ *) v našich řadách se nikdy neobjevila? . . .

*) Tanou mi ta na mysli slova sv. Agobarda, biskupa Lyonského: Increbuit consuetudo impia, ut paene nullus inveniatur anhelans et quantulumcumque proficiens ad honores et gloriam temporalem, qui non domesticum habeat sacerdotem, non cui obediat, sed a quo incessanter exigat licentiam (dispense . . in foro interno et externo) simul atque illicitam obedientiam, non solum in divinis officiis, verum etiam in humanis; ita ut plerique inveniantur (kněží!), qui aut ad mensas ministrent, aut saccata vina misceant, aut canes ducant, aut caballos (koně), quibus feminae (!) sedent, regant, aut agellos provideant (jsou správci polí). Et qui tales, de quibus haec dicimus, bonos sacerdotes in domibus suis habere non possunt (nam quis esset bonus clericus, qui cum talibus hominibus dehonestari nomen et vitam suam ferret?), non curant omnino, quales clerici illi sint, quanta ignorantia caeci, quantis criminibus involuti; tantum ut habeant presbyteros proprios . . . Quod autem non habeant eos propter religionis honorem, apparet ex hoc, quod non habeant eos in honore. Unde et contumeliose eos nominantes, quando

Nedávno dožili jsme se, že knihkupci celé říše se sestoupili a zakázali všem obchodníkům jejich povolání, aby kupujícím knihy nedávali percenta. Na přestupníky uvaleny těžké tresty, po případě až do několika tisíců zlatých. A provedli svou vůli — —

Konáme tu neb tam rok co rok kněžské schůze, sjezdy, konference. Rokujeme ústně i v novinách o tom, jak jiní mají upraviti otázku patronatní. Což ještě nikomu z nás nepřipadlo vlastní silou položiti anarchii v té věci meze, nečekati na milostivou pomoc odjinud, odkud nám tak brzo ani nepřijde?

Což by se nemohlo kněžstvo po vikariatech shromážděné a v dalším sloučení kněžstvo celé diecese, celé země mezi sebou mravně zavázati, že nikdo o uprázdněné místo na patronatě světském ucházeti se nebude, po případě místa takového nepřijme, leč podle jistých pravidel, za jistých podmínek, ohledů...? Nemohlo by se snad svobodnou vůlí a důvěrou kleru vykonávání toho ustanovení odevzdati biskupům, ovšem stále jen pokud klerus s tím bude souhlasiti?

Jedná se tu ovšem o věc velmi choulostivou, jednotlivce hluboko se dotýkající. Ale nemohli by právě proto jednotliví kněží býti mnohem klidnějšími, vědouce, že o svatém jejich právu rozhodne se podle pravidel ujednaných jimi samými (snad jejich biskupem, jemuž důvěřují), než když sestupujíce v arenu nerovného zápasu, odevzdají se

volunt illos ordinari presbyteros, rogant nos (biskupy) aut iubent: Habeo unum clericionem (flanďáka), quem mihi nutrivi de servis meis propriis . . . Volo, ut ordines eum mihi presbyterum. (Migne, Patr. lat., tom. 104., col. 138. s. De privil. et iure sacerdotii.) Cfr. hic etiam s. Petri Dam. opusc. 22. ctra clericos aulicos. (Migne, Patr. lat., t. 145., col. 463. ss.)

[redacted]

konečně libovůli všelijakého světského člověka, jeho manželky, nebo do konce lokaje...?

Lze se diviti, když světští lidé s námi tak zacházejí, když my sami na sebe do rukou jim klademe potupný bič?

* *
*

Kdo nezná pohádky o člověku chudém a šťastném, který klidně spal, radostně pracoval, spokojeně žil, dokud nezbohatnul?

Nemohu si pomoci, a není to závist ani zlá vůle (spíše soustrast), ale mně častěji ta pohádka vstupuje na mysl. Někdy o knězi, někdy o . . .

* *
*

A přece mohl i měl by ten mamon právě za dob nynějších prokázati nám ohromné služby ve prospěch víry a lidu.

Mluví se o otázce katolické university.

O otázce upravení štoly. Založení fondu na její odstranění.

O otázce pojištění kleru pro čas nemocí, stáří, bídy . . .

O otázce sorganisování, povznesení katolického tisku.

O otázce paralysování vlivu beznáboženských škol školami katolickými.

O otázce racionelnějšího, časovějšího, hlubšího vzdělání alespoň některých zápasníků na poli časových otázek, veřejných snah.

Mluví se o tom. Koná se málo nebo nic. Není peněz . . .

* *
*

Není peněz?

Před několika lety jednalo se živěji o českou katolickou universitu na Moravě. A tehdá (jestli mne paměť neklame) moravský „nižší“ klerus takořka přes noc upsal 20.000 zl., nevím již, jednou-li pro vždy nebo jako roční příspěvek.

To bylo pod impulsem velké idey! Tedy jinde je chyba — —

Nemáme jednotné velké myšlenky!
Nemáme nezištné čisté lásky!
Nemáme jednotné velké síly!

Máme každý své malicherné ohledy, návyky, pohodlnůstky, osůbky — jejich okem se díváme, jejich srdcem milujeme, s jejich dovolením jen se osmělujeme něco podniknouti - kde bychom se měli dívati jediným okem Kristovým, milovati jediným srdcem Spasitelovým, abychom Jeho statky v duších zachránili.

Ve stolcích úspory nad potřebu, příbuzným odkazy, nám pohodlný život... A venku burácí čas a rve nám ročně tisíce a tisíce duší krví Kristovou vykoupených. A my jsme kněží, zástupci Kristovi na zemi! Jen se tím úzkostlivěji zavinujme do teplého pláště a nedívejme se ani ven a dávejme se doma libovonně podkuřovati; to jest pohodlnější... Ale ne krásnější...

A což, jestliže nás povinnost postavila na místo veřejné? Jestliže právě na nás žádá Bůh, abychom stáli v ohni, byli majákem tonoucímu, vrhali se do zpěněných vln pro spásu jiných?...

Nemůžete Bohu sloužiti i mamoně.*)

* *

*) Mat. 6, 24.

[redacted]

Což jest „nižší“ klerus celá diecese? Což jest jedna diecese celá země? Což jest jedna země celý národ?

Dvacet řek o sobě plynoucích, nesjednocených mají význam jedině lokalní, pro rolníka, malého mlynáře. Dohromady tekoucí nesou koráby, stávají se zlatými stezkami kultury, bohatství, vlivu...

* * *

Ona parabola o hřivnách.*)

Pro koho svěřil Pán ony talenty svým sluhám? Zda ne pro Sebe?

Co se stalo tomu, který svou hřivnu zakopal? A co se stane s tím, jenž jí užil pro sebe?

Neužitečného služebníka uvrzte do temnosti zevnitřní: tamť bude pláč a skřipění zubů.**)

* * *

Kde veliký kapital (ať ve smyslu slovném nebo přenešeném) na jednom místě je shromážděn, nad to pak kapital veřejný, tam jen velké, nezištné, všem patrné i prospěšné jeho vykořistění ochrání závisti, pomluv, nepřízně, nesvornosti.

Slunce vládne vůči naší zemi ohromným kapitalem, a nemá nepřátel, má jen milovníky. Rozdáváť všem, bez ohledu na sebe.

Kdyby se dnes mělo někomu podařiti slunce strhnouti ve službu svého zvláštního zájmu (jak se na př. stalo s vodopádem Niagarským), ještě dnes by z toho povstalo všeobecné vzbouření.

*) Mat. 25, 14—30.
**) Mat. 25, 30.

Kdo postaven za slunce svého okolí, svého lidu, rozdávej, ale rozdávej jako slunce, nezištně.*) Čím větší moc, tím větší na ní skvrnou zištný egoismus, mamonářství soukromých zájmů.**)

Biskup Strossmayer! Jest sluncem svého národa a sluncem nezištným. I jeho zarytí nepřátelé musí mlčeti, skloniti hlavu před takovým naložením s talenty svěřenými.

* * *

Budeme odpovídati jednou jen za to, co jsme zlého spáchali? Nebo též za to, co dobrého jsme učiniti měli a neučinili?

Jaké bude odpovídání naše vzhledem k časnému mamonu? Hřešili jsme užívajíce ho špatně nebo neužívajíce ho dobře?

* * *

Žádný nemůže dvěma pánum sloužiti: nebo zajisté jednoho nenáviděti bude, a druhého milovati; aneb jednoho strpí a druhým pohrdne. Nemůžete Bohu sloužiti a mamoně.***)

---

*) Cfr. s. Bernardi opusc. de moribus et off. episc. l. c. n. 11. (col. 471.): Fidelis pontifex, qui bona quaelibet per manus suas transeuntia, sive divina beneficia ad homines, sive hominum vota ad Deum, columbino intuens oculo, nihil sibi retentat ex omnibus. Nec populi requirit datum, sed lucrum, nec Dei gloriam usurpat sibi. Acceptum talentum non ligat in sudario, sed partitur nummulariis, a quibus et usuras accipit, non sibi sed Domino ... Imitatur profecto illum, qui non habebat, ubi reclinet caput; factus in praesentiarum tamquam vas perditum ... Hoc tanto puritatis intimae bono gloriari non potest veraciter, nisi qui extrinsecas gloriolas perfecte respuerit ...

**) Cfr. Bernardi De consideratione, l. III. n. 13. l. c. Parvi deiectique animi est, de subditis non profectum quaerere subditorum, sed quaestum proprium. In summo (mluví papeži) praesertim omnium nihil turpius . . .

***) Mat. 6, 24.

I . . . pravím vám: čiňte sobě přátely z mamony nepravosti; aby když byste zemřeli, přijali vás do stanů věčných.*)

*
* *

Na starém příbramském hřbitově je hrob kněze, který ještě dnes žije v požehnané památce staršího obyvatelstva. Na náhrobku zlatými literami vyryto dvojverší:

Byl jsem jednou pastýř váš,
rcete za mne Otčenáš.

Rád jsem kdysi na tomto místě stával, dumaje s pohnutím o štěstí kněze, který dovedl býti svojim opravdu pastýřem — otcem.

Kdo to štěstí zakusiti chceš v životě svém, varuj se trojího hada v trávě:

nezřízené lásky příbuzenské,
malicherné honby po poctách,
ohavného shánění mamonu.

*) Luk. 16, 9

Mladé víno.

V první periodě kněžského působení má všecko velký význam, rozhodující vliv, i — čas. V té době

z mladého vína kvasí se víno staré,

z veselého dosud hříbátka dorůstá ušlechtilý kůň,

z kněžského mládí dospívá se v plná léta mužská.

V ten první čas (zpravidla do třiceti let) rozhodne se definitivně o mladém knězi, jakým směrem bude se bráti další jeho život: bude-li z něho kněz horlivý, dobrý či nedbalý, špatný, zasadí-li hlouběji pluh působení svého či spokojí-li se prací ledabylou, povrchní...

* * *

Kdož by neznal rozdílu mezi mladým vínem (mestem) a vínem starým, vykvašeným?

Mest je šťáva vylisovaná ze sladkých, na žhavém slunci dozrálých, pilnou rukou vinařovou chráněných a pěstěných hroznů.

Jako hrozny, z nichž byl vylisován, tak i mest je pln sladkosti, a to je první i nejcharakterističnější jeho známka. Pravý mest je vždycky sladký, a podle množství cukru, jež v sobě

chová, dá se napřed určiti výtečnost vína, které z něho má býti.

Mimo cukr obsahuje mladé nevykvašené víno ještě mnohé jiné látky: kyseliny, zeminy, částky buněk, z nichž se skládala zrnka hroznů a j., které činí, že barva mestu i jeho vzezření, ano i sama chuť jsou jaksi neurčity, neustáleny, že mají cosi neurovnaného, nerovného, tu přes příliš sladkého a zas jaksi ostrého... Ta neustálenost, neurčitost, neharmoničnost, kterou vždy při mestu pozorovati, jest druhá jeho charakteristická vlastnost.

Známka třetí mestu plyne již z řečeného a záleží v tom, že mest, byť byl sebe ušlechtilejší, neuspokojí trvale znalce, nemá ještě úplné pravé ceny. Jest třeba, aby se napřed vykvasil — pak teprve bude vínem.

I víno má v sobě sladkost, obsahuje cukr, ale v dávce již menší, sotva poloviční, za to však souměrnější. Právě tato jaksi zmenšená, umírněná míra sladkosti, toť hned první známka vína na rozdíl mestu.

Ale víno má ještě cosi, čeho nemá mest. Víno má v sobě oheň, má v sobě skrytý žár. Částka cukru mestu proměnila se v alkohol. A hle, tato moc ohně, tato dávka hořlaviny, je při víně nejvíce charakteristická. Při mestu cukr, při víně alkohol, ona vroucí, plamenná látka...

Dále. Kvašením vyloučily se z mestu ony cizorodé nejasné součástky — víno je průzračné, má určitou čistou barvu, určitou chuť — je svoje, a třeba jen vzíti ho do úst, hned víte, co o něm souditi . . .

Vyloučením cizích živlů nabylo víno i jakéhosi ušlechtilého klidu, při vší vroucnosti. Pro všecky ty vlastnosti se víno více cení než mest — teprve víno

jest čeho chtěl vinař úmornou prací dobýti, co draze prodává . . .

Mladé víno, mest — *kněz v prvních letech svého působení.*

Staré víno — *kněz dospěvší k zralosti* ctnosti a zkušenosti.

* * *

Mladý kněz. Ještě před chvílí žil v semináři, v žáru mimořádných milostí, neunavné péče představených. Právě vyšel z lisu svěcení . . .

Pod dojmem všech těch vlivů nadpřirozených i přirozených vyvinul se v duši jeho zvláštní, tichý, šťastný, *sladký* stav duše, na nějž lze uvésti slova Apoštola národů: *Lac vobis potum dedi, non escam* . . .*)

Vášně duše jakoby najednou usnuly, ani jich skoro necítí. *Ctnost* jakoby byla ztratila ostré trny, cítí pouze její opojnou vůni, její nebeskou krásu — je mu tak snadna. *Působení kněžské* ještě nové, zajímavé, nedělá mu ani ve škole ani ve zpovědnici a na kazatelně obtíží, naopak při vší práci a přípravě jest mu pramenem radostí tak sladkých, jak nikdy před tím jich nepoznal. Kamkoli vkročí, všude šíří vůkol sebe vůni svého štěstí, svého čistého nadšení, své první oběti . . . Ký div, že rázem si dovede získati i srdce jindy tvrdá a nepřístupná . . .?

Cukr, med, sladkost. Hle, první, *nejcharakterističnější známka mladého kněze.* Tkví v tom snad něco pro mladého kněze méně čestného? Dokonce ne. Naopak, *litovati dlužno každého kněze, jenž tohoto prvního tichého štěstí neokusil.* (Vina je *obyčejně* v nedbale,

*) I. Kor. 3, 2.

nesvědomitě prožitých letech seminářských.) Kde není cukru, nebude ani alkoholu. Podle míry první vroucnosti dá se souditi o pozdější výši kněžské nadšenosti. Ale ovšem je třeba, aby mladý kněz věděl, že to tiché (a vlastně ještě málo zasloužené) štěstí značí dobu pouze přechodnou.

Mimo cukr jest v celém počínání mladého kněze ještě mnoho součástek cizích, neurovnaných, neharmonických i se sebou i s duchem Kristovým. Jest v něm ještě mnoho země, mnoho smyslnosti čistě přirozené, mnoho vlivu mladého těla, mnoho skrytého egoismu, nejasnosti a neurčitosti vzhledem na povinnosti, city, věci božské i lidské... Odtud i jakási nejistota mladého kněze, jakási neustálenost, nerozhodnost i ve věcech nejdůležitějších, místy zas upřílišená vášnivost, bouřlivost a prudkost. Mladé nejasné víno -- -- Potřebí, aby jiní s ním měli trpělivost, aby sám se sebou měl strpení — když v něčem se ocitne na dráze méně prozřetelné. Však se vykvasí. Pak teprv nabude svojí plné ceny.

* *
*

Kvašením stává se z mestu víno, z mladého kněze — kněz.

To kvašení obstarává Bůh, který časem odejme opět mladé duši kněžské onu nadměrnou sladkost a podá jí místo ní tvrdý chléb utrpení a křížů. Není v tom trest Boží, nýbrž láska jeho, an nás takto chce přivésti ku pravé ctnosti, ku pravé svatosti. Netřeba si proto činiti výčitek, když za věrného jinak snažení ono první vnitřní štěstí zmizí.

To kvašení obstarávají naše vášně, které po čase opět a novou silou, za vážnějších okolností, na rozšířeném bojišti nás napadají. Ani tu netřeba malomyslněti. Pohodlněji, krásněji (ve smyslu světa) je

seděti za pecí, v rukavičkách, v dostatku a teple. Ale za pecí nerodí se hrdinové, nezískávají se koruny. Venku, v boji, v nepěkném, těžkém boji, v únavě, potu a prachu, v žízni a ranách a seči, tam dobývá se vítězství, chrání se drahé statky, hromadí se zásluhy...

To kvašení obstarává svět, který na chvíli, za šťastných okolností, dovede zastříti svou tvář, který však každému knězi časem objeví se i se stránky jiné, nepěkné. Ani tu netřeba klesati na mysli, i na to třeba býti připravenu: ještě žádný učenník Kristův toho neušel.

To kvašení obstarává život se vším co v lůně svém chová velikého i nízkého, povzbuzujícího i drtícího, radostného a kormutlivého, ten život se svými věčnými propastmi, tajemstvími, stránkami úchvatnými, požadavky a povinnostmi, jak jeví se oku hlouběji patřícímu, srdci vroucněji tlukoucímu, duchu dále myslícímu . . .

Až se to kvašení skončí, bude nejkrásnější doba kněžského života náležeti vzpomínce, ale — mest bude již vínem.

* * *

Jak tedy jeví se kněz již hotový u přirovnání s knězem nováčkem?

Též on má v sobě cukr, též on zná chvíle sladkých radostí při modlitbě, ve škole, u oltáře, u lůžka nemocného. Ale ty jeho radosti nejsou již tak čisté a stálé, jsou jen jako mimořádná odměna za věrné plnění povinností; jako posila, aby nezahynul žízní a útrapou na poušti tohoto života (oasa na poušti). Ty jeho radosti neleží již tak na povrchu duše, nýbrž hlouběji, pod balvany citů jiných, vážnějších. Nejsou již tak smyslně citelné, ale více produševnělé. Nestojí též tak v popředí života kněžského,

nezaujímají místa prvního, nýbrž v harmonických dávkách pojí se k Bohu, ku snažení vyššímu. Právě pro tyto svoje vlastnosti jsou vyšší, čistější, úchvatnější, nebeštější... Běda knězi, jemuž se jich úplně nedostává, ale rovněž běda, nedovede-li snésti delšího nebo kratšího od nich postu.

Kněz tedy již hotový má méně radostí duchovně smyslných. Ale za to má cosi, co mladšímu knězi je známo více z knih a ze zbožných rozjímání nežli z vlastní zkušenosti: má oheň nadšení, má nezdolnou sílu zásad, řekl bych svatou náruživost pro Krista a pro duše. Tento svatý alkohol (budiž nám dovoleno tak se vyjádřiti) plnil duše sv. apoštolů při seslání Ducha sv. a způsobil, že Židé myslili, že jsou „plni sladkého vína."*) Tento svatý alkohol, ten vroucí oheň je nejprvnější ale i nejcharakterističnější známkou kněžské duše. Ten teprv činí z kněze víno hodné pro svatou oběť na oltáři, opojující mocí svou a posilňující srdce věřících... Toť onen zápal svatý, založený na lásce Boží a na pevných zásadách vyššího života. Zápal, který hoří i tam, odkud všecko palivo toho světa ustoupilo, poněvadž jeho prameny leží hlouběji. Zápal, který cítí rány svého srdce, ale nepočítá jich, když jde o povinnost. Onen zápal, který praví se sv. Apoštolem:**) Quis... nos separabit a caritate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius?... Certus sum... quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a caritate Dei...

*) Skut. apošt. 2, 13.
**) Řím. 8, 35–39.

Dodá-li se k tomu ještě, že takový kněz, nejsa již mužem citu, nýbrž mužem *zásad*, že odvrhnuv *zeminy* a přísady smyslné i postaviv se na stanovisko (pokud moha) čistě nadpřirozené, je *určitý*, *pevný*, *jistý* v tom, co má a co *chce*... že i *jiní vědí*, co o něm souditi, co od něho očekávati, pak jest asi pověděno všecko, co charakterisuje kněze hotového na rozdíl od kněze počátečníka.

* * *

Třeba doplniti ještě něčím obraz uvedený? Jen *dvou* důležitých věcí budiž tu ještě vzpomenuto.

Předně. Při víně *čas kvašení nebývá vždy stejný* — ať už z jakýchkoli příčin. Tak může i doba kvašení (vlastně doba oné sladkosti) při mladém knězi trvati ne vždy stejně dlouho. U duchů silnějších, *energičtějších* bývá kratší. (Může nastati též již v bohosloví a i tam přestati.) Obyčejně je skončena, když se převalil rok *třicátý*...

A druhá, důležitější věc. Po *čas kvašení potřebuje mest zvláštní opatrnosti*. Musí býti v místnostech se *svěžím vzduchem*, ale jinak *uzavřených*... sice kvašení není ani možným. Musí býti v nádobách *čistých* (jinak přibere jich chuť). Musí míti *klid*...

Pochopitelna jest horlivost, s níž mnozí kněží sotva byvše vysvěceni, již se vrhají do plného proudu života... míchají se do všech otázek, do všech společností. Pochopitelna, ale zdali i *chvalitebna*? Jak mnohem lépe by byli posloužili sobě i lidu, kdyby si byli dopřáli času, *až by se byli vykvasili*... Mohli a měli *všímati si života*, nemusili se úplně straniti ruchu a *vzduchu veřejného*, ale měli tak činiti *mírně*, více z *povzdálí*, více pozorujíce, a což hlavního, prozatím *samých sebe*

[illegible] mohli býti kněží, mohli dobrého v pozdějším dlouhém kněžském životě vykonati! A tak podali lidu v první době **nezralé ovoce, nedokonalý mest — vzácným ušlechtilým vínem nestali se nikdy!**

* * *

Čím liší se „hříbátko“ od „koně?“ Odpověď zní jak krátce tak málo poeticky: chomoutem. Ten prosaický chomout, jemuž málo který kůň unikne, tlumočí celou řadu rozdílů hluboko zasahujících do života téhož tvora: veselý život dřívější a těžkou práci nynější, bývalou nevázanost a přítomnou závislost, ale i někdejší planou neužitečnost a nynější mnohonásobnou prospěšnost.

Hříbě nemůže stále býti hříbětem, má-li se však státi ušlechtilým, užitečným koněm, musí — do chomoutu. –

Hříbátko — mladý kněz po vysvěcení.*)

Chomout — odměřená práce, povinnost, která hned po vysvěcení na něho bude vložena.

Není pochybnosti, že závisí nesmírně mnoho na způsobu, jakým se mladý kněz právě k této odměřené, tuhé povinnosti postaví.

* * *

Vypravuje se o Archimedovi, že kdysi zvolal: „Dejte mi pevný bod, kam bych zasadil páku, a svět

*) Leží přede mnou list, kde mladý kněz přirovnává se sám „hříbátku.“ A před dvěma asi léty, nemýlím-li se, celá mladá strana kněží o sjezdu velehradském toho obrazu o sobě užila. Nebudiž nám tedy kladeno za zlé, když i my pro svůj účel se ho na chvíli přidržíme.

vám ze základů vypáčím!“ *) Nemnoho sice žilo na světě a žije Archimedů, ale v té věci srovnávají se s ním všickni lidé, že všem je v duši šlechetný zápal, nejen zdokonalovati sama sebe, nýbrž i vyvinovati na vrstevníky své, na lidstvo vliv co nejmohutnější, vykázati jim, by možná bylo, dráhy ne-li nové, tož alespoň lepší, šťastnější. Nikde ten cit není silnější než u mladého kněze, který vším svým vychováním, vším svým duševním směrem se za ním nese.

Nemá-li však ta síla požehnaná marně shníti, nemá-li ten vroucí plamen nicotně sám se stráviti, ano nemá-li škodným býti člověku, sváděje ho k horování planému, ducha i otupujícímu i vysilujícímu, třeba nezapomínati Archimedova bodu, pevného ku práci východiště i stanoviště. Tímto bodem Archimedovým u největší části lidstva (a obyčejně i u kněze) nejjistějším a skoro jediným jest určitě obmezený stav, přesně vykázaná povinná práce.

Jako na zemi široširé bydlíce, přece jen jednoho jejího kousku dýcháme vzduch, na jednom jejím kousku žijeme, jedné její části krásou a blahou štědrostí se těšíme, ten kousek pak, tu část veškeré země sladkým jménem „vlast“ nazýváme, a jako vlast milujíce, s ní jsouce spojeni, milujeme svět, jsme sloučeni se světem celým, z ní pak jsouce vyloučeni, jsme sice na světě, ale přece jako ze světa: tak bije srdce naše sice pro všecko, co lidstvu je drahým a svatým; spojeni jsme stejnými snahami, stejnou láskou s lidstvem veškerým; ale praktickým mostem od vznešeného citu ku vznešeným skutkům, korytem jistým, jímž duše naše

*) Myšlenky tuto a níže položené pronesl jsem již svého času v „Eucharistii.“

[redacted]

vlévá se v duše jiné, pevným bodem, z něhož podle sil svých i nadšení hýbáme světem, toť jest ona věc, jež by nám měla býti stejně drahou a sladkou jako ctihodnou, toť jest právě ta odměřená určitá práce našeho zvláštního stavu.

Jí se věnujíce, sloužíme lidstvu; ji zanedbávajíce, zanedbáváme lidstvo.

* *
*

Mohlo by se tu namítnouti, že ten neb onen, přešinuv se přes úzké hranice prací svého stavu, velikých dovedl věcí. Leč tu by bylo dříve dokázati, že co se nám přestoupením povinných prací zdálo, jím též skutečně bylo; a že ten, jenž tam, kde povinen nebyl, věci mimořádné vykonal, nebyl již dříve vždy mimořádným právě ve své přikázané povinnosti. A běží-li o skutky t. zv. veliké, vykonané opravdovým zanedbáním povinných prací, bylo by zase ukázati, zdali výsledek na pohled skvělý byl i vpravdě blahodárným.

Svět nestojí na velikých skutcích, které nejednou na pokraj záhuby ho přivedly, ale na věrném konání svěřené povinnosti.

* *
*

Žijeme nejen lidstvu, žijeme i sobě. A tu zdá se, že stav a práce Bohem nám vykázané mají od Boha i ten účel, aby byly útulkem duše naší, přístavem a hrází proti návalům i bouřím vlastního srdce a jeho vášní.

Dějiny národů, dějiny vzdělanosti počínají tam, kde počíná rodina: národy kočovné nemají dějin. A čím by byl člověk bez povinností svého

stavu, ne-li věčným [illegible] v říši nad-smyslné, v říši ideálův?

Arci, stav jest oltářem, kde těžké přinášíme oběti. Které jsou ty oběti? Práce? Odříkání? O sobě ještě nikoliv. K těm jsme vůbec ustanoveni všickni, a zříkati se práce, bylo by zříkati se lidské důstojnosti. Člověk zajisté se rodí k práci, jako pták k létání.*) Nezáleží tedy v práci o sobě oběť věrného plnění povinnosti vykázané, leč v ustanovení té práce, v obmezení libovule a její těkavosti.

Než právě tímto obmezením stává se práce, jež po pádu v ráji i za pokání nám uložena, zároveň pramenem duševního ušlechtění, duševní síly, svobody, spokojenosti, radosti.

Jsou to okovy, ale okovy požehnané. Jest to otroctví, které nás nutí býti svobodnými svobodou andělů, kteří nehřeší.

* * *

Práce povinné, toť přítel, jemuž věnujeme nejlepší částku svého srdce, ano svého života, ale jenž nás za to vodí cestami nebeskými. Nebo dá se vůbec mysliti přátelství, které by nesílilo, nepovznášelo? Kolik ušlechtilých ideí, kolik mravní síly tají v sobě každý stav, každé určité zaměstnání, byť i posledním bylo na světě? Proč zakrňují tak často t. zv. staré panny, staří mládenci, stávajíce se lidu na posměch,**) sobě na obtíž? Zdali ne proto, že při všech výhodách tělesných i duševních, jimiž nezřídka jsou obklopeni,

*) Job 5, 7.

**) Což ovšem dlužno vždy odsouditi jako surové bezpráví. Určitý stav, vážné zaměstnání i tu mohou býti ochrannou hradbou, jednak na venek, přenášejíce úctu zaměstnání na osobu, jednak dovnitř, nedávajíce tak snadno vzniknouti všelijakému podivínství, které nezřídka vyzývá jiné.

jednoho se jim nedostává, ať vlastní vinou, ať bez ní — vážného zaměstnání a přísné práce, jak určitý stav je ukládá? Tytéž panny na venkově do tuhých povinností jsouce zapřaženy nebo po klášteřích Bohu a bližnímu se obětujíce, jak docela jiným žijí životem!

Stav, přísné zaměstnání, toť vzduch našeho života, který dýcháme; toť košile, kterou nosíme; toť země, na níž stojíme. Co by nám též prospělo, kdybychom žili i na čistém ovzduší alpských obrů, ale kdyby komůrka našeho obydlí byla začazena, puchem dusivým naplněna? — Co platno, je-li v prádelníku sebe více čistého prádla, chodíme-li v prádle potem a nečistotou prosáklém? — A co bychom z toho měli, kdyby půl země bylo naším vlastnictvím, kdybychom však stáli na rozbouřeném moři a loď se pod námi troskotala? — A zase, byť se nám všechen svět skláněl k nohám, zdaž budeme šťastni, ba zdaž konečně jen životem a duší vyvázneme, zradíme-li mrzce stav svůj, zanedbáme-li, pohodíme-li, co povinnost a svědomí nám ukládá?

* * *

Byl jsem nedávno návštěvou na faře — daleko Čech i Moravy. Farář, dobrák od kosti, ale poněkud churavý, velmi si stěžoval do kaplana, téměř ještě neomysty. Je prý plný chvilkových rozmarů, plný velikášské domýšlivosti, mluví (as dva měsíce po svěcení!) nevážně o svém stavu, zanedbává studia a přípravy pro školu i kostel, navštěvuje rozpustilé hostince a — píše novely do rozličných listů. (Viděl jsem některé z těch „prací.“ Jakož ani jinak býti nemohlo činily spíše dojem titěrné hračky . . .)

Neznám onoho mladého kněze; snažil jsem se jen podle toho co jsem o něm slyšel duši jeho s

poněkud analysovati. I nemyslím, že by tehdy už byl zlým, vždyť teprve vstupoval do života. Nemyslím ani, že by byl bez vyšších aspirací, důkazem toho jsou jeho ať již jakékoliv novely a jeho — chvilkové rozmary (patrně výbuchy ducha se sebou samým nespokojeného). A přece může stav jeho vzbuditi vážné pochybnosti, zda-li se udrží, zda-li nestane se knězem neužitečným, nešťastným.

Čeho se mu nedostávalo? Discipliny přísné práce stavovské. Měl by se pokusiti vykonati svou celou povinnost jako katecheta, kazatel, zpovědník, vůdce lidu... (tam, mimochodem budiž podotknuto, dosti zanedbaného). Tak by měl denně svoje zaměstnání - a neměl by kdy na allotria, na návštěvy krčem, na vysedávání v kuchyni s farskými služebnými (dle skutečnosti líčím), na rozličné přemýšlení... Tak objevil by se mu život s nových stránek, naučil by se důkladněji pozorovati život což by konečně neuškodilo ani jeho „spisovatelství." Pak by měl blahé vědomí vykonané povinnosti a nalezl kromě toho mnohé dojemně krásné kvítko vyšších radostí, jimiž tak bohatě poseta je dráha věrného kněze, a — prázdnota jeho života by zmizela. Tak by se naučil trpěti, obětovati, jeho povaha pak by zmužněla, zhustla, zidealisovala se...

Ubohý mladý kněz, který nemá nikoho, aby v něm vzbudil zájem pro odměřenou práci povolání, a který sám nedovede toho zájmu v sobě rozdmýchati.

* *
*

Dítě, chlapec, jinoch a muž, jaké se v těch slovech zavírá množství rozdílů, protiv, stupnic, oprav, odchylek co do veškerého žití tělesného i duševního... A to všecko učinil „život," to čím člověk tělesně i du-

chovně žije, potrava, vzduch, zdravé ústrojí, radosti, starosti, kříže, zkušenosti, doufání, láska . . .

I zde pravím: dítě, jinoch mladý kněz, muž kněz životem i lety kořistící.

* *
*

Potkáváme se někdy v životě s lidmi, kteří o desátém, dvanáctém roce přestali růsti a vyvinovati se odporný pohled.

Vídati někdy na keři růžemi posetém poupě pro nějakou příčinu se nerozvinuvší -- lítostný pohled.

Stává se někdy, že děti ze vznešených rodin ať pro předsudky ať jinou vinou zůstávají beze všeho vyššího vychování trpký pohled.

Ale co říci o knězi, který sotva se zrodiv (byv posvěcen na kněze a uvázav se v úřad), přestal růsti, zakrněl, zkameněl? Takový činí dojem nejen smutný a trpký, ale (budiž dovoleno, vysloviti to přísné slovo) činí dojem opovržlivý.

Jako mraky na obzoru, tak vystupují při pohledu na takového kněze v duši maně obrazy černé: zakrnělé stádce, na pospas vydané duše, rozházené vyšší poklady . . .

* *
*

Zkamenělina. Zkamenělý strážce. Denně ho vídá osada u oltáře, co týden na kazatelně, denně ho potkávají životem mladí i staří, zdraví i nemocní . . . Právě tak určitě jako vídají sochu sv. Jana na mostě, sv. Petra v kostele . . .

Bouře se převalily přes osadu, zhoubné požáry a povodně ji z části obrátily v poušť, zlí lidé v ní prováděli bohaprázdné řemeslo, a oni po celý ten čas „stáli věrně na svém místě,“ ukazovali lidem cestu k nebi, k modlitbě, k Bohu . . . Kdo? Sv. Jan na

mostě, sv. Petr v kostele a — pan farář na osadě. Avšak neměli horoucího časového slova, jak lid po něm žíznil; neuměli vykročiti a tváří v tvář se postaviti škůdcům, jak poddaní jejich očekávali; neměli srdce, aby pojali ten rozličný veliký bol, neměli ducha, aby pochopili hrozný stonásobný blud ... který vůkol svíral a užíral duše jim svěřené. Ukazovali k nebi více svým *zjevem*, činili dobře — kdož o tom pochybuje? Ale co zanedbali, co všecko dálo se vukol nich, a oni mlčeli, nebránili se, necítili toho, nepoznávali toho — *neměli života*...

O kom byla řeč? O sv. Janě na mostě, o sv. Petře v kostele a o *zkamenělém pastýři*...

* *
*

Bydlil jsem, lhostejno kdy a kde, vedle kněze. Modlil se, je pravda, sloužil nábožně mši sv. Ale jinak celý den šoupal se světnicí, vycházel, přicházel, četl noviny, konal návštěvy... Při *vážné práci duševní* nestihl jsem ho nikdy..: A jaké hrozné mezery jevilo jeho vědění i o nejobyčejnějších věcech jeho povolání. Ústa pak přetékala výkřiky na „frajmaury,“ „židy,“ na „ubohou církev“ ... A nebyl to kněz obyčejný, u mnohých měl pověst kněze vzorného: myslilit, že žije životem svatých, že *bojuje* proti těm „ďáblům,“ a „židům“ a „frajmaurům,“ jichž plná měl ústa ...

A zatím zařídil si vlastně pouze *obchod s devocionaliemi*, prodával pouze „svaté“ obrázky, a příležitostně i „čerty“ a „frajmaury“ a „židy,“ jež fantasie jeho všude malovala, kam nemohla proniknouti zakrnělá, zanedbaná jeho duše. A dobře se při tom měl... Avšak *nežil* svatě, *nebojoval* za „ubohou církev,“ bylť přece jen — petrefaktem. O quantum est in vita (tali) inane inane!

[redacted]

Hle, opět jedna z hlubokých ran na našem životě!

* * *

Ž i v o t! Jest cosi kouzelného, úchvatného v k a ž d é m žití. Tisícerými paprsky proudí a tryská a proráží život, ale každý i nejmenší paprsek má cosi ctihodného, řekl bych až posvátného, připomínáť věčný Pramen všeho žití... Jinak žije slabá travina, jinak nízký keř, jinak opět mohutný strom, ale nás zajímá, my s tajnou láskou, s tklivými dumami sledujeme vývoj nejen vysokých stromů, nýbrž i té nizounké travinky... vždyť i o n a ž i j e!

Kdo z nás maje věku dvacet pět, třicet let chtěl by se dobrovolně zříci nároků na život, n a v y š š í ž i v o t duše? Kdo z nás tak jednaje, nezasloužil by opovržení? Kdo z nás toho se podjímaje, nevzdal by se nejprvnější podmínky úcty všech dobrých, úcty sama k sobě, vnitřního klidu, vnitřního štěstí?

Nedal Bůh všem stejných darů, nepostavil všech do stejně šťastných okolností, ale jednu věc nám dal všem a to nejušlechtilejší, a v té nás všecky srovnal, v možnosti i p o v i n n o s t i vyššího života, stálého snažení...

* * *

Má dissonancí skončiti tato stať? Nechť skončí m o d l i t b o u n o v o s v ě c e n c o v o u.

Pane, duše má před Tebou jako krásný jarní den, plný květů, vůně, jasu.

Co učiníš s tím jarem, o Pane?

Pošleš kruté parné dny, že odpadnou květy, zmizí vůně, umlkne zpěv? — Nuž, Pane, děj se vůle Tvá! Vždyť jen tak dozrává bohaté sladké ovoce...

Dopustíš, aby hrozné bouře zaburácely tam, kde nyní tichý posvátný vane klid? — I tu kloním v po-

koře svou hlavu. Alespoň pozbaví se duše má zhoubných červů a padalek a mrtvého dusna...

Chystáš naň již hojné lijáky bolestí, zklamání, opuštění? — I za ty budiž Tobě, o Pane, dík! Tak hlouběji zapouštějí se kořeny, tak zúrodňuje se kraj...

Na všecko, o Pane, jsem připraven, ač duše má se toho leká. To všecko jest údělem naším na zemi, a nikdo nemůž toho uniknouti...

Jen jednoho, Pane, mne zachraň, jen jedním netresci sluhy Svého:

Nedopouštěj, aby slunce poznání Tvého nad krajem duše mé nikdy nevzcházelo, a ráno žádné mne nebudilo k radostné práci a čilému prospěchu!

Nedej, aby daleko od hranic mých zůstala cizí bolest a cizí radost, cizí zvěst a cizí pokrok, aby duše má zůstávala před Tebou krajem zapadlým...

Netresci mne tak, aby nikdy svěží vítr nad luhy mysli mé nezadul, aby nikdy nový zvuk v nich nezavzněl, nikdy mocnější hlas lásky tu nebyl slyšán...

Netresci mne tak, aby ta krásná jarní krajina duše mé měla zůstati na vždy krajinou sice klidnou, ale klidem hrobovým, krajinou beze snahy, bez práce, beze zkoušek, bez pokroku, krajinou mrtvou Tobě a bratřím...

Všecko, o Pane, již napřed přijímám z rukou Tvých, ale o jedno lkám a vroucně želám: o život, o život Tvůj!

Vade mecum mladého kněze.*)

Mladý kněz s tímto dopisem se Vám představující, jenž právě vyšel ze semináře, aby po boku starších spolubratří z těch sil pracoval pro čest Boží i pro spásu duší, svěřuje se tímto Vám, důstojný pane faráři, nejen ode mne, svého biskupa, nýbrž i od Ježíše Krista, všech kněží a věřících nejvyššího Pána a Pastýře, aby pod Vaším vedením a Vaším příkladem i slovem uveden byl do kněžské působnosti jakož i do správy duchovní.

V semináři býval často povzbuzován i důrazně napomínán, aby vznešené povolání své pojímal vážně a opravdově. I na to byl upozorňován a vhodně připravován, že mnohá ho čekají nebezpečí, kterých nelze podceňovati, ale kterých nezbytno se vystříhati, ač-li

*) V diecesi Sekavské (Štyrsko-Hradecké) zaveden jest krásný zvyk, že neomystovi, než nastoupí první štaci, odevzdává osobně nejdůstojnější pan kníže biskup zapečetěný list znějící na adressu nastávajícího novosvěcencova faráře. Je-li znění všech listů stejné nebo pro zvláštní případy zvláštně též sestavené, není nám známo. Laskavostí jednoho tamějšího p. faráře doručen nám jeden ten list v originalu. A ten zde podáváme v doslovném překladu. Obsahuje krátce nejen všecko, bez čehož vytrvalost mladého kněze sotva lze jen mysliti, nýbrž i mnohé vzácné pokyny pro bezprostředního představeného mladého kněze faráře. Místa vyznačena jsou jako v originalu.

požehnání jeho duchovní snahy nemá býti umenšeno neb dokonce zničeno.

Nedá se též -- jak myslím — pochybovati, že dobrou má vůli, žíti důstojně sv. povolání. Ale předpokládati o něm, že dosti již pokročil i věkem i vědomostmi, aby ihned a všude jasně rozeznal a vykonal, co jemu i kněžské jeho působnosti jest na prospěch a zanechati ho, mladého a teprv do veřejné duchovní správy vstupujícího kněze, po dlouholetém vedení, jemuž v semináři byl podřízen, najednou, když volnější pole svobody se mu otevírá, beze všeho pevného vnějšího řízení, mohlo by mu býti nejen velmi nebezpečným, anobrž i záhubným.

Přísně uloženo Vašemu novému pomocníkovi na vinici Páně, že svého faráře vždycky za náměstka Božího má považovati, jeho c t í t i, ho skromně p o s l u š e n b ý t i, že jakožto první farník a nejmladší spolubratr upřímnou láskou ho má milovati, aby tak jednomyslností pastýřů i duchovní správa vždy krásněji vzkvétala.

Ale i Vás, důstojný pane, tímto prosím v Pánu, abyste nezkušenému ještě spolupracovníku a spolubratru zkušeností svou byl nápomocen, jej opravdu miloval a slovem i příkladem ku všeliké horlivosti v pracích p o v o l á n í ho nabádal. Zač obzvláště prosím, jest, abyste neopomenul včas ho upozorniti na nebezpečí jemu hrozící, varovati ho zahálky a požitkářství, a kdyby bylo potřeba konati vůči němu včas i důrazně povinnost bratrské korrekce. Zkrátka, pokračujte v kněžském jeho výchově, dokonejte jej.

Zvláště pak budiž přihlíženo:

1. Aby mladý kaplan hned na počátku dopodrobna i vážně byl obeznámen s pořádkem jak domácím tak kostelním, a aby obojí pořádek ten, nebudou-li ho vyšší povinnosti volati jinam, zachovával svědomitě a věrně. Pevný domácí i kostelní pořádek

jest mocnou baštou proti rozličným pokušením a poblouzením. Jím zvyká kněz vážnosti a věrnosti v plnění povinností svého stavu jakož i svědomitému používání času. Není pochybnosti, že zvláště na počátku, kdy mladý kaplan ještě ze semináře pořádku a poslušnosti je zvyklý, dobrý příklad a rázné slovo farářovo všelikou jeho výmluvu a všeliký odpor v té příčině odzbrojí.

Láska kněze ku pořádku a vůbec celý jeho pozdější směr životní záleží nezřídka od první jeho štace.

2. Aby obzvláštní povinnosti svého stavu plnil s horlivostí vytrvalou a svatou. Úcta a nábožnost při sloužení oběti nejdražší a při udílení svátostí; svědomitá příprava na kázání a katechesi; horlivost ve zpovědnici; přesné zachovávání náboženských hodin ve škole; ochota, a možná-li dobrá shoda s učiteli, avšak beze zvláštní důvěrnosti; kněžsky moudrá a jen pro spásu duší podnikaná návštěva nemocných; posvěcování sama sebe týdenní, nebo alespoň měsíční svatou zpovědí jakož i pravidelnou účastí při kněžských exerciciích; konečně svědomitá dbalost na „decorum clericale“ v oděvu i obcování se světem — všecky tyto vlastnosti jsou nezbytnými podmínkami požehnané působnosti ve správě duší.

3. Aby se vystříhal míchati se do záležitostí čistě světských a rodinných. Navštěvovati příliš často a beze zvláštních i vyšších příčin rodiny a domy soukromé, zapřádati s laiky důvěrná přátelství, nebo dokonce s nimi si tykati, zřídka kdy se srovnává s povoláním kněžským. To všecko podkopává jen úctu úřadu kněžského.

4. Aby co nejméně hověl náklonnosti k zábavám a zaměstnáním nekněžským a aby co nejvíce vyhýbal se návštěvám společností a veřejných místností zábavních. Jestiť zajisté známkou mysli pozemské, má-li kněz jen ve veřejných zábavách, ve hře a na honě

radost svou a zábavu, nedbaje toho, že se tím množství drahocenného času marně utrácí, že tím příprava na jednotlivé úkony správy duchovní trpí, tolik potřebné další vzdělání theologické se činí zrovna nemožným, nad to pak nezřídka i věřícímu lidu pohoršení se dává. I potřebný jinak odpočinek má býti přiměřený kněžskému charakteru a stavu, má se hledati, pokud možná, ve společnosti kněžské.

5. Každý, třebas jen zdánlivě důvěrnější styk s osobami jiného pohlaví, zvláště mladšími — i neúhonnými — může býti snadno knězi záhubným. Vrhá jeho samého do těžkých nebezpečí, ničí navždy dobré jeho jméno, podrývá kněžskou jeho působnost. Proto jest nezbytno, aby kněz, obzvláště mladší, byl co nejvíce opatrným a bdělým; aby se všeliké t. zv. pastorace ve světnici („Zimmerseelsorge"), počínaje od školních děvčat až po staré vdovy, buď úplně zdržel, buď ji na případy co nejřidší obmezil. Z též příčiny budiž ředitelem spolku panenského vždycky farář sám.

6. Velmi zhoubna jest návštěva hostinců, jež přísně je zakázaná. Jak zákony církevní vůbec, tak předpisy diecesní,*) tak revers novosvěcencem před ordinací výslovně podepsaný důrazně toho vymáhají, aby kněz svědomitě se vystříhal návštěvy hospod, ze které konečně nic neplyne, leč ztráta času, promrhávání peněz, pohoršení, mysl světácká a nechuť k práci i kněžskému zaměstnání. Bděte tedy, pane faráři, aby předpisy sem se odnášející a jen pro tělesné i duševní blaho kleru vydané, Vaším kaplanem věrně se zachovávaly.

Nebezpečí tuto zvláště vytknutá jsou tak stará, jak stár jest kněžský stav sám. V době naší však

---

*) V diecesi Sekavské jest návštěva hostinců zvláštním listem biskupským zakázána. Ordinandi nad to zvláštním reversem se zavazují, že budou dbáti toho zákazu.

mimořádně jsou mocna. Zabrániti jim hned zpředu, a vloudila-li se již někam, rozhodně jim čeliti, jest povinností každého svědomitého představeného. Proto Vás, důstojný pane, tímto obzvláště prosím, buďte svému spolupracovníku a spolubratru moudrým rádcem a otcovským přítelem, ale, kdyby potřeba kázala, též vážným napomínatelem a rázným představeným.

Učiňte, aby mu fara byla druhým domem otcovským, kde Vy vládnete jako otec a jako hospodář. A přidejte k tomu z lásky kněžské i svůj dobrý příklad. Pak lze se nadíti, že ani slova Vaše, ať výstražná nebo kárající, nikdy neminou se s poslušností kýženou.

Ve Štyrském Hradci dne 15. července 1899.

LEOPOLD m. p.,
k. biskup.

Adveniat regnum tuum.

Prameny autority církevní sahají tak daleko jako prameny zjevení, jako prameny moci konsekrační, jako prameny moci svátostní...

Autorita církevní jest moc církevní, jest jen částka toho, co Kristus vůbec svěřil ku spáse duší.*)

Komu zjevení Kristovo není ničím, tomu nemůže ani autorita církve býti svatou.

* * *

Autorita církve je částkou zjevení, ale částkou svéznačnou, svéráznou.

Nemůže nahraditi ostatních milostí ani darů Kristem církvi svěřených, ale obepíná je jediným společným kruhem, udržujíc je ve spásonosném, jedině účinném celku. Kdo uznal autoritu danou Bohem církvi, přijal tím in cumulo a ve skutečnosti

*) Bylo tu žádáno, abych předeslal vědeckou definici autority. Myslím, že při věci tak známé jméno samo je již definicí. Za to kladu důraz na pravdu pro nás katolíky základní (na kterou rádo se zapomíná), že autorita, sacrum regimen, je částkou „deposita“ Kristova. Ovšem že vykonávání toho deposita díti se musí se strany každého člověka podle zákona přirozeného, odtud obrazy další o autoritě a jejím významu.

všecko, co i jinak v církvi jest uloženo, ku spáse duší uloženo.

Autorita jest tím prvkem, jenž rozdávání jiných darů církvi svěřených (zjevené pravdy, nadpřirozené milosti) *spravuje, nad ním bdí, je pořádá* a jenž proto, ač zdánlivě zpříma jedině ku vnějšímu životu církve se vztahuje, i *na vnitřní její vývoj nesmírný má vliv.*

Autorita jest silou jako žádná jiná sbližující, jednotící a tím i *zúrodňující* církevní poklady, osoby, místa.

V církvi jsou poklady důležitější: nadpřirozené světlo sv. učení, nadpřirozená síla božských milostí. Zda-li též *vlivuplnější?* Zničení božské autority církve značí prakticky zničení toho, co ve zjevení Páně je nejdražšího, nejpodstatnějšího, božského. Zbude leda život přirozený, božskými *ornamenty* více méně ušlechtěný, ale v podstatě přece jen — lidský.

Dějiny všech haeresí jsou toho dokladem.

* *
*

Těžko uvěřiti prof. Schellovi, že doba t. zv. reformace byla hlavně i více než doba naše dobou boje proti autoritě. Připouštíme, že tehdejší boj proti autoritě církevní se vedl pod zvučnějšími hesly, že svou novostí, neurvalostí mezi davem nepřipraveným i nepoučeným hroznějších natropil spoust. Ale že by v době naší boj o autoritu byl méně houževnatý? Sotva. Nikdy před tím snad ten boj se neodehrával tak *od základů, systematicky* a tudíž i *způsobem hluboko zasahujícím* jako za našich časů. —

Doba naše, doba otevřeného boje proti Kristu, proti Bohu, proti všemu nadpřirozenému, věčnému jest

i doba boje proti autoritě κατ' ἐξοχήν.*) Naše doba napsala na svůj štít heslo: „Ni Dieu ni maitre — ani Boha ani pána.“

* * *

Autorita je svatý majetek, společný majetek nás všech. Nikdy nebylo světější povinnosti, dvakrát, desetkrát si věc rozvážiti, než se někdo odhodlá proti ní vystoupiti, ji podrývati.

A podrývá-li se autorita „nahoře“ (zneužíváním), není to hříchem menším, než děje-li se tak „dole“ (neuznáváním). —

* * *

---

*) Cfr. R. Eucken, Die Philosophie des Thomas von Aquino und die Cultur der Neuzeit (Zeitschr. für Philosophie u. philosophische Kritik. Halle a. d. S. 1885. Bd. 87. pag. 161. ss.) „Soviel erhellt aus dem Allen, dass was uns Neuere von der Scholastik trennt (scholastikou rozumí autor „den angemessenen wissenschaftlichen Ausdruck des Christenthumes,“ „die Vollendung der christl. Philosophie,“ tedy křesťanství vůbec) . . . nicht an erster Stelle Abweichung über einzelne Probleme ist, überhaupt nicht ein Gegensatz blos wissenschaftlicher Art. Vielmehr reicht der Zwist bis zum Grunde des Lebens. Denn warum wir kämpfen, ist letzthin dieses, ob in Arbeit und Gewissen des einzelnen Vernunftwesens sich unmittelbare Quellen geistiger Lebensführung eröffnen, ob sich der Mensch hier auf seine Überzeugung selbst gegen eine Welt stellen darf, ohne aus dem Zusammenhange des Alls heraus zu fallen, oder ob er die Verbindung damit, und demnach die Geistigkeit seines Daseins erst durch die Kirche, und zwar wie keinen Augenblick zu vergessen durch die sichtbare, organisierte, von Einem Willen geleitete Kirche findet. Denn so liegt der Gegensatz. . haben so tief greifende Umwälzungen den Bruch mit der Scholastik herbeigeführt, und dehnt sich ein Entweder Oder über alles Geistige Dasein aus, so ist eine Aussöhnung, ja Abschwächung des Gegensatzes verschlossen . . .“

[redacted]

Autorita jest kůrou na živoucím stromu církve. Kůra jest silnější než jednotlivá vnitřní buňka stromu, ale ta síla kůry nestaví se v cestu buňce, nýbrž chrání ji. Tak autorita jest mocnější jednotlivce poddaného, avšak ta její moc nikdy (i když trestá) nesmí se obraceti proti pravému blahu podřízeného.

Kůra při vší své tuhosti není ztuhlá, nehybná — jinak by udusila vnitřní život, který právě má chrániti nýbrž roste a šíří se podle vzrostu a šíření se nových a nových útvarů, buněk a cel stromu. — Běda autoritě (a běda poddaným), kdyby ztrnula, zkamenělа; dusíc život nový, ohrožovati bude život již stávající. Leč prvním jejím zákonem jest: státi stále na stráži, a kde vidí pučeti útvary třebas nové, ale oprávněné, organicky na stromu církve se vyvíjející a nikoliv cizí, i ty musí přijati pod svůj plášť, uznati za své, ujati se jich veškerou opravdovou láskou. Jen si připomeňme, čím bylo papežství za sv. Petra, čím za Lva Velikého, čím za Řehoře VII. a opět na př. za Pia VII. Po každé táž božská moc a přece po každé jiný její objem, jiné rozšíření na venek i do vnitř. V této expansivnosti papežství jest i tajemství jeho tisíciletého vlivu...

Kůra, ačkoliv jí přírodou vlastní vykázán účel, není sama pro sebe, odloučena od celku, nýbrž tisícerými vlákénky, tisícerými malými kanály ve stálém je spojení právě s ostatním slabším životem, který odívá. Má jeden jediný s ním životní princip. — Jest největším neštěstím, je-li mezi autoritou a poddanými propast; jsou-li autorita a poddaní stranami proti sobě (nebo třebas jen vedle sebe) stojícími, sobě nedůvěřujícími, hledajícími jen svého prospěchu na škodu druhého. Kolik snad nejlepších úmyslů zůstane neprovedeno, nepochopeno, poněvadž není potřebné vzájemnosti.

olik jest osudných chyb i při tom, co snad přece, ebas kuse se provádí.

* * *

Hlavou jest autorita.

Hlava je první na těle lidském, avšak není ama. Může hlava sama konati funkce očí, uší, no- ou, srdce...? Tak jest autorita první všude, ale ni- oli sama.*) Nejvyšší moc, která kdy člověku byla věřena, moc papežská, jest iure divino ne sice ohra- ičena, ale přece odkázána na jiné spolupra- ovníky. Papež i kdyby chtěl nemůže odstraniti iskupův, ač je jmenuje, nemůže z nich učiniti bezvý- iamných figurantů, nemůže neslyšeti jejich rad... de přespříliš se hromadí v jedněch rukou moc, tam ontrola stává se skoro nemožnou, tam je- nostrannosti, chyby, omrzelost a žárlivost dole," panovačnost a útisk „nahoře" jsou na enním pořádku, tam konečně musí se vyvinouti lho- tejnost, nedbalost, zmatek...

Hlava myslí. Ale co myslí, je výronem ducha ivoucího v celém těle. Hlava odřezaná ne- ysli. I autorita myslí, vidí dále než jednotlivec, jí myšlení však bude tehdá nejsprávnějším, celku ejblahodárnějším, bude-li takořka výronem duše je- iné, společné. Sto očí více vidí, sto uší více slyší, to srdcí více cítí... A proto autorita dále vidí, roto dokonaleji soudí, proto všestranněji s cel- em, objektivněji cítí, poněvadž vidí očima, slyší

*) Cfr. s. Bernardi De considerat. l. IV. n. 17. l. c. Nam i unus e servis per se non sufficit simul et custodiae iamen- orum et curae mensurarum, tu per te quomodo intendere valeas t tuae domui et Domini pariter? (A níže n. 17.:) Quaedam per emet facies: quaedam per te et alios simul; quaedam per alios t absque te.

ušima celku, cítí srdci společnými. Kde toho není, kde autorita vidí jen okem svým, slyší jen uchem svým, cítí jen srdcem svým, kde autorita jest od celku odloučena — tam vlastně už dohospodařila. — Mezi člověkem kypícím životem, řekl bych idealním, a mezi člověkem s hlavou odřezanou je mnoho odstínů všelijakých souchotinářů, slabochů, kulhavých, slepých... Tak jest mnoho odstínů mezi autoritou idealní (pokud je vůbec možnou), spojenou s podřízenými, a mezi autoritou jim odumřelou. Míra toho spojení bude obyčejně i měrou působení a vlivu autority.

Hlava poroučí, dává rozkazy, údové rozkazy konají. Jest to jen důsledkem jejího universalního, širšího, objektivnějšího stanoviska. Cokoli však poroučí, účelem toho jest vždy prospěch celku, i kdyby snad běželo o věci jednotlivým údům trpké. Toť první zákon všech rozkazů: blaho celku.*) Jen v tom znamení má autorita právo vymáhati oběti, jen na tom základě smí se naditi jistého třebas povlovného vítězství.

* * *

Mocí jest autorita.

Moc jest dvousečný meč. Obrátí-li autorita paprsky moci své na (mravní) mrtvoly, vytvoří leda smrtící morovou ránu, kterou i sama může zahynouti.

Obrátí-li je na pusté skály duší obmezených, pohodlných, neplodných, odrazíce se paprsky nevzniti nového života.

Upře-li požehnanou sílu na duše úrodné, snaživé, stonásobný přinese užitek.

*) Cfr. s. Bernardi De consider. l. II. n. 13. l. c. Dominabis lupos, sed ovibus non dominaberis. Pascendas utique, non premendas suscepisti.

Hle, jaká zodpovědnost toho, komu Bůh svěřil moc. Jest vlastně služebníkem všech, všech též dlužníkem. Kdožkoli by chtěl býti mezi vámi největším, budiž služebník váš.*)

* *
*

Autorita má i svoje vady a nedostatky. Pravda, ne jako moc Bohem svěřená, ale jako vykonávaná lidmi a mezi lidmi.

* *
*

Tím, že člověk přibírá kus moci nadčlověcké, moci od Boha nad jinými, vytrhuje se jaksi ze svého „milieu", ze svého okolí, pozbavuje se tak i přítěže, která právě tím okolím mu byla uložena.

Duše bez přítěže — v jakém se objeví světle? Možná že odkryje nové, nepředvídané, překvapující stránky krásy, lásky, síly.

Možná i že se objeví v ohavné mravní nicotě, slabosti, vášnivosti. Neboť ne každá duše dovede se udržeti bez té přítěže, bez protiváhy. To dovedou jen duše, které nalezly protiváhu samy v sobě, navyklé samy sebe podrobovat přísné mravní kázni, duše hluboce i opravdu zakotvené ve ctnosti. Jest výrokem tisícleté zkušenosti, že nedovede dobře vládsti, kdo se nenaučil dobře poslouchati,**) t. j. kdo poslušností neobstál ve zkoušce nejtěžší a ze všech nejjistější, totiž že se dovede přemoci.

* *
*

*) Mat. 20, 26.
**) Cfr. Bernardi De consid. l. II. n. 14. l. c. Non tu de illis, qui dignitates virtutes putant. Tibi ante experta virtus, quam dignitas fuit.

Při „obyčejném“ člověku je postaráno, aby nepřerostl jiným přes hlavy. Společnost, jejímž je členem, staví se instinktivně a houževnatě na odpor každému přehmatu, který by si úd její chtěl dovoliti na úkor společenských mravů a ctností. Na chudé, bodláčím porostlé půdě života společensky rovného nejedna vášeň vůbec nemá příležitosti, aby se rozvila, a ujme-li se přece, zůstává jen chudou, zakrnělou, do země zadlabanou bylinkou.

Autorita, přesazujíc toho, jemuž byla svěřena, do bohaté role moci a volnosti, dává nepřímo právě těm vášním, které každou vládu činí nejvíce nenáviděnou (ctižádosti, pýše, egoismu, vládychtivosti, svéhlavosti, ukrutnosti, bezohlednosti...) příležitost, v nové hojné půdě vzrůsti bohatě, mocně, hrozivě...*)

*) Drasticky tu změnu líčí sv. Petr Damianský na klášterníkovi (!): Unum autem in istis novellis abbatibus video, quod vehementer admiror. Qui enim per decem annos vel eo amplius sub alterius regimine constitutus, nunquam ad hanc potuit pervenire scientiam, ut perfecte monachus videretur: nunc ipso die, quo in praelatione constituitur, ita praesidentis induit speciem, ita dominantis exprimit maiestatem, ut non nuper electum, sed natum dicas abbatem. Fit repente severus in vultu, imperiosus in voce, ad corripiendum acer, ad iudicandum promptus. Pro suae voluntatis arbitrio haec praecipit fieri, illa contestatorie interdicit, ligat, solvit, admovet, removet: et in his nequaquam a nobis iunioribus (r. senioribus) consilium quaerit, sed sibi ipsi sufficiens, vel propriae vetustatis iura disponit. Devotis quidem et subditis pollicetur gratiam, repugnantibus autem phalarica spirat animadversione vindictam, ut potius videatur in praefectoriis fascibus agere, quam ecclesiasticae humilitatis officio deservire. Nauseant fauces eius communia nobiscum alimenta percipere, necesse est coquis plura atque diversa, uni ventri edulia praeparare etc. (Opusc. 21. De fuga dignitatum eccles. cap. II. Migne, Patr. lat. tom. 145. col. 458. s.)

A může nezřídka jedna taková nadměrně sesílená vášeň přehlušiti, zbezceniti všechny ostatní šlechetné snahy představeného...*)

* * *

Autoritou roste společnost, ale i autorita roste jsouc nesena velikou, mocnou, zdravou, po vyšším se pnoucí společností. V církevním životě polského lidu v Haliči není snad rány ani pro klerus ani i pro lid bolavější, než propast mezi duchovenstvem s aristokraty se slučujícím a mezi lidem na nejnižší společenský stupeň postaveným; mezi klerem poměrně bohatým a „chłopem" polou hladovícím; mezi kněžstvem poměrně vysoce vzdělaným a davem nad pomyšlení zanedbaným...

Přes takové propasti jen málo jednotlivců dovede se přenésti...

Lid nemá, kdo by ho povznesl, klerus, kdo by ho zadržel...

(Toho obrazu lze užiti nejen v Haliči, a nejen na poměr faráře a „chłopa"...)

Na Rusi, kde stát vzal (polskému) kleru jeho privilegia, uvolnil a povznesl sedláka, není oné propasti mezi knězem a mezi lidem,**) avšak není ani

---

*) Cfr. s. Bernardi De consideratione, l. III. n. 7. l. c. Nullum tibi venenum, nullum gladium plus formido, quam libidinem dominandi. Varuje těmi slovy svého žáka, papeže Eugenia čtvrtého.

**) Nemluvím tuto o vnějších násilích a útiscích, páchaných na církvi katolické v Rusku a známých mi dobře ze samých prvořadných pramenů polských. Ale mluvím tu jedině o vzájemném poměru mezi duchovním a jeho ovečkami. Ostatně co tuto pravím o poměrech haličských, znám ze svého v tom kraji působení a bádání. Co jsem se zmínil o poměrech ruských, slýchal jsem z úst ruskopolských farářů samých, s nimiž nejednou právě o tomto thematě jsem mluvil.

[redacted]

onoho pověstného náboženského zanedbání lidu (katolického), není ještě jiných jistých zjevů v kleru...

* * *

V jistém řádu je příslovím, že „představený členů klášterních má býti prvním jejich bratrem.“ Kolik by se zamezilo zlého, kolik provedlo dobrého, kdyby to přísloví na místech vyšších i nejvyšších nabylo všeobecné zákonité platnosti.

Představený jest sice prvním údem, nejmocnějším údem celku, ale přece jen údem. A zapomene-li na tuto svoji příslušnost k celku, není neštěstí ani o vlas menší,*) než když zapomene celek na jeho přednosti, na jeho první nejvyšší moc. (Nejde o to, kdo hlavu od těla odřezal, ale že jest odřezána.) Obě tyto myšlenky (povýšenost nad celek — příslušnost k němu) jsou osami stejně důležitými, okolo nichž se otáčí veškerá působnost autority. Oboje přesvědčení je stejně vážným oplozovacím principem blahodárného, hlubokého, radostného vlivu.**) První bez druhého vede k tyranskému osamocení; druhé bez prvního k sebezahazování někdy i nesvědomitému.

*) Cfr. s. Bernardi Tr. de moribus etc. (l. c. n. 31. col. 480.): Quis vos (plur. maj.) excipit (táže se arcib. senonského) ab universitate? Si quis tentat excipere, conatur decipere. Nolite illorum acquiescere consiliis, qui cum sint christiani, Christi tamen vel sequi facta vel obsequi dictis opprobrio ducunt. Ipsi qui vobis dicere solent: „Servate vestrae sedis honorem... Si non crescit per vos, non decrescat per vos.“ Haec isti. Christus aliter et iussit et gessit.

**) Cfr. s. Bernardi De consideratione l. II. n. 17. l. c.: Tractemus utrumque simul, nam ... collatae ex invicem ambae res utiliores fient. A níže (n. 19.): In te consistito. Non infra decidi, non attolli supra, non evadere in longius, non extendi in latius. Tene medium, si non vis perdere modum.

Jak milé, ano někdy úchvatné jsou zjevy představených, kteří ten princip v sobě vtělili, ať již vládli na trůnech papežův a králů, nebo na stolcích knížat a biskupů. Budějovický „tatíček Jirsík," Brixenský „Simele" (německé deminutivum — „Šimonek," Šimon Aichner, biskup), „tatíček Radecký," a chcete-li i náš veliký „Otec vlasti" Karel IV. —

Kdo praví, že nestáli nad lidem svým, že byli lidu tomu ošumělí, sevšednělí? Kdo by se osmělil tvrditi, že nežádali až do poslední tečky na lidu celé těžké tvrdé jeho povinnosti? Ale bylo kromě toho v nich ještě něco, čeho nevídáme denně (jen velké duše to dovedou): pojali do srdcí svých veškeren svěřený jim lid, cítili jeho srdcem, dýchali jeho životem... Byla to jedna vlna, která nesla je i lid jejich, a které oni vyšší mocí i vznešenějším duchem svým udávali směr...

* * *

Totéž slunce, které tolikerým požehnáním plní život lidský, může za jistých podmínek na člověka působiti velmi neblaze. Z jisté blízkosti, je-li organismus poněkud otřesen (nervosa), člověka oslepuje, působí bolení hlavy, ruší klidnou činnost myslící atd.

Zda-li neopakuje se jistým způsobem tentýž zjev i při autoritě?*) Za jistých podmínek, v přímém působení jejího lesku člověk tak zřídka zachovává si plné vědomí, plnou váhu své lidské důstojnosti, svého práva, své ceny. Anebo podrážděn, (jak i na slunci bývá), přestupuje hranice těch práv, činí nároky nad svou důstojnost a váhu. Směšnost tu i tam...

---

*) Cfr. Bernardi De considerat. l. IV. n. 11. l. c. Curia bonos facilius recipere, quam facere consuevit. Tehdá ovšem to slovo mělo zcela jiný podklad, než za časů nynějších.

Snad jest to příčinou, že postavení na vysokých místech často tak málo úcty mají ku podřízeným, ne-li k lidem vůbec. V aktech soudních, (v nichž snad utone největší část jejich života) setkávají se s lidmi kleslými, obžalovanými; v lesku dvora (a mimo dvůr neumějí žíti) s lidmi s bolavými hlavami... A podle těch soudí o lidech všech.

Měli by v zájmu vlastním i dobré věci sami hledati člověka, jak žije, trpí, bádá, hoří pro dobro a se klame, a ne pouze — jak existuje „v aktech." Měli by raději zakrývati lesk svého zjevu, aby nejen parasité našli k nim cestu, nýbrž i duše prosté, pokorné, nezištné . . .

* * *

Ve volnosti, ve vědomí vlastní odpovědnosti jest i ohromná dávka iniciativy, radostného snažení, svědomitější pozornosti, kdežto přílišné vystrkování autority mívá v zápětí rozmrzelost, nechuť k přemýšlení a k práci, netečnost, zříkání se vlastních sil na autoritu.

Opět mi tu vstupuje na mysl vzpomínka na lid haličský. Jaký to opravdu nadaný, vznětlivý a až horoucí lid! Jaké bohaté a úrodné obývá kraje! Odkud tedy v něm ta jeho příslovná bída, zanedbanost, nehybná netečnost? Jest to kletba minulých (a částečně i přítomných) přehmatů rozličných těch státních a společenských (možná dost i církevních) autorit. Po staletí tlumili v tom ušlechtilém lidu všechen byť i vzdálený pokus o svobodu, vzdělání, sebeurčení; po staletí ho jako nevolné děcko vodili po tvrdých drahách nejnižšího zaměstnání, poslušenství, chudoby, nevědomosti, odříkání . . . Dnes, kdy témuž lidu dokořán otevřena stojí brána svobody, osvěty, blahobytu, neumí se jich zmocniti tou dětsky nevyspělou svojí

nyslí, tou rukou v poutech zakrnělou, hlavou jařmu ıvyklou...

A divno, i na klerus přešel jaksi ten rys neveselý (a to je též na duchovním životě tamějším). V době, kdy rozliční Daszyňští, Stojałowští zaplavují id svými listy a řečmi, nemá klerus veškeré veliké :emě ani jediného svého politického listu. V čase, ve kterém v lidu počíná konečně kypěti neslýchané dosud vření, kdy přes noc mohou nastoupiti ıetušené, celou společností otřásající převraty, nemohli ıni vysoce vzdělaní kněží tamější pochopiti, kterak ı nás „w Austrii" (v mimohaličském Předlitavsku) lovoluje se kněžím volně o otázce socialní mluviti, ejího řešení se súčastňovati...

(Poslední dobou se i v té věci u kleru ukazuje akýsi obrat k lepšímu.)

* * *

Ne v zájmu církevního demokratismu,*) ale v zájmu svaté naší věci, a konečně v zájmu autority samé s radostí bychom za dob našich uvítali jakési časové ústupky, nikoliv co do věci, nýbrž co do způsobu jejího provádění.

Autorita se svým širším rozhledem, svými vyššími cíli (jen tak dovedu si představiti opravdovou autoritu) stůj v popředí všech velikých otázek, podniků, ale nikoli jako „výhradně privilegovaná firma," zatlačujíc radostnou snahu a spolupůsobení jiných, nýbrž spíše jako „první podnikatel," udávající směr, vybízející jiné ku spoluzávo-

---

*) Choutky demokratické počaly se na př. jeviti v kleru ıěmeckém v pohnutém r. 1848. Tehdá jim mocně zastoupil cestu pozdější kardinal Geissel, arcibiskup Kolínský. Cfr. Pfülf, Cardinal Geissel, Freiburg in Br. 1895. Bd. I. pag. 548. ss.

dění, ku radostnému přidružení.*) (U nás je tříštění stran dědičným hříchem. „Dekrety“ se tomu sotva dá odpomoci. A kromě toho je s nimi vždy i to nebezpečí spojeno, že mnohou oprávněnou snahu ubijí, nejednoho horlivého a upřímného nadšence roztrpčí, od práce odvrátí, nad to pak i na cesty závratné snad přivedou... Což by nemohla autorita na každém oboru veřejného života církevního vychovati, postaviti si může své, vytasiti se svou „prací,“ svým názorem? Ne officielně, ne diktatorsky, nýbrž normativně, přesvědčivě...?)

Autorita nevydávej pouze válečná hesla, netříšti též svých těžkých řadových vojsk dobýváním „stodol a chalup.“ Ale ten kněz, který v povinném zápase často v doslovném smyslu obětuje co život pro něj má nejdražšího, měj povznášející vědomí, že nebojuje sám, any povolané nejvýtečnější síly leží ladem; mějž i útěchu, že jako on provádí drobný boj, tak na místech nejrozhodnějších bojuje s ním síla vyšší; měj i důvěru tu, že nejen v případě vítězství bude odměněn, nýbrž i kdyby podlehl, jeho představený nepostaví se na stranu přemocného vítěze, nýbrž na stranu spravedlivé věci, a že nebude vydán v šanc. Dříve se odpustí bezpráví spáchané nepřítelem, než nedostatek uznání tam, kde právem jsme ho směli očekávati...

Svatým budiž vždy autority právo všecko konečně zkoušeti, přijímati neb zavrhovati. Než rovněž svatě nechť autorita zachovává povinnost nepadati do rukou hned při prvních počátcích dělníkům vycházejícím na práci,**) nýbrž spíše pobádati každou

---

*) Cfr. c. 13. C. VIII. 9. 1. Clemens, tamquam qui omnibus praeesse te noveris, singulos iuva, et singulos releva, qui et singulorum onus et solicitudinem portas.

**) C. 1. D. XLI. Hoc habet proprium doctrina arrogantium, ut humiliter nesciant inferre, quod docent: et recta, quae

snahu ušlechtilou, zaopatřovati podnikatelům nástroje a prostředky, žehnati nezištně každému přičinění, i když snad nestála původně při jeho kolébce.

Svatým budiž rovněž právo autority trestati provinilé, *) právo, které zároveň jest i trpká a těžká povinnost. **) Ale běda, kde i z těžkého trestu nevycítiti láskyplné ruky otcovské. ***)

— — — — —

sapiunt, recte ministrare non possint. In verbis enim eorum proditur, quod cum docent, quasi in quodam si videntur sublimitatis culmine residere: eosque quos docent ut longe infra se positos, veluti in imo respiciunt, quibus non consulendo loqui, sed vi dominando dignantur. Recte autem his per prophetam Dominus dicit (Ezech. 34.): Vos autem cum austeritate imperabatis eis et cum potentia. Cum austeritate enim et potentia imperant, qui subditos suos non tranquille ratiocinando corrigere, sed aspere inflectere dominando festinant. At contra vera doctrina tanto vehementius hoc elationis vitium fugit per cogitationem, quanto ardentius bonorum suorum iaculis ipsum magistrum elationis insequitur. Cavet enim, ne eum magis elatis moribus praedicet, quem in corde audientium sacris sermonibus insectatur.

*) C. 3. C. V. q. 5. Non osculatur semper pater filium, sed et aliquando castigat. Ergo quando castigatur, qui diligitur, tunc circa eum pietas exercetur. Habet enim et amor plagas suas, quae dulciores sunt cum amarissimae inferuntur. Dulcior enim est religiosa castigatio, quam blanda remissio . . . (slova jsou sv. Ambrože.).

**) C. 23. C. VIII. q. 1. Quid autem ego vos arguo, cum possitis me uno sermone convincere? convincor enim, cum in hac parte clericos vobis magis video negligentes. Quomodo enim possum corrigere filios, cum fratres emendare non possum? aut qua fiducia succenseam laicis, cum a consortibus pudoris verecundia conticescam? Ego autem, fratres atd. . . . (slova sv. biskupa Ambrože)

***) Cfr. Bernardus De consid. l. IV. n. 22. l. c. Nec austeritatem tamen suadeo tibi sed gravitatem. Illa infirmiores fugat, haec reprimit leviores. Illa, si adsit, odibilem; haec si desit, contemptibilem reddit: in omnibus tamen modus melior. Ostatně tu viz c. 4. D. XLV. Licet plerumque accidant in sacerdotibus, quae sunt reprehendenda, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia, quam severitas; plus cohortatio, quam comminatio; plus caritas, quam potestas atd. C. 5. ead. Licet

Kde trest přestává býti řídkou odstrašující výjimkou, kde i duše ušlechtilejší se mají před ním třásti, any duše zpupné se mu smějí . . . v takovém ovzduší dusí se a ohlušuje život nejlepší.

* * *

Celé zjevení je símě věčné, položené do půdy srdcí lidských, vždy proměnlivých, vždy různých. Tudíž i částka toho zjevení, autorita.

I autorita má svoje dějiny, ne sice po stránce božské, ale po stránce lidské, pokud lidmi byla prováděna, pokud v srdcích se ujala, v nich působila. I autorita zná dny rozkvětu a dny úpadku.

A dějiny autority vypravují o škůdcích jejích nejen vnějších, nýbrž i vnitřních.

Vnějšími škůdci autority byli, kdož nejsouce jí pověřeni, ať slovem ať písmem ať příkladem ji ničili. —

---

nonnumquam accidant, quae in sacerdotalibus sunt reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia, quam severitas; plus cohortatio, quam comminatio; plus caritas, quam potestas. Sed hi, qui, quae sua sunt, quaerunt, non quae Jesu Christi, facile ab hac lege discernuntur: et dum dominari magis quam consulere subditis quaerunt, placet honor, inflat superbia, et quod provisum est ad concordiam, tendit ad noxam (slova jsou sv. Lva pap.). C. 9. ead. Disciplina vel misericordia multum destituitur, si una sine altera teneatur. Sed circa subditos suos inesse rectoribus debet et iuste consolans misericordia et pie saeviens disciplina... Miscenda est ergo lenitas cum severitate, faciendumque quoddam ex utraque temperamentum, ut neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate solvantur (slova zas sv. pap. Řehoře Vel.). C. 14. ead. Sunt namque nonnulli ita districti, ut omnem etiam mansuetudinem benignitatis amittant: et sunt nonnulli ita mansueti, ut perdant districti iura regiminis. Unde cunctis rectoribus utraque summopere sunt tenenda etc. (sv. Řehoř V.). Srovnej i jiné kánony té distinkce.

Vnitřními, kdož majíce vykonávati autoritu, užívali jí nezřízeně — per defectum nebo per excessum.

* * *

Jest dovoleno, není proti autoritě, mluviti o jejích rušitelích vnitřních? Jistě že není proti autoritě, nýbrž v zájmu autority, mluviti se stanoviska všeobecného, akademicky o chybách při výkonech autority se vyskytujících. Píše se přece i o chybách při udílení svátostí, při kázání a pod. Proč by se tedy nemohlo psáti a mluviti theoreticky o chybách při plnění autority, a to ještě v době naší, k chybám právě autoritou zaviněným tak citlivé?

Než v případech konkretních vystupovati jakkoliv proti autoritě Bohem dané bude vždycky věcí velmi povážlivou, nebezpečnou, jak duši vlastní, tak i autoritě samé.

„O rodičích a o kněžích nemá se nikdy špatně mluviti; neboť oněm děkujeme za život tělesný, těmto za život duchovní," tak pronesla se kdysi zbožná selka štyrských Alp. Té vzácné zásady prosté ženy z lidu doslovně lze užiti o poměru našem k autoritě.*)

Positivní jakékoli vystupování proti ní (vyjma snad hledání práva u instance vyšší) není věcí každého; může býti výsadou (po případě povinností) několika vyvolených, výsadou, jejíž

*) Nemohu se zdržeti, abych necitoval při té příležitosti krásný výrok z C. J. C. Tam stojí psáno C. 36. C. II. q. 7. Queritur pater de malo filio, aut queritur filius de duro patre. Servamus honorificentiam, quae debetur patri a filio. Non aequamus filium patri in honore, sed praeponimus, si bonam causam habet (syn): filium aequamus patri in veritate. Et sic tribuimus honorem debitum, ut non perdat aequalitas meritum.

konání mnoho předpokládá rozvahy, umírněnosti, pokory, lásky.

Tak na př. napomenula kapitula Mohučská in corpore svého apoštolského biskupa Kettelera, když přese všecky ostatní výtečné vlastnosti sám svou prudkostí dílo své ohrožoval. Slova, kterými to učinila, budou na vždy vzorem pro (řídké) případy podobné.*)

Jednotlivci zbývá ve všech případech konkretních cesta pouze negativní: chovati se vždycky tak, abychom k zneužití autority nejen nedali podnětu, nýbrž naopak aby i tam, kde by snad k takovému zneužití byla chuť, chováním naším i ta chuť byla odzbrojena. Není to vždy snadnou věcí, ale jest věcí naší osobní cti, a co více, jsme tím povinni právě autoritě Bohem ustanovené.

* * *

Dovoleno-li tu poukázati i ku pramenům hlubším kteréhokoliv rušení autority? Myšlenka, idea, je jako vždy i zde matkou skutku. Až o té věci se ujmou všeobecné správné pojmy (stane se to vůbec kdy dokona?), pak bude snáze i v praxi dospěti věrnějšího, svědomitějšího zachovávání hranic ať s té ať s oné strany.

Na ideu má vliv vášeň, tak dobře „nahoře“ jako „dole.“ Ta otázka nikdy by se neměla řešiti srdcem bolestí rozjitřeným, hněvem, nenávistí, uraženou pýchou, sklamáním vzedmutým. A máme-li vůbec, tedy bychom měli zvláště v této otázce náruživý, neušlechtilý, chlapecký ton odmítati a limine — vždyť běží o statek společný.

Doba autoritě nepříznivá podrývá ideu její „zdola.“

*) Pfülf, Ketteler, Bd. II. p. 73. ss.

Předsudky minulosti, zvyky a tradice dávno sice přežilé, ale pohodlné a lichotivé, ovládají ji nezřídka nešťastně „nahoře.“

K tomu („dole“) faktická slabost a („nahoře“) faktická moc, které taktéž nezůstávají bez vlivu na dychtění i konání člověka.

* * *

První pomocnicí autority bude nepochybně vždycky autorita sama sobě. Ona udává směr, ona spojuje ostatní, ona nese odpovědnost před Bohem i před veřejností. Proto čím větší fondy svatosti, charakteru, intelligence, zkušenosti má autorita sama ve své zásobě, tím lépe pro ni.

Ale který člověk zná a dovede všecko? I když to „všecko“ se týká pouze jeho podřízených? Kdo není v tom neb onom nějakou vášní zaslepen? ať již přílišnou láskou nebo neoprávněným hněvem a nenávistí; ať sobeckou panovačností nebo stejně egoistickou touhou po klidu; ať nezvyklým štěstím nebo neočekávaným neštěstím? Komu by, ať již posuzuje jednotlivé události nebo celé společenské vrstvy, neušla ta neb ona důležitá stránka?

Největší geniové na kterémkoliv poli lidského snažení měli svoje zákopníky, svoje předchůdce, kteří před nimi neb i s nimi pracovali, pozorovali, myslili, jejichž výsledky jim sloužily za podklad k vlastnímu bádání, na jejichž ramenou teprve se povznesli k nové netušené velikosti. A ve správě duší, v onom „umění všech umění“ mělo by býti jinak, tu by každý měl státi jedině o své vlastní hlavě, o svém vlastním srdci, ale i o své vlastní obmezenosti, vášni, nedozíravosti, omylnosti?...

Kdo hlouběji se ponoří do dějin, dozná, že okolo nejslavnějších vládcův ať církevních ať světských stál

vždy celý věnec mužů výtečníků, za jejichžto spolupřičinění jedině jim bylo možno dopjati se té výše. Není to zmenšením, nýbrž zvýšením jejich zásluhy a chvály, že dostoupivše místa v lidu nejvyššího, neodstrčili od sebe malicherně a sobecky, co lid choval v lůně svém nejlepšího, ale že tyto síly lidu nejvýtečnější k osobě své dovedli připoutati, autoritou svou vzájemně sloučiti, nadchnouti k jedné veliké blahodárné práci společné...

* * *

Nic nezdá se prostějším, než otázka rádců. Vždyť církev sama o to se postarala, aby nikdo, kdo její autoritou byl ozdoben, nebyl bez nich.

A přece ta věc není tak jednoducha. Naopak bývala od jakživa zkušebním kamenem vlád.

Ničím se tolik a tak trefně necharakterisuje velikodušnost, nezištnost, prohledavost, ale i hlubší nadpřirozená ctnost autority, než poměrem k radě zákony ať Božími ať církevními jí přidané.*)

* * *

*) Srovnej chválu, kterou vzdává sv. Bernard arcibiskupovi Senonskému, že výtečné si zvolil rádce. Tr. de moribus et officio episcoporum (Venet. 1750. vol. I. tom. I. col. 476. ss.), cap. I. n. 3.: Prudenter igitur cogitastis (plur. maiestat.) sacerdotale onus, episcopale opus curamque pastoralem digne non posse administrari sine consilio... (A mluvě níže o rádcích jeho, praví:) Horum acquiescendo consiliis nec praeceps eritis in sententia, nec vehemens in vindicta; non in corrigendis severior, non remissior in parcendis, non pusillanimis in exspectandis; nec superfluus in victu, nec notabilis in vestitu; non citus ad promittendum, non ad reddendum tardus nec prodigus dator... Et ut brevi omnia sermone concludam, si his credideritis, in omnibus, exemplo Apostoli, honorificabitis ministerium

Rádcové, toť křemen pro představeného. Záleží na něm, jestli z toho křemene budou jiskry sršeti, anebo zůstane-li němým, temným — balvanem.

Rádcové, toť harfa, nástroj hudební v rukou představeného. Rozličné zvuky ten nástroj dovede ze sebe vydati, smířlivé i hněvné, radostné i do pláče, harmonické i rozladěné, a dovede i — mlčeti. Všecko závisí na jeho mistru, a i to je dáno do jeho vůle, zdali ho vůbec užiti chce, jak ho užiti chce, jaké tony z něho míní vyloudíti...

Mince jsou rádcové, někteří ovšem od přírody ze zlata, jiní ze stříbra, a ještě jiní z niklu a mědi. Ale platnosti jako mince nabývají teprv ražením — z vůle panovníkovy. Známo z dějin, že někdy panovníci mince i falšovali...

* *
*

O maršalovi Bertrandovi poznamenali dějepisci, že z něho Napoleon I. v prvních počátcích svých výbojů učinil orla, na sv. Heleně pak husu.

Jak často maně mi ten výrok připadá o jistých sborech poradních...

* *
*

I nejvýš postavený rádce je přece jenom podřízeným...

I mocně postavený rádce má ještě naději na místa vyšší...

Každý boj (i za věc svatou) je věc nepříjemná. Čím výše pak kdo stojí, tím méně nejednou má chuti,

vestrum: ministerium inquam, non dominium. Ipsum itaque honorificabitis, non vos; nam qui quarit, quo sua sunt, se cupit honorari, non ministerium . . .

vystavovati osobu svou v boji, tím více v něm se ozývá touha po klidu, pokoji...

A konečně jak blízka jest tu *výmluva*: „vždyť ‚*on*‘ jest představeným, ‚*on*‘ jednou zodpoví...“

Jest *umění* duchů v pravdě královských, nejen vhodné rádce *najíti*, ale i k *nezištnému, otevřenému, mužnému aráznému radění si je vychovati*.

* *
*

Vypravováno mi kdysi o diecesi, kde by snad poslední kněz život dal za svého vrchního představeného. A nebylo vždycky prý tak. Ale tam zachránil nezištný, neohrožený, ale i osvícený rádce právě onoho nejvyššího představeného cest nešťastných, na něž již již se klonil; a zachránil představený sám sebe, přijav radu třebas trpkou, ale spasitelnou.

Dvojnásobná čest budiž takovým rádcům, ale i takovým představeným. Za jistých okolností raditi, leč i za jistých okolností radu přijati předpokládá stejnou oběť, stejnou spanilomyslnost, stejný svatý zápal pro blaho svěřených.

* *
*

Některé myšlenky o našich *povinnostech* k autoritě.

Jen šílenec může podrývati za časů nynějších autoritu, z příčin osobních, dokonce snad i *nespravedlivých*, že *zaslouženě* byl polehtán mečem autority...

Opětně a s důrazem tu budiž vytknuto, že *autorita jest náš drahocenný statek společný*,

že doba naše je vůbec autoritě každé a církevní zvláště nepřátelská,

že autorita Boží jen tím se [illegible] mysliti, aby podřízený sebe zapřel, sklonil se k poslušnosti, oběti své zvůle. Ne vždycky nůž zabíjí, někdy i vyřezává hluboké hnisající rány...

* * *

Snad v žádném jiném národě nevidíme tak zhusta a tak pravidelně typu kněze napadajícího své představené v novinách zjevně nepřátelských, jako u nás. „Národní Listy,“ „Pozor,“ „Lidové Noviny“ a pod. jsou u nás často první a jediné tribunaly, k nimž kněz appelluje „ab abusu potestatis ecclesiasticae.“

Jak vyjádřiti dostatečně hanbu a neštěstí takového jednání?

I když se chyba stane „nahoře,“ a dejme tomu osudná chyba, jakým právem se osobní věc metá mezi široké vrstvy lidu? Či má z lidu zmizeti i poslední špetka úcty k těm, kdož jsou mu představenými na místě Božím? A který kněz svědomitý, lid opravdu milující nedal by se raději umučiti, než aby takového zločinu se dopustil na své krvi?

Listy církvi nepřátelské, ty že mají knězi i nespravedlivě utlačenému zjednati právo? Ty že mají utkati tu svatou pásku vzájemné lásky, důvěry, úcty, bez které šťastný poměr mezi podřízeným a představeným se vůbec ani mysliti nedá? Naše bezcharakterní, liberalní listy?...

Možná, že se těmi listy podaří knězi ukojiti touhu po pomstě...

Možná, že tak snad zamezen jednotlivý případ zneužití moci vyšší. Ale za jakou cenu?

Takový kněz snížil sám sebe na bezcharakterního hanobce svého představeného.

(I kdyby se mu skutečně byla stala křivda, neměl práva vydati se na takovou cestu!) Snížil se na dopisovatele za podmínek pro něho naprosto bezectných. Žádný představený nemohl ho tak zhanobiti, jak zhanobil sebe sám, a na celém světě nenalezne se instance, která by tu skvrnu z něho vzala nebo jen omluvila. Takové jednání zasluhuje jen jednoho — veřejného pranýře.*)

Takový kněz naučil se choditi po cestách subjektivních, jednostranných, neohraničených vědomím veřejnosti, práva, zodpovědnosti. Dnes se ohlásil u věci snad spravedlivé, ale kdo ručí za to, že se zítra neozve z pouhého citlivůstkářství, z uražené ješitnosti, z nerozumného kritikářství, z herostratické choutky po skandalech? Tak ničí sám v sobě ono vědomí právní, které by každý měl jako drahý poklad chovati a střežiti. Tak vychovává se na právního (a snad brzo i mravního) sketu. Tak otřásá v jiných právním svědomím, navádí je ku stejné právní (a mravní) chabosti...

Tak nemění se systemy, ale otřásá se základem společnosti.

---

*) Mané nám tu připadá starý církevní kánon: C. 1. C. 5. q. 1. Qui in alterius famam publice scripturam aut verba contumeliosa confixerit et repertus scripta non probaverit, flagelletur. Et qui ea prius invenerit, rumpat, si non vult auctoris facti causam incurrere. A jinde: C. 5. C. V. q. Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana: qui autem fidelis est, celat amici commissum (což teprve představeného!). E. i. Quae viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio cito, ne postea emendare non possis, cum dehonestaveris amicum tuum. Pro jisté charaktery ostatně tu hned přivěšujeme ještě vážná slova dvou jiných kánonů: C. 7 C. VII. q. 1. Scire debes, episcopum in ecclesia esse, et ecclesiam in episcopo, et siquis cum episcopo non sit, in ecclesia non esse... C. 9. ead. Quam sit inseparabile unitatis sacramentum, et quam sine spe sint et perditionem sibi maximam de indignatione Dei acquirant, qui schisma faciunt...

Tak nezískává se představený, ale mizí se poslední jiskra důvěry a úcty, která mu v duši ještě zbyla ku podřízeným.

Tak mstí se osobní zlo, utrpěné v jednom případě, zapalováním střech nad hlavami společnosti...

Chraniž Bůh, aby to šílené, podlé jednání mělo býti jednáním kněžským!

* * *

Netřeba právě uvedených přísných slov nějak zmírniti? Připouštím jedině, že u nás někdy dětinství sáhlo po té zbrani. Věci samé ani omluviti ani oslabiti nelze.

Pranýřujíc biskupy a představené ve veřejných a nad to necírkevních listech, staví sobě kněžstvo samo pranýř, nad nějž nic potupnějšího se nedá mysliti.

I to jest jedna z ošklivých hnusných hlíz na našem životě...

* * *

Ale jakým jiným způsobem provésti přání vůči představeným vskutku oprávněná?

Budiž napřed i v tomto případě vyloučena jakákoliv cesta nečestná, na kterou by jen stín nesprávnosti, neloyalnosti, nedůvěry, podskoku mohl padnouti. Ten princip nás uchrání mnohé těžké chyby, mnohé trpké škody. Nikdy nemáme se více cítiti kněžími Páně, než ve styku ať přímém nebo nepřímém s představenými.

Ano, kněžími.

Což není nám dovoleno přání svá pronášeti otevřeně a plně? A kdyby každý z nás tak učinil

na svém místě, nebude musiti každá autorita s těmi přáními oprávněnými počítati?

Což nemáme práva (někdy i povinnosti) za daných okolností, v mezích povinné úcty i představenému říci, co nás v jeho chování bolí a uráží?*) A (opět budiž na to s důrazem poukázáno) kdyby každý podle svého postavení tak upřímně učinil, nebyl by výsledek toho jistým?

Což nás může někdo donutiti, abychom nečinili nic? To by na jedné straně nás snižovalo, na druhé straně pak přesahovalo míru povinností nám příslušných?

Představme si diecesi, kde klerus jako celek povinností svých je věrně dbalý, klerus osvícený, vědomý svých práv i důstojnosti své, neohrožený, přímý . . ., a klerus takový že by u představených svých nedosáhl, oč by se zasadil?

Pěstujme mezi sebou ducha věrné horlivosti kněžské, která je konečně základem našeho poměru k autoritě.

Nikdo z nás nesnižiž se na pochlebníka!

Každý z nás mluv na místě svém pravdu, ale celou pravdu!

Každý z nás hlasiž se loyalně, ale neohroženě o právo mu náležející!

Každý z nás buď celým knězem, celým mužem se svými představenými!

Ale i každý z nás stůj celou upřímnou duší k autoritě, tam kde toho od nás smí očekávati — i kdyby k tomu obětí bylo potřebí!

Až ten duch nás pronikne, až se stane naším obecným majetkem, přesvědčením, pak buďme

*) C. 57. C. II. q. 7. Admonendi sunt subditi, ne plus quam expedit sint subiecti. Ne cum student plus quam necesse est hominibus subiici, compellantur vitia eorum venerari.

[redacted]

jisti, že se s námi bude i „nahoře“ počítati opravdově, trvale.

* * *

My sami si odchováváme z veliké části své představené.*) A nevychováme si jich, ustanovujíce officielní novinářské chvalořečníky, leč budeme-li o nesmírně důležité věci té míti napřed správné pojmy a pak i stejně správnou praxi. —

Stalo se náhodou, či má věc hlubší příčiny, že absolutismus nikde tak strohých nepřijal zjevů, jako právě ve státech slovanských? Ve kterém na příklad státě romanském, germanském udržely by se odporné, schátralé zjevy srbského Milana,**) Alexandra? Kde byl lid kdy takovým způsobem v otroctví držán jako na př. na Rusi, v Haliči? (Našich poměrů schválně nechci se dotýkati.)

Jest to snad tím naším „slovanským srdcem,“ které se dává unášeti více náladou než principem, více chvilkovými výbuchy než trvalým, houževnatým, důsledným jednáním?

* * *

Znal jsem osobně vypuzeného rusko-polského biskupa. Nikdy nezmizel výraz tklivého smutku s jeho ubledlých hubených tváří. I když sloužil slavnou mši sv., byl zpěv jeho jako prosycený pláčem. Byl to pastýř beze stáda.

---

*) Rozumí se samo sebou, že se ta věta (a to právem mnohem větším) dá i obrátiti. Mně tu běží hlavně o to probuditi vědomí a svědomí podřízených. Sáhati do svědomí představených není vůbec účelem článku tohoto.

**) Psáno ještě před smrtí nešťastného krále. Ostatně ještě po tom postavila ho vídeň. „Fackel“ pod Nerona a Kaligulu.

A opět jsem kdysi vypomáhal na osadě osiřelé, spravované ze sousední fary. Bylo cosi dojemného v tom všeobecném mocném pocitu opuštěnosti, který jak u mužů tak u žen se jevil a někdy až i k slzám nutil duše vroucnější. Bylo to stádce bez pastýře.

Proč musí býti pastýř bez ovec a ovce bez pastýře? Proč stává se také, že žije pastýř mezi svými a přece bez nich, a že poddaní, ač denně svého pastýře vídají, přece na míle jsou jeho srdce daleci? Co nahradí pastýři čisté radosti plynoucí z vroucího spojení s dušemi svěřenými? Jest větší požehnání pro stádce, než žíti v lásce a míru s dobrým představeným?

Proto jak pastýř tak stádce neměli by míti snahy opravdovější, než aby se našli, u vzájemné úctě, u vzájemné důvěře, v upřímné lásce. Všecko ostatní, čím si kromě toho mají býti, daří se teprv na tomto základě.

* * *

Řehole sv. Benedikta plná ducha božského ukládá opatovi: Sciat ... sibi oportere prodesse magis, quam praeesse. — (Oportet Abbatem esse) castum, sobrium, misericordem; et semper superexaltet misericordiam iudicio, ut idem ipse consequatur. Oderit vitia, diligat fratres. — Studeat plus amari quam timeri (cap. 64.)

A jinde: Noverit ... se infirmarum curam suscepisse animarum, non super sanas tyrannidem; et metuat Prophetae comminationem, per quem dicit Deus: „Quod crassum videbatis, assumebatis; et quod debile erat, proiiciebatis.“ Et Pastoris boni pium imitetur exemplum, qui, relictis nonaginta novem ovibus in montibus, abiit unam ovem ... quaerere“ (c. 27.).

[redacted]

A jinde: Ad Abbatem respicit, quidquid a discipulis delinquitur (c. 36.).

A k tomu: In ipsa autem correctione prudenter agat, et ne quid nimis; ne dum nimis eradere cupit aeruginem, frangatur vas; suaque fragilitate semper suspectus sit, memineritque calamum quassatum non conterendum. In quibus non dicimus, ut permittat nutriri vitia, sed prudenter et cum caritate ea amputet, prout viderit cuique expedire (c. 64.).

A ještě: In imperiis suis (Abbas) sit providus et consideratus, sive secundum Deum sive secundum saeculum sint. Opera, quae iniungit, discernat ac temperet, cogitans discretionem sancti Jacob dicentis: „Si greges meos plus in ambulando fecero laborare, morientur cuncti una die.“ Haec ergo aliaque testimonia discretionis matris virtutum sumens, sic omnia temperet, ut sit, quod et fortes cupiant et infirmi non refugiant (cap. 64.).

Konečně: Abbas non sit turbulentus et anxius, non sit nimius et obstinatus, non zelotypus et nimis suspiciosus, quia nunquam requiescet (c. 64.).

Si quis aliquid rationabiliter et cum humilitate caritatis reprehendit aut ostendit, tractet Abbas prudenter, ne forte eum propter hoc ipsum Dominus direxerit (c. 61.).

O poměru poddaného ku představenému uvádíme jen jedno místo z překrásné knihy opata M. Woltera:*)

Proinde iure optimo Abbas Christi gerere vices videtur. Quem igitur ut tuum in Christo pium patrem, nutricium, magistrum ac ducem, omni prosequi par

---

*) Praecipua ordinis monastici elementa. Brugis 1880 p. 44. s.

est honore, observantia, studio. Vix quicquam tibi eo sit carius post Christum vel in maiori pretio! Ut officiosus patri filius, sic tu illi sincerum, humilem, gratumque praestes amorem! Pro te tuaque vice excubat animo nec quietis ullam partem admittit, die noctuque providens tuae saluti, paci ac prosperitati.

Labia enim sacerdotis custodient scientiam.

(Malach.)

V boji o privilegia stavovská vznesl před lety v Římě jeden z těch šťastných privilegovaných proti kleru celé veliké diecese těžkou obžalobu, že je „nevzdělán“ — „rudis;“ a ještě nějak trpčeji zněla slova oné výtky. Celý klerus diecese byl tím v hloubi duše uražen, roztrpčen, pobouřen, a ještě po smrti hodnostářově s výčitkou mu toho vzpomínáno.

Ta nevole uraženého kleru je velmi pochopitelna. Málo je věcí, jichž nedostatek tak nepříznivé by vrhal světlo, jako nedostatek vzdělání, studií v kleru. Než stavíce se co nejrozhodněji na stranu uražených, nemůžeme potlačiti otázky, věnují-li se naši kněží po skončených letech seminářských studiu, jak by se mu měli věnovati. Krátké zpytování svědomí bude zajisté na prospěch.

Jinde promluvili jsme o studiu bohoslovců; thema toto vztahuje se na studium kněží, zvláště kněží v duchovní správě.

* *
*

Není v té příčině svědka nestrannějšího a spolehlivějšího nad bibliotheku kněžovu.

Čím jest bibliotheka knězova? *Jest jeho duchovní zásobárnou*, po případě *duchovním arsenalem*. Odtud vybírá podle doby, místa a jiných zvláštních okolností *rozmanitou, přiměřenou* a proto i vpravdě *záživnou* stravu *vlastní duše své* nebo i *duší sobě svěřených*. Velmi dobrou stravou je hrách, velmi silným pokrmem je maso. Ale kdyby matka v rodině den ze dne, týden z týdne, ano měsíc ze měsíce vařila *jen* hrách, anebo strojila *jen* maso, komu z jejích dětí by se ta věčně stejná krmě nezprotivila, ano nezošklivěla? Ale odkud nabrati krmí jiných, když v komoře není zásob a dům jest *osamocen, odervýn od ostatního světa* i bohatých jeho trhů? — —

Či týká se ta pravda má jen tělesného pokrmu? Či je to *jen* pohodlnost, *jen* nevěra, co často nejnadanější muže zdržuje našich kázání, vzdaluje našich zpovědnic?

Bibliotheka knězova je jeho *duchovním parkem*, kam vodí duši svou na procházku, aby se *zotavila, vysílena obcováním se světem*, aby se *sebrala* po prázdné a ohlušující vřavě života, aby na chvíli *sobě zase žila*, svým snahám, svým myšlenkám, svým citům... Od něho, od kněze závisí, do jaké společnosti i v těch chvílích duševního zotavení, duševního vzpružení vodí duši svou, zda-li do společnosti mužů velkých, beroucích se vznešenými cestami nebo do společnosti duchů vzdychavých, ano dokonce snad i bahnem nečistým potřísněných.

Školou jest knihovna kněze, školou svatých, idealních zásad, školou svaté, idealní práce, hlubšího vážného rozjímání, školou vyššího názoru prostřed povrchnosti, lehkomyslnosti, bezmyšlenkovitosti obyčejného života.

Mostem jest knihovna kněze mezi duší jeho a dušemi velikých myslitelů jiných, mezi prací jeho a

pracemi, které jiní před ním v tomtéž oboru vykonali, mezi zkušenostmi jeho a zkušenostmi staletí, jež před ním pracovala, mezi ním a mezi dobou, ve které žije, i mezi tím, co tou dobou hýbá, co ji kazí, jí prospívá, co ji těší nebo rmoutí... O, kolik je v myšlence, že kněz sám sobě stačí, obmezenosti, krátkozrakosti, malichernosti, uspávající pohodlnosti...

A proto bude vždycky knihovna kněze i odleskem jeho duše, zrcadlem jeho hloubky, jeho mocnějšího napjetí sil, jeho směru, jeho moci a jeho vlivu. Nikde o knězi jedním pohledem tolik se nedovíme, jako před almárkou, která v sobě chová poklad (oceněný nebo neoceněný) — knihovnu.

* * *

Co nám tedy vypravují ty almárky s knihovnami? Jaký jest jejich obyčejný obsah? Müllerova Moralka, Skočdopolova Pastoralka, Borového Církevní sloh, Schwetzova Dogmatika, Písmo sv., Zeibertova Historia ecclesiastica, Kniha o následování Krista, Sv. Františka Filothea: hle, těmi jmény representovaná je z pravidla celá vědecko-theologická knihovna našich kněží v duchovní správě. Jsou to napořád knihy, kterých užíváno kdysi za podklad při studiích bohosloveckých. — —

A možná, že ani těch nenajdeš; možná, že v celé faře není žádného díla z moralky, žádné knihy o církevním právu, že na prosbu o svaté písmo se ti podá písmo vydané — protestantskou společností. — —

Mám dále prohrabávati chudý celkem obsah mnohých našich kněžských knihoven? Něco homiletiky, snad poměrně ještě nejvíce, něco knih jiných různého obsahu, příležitostně, někdy i divnou náladou pokoupených. — —

Tak asi obyčejně se vám představí knihovny kněžské. Výjimky připouštím rád, ano výslovně je konstatuji.

Na jednu specialitu našich kněžských knihoven byl bych zapomněl — na knihy belletristické. Knihovna i nejchudšího kněze skví se některým úplným vydáním spisů ať Třebízského nebo Raisových nebo Jiráskových, Vrchlického a j., nemluvě o poměrně velikém počtu povídek, románů, belletristických časopisů zlomkovitě se tu nacházejících. Na ten obor poměrně nejvíce vydáno peněz. Vyššího směru, vědomého jakéhosi výběru ovšem ani tu nesmíte očekávati. A nejsou to vždycky (a jsou-li, pak v tom měla ruku náhoda) knížata poetů, které kněz pozval do tichého ústraní své světničky na besedy duchovní.

* * *

Jest podaný právě obraz kněžských knihoven úplný? Rád připouštím, že v jednotlivostech, ve věcech vedlejších není. Ale v tom, co jsem říci chtěl a na čem tu záleží, v tom se obraz uvedený shoduje se skutečností jako vejce s vejcem.

A nač jsèm tím chtěl upozorniti? Na onu duševní ztrnulost, nesamostatnost, která ještě léta po skončených studiích nedovede sáhnouti po knize jiné, leč po té, kterou kdysi „professor“ dal studentovi do ruky. To je ta skutečná „mrtvá ruka“, ovšem ve smyslu jiném a duševním.

Chtěl jsem upozorniti na onen nedostatek potřeby prohloubiti se v povinnostech čistě kněžských, v povinnostech životních. Všecka čest těm Müllerům, Schwetzům, Skočdopolům . . . ale není možná, aby kněz myslící, snaživý nalezl v nich všecko, co se mu ve zpovědnici, na kazatelně, v obcování s lidmi přihodí nejasného, neznámého, nového.

O takovém knězi se takřka sám sebou namítá závěrek, že je buď bezmyšlenkovitou mašinou, nebo nesvědomitým pěstitelem svého pohodlí, jinak že by musil hledati rady i jinde...

Chtěl jsem upozorniti na onen nedostatek všeho určitého směru, hlouběji procítěného oboru, sebevědomí samostatnosti ve vážném úkolu duševního pokroku a vzdělání. Kdo na horu vystoupil, má daleký přehled po celé krajině, kdo v jednom oboru se propracoval, získal nesmírně pro všechno svoje duševní vzdělání, nemluvě ani o autoritě, kterou působí na lid takové odborné studium, o radosti plynoucí právě z toho studia. Anebo jest nedostatek vlastního studia v praxi totožným s nedostatkem všelikého zájmu pro studium vůbec?

Chtěl jsem konečně upozorniti i na onen nedostatek zájmu pro hlubší otázky a potřeby naší doby. Budova společenská se řítí, otázky největšího dosahu rozčilují mysli, dnes již i muž z lidu, dnes již i slabá žena hlásí se k slovu. A kněz, vůdce lidu? Kdyby celý svět znovu stihnouti měl osud starých měst Herculanum a Pompei, a kdyby po tisíceletích žasnoucímu lidstvu z doby nynější nic se nezachovalo než ty naše farské knihovny — z přemnohé z nich ani by se nedověděli, že běželo kdys za našich časů o tu neb onu palčivou otázku, že ta otázka byla v popředí doby, že hýbala milliony duchů, rvala za sebou milliony...

O rozličných těch otázkách je ohromná literatura, výsledky neobyčejné mravenčí píle, hluboké pohledy do duchovního i společenského mechanismu naší doby, cenné i ušlechtilé ovoce snah vskutku ušlechtilých. Jak jsme to všecko ocenili, jak jsme si přivlastnili, co doba naše nám podává opravdu dobrého, mocného, velikolepého na poli zápasů duševních? Jaké stopy zanechaly v duších našich snahy té doby nejzáslužnější

na poli vážného bádání, svědomitého pozorování, obětavého bádání, skutečné práce? Přivlastnili jsme si alespoň nejcennější i pro nás přijatelné ohromné té práce výpočty, zkušenosti, výsledky? Anebo si slabé duše naše osvojily jen to, co chorého, slabého, vášním lichotícího nám ta doba podává? Anebo je všecko lež, všecko špatnost, co nevychází od nás, co není v našem táboře? Onen „idealní" biskup Ketteler neváhal i od samého žida Lassalla se učiti, ano osobně (arci bezejmenně) s ním ve spojení vstoupiti.*)

Chceme-li zachovati vliv svůj na lid právě v těch věcech, které dnes nejvíce a nejpovážlivěji jím hýbají, musíme mu podati více než pouhou negaci ideí třebas o sobě nejnebezpečnějších, ale přece zároveň i mnohou krvavou pravdu obsahujících; musíme dovésti více než mlčeti a mlčením hlasitě se přiznávati, že nám jádro doby naší zůstalo cizím, ať už vinou vlastní nebo bez viny. Velikou většinou stojí prostý lid uprostřed těch otázek, krvácí pod jejich ranami, zakouší sám na sobě rozličných stránek a třebas neměl akademických škol, aby je vědecky definoval, má přece dosti školy života, aby naši jednostrannost, naši plýtkost, naši nepraktičnost vycítil, kontroloval, po případě odsoudil. A nestačí tu výmluva, že ty věci se nás netýkají: všecko se nás týká, čeho jako berana se zneužívá proti svatým statkům víry a čím tisíce tisíců duší se odcizuje víře, lidstvu, Bohu.

* *
*

Ale kde nabrati peněz na knihy, obzvláště knihy obsahu důkladnějšího?

---

*) Pfülf, Bischof v. Ketteler. 1899. sv. 2. pag. 183. ss., srovnej též sv. 3. pag. 260. ss.

Jsou věci, kterých kněz nikdy vzdáti se nesmí, k vůli nimž po případě ani těžkých se nesmí štítiti obětí, a mezi takové věci náleží nepochybně i hlubší vzdělání, pokrok s časem.

Třeba dnes jen jakési opatrnosti při kupování knih (porada s odborníky — na referaty časopisecké se spolehnouti nelze, nejcennější díla pomíjejí mlčením, o literarním pak smetí často přinášejí dithyramby), třeba jen jakéhosi sebevědomého výběru, jakési několikaleté vytrvalosti, aby si mohl i kněz skutečně chudý časem opatřiti knihovnu, ne-li rozsáhlou počtem knih, tedy alespoň bohatou obsahem.

Ostatně kněz, který by si při dobré vůli nemohl ročně na knihy popřáti 50 zl. a více, je přece jen výjimkou, a najdou se peníze na věci mnohem méně potřebné (ano i zbytečné) a zároveň i dražší...

Leč to jest právě nejsmutnější, že chudičký nábytek novosvěcenců dávno již byl zaměněn s nábytkem bohatším, ne-li skvostnějším. Laciné původní hodinky bývalého bohoslovce dávno již odnesli příbuzní, a jejich místo zaujaly hodinky dokonce snad i zlaté. Malé dloužky z dob před svěcením dávno již jsou zaplaceny, a již možná i uložen malý kapitálek pro dny nemoci neb stáří. To všecko je v pořádku. Ale smutně dojímá, že po všecka léta nepomyšleno ani na vyrovnání mnohých schodků duševních, že po všecek čas po vysvěcení nepodniknuto nic pro rozmnožení nábytku idealního, že po 15—20 letech kněžského života v hospodářství kněze zcela jiném a veskrze zdokonaleném stejně chudá, jen ještě více zapomenutá, jen ještě méně vážená stojí někde zastrčena ta stará knihovnička z dob svěcení, výmluvný to svědek, že její majetník dávno již náleží mezi duševní — petrefakty.

* *

Ale kde nabrati času na studia? Opětuji s důrazem, jsou věci, ve kterých kněz za jistých okolností na nejvýš se musí omeziti, jichž však se nesmí nikdy úplně vzdáti. Dobrá vůle, šetření časem, ustálený denní pořádek konají zázraky.

Vždyť konečně i katecheta, zpovědník, kazatel, duchovní správce, jsou-li i mnoho zaměstnáni, právě proto že nemají kdy delšími studiemi se připravovati na jednotlivé výkony svého úřadu, nutně jsou odkázáni na nějakou knihu, pramen to rychlého poučení. Ve skutečnosti tedy i u nich běží vždy jen o to, dovedou-li, čeho pro duši potřebují, opatřiti si koupí z první ruky, anebo spokojí-li se špatnějším zbožím dráže kupovaným od pátého již překupníka, zasednou-li k bohatě upravenému duševnímu stolu, nebo nasytí-li hladovící duši svou neslanou nemastnou — zápražkou.

Prvním způsobem nalezne kněz i poučení, jehož hledal pro svůj úřad, i příležitost rozšířiti duševní svůj obzor. Způsob druhý vede k pohodlnosti, plýtkosti, duševní odvislosti. Proč tak zřídka slyšíme s kazatelny thema, myšlenku originalní? Proč na př. themata cyklická u správců duchovních jsou skoro neznáma, pravím, želbohu neznáma? Poněvadž kněz látku pro svá kázání skoro veskrze hledá jen — v kazatelích. Ale kázání i nejlepší je vždycky přec jen jednostranné. Pročetl-li jsem jednu důkladnou knihu, obohatil-li jsem duši svou o pravdu mně dosud neznámou, mám z toho zisk pro celý svůj budoucí život, rozmnožil jsem vzhledem k oné pravdě ráznost a nadšení nitra svého (v jasném poznání, uvědomění pravdy, v přesvědčení leží tajemství nadšení), získal jsem materialu ne pro jedno kázání, ale pro celou řadu ... Správnou zásadou by tedy bylo: ne čím více práce tím méně knih, nýbrž

čím více práce tím více knih, ale důkladných, obsahem bohatých.

Se čtením knih se má věc jako s cestováním. Čas rozhoduje tu i tam, jak si obé zařídím. Památky téhož města mohu i měsíc studovati, mám-li na to kdy. Mohu však i za den nejhlavnější z nich prohlédnouti, nemohu-li tam déle pobyti. Byl proto ten jeden jediný den úplně prázdným bohatých dojmů a zkušeností? — Vstupuji do velikolepého dómu. Slzy se mi derou do očí při prvním povrchním pohledu na velikolepý celek. Vedle mne stojí šťastnější smrtelník: s knihou v ruce obchází obraz po obrazu, památnost po památnosti a bádá v památkách velikých mistrů. Mně zbývá jen kratičký čas, nutě sebe sama ku chvatu spěchám letmo od oltáře k oltáři, od sochy k soše, a za půl hodinky opouštím chrám, žehraje na osud, který mi nedovoluje déle se zdržeti, ale i vzrušen jsa až na dno duše krásou, již jsem právě viděl, přesvědčen, že nikdy mi v životě nezmizí obraz její... Měl jen můj soudruh, který s knihou v ruce studoval, kam já jen zběžně oči své vpíjel, měl jen on užitek ze své návštěvy? Ovšem měl z ní užitek jiný, větší; ale ani duše má nevyšla s prázdnou, i ona obohatila se novou krásnou zkušeností.

A tak jest i se čtením. Šťasten, komu popřáno velikolepou nějakou ideu klidně v duši svou takořka vssávati, ji důkladně se všech stran ohledávati, až k základům jejím sestoupiti. Ale jen vyvolení požívají toho štěstí. Většinu chvat života pronásleduje až do svatého zátiší studia. Než již vědomí, že idea taková jest, že tisíce jiných jí věnují nejlepší síly duše své, již i to dovede někdy hluboko námi zatřásti, činí nás při nejmenším pokornějšími, opatrnějšími. Někdy se kniha ne bez užitku prohledne (co do hlavních ideí) za den za dva a tatáž kniha se později teprv studuje rok i déle...

[redacted]

Ale jest umění cestovati s užitkem a jest umění čísti s užitkem.

* * *

Jiným svědkem snah sebevzdělávacích v našem kleru jest literarní činnost praktického kleru. Kdo má k tomu příležitost, nechť neopomene prohlédnouti si články i autory nejznámějších kněžských listů německých, jako na př. Pastor Bonus, Kölner Pastoralblatt, Würzburger Pastoralblatt atd. Mezi přispěvateli těch listů nalezne professory, řeholníky, ale snad z dobré polovice kněze pracující v duchovní správě, faráře, kaplany, katechety. A co více padá na váhu, nejedno to jméno farářské podepsáno je pod článkem, který by každému professoru bohosloví byl ku cti. Řekne se, těm je dobře psáti na jejich malých farkách. Pravda. Ale u nás by se takových farek klidnějších a ku práci literarní způsobilých nenahledalo?

Vždyť mně tu dokonce neběží o to, nadělati z našich zasloužilých farářů, katechetů, kaplanů atd. samých spisovatelů. Mně tu běží o symptom. Studuje-li v třídě na př. šedesáte žáků, nalezne se jistotně i přiměřený počet eminentistů, leč by všickni byli buď hloupí nebo nad obyčej pohodlní, leniví. (Myšlenka vzatá z Jos. Müllerových Keuschheitsideen.) Pracuje-li na sta kněží na jednom vznešeném poli, nalezne se za zdravých i normalních poměrů jisté percento, kterým nelze, aby hlubších svých pozorování, bohatší své zkušenosti pérem nesdělili, na jiné nepřenesli. Jaký pěkný pomník horlivosti, ale i vzdělání postavil si na př. pracemi svými theologicko-praktickými kuratní klerus tyrolský.

I my máme kněze spisovatele v duchovní správě. Jest jejich počet kvantitativně i kvalitativně dosti silný? Na té otázce věc závisí. — —

Jiný ukazovatel na cestě za pravdou. Obecná jest nyní snaha, učiniti veřejné knihovny středisky duševního života nejen pro bezprostředně súčastněné (professory, studující), nýbrž pro všecky duchy snaživé v zemi, v říši. (Jednotlivci beztoho není ani možná, aby u vyšší míře súčastňoval se veškerého ruchu duševního, kupuje knihy, odebíraje časopisy atd.) Dnes již i pro učitele založeny jsou okresní knihovny. S jakým se k té snaze chováme porozuměním? Jak jsme dovedli z ní těžiti? V té příčině nelze si naříkati na odstrkování kněží se strany kompetentních úřadů; naopak dlužno veřejně vyznati a uznati ochotu úřadů až nejúčinnější — pokud se neodstrkujeme sami. V Mnichově (jak ujišťuje autor velmi kompetentní) bývá v čítárně státní knihovny dobrá třetina kněží. Kdo viděl těsně obsazená místa onoho prvního vědeckého ústavu v Bavorsku, dovede si představiti, co to znamená. Na ten počet jistě nestačí sami professoři, ale musí na něm míti podíl i klerus praktický.

U nás stěžoval si člen kommisse pro zakupování knih na jedné z nejpřednějších universit v říši, že se mu nechtějí povoliti na knihy theologicko-katolické, „poněvadž prý to jsou vyhozené peníze, když po knize katolické v knihovně universitní nikdo se neptá.“ A je to pravda. Jest v tom cosi nevýslovně trpkého a zároveň ponižujícího, vstoupiti na př. do knihovny universitní, kde na sta míst je obsazeno vážně studujícími (romány a žurnály se tu nepůjčují), a mezi těmi neviděti buď ani jednoho, nebo náhodou nějakého kněze. A jaké chová poklady theologické i pro praktického kněze, pro kazatele, katechetu, zpovědníka, pro socialního politika a předsedu spolkův na př. universitní knihovna pražská. Jaký tam poměrně bohatý výbor časopisů i kněži

nejvýš užitečných, ne-li potřebných. Ovšem třeba se napřed do větší knihovny, do způsobu, jak v ní pracovati, vžíti, což není bez počátečních obtíží.

* * *

Ale již pomíjím všecky plány vyšší, a obracím se na pole přímo i jedině praktické. I přes nebezpečí, že se opakuji, kladu znovu a přímo otázku, kterou oklikami a nepřímo již častěji jsem vyslovil. Kolik kněží v duchovní správě prostudovalo se zájmem mimo bohosloveckou učebnici později některou větší i důkladnější pastoralku? Kolik z těch, kteří skoro každý týden lámou s kazatelen lidu chléb slova Božího, obeznámilo se svědomitěji s kteroukoliv klassickou homiletikou? Kolik jich zná dobře moralku, ačkoliv jsou jedinými zpovědníky celých osad a měst? Ta věc je vlastně záležitostí naší lásky k duším, našeho svědomí.*)

Zjev právě tak charakteristický jako zjev opačný (doufám ojedinělý), že nastávající farář na konkurs se připravoval z gymnasijních učebnic, aneb, což horšího, že (jiný) bezprostředně před písemným konkursem nacpal kapsy theologickými pomůckami a (opět jiný) při konkursu samém posílal otázky do hotelu učenějšímu příteli ...

---

*) Již po napsání těchto řádků připadl jsem na výtečný zrovna o té látce článek: Studium des praktischen Geistlichen („Pastor Bonus,“ 1899/1900, str. 352 361.) Škoda, že mi není možno přesvědčující článek aspoň u výtahu tu podati. Potvrzuje důrazně každé slovo textu nahoře položeného. Jen dvě věty tu buďte uvedeny: „Nur insoweit ist und bleibt ein Priester allseitig korrekt, als er das Studium der theologischen Disciplinen achtet und pflegt (podtrženo v originalu): Der Satz braucht nicht erst bewiesen zu werden: experientia docet (pag. 354.; něco níže námitka, že není kdy, a odpověď: „Der Eifer allein findet die Zeit“ pag. 360.).

Palčivé, nepříjemné otázky! Ale kdo chce si utvořiti celkový obraz o jedné z nejvážnějších i z nejvlivuplnějších stránek kněžského života u nás, nesmí těch otázek obejíti.

* * *

Ale je studium skutečně jednou z nejvážnějších i nejvlivuplnějších stránek kněžského života? Toť nade vši pochybnost jisto. Modlitba a studium jsou sloupy kněžského života. Kde na dvou sloupech spočívá celá budova, tam je stejně nebezpečno zanedbati, podkopati kterýkoliv z nich.

* * *

Studium jest naše zbraň. Tou zbraní hájíme vlastní duše své od nebezpečných nepřátel zahálky, lehkomyslnosti, povrchnosti a ještě jiných nebezpečnějších náruživostí. Ama studia et carnis vitia numquam amabis, praví sv. Jeronym. Více opravdové lásky ke studiu, a bude méně padlých kněží.

Tou zbraní máme hájiti od bludů duše nám svěřené. Dnes již i zastrčená vesnička může býti jevištěm pohnutých bojů duševních, komplikovaných bludů a předsudků. Svatost života, dobrý příklad duchovního pastýře nejsou bez ceny v takovém boji: získávají knězi pevné jisté pozadí. Cena tedy jejich jest jen nepřímá. S přímým užitkem je kněžské vědění, ostří vedených důvodů, mocná síla pravdy; ty rozhodují (vedle milosti Boží) o konečném vítězství nebo též o konečné porážce. Co souditi o vojínovi, který táhna proti nepříteli, zbaběle nebo pohodlně odhazuje zbraň? Válka je, válka mající rozhodnouti o nej-

vyšších statečnění, přichvát... bereme na sebe zo... čas my vůdcové nebo pohodlné zahálk... rozhodující!

Stadium jest p... ských radostí. Jiná v... ve zpovědnici, jako nevě... katechisovati mládež, a jin... do srdcí a osudu lidských, pokraji časné i věčné záhuby... rodině živitele; ta zachovati ... se ještě a nezkušenému živo... slovem neřest na cesty kající... bohatý radostmi, ale kde si ... radosti čistě kněžské přec... může dáti srdci lidskému. ...chom uměli je nalézti!

Ne na povrchu, ve hlou... krása, veškeré bohatství na... Na povrchu je chlebařství, na povr... cherné shánění se po vnějších úspě... je nedostatek onoho statku, jenž by... vyplniti prázdnotu naší duše, na pov... neváženost k vlastnímu stavu, touha ... rozkoších. V hloubi je zlato ničím nezka... svěžesti, v hloubi jsou diamanty ostř... pravdu a lež, v hloubi mocné železo na... řestí, v hloubi bohatství vážného názoru... život, v hloubi ono uhlí kněžského na... parou překonává obtíže místa a času, pod... duše. Cesta však do hloubi jest modli... dium vážné, obětavé.

... mi rach dob... ...ími vůdčenskými ... mezi těmi přís... ...vůdcovské snažení, jako ... svých dob do... ...

... našich starých ... předminu... ... všade jen ... V téže době, ... se v týchže ... Je to ná... ..., kde ... se i sloup ... obrátiti.

Nezná veliké a nejkrásnější části kněžských radostí, kdo nezná úsilného, obětavého studia.

* *
*

Jest zásadou obecně přijatou, že pokrok na př. v rolnictví, v lesnictví, ve vinařství a vůbec v každém oboru lidského snažení se řídí pokrokem té oné vědy, a že základem dobré praxe je předcházející dobrá theorie. Či jedině v onom „umění všech umění,“ ve správě duší má se věc jinak? Není i tu pravdou pravdoucí, že (nehledě ani k obraně od bludů) pravý prospěch duší nezbytně toho žádá, aby ku kněžské modlitbě bratrsky se pojilo kněžské studium?

* *
*

Studium vtiskuje celému charakteru kněze známku vyšší ušlechtilosti a důstojnosti. Naše doba pobrala knězi všecko, čím dříve na venek před stavy jinými vynikal, a podnikla, co bylo v její moci, aby ho stlačila co nejníže. Naše doba zároveň klade až přepjatý důraz na osobní vzdělání. A v té době bychom se měli spokojiti, nebo se směli spokojiti ve společnosti lidské, v níž tak vážných hájíme zájmů, místem „posvěcených sedláků“ (cituji doslovně výrok takového kněze o sobě samém)? Fakultativné studium, které kněz před dávnými lety byl podnikl, nenahradí pozdějšího zanedbávání veškeré vyšší práce duševní.

* *
*

Koho věc zajímá, ať si všimne bibliothek starých klášterů a konventů. Jak mocně se v nich obráží

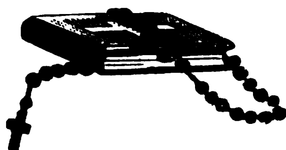
živý i vědomý zájem pro veškeren duševní ruch dob minulých. Jaká to na př. mezi knihovnami vídeňskými perla bibliotheka OO. Karmelitů. Jaké mezi těmi přísnými mnichy dob minulých bylo vědecké snažení, jaká péče a zájem duševní, že nejlepší díla svých dob dovedli nejen oceniti, ale i získati.

Než ta chvála týká se mnohých našich starých klášterů jen až po druhou polovici předminulého století. Od té doby jak by ufal, všude jen smutné zříceniny, literarní smetí. V téže době, jak církevní dějiny vypravují, počíná se v týchže klášterech i rítiti klášterní kázeň. Je to náhoda? Anebo potvrzení pravidla, že i v klášteřích, kde jeden sloup, studia, se sřítil, sřítí se i sloup druhý, modlitba? Chtěl-li by kdo tu větu obrátiti, nic bychom proti tomu nemohli namítati.*)

* * *

*) O významu studií pro klášterní disciplinu nejúčinněji pojednává Mabillon v díle opětně chváleném De studiis monasticis. Tom. I. cap. 2. pag. 6. píše: Quanquam verum est: studia in coenobiis nunquam fuisse praecipuum monachorum intentum, neque singulis ipsorum necessaria ad acquirendam proprii status perfectionem, nihilominus potest indubitanter asseri impossibile fuisse absque eorundem (studií) adminiculo monachorum sodalitia diu in eo ordine rectaque oeconomia sustineri, quam ibi ab initio huius professionis auctores (zakladatelé řádu) stabilierant . . . A jinde (str. 31.): Qui ergo fieri possit, ut diu quis maneat in cella reclusus vitamque solitariam penitus degat, nec non silentium penitus servet, absque ullo studiorum subsidio? . . . Hoc sublato adminiculo (studií) . . . fit, ut ea plerumque a monachis quaerantur externi oblectamenta, quae ex vanis occupationibus, vel ex materialibus obiectis hauriuntur, cum spiritualibus interius (takoví řeholníci) priventur, quae Deus iis tantum elargitur, qui ad se ipsum in cunctis operibus unice intuentur. Něco níže pak: Ubi primum in coenobiis studia elanguerunt, omnis quoque disciplinae regularis honestas ad nihilum redacta est, rerumque

Sv. Pavel praví: Qui ignorat, ignorabitur. Benediktini mnichovští u sv. Bonifacia napsali si ta slova nade vchodem do (bohaté) své knihovny. Nikdy na mne ta slova neučinila tak hlubokého dojmu, jako na tom místě. —

temporalium cura illico subsecuta, cum mundo et vanitatibus eius initum est stricto foedere consortium, ex quo subinde prodiit totius monasticae perfectionis desolatio. Pag. 49. odpovídá na námitku, že „ex multarum scientiarum apparatu cordis tumorem elationemque posse consurgere . . “: Quandoquidem liquido constat, ambitionem atque iactantiam non minus in indoctos, quam in sapientes saepissime dominari: quinimo raro evenit, hominem sufficienti lumine praeditum in eos lapsare vanitatis excessus, queis multoties parum aut nihil scientes subiici experiuntur. Ignorantia plures habet superbos, quam humiles. Verum enimvero data etiam hac hypothesi, quod nimirum scientiae vanitati ac elationi subdantur, nunquid propterea vitandae erunt? . . . Audiamus quaeso divum Augustinum, illum inquam admirabilem genuinae scientiae Doctorem profundaeque humilitatis prodigium (sermo 354. num. 2.): Scientia, ait Apostolus, inflat. Quid ergo? scientiam fugere debetis? et electuri estis nihil scire potius, quam inflari? Ut quid vobis loquimur, si melior est ignorantia, quam scientia?

Kde každý kněz má býti odborníkem.

Býti „zbožným mužem“ a „vésti duchovní život,“ je v těch dvou pojmech nějaký hlubší rozdíl, či běží při nich jen o rozličné pojmenování téže věci?

Nelze pochybovati, že oběma výrazy často tatáž se naznačuje věc. A opět neméně jest nepochybným, že mezi nimi jest opravdu rozdíl hlubší, věcný.

Tak na př. vidouce obyčejnou vesnickou babičku mnoho se modliti, dlouho v kostele trvati, horlivě svátosti přijímati, rádi o ní uvěříme, že jest ženou opravdu zbožnou. Zdali bychom však též o ní řekli, že „vede duchovní život?“ Sotva. Užiti o prosté třebas zbožné babičce tohoto slova připadalo by nám právě tak málo vhodným, jako kdyby někdo o vesnickém, třebas ušlechtilém děvčeti tvrdil, že má mrav aristokratický. Ovšem zas naopak, kdyby nám někdo vyprávěl o klášterní panně, kterak vede život opravdu duchovní, ani na chvíli bychom o ní nepochybovali, že mnoho a vroucně se modlí, že přijímá často svátosti atd.

* * *

V čem tedy záleží rozdíl pouhé obyčejné zbožnosti a života vpravdě duchovního?

Duchovním životem rozumíme přímou a *uvědomělou*, podle přesných zásad i pra-

viděl duchovních zařízenou, vytrvalou snahu po vykořenění našich vášní a (což s tím vykořeněním vždy souvisí) po vzrostu ve ctnostech. Při zbožnosti, jak obyčejně tomu slovu rozumíme, marně bychom této jakési zásadnosti, systematičnosti, toho vědomého snažení hledali.

Je tedy patrno, že pole duchovního života je širší. Byť i ne v jeden a tentýž čas, jednou jedinou ranou, ale znenáhla, svou dobou vztahuje se duchovní život ke všemu, co by pravému pokroku duše mohlo jakkoli prospěti nebo škoditi. Při pouhé zbožnosti je ta snaha více nahodilou, zřídka kdy vystupujíc z mezí nutné sebeobrany, defensivy.

Duchovní život jest i hlubší než obyčejná zbožnost. Snaží se sestoupiti až ku kořenům pohnutek, k vášním; vypíná se až ku vrcholkům ctnosti, k dokonalosti. Zbožnosti obyčejně ta vyšší a proto i nepoměrně namahavější snaha je cizí.

Proto též předpokládá duchovní život systematické vzdělání v pravdách k němu se vztahujících, ať už duše toho vzdělání nabyla z knih duchovních, nebo návodem dobrého duchovního vůdce, nebo (mimořádně, jako u některých svatých Božích) nadpřirozeným světlem od Pána. Duchovní život předpokládá obyčejně i vyšší stupeň duševní energie, lásky Boží, milosti u toho, kdo se mu odevzdává.

* * *

Mezi člověkem zbožným a vpravdě duchovním jest (abych věc příkladem znázornil) rozdíl asi jako mezi samoukem a mezi člověkem odborně vzdělaným. Nejeden genialní samouk daleko předstihl tisíce lidí formalně i odborně vzdělaných, vykázav nové dráhy lidské práci a lidskému pokroku. Přes to však sotva se dá upříti, že vědění samouka [illegible]

později vytrvalou pílí a talentem dohonil, čeho se mu v prvotním vzdělání nedostávalo) bude vždycky více méně *jednostranným*, necelým. Podobně nelze pochybovati ani o pravdě, že přes jednotlivé *výjimečné* skvělé úspěchy samouků, *celkem a pravidelně* pokrok lidstva spočívá přece jen na správném theoretickém i formalním vzdělání.

A tak není nikterak vyloučena možnost, že i prostá a vyššího vzdělání postrádající duše z lidu, je-li hluboce vroucná, pouhou zbožností i jinak v ctnosti dále dospěje, než mnohý člověk s duchovním životem dokonale obeznámený (v čemž ostatně o sobě ještě nezáleží život duchovní), ale vlažný a povrchní. Běží-li však o *vyšší snažení*, o vyšší svatost, i *samé vroucnosti bude stavěti na vzdělání duchovním důkladnějším*. Tu pravdu lze na př. v klášteřích, kde vedle kněží vysoce vzdělaných i prostí synové lidu k témuž cíli dokonalosti křesťanské jsou povoláni, takořka rukama chápati. Jsouť i mezi těmito bratry laiky jednotlivci po svatosti se snažící, ale ti vždycky při vší ostatní prostnosti jsou v pravdách duchovních pravými *mistry*. A nelze se tu dovolávati příkladů některých svatých Božích, kteří, na př. jako sv. Felix a Cantalicio, neuměli ani čísti; jak byli nevědomi v učení pouze světském, tak hluboce se vyznali ve vědách božských.

* *
*

Po tomto rozlišení napadá nám sama sebou otázka další: má-li kněz žíti jen životem *zbožným*, či též i *duchovním*? Odpověď na tu otázku zní stejně, ať již máme na zřeteli duchovní prospěch *kněze*, nebo prospěch *duší* jemu svěřených.

Proč na př. nespokojí se stát, aby na místa důležitější při železnici postaveni byli prostí rozumní

mužové z lidu, majíce dokonalou znalost případných předpisů železničných, ale jinak bez vyššího vzdělání? Proč žádá stát, aby úředníci železniční kromě jmenovaných právě vědomostí věcí železničních měli ještě i vzdělání gymnasijní, či jak je obyčejně jmenujeme, formalní? Poněvadž se na takových místech snadno mohou udati případy nepředvídané, zavilé, se které ani služební řád není, kde třeba úředníku samotnému rychle a bezodkladně rozhodnouti. Na to však nestačí obyčejný důvtip muže z lidu, na to třeba míti rozum vytříbený studiemi a vědou.

A nelze totéž měrou mnohem vyšší říci o knězi? Mravní povinnosti kněžské náležejí nepochybně k nejtěžším. Že i meze jejich často velmi jsou neurčity, ví každý z nás. Jak snadno tu mohou nastati a nastávají kollise, tím nebezpečnější, čím více kněz povoláním svým často daleko odveden jest od druhů ostatních do samoty a opuštěnosti života venkovského. Tu pak, opakují-li se takové kollise častěji a není-li jich rozřešení dokonalé, je možná jen dvojí věc. Buď se kněz nadobro vzdá naděje, aby se mohl v životě vnitřním říditi veskrze zásadami duchovními, a spravuje se pak více méně svým vlastním rozumem, řekněme hned, svou vášní, propadá — laxismu. Anebo nechtěje upustiti od zásady, ale užívaje jí jednostranně, a tím i nesprávně, stává se mučenníkem své vlastní duchovní obmezenosti, propadá nezřídka skrupulositě, úzkostlivosti, malomyslnosti, zoufalosti*) a jiným „negativám," které jako houba domácí veškerou sílu duševní vyssávají, veškeren vyšší vzlet činí nemožným. Že tak zřídka kněz světský ve svém duchovním životě dovede zachovati zlatý střed, že tak

*) Klečel jsem ve Štyrsku, hluboko v horách, na hrobě kněze velmi hodného, který v návalu skrupulosity, úzkostí a pod. sám revolverem nešťastnému svému životu učinil konec.

vnitřního, duchovního. Jen kdo sám srdce své všestranně i hluboce vzdělává, dovede všestranně i hluboce čísti v srdcích jiných. Jen kdo sám zakusil boje a námahy ctnosti, bude dobrým vůdcem duší jiných v bojích o ctnost.

* *
*

Přesvědčení, že kněz, má-li zasloužiti toho jména, musí býti mužem modlitby, hluboce zakořeněno jest v kleru našem. Odtud i veliký je počet kněží modlících se, opravdu zbožných. Méně zakotveným, ano tu i tam neznámým jest přesvědčení o užitku a relativní nutnosti života kněžského vpravdě duchovního. Že toto zanedbání theoretické nezůstalo bez škodlivého vlivu na praxi, rozumí se samo sebou. Vyšší život duchovní náleží u nás též namnoze k „nivám zanedbaným.“ Mám zjevu toho málo radostného udati hlubší příčiny? Jen z daleka a povrchně se jich doteknu.

Jednostranný důraz na život kněze „nábožný.“ (Ten důraz má svatou oprávněnost; jen by si bylo přáti, aby byl doplněn, na život „duchovní“ vůbec rozšířen a povýšen.)

Nedostatečná průprava v životě duchovním již v semináři. (Stálá změna v semináři přistupováním vždy nových chovanců. Rozličné domácí příhody. Tím se stává, že duchovní návod v semináři má více ráz kasuis[illegible]y, někdy dosti obmezené, kdežto na průpravu d[illegible]vní všeobecnou, v sobě uzavřenou, není kdy...) [illegible]ostatek dobré asketické literatury do[illegible] Neznalost literatury duchovní cizí.

Pomě[illegible]statek dobrých zpovědníků.

Pomě[illegible]statek klášter[illegible]

Snad se zavděčím, uvedu-li na konci této statě kratičký přehled literatury asketické, jejímiž alespoň některými spisy kněz by se mohl a měl opatřiti.

Pramenem nikdy nevysýchajícím všeho hlubšího vzdělání duchovního bude vždy sv. písmo a spisy sv. otců (Basilia, Chrysostoma, Jeronyma, Řehoře Vel., Jana Klimaka, Kassiana a j.). Ale není dáno všem, čerpati bezprostředně z pramene.

Literatura starší, středověká, hlavně pak ze 16., 17. století obsahuje díla velké ceny asketické, žel, že u nás nadobro téměř jsou neznáma. (Perault nahradí i kazateli celou kazatelskou knihovnu; Alvarez de Paz s přebohatým obsahem; Lancicius-Laczynski, v některých pojednáních zrovna jediný; Nigronus-Negrone se stálým zřetelem k historii a literatuře starých institucí duchovních, zvláště pak řeholních; Nieremberg; Drexelius; Barradius, s výtečnými asketicko-moralními výklady sv. evangelií; Lessius — všickni z Tovaryšstva Ježíšova. Mimo ně Karmelité Johannes a Jesu Maria, Liberius a Jesu, Thomas a Jesu, Michael a s. Catharina. Dále Ruysbroeck s originalními pohledy do života duchovního; Sacy vykládá podobně jako Barradius sv. evangelia a listy sv. Pavla a j. Všickni tito autoři nejsou ani u nás tak nepřístupnými, jak by se na první pohled zdálo. Často lze nalézti též v katalozích rozličných antikvariatů, zvláště z Německa, velmi cenné spisy starší o duchovním životě za peníz poměrně levný — ale nás více zajímá novější duchovní francouzský kaviar.)

Mnoho se užívá ještě dnes spisů sv. Františka Sal., kterých nelze dosti vynachváliti jak kněžím tak laikům. Spisy sv. Alfonsa nevynikají sice původností, za to však jsou odleskem horlivé, praktické, modlitbou roznícené duše velikého světce a biskupa. Spisy Fénelonovy učí hluboko nazírati do duší.

Spisy kard. Bony jsou klidné, krátké, ale důkladné a velké ceny.

Jako všeobecná kompendia duchovního života buďtež tu jmenováni Rodriguez, Scaramelli, Rogacci a Ribet.

Pro kněžská rozjímání hodí se výtečně Chaignon, Décrouille, Schlör, Müller, a (všeobecní) Vereruysse, Wahl, Duquesne a j.

Mimo uvedené již nahoře spisy duchovní (svatého Františka, Alfonsa, Rodrigueza atd.) a jiné všeobecně známé a proto zde mlčením pominuté (Následování Krista, Skupoli a pod.) mocně působí na ducha životopisy svatých Božích a též jiných mužů, zvláště biskupův a kněží o církev zasloužilých. Upozorňujeme zde na životopisy biskupů rakouských Gassera a Zwergra; dále na biografie kardinala Geissela, biskupa Kettelera, mnicha maurinského Mabillona, kardinala Manninga, apoštola malomocných P. Damiana, známého historika Janssena, kněze Albana Stolze a j.*)

* *
*

Sv. Bonaventura (též veliký duchovního života učitel) praví: Per ista tria tota vita tua decurrat, ut semper ores aut legas aut servias.**) A jinde:***) Funem, ne facile rumpatur, e triplici reticulo componas, videlicet ex sacrarum scripturarum devota lectione, ex sedulae orationis compunctione, ex bonarum actionum humili executione. Lectio

*) Zevrubnější tituly jmen tu uvedených, obsah, ocenění spisů námi jmenovaných lze nalézti v díle Hurterově, Nomenclator literarius (ed. II. Oeniponte 1892), a v Heimbucherovi, Die Bibliothek d. Priesters.

**) In regul. novitior. c. 4.

***) De inform. novitior. c. 4.

dat materiam et quasi semen bonae cogitationi. O r a t i o rigat et ad perfectum roborat et cor illuminat ad intelligentiam, et impinguat affectum ad saporem. B o n a a c t i o . . . laetificat conscientiam et dat fiduciam spei in Deum, et si ad horam intercipit devotionis quietem, tamen meretur postea maiorem dulcedinis infusionem et gratiam puritatis.*)

*) Již po sepsání té statě (kdo mne opětně o té věci při exerciciích mluviti slyšel, dozná, že myšlenky mé jsou samostatné) počaly vycházeti, jak se zdá, výtečné o též otázce články v „Linzer Quartal-Schrift," r. 1901. p. 49. ss., 332. ss., 582. ss. Nebylo mi dosud možno obsahem těch článků důkladněji se *zabývati.*

Habitare fratres in unum . . .

(Žalm.)

V semináři se vychování kněžské počíná, dokonává se na faře, kam mladý kněz po vysvěcení se dostane. Pravdivým-li je přísloví, že finis coronat opus, pak jím i vysloven dosah prvního okolí, první domácnosti, v níž mladý novosvěcenec žije . . .

* * *

Známo, že ze všech zemí rakouských nákazou josefinskou nejméně postiženo bylo Tyrolsko. Zásluhu o to dlužno ovšem přičítatiráznému uvědomělému lidu, ale více snad ještě farářům tamějším. Ti dávali tehdá nastávajícím bohoslovcům radu: „Neposlouchejte přednášek nevěřících professorů (na tehdejším generalním semináři v Innomostí)! Nestudujte bohosloví podle jejich skript! O ostatní se postaráme my po vašem vysvěcení!“ Tak tedy bohoslovci schválně nestudovali bohosloví — ale zůstali aspoň čisti falešných doktrin josefinských. Teprve po vysvěcení vzali je faráři (byli mezi nimi mužové výtečně vzdělaní, někteří prosluli až i za hranice) do své školy a vychovali z nich kněze nejen zbožné, nýbrž i opravdu theologicky vzdělané.

Tak byla fara mladému knězi hradbou proti zlému duchu času, ano nahradila novosvěcenci, co čas mu nespravedlivě vyrval.

* * *

Mladý, do života vstupující kněz je v mnohém ohledu ještě nedopečený, nehotový, nejen co do průpravy vědecké, nýbrž i co do vychování mravního; mravní zásady v semináři nastřádané nyní v životě teprve musí se osvědčiti, utvrditi. Obojí to vychování, i mravní, ale nezřídka i vědecké, dokonává se hlavně pod vlivem první domácnosti. I ona jest ještě jaksi ústavem vychovávacím pro mladého kněze.

* * *

Samota, nebo správněji osamocení není pro každého. Může z člověka učiniti buď světce nebo ničemu. Pro mladého kněze se srdcem ještě vroucím, s duší po sblížení,*) po výměně idei prahnoucí, se srdcem, které se ještě nenaučilo úplně resignovati, které naopak tak rádo věří ve štěstí, v lidskou upřímnost a lásku — pro kněze mladého jen řídkou výjimkou bude úplné osamocení školou svatosti.

Nenalezne-li mladé srdce kněžské doma, na faře, klidného, šťastného, bratrského útulku (který by mu do jisté míry nahradil rodinu, kterou právě opustil), bude ho instinktivně hledati jinde, mimo faru — ale sotva kdy ku svému prospěchu a štěstí. Bude ho hledati po rodinách farníků, po hostincích, po klubech kartářů a j.

*) Ani toho nebudiž zapomenuto, že výchova seminářská *potřeba bližšího* přátelského styku jen zvyšuje.

Nejeden kněz touto cestou propadl povlovně opilství, nečistým zápletkám, lenosti a jiným zlořádům.

Hle, opět důvod pro význam domácnosti v životě mladého kněze. Domácnost rozhoduje přímo o jeho štěstí a spokojenosti, nepřímo snadno i o jeho ctnosti...

* * *

Každá působící síla má pevný bod, z něhož vychází, každé operující vojsko operační čáru, o kterou se opírá. Operační čarou mladé kněžské působnosti, pevným bodem, ze kterého vychází, bude vždycky fara, t. j. poměr mladého kněze k domácím, především pak ku představenému.

Není-li ten poměr spořádaný, je tím domácím neštěstím již předem ochromena síla mladého kněze (o příkladu a působení horlivého staršího kněze na mladého podřízeného ani nemluvě), již předem zlomen duše jeho vzlet. Domácí muka pověsí se mu jako centnýře na nohy, při každém vystoupení na venek, při každém kroku bude cítiti jejich tíhu, unaví se do smrti a přece nic zvláštního nevykoná...

Je-li pak dokonce poměr domácí nepřátelský, co mladý kněz vykoná, sboří jiní, a konec všeho: veřejné i tajné pikle, osočování, strany, hádky, pohoršení... (Chraniž Bůh takových věcí i osadníky i každého kněze!)

Toť třetí důvod, nepodceňovati domácnosti.

* * *

I na domácnost se vztahuje, nač již několikráte s důrazem jsme upozornili; ani v té příčině nesmí se nechat unášet pouze citem, nesmí záležitost tak významnou přenechati šťastné náhodě, hře okolností, ale sám se musí přičiniti, po případě ani těžkých

obětí se nelekati, aby i za podmínek o sobě ne příliš lákavých vybojoval si domácnost kněžskou, třeba ne idealní, alespoň spokojenou a klidnou. Stůjtež tu o tom některé zásady.

* * *

První zásada. Mladý kněz nebudiž v žádné domácnosti tím, čím je kámen nebo dokonce hřebík v žaludku: živlem cizím, ano nepřátelským.

* * *

Býti kamenem, hřebíkem v domácnosti milé, dobré, spořádané jest nešlechetností, nevděkem, nespravedlivostí. Kněz takový prohřešuje se nejen sám na sobě, ale i na svém starším spolubratrovi, připravuje ho o věc i jemu nejvýš žádoucnou: o svatý domácí pokoj a mír.

* * *

Mladý kněz budiž i na to připraven, že se dostane do domácnosti, kde nenalezne všeho toho, co snad očekával, nač měl i právo... Kde jeho bezprostřední představený vězí v tenatech mamonu... Kde se mu udá i býti svědkem věcí pohoršlivých... Kde vládu mají ruce nekněžské... Kde jeho vlastní ctnost je v nebezpečí... Jsou ovšem řídké takové kněžské domácnosti, ale někde přece jsou...

Zbývá za takových přesmutných okolností mladému knězi něco jiného než trpká nutnost býti kamenem, hřebíkem v domě? Lze v takovém případě na nějaké splynutí vůbec pomýšleti?

Jen v jedné věci nesmí nikdy a za nic splynouti s okolím svým (neradi se té palčivé otázky do-

týkáme): *ve hříchu*. Kdyby cítil, že v těch okolnostech nemůže se udržeti knězem bezúhonným, pak přestává všeliký ohled, všechno váhání. Pak nastává *povinnost* starati se o přesazení, a kdyby jinak možno nebylo, promluviti bez obalu upřímné slovo s otcem duše své, s biskupem... (Podobná povinnost může nastati někdy i z příčin jiných, *mimo* faru...) Ale tento jediný případ vyjímaje, mladý kněz stokrát ať věc rozváží, než i v takové domácnosti počne zřejmou roztržku, zjevný boj.

Jest trpko, *jest* pramenem stálých vnitřních muk a bojů, přihlížeti k jistým věcem, ano býti jich osobní obětí. Ale polepší se ta věc zjevným bojem? Jakási mravní *otužilost*, jakási pevná vůle *nerozčilovati* se, jakási *necitelnost* k sobě a k těm ranám špendlíkem (mnohdy rána špendlíkem bolí více než rána dykou), jakási *odhodlanost zachovati mír pokud jen mravně dovoleno*, zmenšuje i tyto oběti, jako je zvětšují osobní *citlivůstkářství, přepjaté pojmy o svých právech, přílišný zájem o svou drahou osobičku*.

A pak kdyby při tom všem běželo *pouze o vlastní osobu*. Vždyť snad kněz velikomyslně přinesl jiné oběti z lásky k svému povolání, aby mohl pracovati pro duševní blaho lidu křesťanského. A nyní se má všecka jeho působnost rozbiti o poslední překážku, o domácí poměry, kterým se nedovedl přispůsobiti? A jak často skutečně se rozbila o prostořekou služebnou, o méně chutnou krmi, o nedoplacený podíl ze štoly...

* * *

Zásada druhá. **Buď hluchým, slepým, němým** — ve věcech, které se tě netýkají.

Ta zásada nemá otcem jiného, než slavného kdys kollationistu Kassiana. Zakládá pak se na ne-

popíratelné pravdě, že vzájemná láska, byla-li porušena uvnitř, sotva se dá zachovati i na venek. A dále, že lásky uvnitř zachovati nelze tomu, kdo na venek volnou uzdu pouští svému jazyku, očím svým, uším...

* *
*

Sv. Filip Neri pravil kdysi, že znal jen jediného člověka, na němž nebylo viděti následků hříchu prvopočátečního, a ten jediný byl — sv. František Sal. Lidé zůstanou lidmi, tvory slabými, nedokonalými, chybujícími.

Někteří se domnívají, že je silou ducha, vrhati se na chyby lidské, sledovati je okem dravce, všude jim býti v patách. Vpravdě jest to však špatná vášeň, slabost ducha, ne jeho síla. Silnějším by bylo zapříti se, neviděti, co viděti nám netřeba.

Někteří považují za prostředek pokroku toulati se nocí, tmou duší. Noc nikomu není přítelem — ani mravní noc. I umělec vyniká vlastně ideami positivně velikými; není slepý vůči stínu, ale vidí ho maně, poněvadž sám má mnoho světla v duši. Počíná se tedy čímsi positivním...

Toulati se nocí lidských srdcí není zpravidla než skrytou touhou dispensovati sebe od vážné práce vlastního posvěcování. Kromě toho otřásá v duši důvěrou v lidstvo a jeho idealy, zviklává sílu našeho snažení, a vede (zvláště mladého kněze) skoro nezbytně do bahna... Hledejme lásku, ta nás rozehřeje, povznese, učiní velikými; ale pro zlo buďme slepi, pokud nám povinnost neukládá je vyhledávati, pozorovati, potírati.

Někteří mají za mravní přednost, znáti každou ničemnost každého spolučlověka. Vpravdě to může být znamením veliké nešlechetnosti.

Kdo všude chyby hledá, všude je nalezne. Ale jest jisto, že tím nejednou bolestnou ránu zasadil (i zasadí) jiným, nejbolestnější pak — sobě samému. Jsme lidé — jen bestie opíjejí se krví.

* * *

Život není násobilkou. Kdyby se věc sebe krásněji vypočetla, vymezila, v praxi se přece bude často hatiti, křižovati, odchylovati. Co tu učiníme? Vystříhejme se dvou krajností.

Svatou nám buď mravní zásada. Ale rovněž svatou nám budiž láska (neb osoba, k níž se odnáší).

Běda knězi, který pozbyl důvěry v lidskou ctnost, který pozbyl vážnosti ku mravnímu zákonu — toť je hnusný mravní indifferentismus. Ale rovněž běda, zabíjí-li kněz ve snaze po ctnosti královnu všech ctností — lásku. Toť zas rovněž kletý mravní fanatismus.

* * *

Přísloví praví, že kdo všecko ví, snadno všecko u sebe omluví. Mladý kněz ví sice mnoho, ale mnoho z toho, co ví, jest jednostranné, přepjaté, neodůvodněné, kouskovité, necelé, jak snadno se pak stává, že též úsudky jeho, na něž by snad přísahal, přece jsou jen jednostranny, neodůvodněny, přepjaty, a proto u závěrku celkovitém nespravedlivy.

Tak spáchána mladým knězem bona fide nejedna justiční vražda, pro niž po celý život pozdější měl čeho nejen v duši své želeti, nýbrž i na venek — pykati.

* * *

Proto je zlatým pravidlem, osvědčeným zvláště v denním intimním obcování: neviděti toho, býti slepým vůči tomu, co se člověka netýká.

Sv. Jan Berchmans byl novicem Tovaryšstva Ježíšova v době (1616), když bylo na vrcholu neobyčejné přísnosti a svatosti. A ani v takovém noviciatě neušel lidí chybujících. Vysvítá to z předsevzetí, které jako novic si učinil: Nechci nikoho pro jeho chyby souditi, ale nedám se též nikým k vlažnosti svésti. V tom předsevzetí je kus moudrosti vpravdě hodné světce.

* * *

Někdy třeba býti slepým, někdy i hluchým a němým, běží-li o zachování míru a lásky.

Jediná neprozřetelná poznámka dovede někdy naliti nám jedu do duše na léta; jediné podezíravé slovo může nám nasaditi brejle, že pak od toho času všecko vidíme v jiném přibarveném světle, že nacházíme jen hořkost a trýzeň, kde bychom byli mohli žíti spokojeně a šťastně.

Odmítnouti hanebný klep, ať přichází se strany kterékoliv, předpokládá často mnoho sebezapření, jest však vždycky skutkem bratrské lásky vůči jiným, nám pak samým obranou vlastního štěstí.

A co pověděno o slovu slyšeném, týká se i slova proneseného. Nevinná poznámka mnohdy obešla celým městem, proputovala všemi hostinci, proválela se ústy všech klepařův a dostala se tak oklikou zpět do fary, odkud vyšla, ale již ne jako nevinná poznámka, nýbrž jako bratrovražedná, jedem kalená dýka.

* * *

Třetí zásada. Mladý kněz nezůstávej nic dlužen těm, se kterými žije. Osvědč se všude jako

svědomitý, horlivý, v každé příčině bezúhonný kněz. — Přísloví praví: Dobří sobě buďme, dluhy sobě plaťme. Dluhy mezi přátely jsou hřeby do rakve přátelství. Zkušenost ta týká se nejen dluhů materielních, nýbrž i dluhů mravních, zanedbaných povinností, zadané cti, porušeného svědomí.

Byť fara mladého kněze byla rájem, počne-li si v něčem zadávati, nesvědomitosti si dovolovati, vyžene ho hřích ten z toho ráje, jako vyhnal z Edenu první rodiče.

A naopak. Byť poměry domácí byly všelijaké, věrným a svědomitým plněním povinností získá a vydobude si kněz časem (třeba ne hned první den ani první měsíc) pevnou půdu pod nohama, utvoří si silnou mravní ohradu instinktivní úcty a vážnosti, nesnadno odváží se ho kdo pronásledovati, sám-li nebude útočiti.

* * *

Společné přebývání na faře jest o sobě jen rámcem, prázdným rámcem. Závisí na těch, kteří poslušenstvím kanonickým do toho rámce jsou vtěsnáni, jaký v mezích jeho vytvoří obraz. Zda obraz andělského obcování na zemi či obraz porušení a pohoršení na místě svatém. Zda obraz bratrské lásky či nepřátelské nevraživosti; zda obraz dojemné svornosti či obraz krvavé vnitřní války; zda obraz srdečné upřímnosti či diplomatické vypočítavosti; zda obraz vzájemné podpory či obraz vzájemného potírání; zda obraz nebe, či obraz očistce, ne-li — pekla.

Celá osada se dívá na ten obraz, čerpá z něho více nežli z nejdojemnějšího kázání.

Každým skutkem kněžské věrnosti, ať v duchovní správě ať v posvěcování sebe, kreslí se toho obrazu (má-li býti obrazem života nebeského) pozadí. Každým skutkem věrné lásky bratrské, vzájemné odda-

nosti, tichosti, trpělivosti, šetrnosti, pozornosti, jak jich stále vyžaduje vzájemné obcování, kreslí se figury vystupující v popředí.

Jen tehdá bude dojem obrazu dokonalým, bude-li vedle popředí vystupovati náležitě i pozadí, a nebude-li popředí odporovati pozadí.

Kéž i v této příčině dbáme zásady starého řeckého mistra: Nulla dies sine linea.

* * *

Sv. Teresie mívala zvykem prokazovati denně každé ze sester alespoň jeden skutek sesterské lásky. Neudálo-li se jí k tomu jiné příležitosti, aspoň v choře pláště jim skládávala, aspoň u večer na cestu do cel jim svítívala.

Což není fara domem kanonickým a do jisté míry malým klášterem? Což mezi povinnostmi kněze není láska bratrská z nejpřednějších? A což ze všech, jimž kněz láskou je povinen, nejsou mu domácí nejbližší? A ještě jedna otázka, na kterou právě při lásce bratrské tak často, ne-li obyčejně, se zapomíná. Což ctnost lásky bratrské nezakládá se jako každá jiná ctnost na přemáhání sebe? Tantum proficies, praví Kniha následování,*) quantum tibi ipsi vim intuleris. A Pán mluvě o lásce blíženské pronesl významná slova:**) Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne et publicani hoc faciunt? A konečně: Či ta vzácná a všem tolik drahá květina vzájemné lásky nemusí býti vědomě, systematicky, pečlivě pěstována, denně zalévána, chráněna, ošetřována? — —

* * *

*) I. 25.
**) Mat. 5, 46.

Konečně zásada čtvrtá vzájemného obcování. *Mladý kněz měj v domácnosti svůj zvláštní útulek.* Tím útulkem budiž mu jeho tichá *kaplánka.*

Ta budiž mu *místem svatým*, kam nemá přístupu ani hříšný skutek ani hříšné slovo ani hříšná osoba, ba ani hříšná myšlenka; místo posvěcené častou modlitbou, vroucí vzpomínkou na Boha.

Tam měj svůj domov, všude jinde ve faře považuj se za hosta, jemuž je dbáti, aby nesevšedněl, aby si nezadal, aby něčeho přílišného si nedovolil. („Kde tě rádi vídají, dlívej zřídka; kde neradi, nikdy.")

Kaplánka ta budiž mu místem vážných studií, svědomitých prací. (V okamžitém pobouření je vážná práce často nejlepším prostředkem, abychom zapomenuli.)

Tam měj svoje *útočiště* ve všech nahodilých bouřích, nástrahách, nebezpečích. Tam sbírej myšlenky své, zkoumej, přemýšlej, než něco podnikneš, co by mohlo jen z daleka rozčeřiti hladinu domácího života.

Než odtud vyjdeš, *upravíž* duši svou (jako upravujeme šat, než vycházíme z příbytku), aby nebyla rozcuchaná jakoukoli vášní, ale klidna duchem Božím.

* * *

Slovy nadšenými velebí se ve spisech asketických klášterní *cella.* Či kaplánka (často jediný tichý útulek mladého kněze) má pro něho menší význam?

Proto buďte zde uvedeny alespoň některé z oněch výroků. Sv. *Petr Damianský:**) O cella *negotiorum caelestium apotheca*, in qua videlicet illarum mercium summa reconditur, quibus terrae viventium possessio comparatur!... O cella, *spiritualis exercitii mirabilis officina*, in qua certe

*) Opuscul. 11, 19. Migne, Patr. lat. t. 145. col. 766. et 247

[redacted]

humana anima Creatoris sui in se restaurat imaginem et ad suae redit originis puritatem: ubi sensus obtusi ad subtilitatem sui acuminis redeunt, et vitiatae naturae azyma sincere reparantur. Tu das, ut homo mundo corde Deum conspiciat, qui suis involutus tenebris seipsum prius ignorabat. Tu hominem ad suum facis redire principium et de exilii eiectione ad antiquae dignitatis revocas celsitudinem. Tu facis, ut homo in mentis arce constitutus, cuncta sub se videat terrena defluere, semetipsum quoque in ipsarum rerum labentium prospiciat decursione transire... O cella, sacrae militiae tabernaculum, procinctus triumphatoris exercitus, castra Dei, „Turris David," quae „aedificata est cum propugnaculis; mille clypei pendent ex te; omnis armatura fortium!" Tu campus divini proelii, spiritualis arena certaminis, Angelorum spectaculum...

Sv. Laurentius Iustinianus:*) Solitudo tranquillitatis est portus, a saeculi fragoribus alienus, delictorum fuga, gratiarum nutrix, orationis locus... Solitudo... virtutum custos, additamentum pacis. Solitudo scientiae schola, futurae felicitatis imago, accusatrix scelerum, vitiorum detectrix, innocentiae decus, secretorum caelestium cognitrix, caeli scala, passionum spiritualium interemptrix, pervigil mentis custodia...

Vitae ss. Patrum: Nisi dixerit homo in corde suo: Deus et ego solus in hoc mundo sumus, non habet requiem.

Sv. Antonín, opat:**) Qui sedet in solitudine et quiescit, a tribus bellis eripitur, i. e. auditus, locutionis et visus; et contra unum tantum modo habebit pugnam, i. e. cor.

---

*) Vita solit. cap. 18.
*) L. 5. libell. 2. n. 2. Migne t. 73. col. 858.

Kéž každý mladý kněz ze zkušenosti pozná a si ze srdce zamiluje požehnání a tiché štěstí takového útulku. Kéž i jemu jest kaplánka milou tichou cellou.

* * *

Všecky zásady, o kterých jsme se zmínili, lze uvésti na jedno veliké přikázání lásky bližensk é. Kéž častěji a opravdověji o něm rozjímáme.

Kristus Pán staví lásku k bližnímu na roveň s láskou Boží a nazývá i ji plností zákona. (Milovati budeš Pána Boha svého... Toť jest největší a první přikázání. Druhé pak jest podobné tomu: Milovati budeš bližního svého... Na těch dvou přikázáních všecken zákon záleží i proroci...*)

Ani nejsvětější výkony bohoslužby nemají ceny před Bohem, porušena-li láska bliženská. (Přinášíš-li dar svůj na oltář, a tu se rozpomeneš, že bratr tvůj má něco proti tobě: nechejž tu daru svého, a jdi prve, smiř se s bratrem svým.**) —

Kristus výslovně ustanovil lásku k bližnímu za známku svých učenníkův. Po tomť všickni poznají, že jste moji učenníci, budete-li míti lásku jedni k druhým.***)

Lásku k bližnímu nazývá zákonem svým, sobě zvláště drahým. (Totoť jest přikázání mé, abyste se vespolek milovali.†)

Ve chvíli svého života nejsvětější, konaje modlitbu t. zv. velekněžskou, za tu ctnost prosí Otce. (Aby všickni jedno byli, jako

*) Mat. 22, 37—40.
**) Mat. 5, 23. s.
***) Jan 13, 35.
†) Jan 15, 12.

ty Otče ve mně, a já v tobě, aby i oni v nás jedno byli.*) —

I při soudu posledním podle ní bude souditi...**)

Krásná jsou též slova opata Woltera***) ku spolubratřím: . . . cunctos fratres in sinu et oculis gesta. Omnia cum eis tibi sint arctissime consociata atque communia, gaudium, luctus, spes tota ac felicitas; unus (vobis) sit spiritus, „cor unum et una anima." Fratrum concordia ac salus tuae sint deliciae, tua precatio, tua vita. Animi in medullis tibi haereant... Castum autem, qui in tuo residet animo, amorem fraternum non verbis modo referas, sed factis illustres atque confirmes, ita ut nova in diem incrementa capiat . . .

---

*) Jan 17, 21.
**) Mat. 25, 35. ss.
***) Wolter. Praecipua ordinis monastici elementa. Brugis 1880. pag. 45.

Paulo minus ab angelis.

(Žalm.)

Jsou duševní výšiny, vůči nimž chladné pozorování ustupuje do pozadí a srdce zmáhá se jediný pocit — obdiv. Kde však obdiv mluví, neberou se slova na zlaté vážky. K takovým výšinám náleží ctnost nevinnosti, kdekoliv oku se jeví v plné, čisté, syté kráse...

A přece se mi zdá, že ctnosti té, vlastně snaze po ní, lépe by se posloužilo posuzováním, byť i nadšeným, ale přece věcným, přesně odměřeným. Rád bych se o ně alespoň pokusil.

* * *

Obyčejně se líčí čistota srdce jakožto krásná ctnost κατ᾽ ἐξοχήν a jakožto přístav pokoje.*) Onen

*) Srovnej S. Joann. Climacus, Scala parad. Migne. P. Gr. t. 88. col. 894.: Tam altum, sublime et nobile encomium castitatis est, ut sint ex patribus, qui illam audeant beatam ac omni vitio carentem animi corporisque tranquillitatem appellare. A sv. Efrem praví (Paraen. 36. de castit. t. II. p. 132): O castitas, portus tranquillus in summa pace ac securitate constitutus!

přívlastek má podklad ve sv. písmě samém*) a v jevu čistoty zevnějším. Sama v sobě, v srdci člověka, jenž po ní se snaží, předpokládá těžké boje — a boj žádný není krásný.

Boj každý jest opakem pokoje, klidu. A proto i přívlastek druhý o čistotě, že je přístavem pokoje, třeba pojímati ve smyslu vyšším, ve smyslu Kristově, jenž praví:**) Pacem meam deo vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. A i tohoto vyššího pokoje dopracovává se duše obyčejně až na jistém vyšším stupni snahy po nevinnosti.

Se stanoviska praktického, obyčejného tedy více asi se přiblížíme pravdě, nazveme-li čistotu srdce sebezapíráním, bojem (jakož lze říci o každé ctnosti), obyčejně tím úpornějším, čím vyšší a řidší je ctnost, o niž běží.

* * *

Boje čistoty vylíčili jsme jinde, takořka ex officio, zevrubně. Ta zevrubnost naše byla zevrubností professora lékařství, který vydávaje knihu nemocí, všecky choroby popisuje, ne proto, že jednotlivý člověk všemi může stonati, ale aby každý nalezl, čeho pro svůj stav potřebuje. Neměla tedy ani naše zevrubnost odstrašovati od snahy po nevinnosti, nýbrž spíše těšiti a raditi v boji proti nečistotě.

Ale i tak stává se při posuzování bojů nevinnosti mnoho osudných přehmatů — na úkor andělské té ctnosti. Zde, kde nám běží o ocenění čistoty, buďtež i ony uvedeny na pravou míru. Co těmi přehmaty rozumím? Hlavně generalisování jak osobních tak pouze dočasných, chvilkových, periodických bojů, dále pak nadsazování a jedno-

*) Moudr. 4, 1.
**) Jan 24, 27.

strannost, mající původ hlavně v onom generalisování. —

* *
*

Generalisování osobních bojů při té ctnosti záleží v tom, že boje *jednotlivců* a to boje *mimořádné*, *předrážděné*, boje *nepatrné menšiny* přičítají se *celku*, vykládají se o *všech*.

Můžeť jednotlivec, ať nezřízeným hověním pohlavního pudu, ať pochybeným vychováním anebo snad i chorobnou disposicí tělesnou dospěti tam, že povznésti se ku životu zdrženlivému je mu ne sice fysickou, ale téměř moralní nemožností. (Nemluvím zde ovšem o knězích, nýbrž *všeobecně*.) Odříkati se rozkoší tělesných jest mu asi tolik jako želvě létati. Jemu je smyslnost zároveň i první potřebou i prvním pravidlem životním, ale i prvním *bičem*, hlavním neštěstím, nejbohatším pramenem ponížení, hanby, rozervanosti. Je to život vpravdě hovadský a nelidský — a *již proto nemůže býti životem všech lidí*, ba ani nějaké patrnější jich částky.

Od takových lidí marně bys žádal, aby správně pochopili a ocenili oběti i krásy odříkání. (Animalis homo non percipit ea, quae sunt Spiritus Dei...*) A přece právě ti nejvíce se nakřičí o nepřemožitelnosti pudu pohlavního (aby křikem přehlušili hlas svědomí), a ku podivu, nacházejí posluchačů hojnost, kteří při jejich křiku a hluku chtějí *krásti* (jakož se v tlačenicích stává) — *sobě nevinnost*. O, farisejství srdce lidského!

* *
*

Generalisování bojů pouze dočasných, přechodních jako morová rána oslabuje ty, kdož se

---

*) I. Kor. 2. 14.

[redacted]

snaží po nevinnosti. Normalním stavem duše není hřích (jak Luther učil) a tudíž ani podlehnutí zlé vášni. Člověk může okamžitě propadnouti hříchu, vášni, ale to je odchýlení od pravidla, a měl by se co nejsnažněji přičiniti, aby se vrátil opět do stavu náležitého.

Co však říci o člověku, který ztratil nešťastně duševní rovnováhu a klesnuv pod svoji povinnost, toto klesnutí generalisuje o celém životě a myslí, že po všechen ostatní život bude cítiti, co nyní okamžitě cítí (vítěznou moc hříchu, chabou zmalátnělost vůle)?

Zjev ten nikde se neopakuje častěji i smutněji, než právě v boji o nevinnost, kde první poklesky stávají se skoro vždy ve znamení nejvyšší, čisté (zdánlivě i mravně čisté) rozkoše, v níž člověk ani netuší pozdějších zřícenin; kde proto po prvních poklescích následují rychle poklesky nové (jen duše zvláště prohlédavé, energické se tomu processu vyhnou); kde z jednotlivých poklesků skoro pravidelně se vyvíjí hříšný návyk; kde opětováním hříchů tělesná rozdrážděnost stává se takořka chorobou... ana duše od pádu k pádu stala se slabší, malátnější, odporu neschopnější.

Je vždycky neštěstím propadnouti návyku nečistého hříchu. Člověk takový, jak již podotknuto, skoro vždy má chorobně rozbujněné tělo, zahalený zrak duše, a nemá bezmála energie vůle. Ale neštěstím větším je, že člověk takový myslí, že čeho nyní zakouší, že obtíže, které se mu nyní, při lecjakém pokusu nevinného života, staví do cesty, že to všecko bude stále trvati — a klesá na mysli. Aby rázně, obětavě i vytrvale užíval prostředků nadpřirozených, k tomu se skoro ani nedostane...

A přece docela jiného směru mohl nabyti jeho život, kdyby byl nějaký čas odhodlaně bojoval, kdyby

byl soustavně i pevně používal milostí Bohem mu nabízených.

* * *

Jednostrannost není při oceňování našeho stavu vůbec úkazem příliš řídkým. To snad věčnými deklamacemi o obětech povolání kněžského, které mají vzbuditi horlivost, a zatím dávají duším sobeckým, malým — dispens, nečiniti nic, a přece považovati se za velikány. To snad i vyvýšeností a ojedinělostí našeho stavu, tak že nemáme příležitosti přirovnávati se k jiným. Výšku hory nejlépe lze oceniti s hory jiné. Mluví se o „náhrobkovém bombastu církevním," více však nám uškodil a škodí ten náš živý bombast při plnění povinnosti konečně přece jen převzaté — třebas byla vznešená a nesnadná. Běží-li o oceňování jednak života zdrženlivého jednak radostí života manželského jest tato jednostrannost ještě obvyklejší. —

Či nejsou ony radosti, kterými příroda oděla hovění pudu pohlavního, vlastně jen cenou, ať nedím lákadlem, za které přejímá člověk povinnosti jiné, velmi těžké a strastiplné? Či neučinila příroda ten pud proto jedním z nejsilnějších, poněvadž jen tak mohl člověk býti pohnut, aby se podjal starostí, námah, sebezapírání, obmezování, k nimž by se asi jinak nikdy nebyl odhodlal? Jest i nejidealnější život rodinný bez takových obětí? A jak často se toho idealu rodiny vůbec ani nedosahuje, kdežto povinnosti rodiny přece v plné zůstávají platnosti! Obětuje tedy jen kněz, veda život čistý?

Běží tu asi o dva různé komplexy štěstí, z nichž každý třeba vykoupiti obětmi (jako vůbec pravého štěstí lze dojíti jen povinností, obětí.) Jeden ten komplex tvoří štěstí rodinné, druhý štěstí

života odříkavého. Onen čím snáze se zdá dostižitelným, tím jest nejistějším; tento pak čím jest obtížnějším, tím jest jistějším a vyšším.

* * *

Nelze přivyknouti bojům, ranám, obětem, ale lze se k nim otužiti. I kněz v bojích nevinnosti otužilý cítí těch bojů tíži. Ale cítí ji asi tak, jako cítí orel tíži křídel, které ho povznášejí ve výšiny nadzemské.

Cítí oběť, ale nenaříká, nýbrž děkuje Pánu, který ho učinil hodným té oběti, dal sílu k ní, dal požehnání!

* * *

Život nevinný jest i život energický. Vždyť není znamením ani malé ani obyčejné energie, vítěziti nad sebou samým, vítěziti u věci nejtěžší, vítěziti denně, nikým neviděn, nikým nedržen, po dlouhá léta, po celý život... Takový boj předpokládá energii, že přemnozí ve světě ani nevěří, že by kněz jí byl schopen.

V Praze hlídali v prvních dobách po příchodu výtečných řeholníků beuronských kláštera až do půlnoci, ani prý v ten čas mniši propouštějí tajně oběti své vilnosti... Hle, královský pomník, který v královské Praze ti jistí lidé postavili vlastní svojí mravnosti!

* * *

Tedy věc sama jest jasna. Méně však jasno jest velmi mnohým, jakým pokladem pro život jest mysl v boji otužená, schopná obětí, se vším spokojená, energická.

Co jest člověk bez energie ducha?

Loďka bez kormidla na vzbouřeném moři, prostřed písčin, mělčin a úskalí. Ten obraz častý není jen řečnickou frasí, nýbrž pouhou skutečností.

Plujeme mezi dvojí věčnou alternativou, z níž jedné doplouti, druhé vyhnouti se musíme. A každý den naší plavby má jisté problemy, otázky, záhady, skrytá úskalí, mělké písčiny, bouře a starosti, soukromé neb obecné ... Chabý vilník neb i manžel ženou a dětmi spoutaný příliš jest sláb, aby v těch bojích a bouřích zachoval si směr vlastní; často nemá pro ně ani zájmu a porozumění. („Nemám kdy na to mysliti," odpověděl mi se smutným povzdechem takový vzdělaný muž, když jsme — na železnici — rozhovořili se o nejvyšších otázkách jsoucnosti Boha, nesmrtelnosti duše, závazku k dobrému ...) Nechává se nésti náhodou: možná že se spasí, možná též že utone, zahyne ... A kolik znají dějiny lidstva dob tak pohnutých, až do útrob otázkami předůležitými zmítaných, jako je doba naše? Jak jinak tu stojí v takových bouřích, v takových dobách duše neodvislá, rázná, energická! Jakým to pokladem i po té stránce pro nás panenská nevinnost!

* *
*

Čím jest člověk bez energie?

Jest člověkem schváceným nemocí. Zdravý člověk sáhne rukou po čem chce; ale nemocný, byť byl millionařem, musí se spokojiti tím, co se mu podá. Zdravý z každého kvítka, z každé procházky přírodou, z každého slunečného dne tisícero nevinných čerpá radostí; nemocný má jen jednu myšlenku: svoje utrpení.

Zdravou jest vlastně duše prostá hnusných vášní, zvláště vášně nečisté. Nezáleží, kolik na světě máme, ale jak toho, co máme, dovedeme užiti. Tisícero čistých radostí je vůkol nás, ale třeba,

abychom uměli je najíti, oceniti, třeba nám svc body, abychom po nich mohli sáhnouti.

Kdežto zpitá duše vilníkova, poznavši jen jedn hnusnou radost, nyní válí se v květech, .spěchám duš zanícenou od květu ku květu, těším se z krásnéh dne, z velikolepého okolí, z lidí mne potkávajících z vlastního štěstí, z vlastní volnosti ...*)

* * *

Co jest duše bez síly a energie?

Jest zbabělcem postaveným proti vůl mezi muže bojující. Ranám přece neujde a ne ujde ani posměchu a opovržení ... Silou ducha pře máháme vášně, ale toutéž silou neseme klidně neštěst a utrpení, jichž nikdo v životě nebývá ušetřen. Tou silou shromažďujeme vůkol sebe, co srdce opravd blaží, sestupujeme hluboko do šachty života za skry tými poklady svého štěstí ...

* * *

Vysoko v horách prýští se praménky čistější na křišťál, líbeznější nad vůni květů. Třeba síly a vytr valosti, aby jich kdo dostoupil, třeba někdy i bystréh zkušeného oka, aby je kdo objevil. Ale kdo u nicl spočinul, tomu jsou milejší než skvostná vína, dražš než všecky předchozí námahy.

Vysoko, v horách přemáhání a obět prýští se zlaté praménky lidského blahc Nelze koupiti jich za peníze, ani nalézti jich v nabitých hospodách života, ani sestrojiti jich v retortách. Kd

—

*) Obraz vzatý z opilce. Bylo za nedělního letního odpo ledne. Krajinou rajsky krásnou v Alpách kráčel kněz procházkou Na louce válel se opilý muž. Každý měl svou radost.

jich chce získati, musí ven, do prostoty života přirozeného (řekl bych rajsky původního), musí osobně je hledati, stoupati, až se mu objeví...

* *
*

Život nevinný jest životem idealním. Toť vlastně jest vrchol idealnosti, donutiti tělo, aby do jisté míry žilo životem ducha. Nikde nejeví se zvířeckost lidská v tak odporném, bezectném šatě jako v ukájení pudu pohlavního. A naopak, nikde nejeví se vyšší snažení lidské ve světle řekl bych tak bezprostředním, čistém, všem do očí bijícím, krásném jako při čistotě srdce. Proto nazývá se čistota srdce ctností andělskou, krásnou κατ' ἐξοχήν.

* *
*

Proč kladla církev od počátku, od dob sv. apoštolů takový důraz na to, aby kněz žil v nevinnosti? (Žádný heretik jí horoucí této snahy neupře, třebas v jistých dobách i při jistých národech menší nebo větší musila učiniti koncesse lidské slabosti.) Příčina je právě v nadzemské vlastnosti čistoty srdce.

Úřad, který koná kněz, jest úřadem o sobě nejidealnějším, nejsvětějším, andělským.

Pro ten úřad vystavěla církev idealní k nebi se pnoucí dómy, kam snesla všecko, co štědrost přírody, co vynalezavost umění lidského má krásného, trvalého, vznešeného. A jen tam chce, aby kněz pravidelně konal úřad svůj.

Pro výkony téhož úřadu kněžského vynašla církev idealní, již o sobě nebeskou řečí mluvící roucha, kterými kněz jest oděn v okamžicích posvátných.

Ustanovila při svatých úkonech a takořka zlatými vážkami vyměřila každý krok, každý pohyb kněze, dávajíc mu rubriky, ve svědomí zavazující.

Zachovala si i pro ten úřad svoji tajůplnou posvátnou mluvu.

Leč blíže než místo, blíže než roucho, blíže než forma sv. děje a jeho mluva stojí posvátným úkonům kněz, který při nich dokonce na sebe přibírá osobu Kristovu, který jakostí osoby své též nejvíce přibarvuje svaté konání. Zda neměla i osoba knězova býti vtažena v toto idealní snažení? A má-li všechno při posvátných výkonech znak čehosi vyššího, nemělo se ani knězi, nejen zevně, nýbrž i uvnitř, nedostávati této bezprostřední vyšší signatury — i zavázala ho církev k nevinnosti.

* *
*

Mysleme si, že by se sloužila mše sv. v hospodě, v kožichu, na pivném sudě (i takové šílené případy znají dějiny sekt)... Byla by to mše sv., ale nikoli v rouchu důstojném. Snad by tak ještě vzdělanec dovedl si přes to zachovati správnou představu o svatosti věci, ač i ten sotva. Lid, kruhy širší s nedůstojnou formou vzaly by si v nevážnost i samu svatou věc. To, co řečeno o místě, o rouše... bohoslužebném, týká se měrou vyšší bohoslužebné osoby.

Jen vyvolenci dovedou rozlišovati věc od osoby, obsah od formy, věc hlavní od vedlejší. Duše slabé, duše tuctové, povrchní uchopí se právě věci vedlejší, stránky osobní, formy, aby ubily (nepohodlnou jim snad) věc hlavní, zničily s formou a pro formu i obsah.

Právě dnes, kdy s neslýchaným mravním bídáctvím a nestoudnou prolhaností i raffinovaností ze řemesla a systematicky se hlásají lidu i nejmenší provinění kněží, kdekoliv po světě se zběhla (děje se tak u jiných stavů?); dnes, kdy ta hanebná štvanice se úmyslně nese za cílem jediným, aby totiž

stálým poukazováním na „kněžskou zkaženost“ byla ubita víra v srdcích lidu věřícího, any přece tisíce a tisíce kněží žijí věrně povinnosti a ctnosti: dnes z téhož tábora pozvedá se pořád silněji hlas, že by kněz měl sestoupiti s mravní výše, na které stojí, že by měl hledati útočiště v jedině spásném přístavu života manželského, aby zachoval vliv svůj a postavení své v lidu...

Mluví z těch lidí ošklivé farisejství nebo tupá bezmyšlenkovitost?

* *
*

K vůli svatým tajemstvím, k vůli lidu jest nám nezbytným toto skvoucí roucho nevinnosti. Jen k vůli lidu? My sami jsme lidé. Nám samým ničeho tolik se netřeba obávati, jako aby nám nesevšedněl sv. náš stav a jeho milosti. Běda nám, kdyby se na nás mělo kdy ztvrditi ono přísloví: Quotidiana vilescunt, kdyby měla někdy se zbořiti ona hradba povinné úcty mezi námi a mezi Kristem, zmizeti mezera dělící nás od svatého. Ten nebeský oheň, který chováme v lůně svém, nás první by popálil.

Ale co zachrání nás samých té nevážnosti, sevšednělosti svatého? Svaté místo, svaté roucho, svatá mluva o sobě časem sotva dovedou vzbuditi v nás dosti úcty, když denně s nimi jest nám činiti... Tu třeba zásady hlubší, živější, vniternější. A tím jest denní oběť, denní přemahání, denní samota, denní idealní snažení spojené s nevinností srdce. To všecko nám denně připomíná prakticky: knězem jsi, máš svaté povinnosti, stav, kterému náležíš, není obyčejný, úřad, který zastáváš, není z tohoto světa... Sv. víra mluvíc k nám touto obětí, hlásá řečí nejúčinnější, čím povinni jsme Kristu a sobě.

Proto bude vždy u kněze porozumění této povinnosti kněžské měřítkem porozumění kněžskému stavu vůbec.

I ať nikdo neukazuje na Řeky a jiné národy s klerem ženatým. Kdo zná náboženské poměry právě těchto národů, dosvědčí spíše pravdu vět pronesených.

* * *

Říkával kdosi, kdo znal život mnohých a mnohých kněží, že setká-li se s knězem (světským), který věrně se modlí breviař a v nevinnosti zachovává duši svou, že nohy by mu zulíbal. A jiný známý asketa praví, že *kněz dokonale nevinný je kněz svatý.*

Nechť nikomu ty výroky se nezdají upřílišenými. Běží tu ovšem pouze o *jednu* povinnost kněžskou, ale věrné konání té jedné povinnosti předpokládá *mnoho* věcí jiných, které pak těsně souvisejí se svatostí samou.

Předpokládá mnoho vroucí modlitby,
utíkání světa,
častou zpověď,
památku stálou na Boha a věčnost,
stálé sebezapírání.

Kolik kněží by se bylo samo sebou odhodlalo tolik bojovati, tolik se modliti, tolikrát se zpovídati...? Kolik by si jich bylo uchovalo tolik vnitřní pokory, energie, tolik vyššího nazírání na svůj stav?

Ale *musili.* Vzali na sebe čistotu srdce jako povinnost stavu. Na ni přísahali. A povinnost ta postavila je mezi dvojí volbu:

mezi oheň věčné lásky a oheň věčného zatracení,

mezi idealní zápas kněze svatého a mezi hanbu člověka Bohu i sobě nevěrného,

mezi korunu vítěze a záhubu poraženého,
mezi nejvyšší ctnost nebo nejnižší zradu. —
Pro jiné smrtelníky té alternativy není, pro kněze nepřestává ani na chvíli. A kněz věrný ví, kam se postaviti.

Tak jest andělská ctnost v životě kněze plodnou matkou mnohých jiných nebeských skutků, jimiž teprv život kněze stává se hlubokým, produševněným, nadpozemským.

* *
*

Mám se upřímně přiznati? Homo sum... Ano chvíle nejtrpčího, nejhlubšího ponížení duševního v mém životě sloučeny jsou s boji tou povinností ukládanými. A přece, hlouběji-li i v celku uvažuji tentýž život svůj kněžský: co positivního jsem si zachoval, že neutonul jsem v kalných bažinách světa a doby, zdá se mi, že povinnosti života čistého vděčím...

* *
*

Mluvili jsme důvěrně s knězem učencem o celibátu. Ačkoliv byl života bezúhonného, stál přece více po straně protivníků celibátu. „Podívejte se na pastory," namítl. „Jaká mezi nimi vytříbenost, energie, jaké jejich postavení ve státě, ve společnosti..." Ano, odpověděl jsem, a kolik mezi nimi zachovalo si víru v Krista? A oč bohatší jsme my, i přes jednotlivé případy opačné, vnitřními poklady ctností vpravdě kněžských, ne-li až heroických? Je pravda, celibát nám vtiskuje veřejně stigma, kterým na vždy jsme ztraceni před světem. Které je to stigma? Stigma ukřižovaných... ukřižovaných světu. Ale v kříži

dokonáno naše vykoupení, dokonává se ještě až po dnes...

A učený professor, zamysliv se, nic dále nenamítal.

* *
* *

Slavný Bourdaloue*) zahrnul kdysi všecko, co strašného uměl pověděti o hříchu nečistém, v jednu mnohoobsažnou větu: nečistota jest obrazem příštího zavržení a působí v člověku ono věčné zavržení.

Nebylo by lze právem větším slova toho obrátiti na ctnost čistoty srdce? Nevinnost vede do nebe a jest i předtuchou nebe. Tou větou možno ještě jednou všecko doplniti, potvrditi, úhrnem říci, co vůbec krásného o té ctnosti lze říci.

* *
*

Nevinnost vede do nebe. Nevede do nebe jako kterákoli jiná ctnost, nýbrž cestou nad jiné vznešenou, záslužnou, jistou. Nepřímo to vysvítá z toho, co bylo řečeno. Ale i zpříma k tomu poukázati nebude nevhodno.

Vznešená ctnost nevinnosti má přede všemi ostatními vlastnost, že do srdce toho, kdo se s ní zasnoubil, nikdy nepřichází sama, nýbrž přináší hned věnem všechny věci, s nimiž cesta do nebe podniká se šťastně a jistě, bez nichž vůbec do nebe kráčeti nelze. Tak s sebou přináší:

*) Oeuvres complètes, t. III. ed. 1818. Sur l' impureté, pag. 79.: „.. il (nečistota) représente dans l' homme l' état de la réprobation future... (I.) il opère dans l' homme cette même reprobation (II.) en le conduissant a l' impénitence finale.“

Zvláštní přízeň a ochranu nebe. Potřebí tu jen připomněti poměr Pána Ježíše k bl. Panně a k sv. Janu, miláčku Páně.

Hlubší, vnímavější mysl pro věci nebeské. Jest to výslovné učení sv. Tomáše Aq.:*) Ad hoc enim pia virginitas ab omni delectatione venerea abstinet, *ut liberius divinae contemplationi vacet.* Nasvědčují tomu i skvělé příklady sv. písma a dějin církevních. Nejhlubší evangelista, „orel," „theolog" mezi nimi byl panenský sv. Jan. On též první poznal Pána u moře Tiberiadského („*Dominus est*").**) A kdo by troufal si popříti, že největší duchové na poli vědy církevní téměř všickni byli duše rouchem nevinnosti ozdobené?

Vnější i vnitřní klid, jehož potřebí tomu, kdo obzvláště životu nebeskému se chce oddati a v něm setrvati. Potvrzuje to sám sv. apoštol Pavel:***) „Qui sine uxore est, sollicitus est quae Domini sunt, quomodo placeat Deo ... Et mulier innupta et virgo cogitat, quae Domini sunt, ut sit sancta corpore et spiritu."

Přináší *sílu a energii*, jíž třeba nezbytně na cestě do nebe podle slov Páně: „*Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám*" a „*Trpí království nebeské násilí.*"†)

Přináší i *lásku Boží*, která čistotě je tím, čím olej lampě, dle svědectví sv. Bernarda:††) „Castitas *sine caritate* lampas est sine oleo; subtrahe oleum, lampas non lucet, tolle caritatem, castitas non placet."

Ty ctnosti přináší, a *kolik neřestí zdržuje od nás!* „Castitas," praví sv. Jan Zlatoústý,†††) který

*) II. II. q. 152 art. 2.
**) Jan 21, 7.
***) I. Kor. 7, 32 34.
†) Mat. 16, 24, 11, 12.
††) Ep. 42. c. 3. n. 9. Migne P. Lat. t. 182. col. 817.
†††) Hom. sup. illud Zachar. 6. „Ecce vir oriens," inter apocr-

znal srdce lidské a kterému v té příčině smíme věřiti, „discordiae non convenit, ebrietati, impudicitiae, iracundiae, malitiae, adulationi, subdolae menti, laudibus humanis inhaerenti, voluptatibus insistenti, cupiditati, avaritiae, dissensioni, zelo, livori, invidiae, contentioni: his vitiis non coniungitur castitas...“

Pro tyto vlastnosti nazývají někteří sv. otcové čistotu srdce přímou cestou do nebe. Tak praví sv. Augustin:*) „Gloriosum et insignem inter ceteras virtutes castitas et munditia locum tenet, quia ipsa sola est, quae mundas mentes hominum praestat videre Deum.“ A níže:**) „Qui in castitate vivunt, angelicam habent in terris conversationem. Castitas hominem caelo coniungit. Angelis facit civem...“ A ještě jinde:***) „Castitas (hominem) perducit ad gloriam... Castitas ad caelum sublevat... Castitas sanctis angelis unit.“ A sv. Ambrož: „Habet bonam militiam castitas, quae stipendiis militat sempiternis.“ Sv. Jan Klimakus pak:†) „Castitas et gratissimum Christi domicilium et terrestris scutum cordis.“

* * *

Srdce čisté, zvláště srdce kněžské, jest předobrazením nebe.

Trojí nekonečný zdroj má radost vyvolenců: patření na Boha, utvrzená duše v těle oslaveném, společnost svatých.

Není-liž poměr kněze nevinného ku Pánu ve Svátosti nejsvětější tklivým a živým obrazem onoho budoucího „patření“ nebeského? Oltář,

*) Sermo 291. n. 1., in append. Migne. P. L. t. 39. col. 2296.
**) Sermo 291. in append. Migne P. L. t. 39. col. 2297.
***) Serm. 65. ad fratres in Eremo, in app. Migne P. L. t. 40. col. 1351.
†) Scala parad. gr. 15. Migne P. Graec. t. 88. col. 879.

který jest knězi nečistému pramenem zvláštních pekelných muk, jest knězi nevinnému jen zdrojem radostí, které vznešeností a hloubkou a přece zas vroucností i důvěrností nemají na světě rovných . . .

A duše kněžská, boji otužená, vítězstvím povznesená, ctnostmi bohatými ozdobená, dlouhými lety utvrzená, nemá i ona, pokud člověku toho vůbec lze dosíci, účastenství ve vznešené výsadě svatých, že prosti jsou bludu a hříchu, jsouce upevněni v dobrém? Často i křehké tělo kněze v nevinnosti sešedivělého září vyšší dojemnou krásou, odleskem to krásné čisté duše, předobrazením budoucí krásy nebeské.

A opět. Nevábí-li právě ctnost andělská duše k nám nejvíce, nedává-li nám největší na ně vliv? Obcování kněze s dušemi krví Kristovou vykoupenými a Kristu věrně sloužícími — není i ono krásnou předtuchou obcování svatých na nebi?

* * *

„O quam pulchra est casta generatio cum claritate! Immortalis est enim memoria illius; quoniam apud Deum nota est et apud homines!“ (Sap. 4, 1.) „Instaurat quodam modo paradisum, hominem in pristinum restituens honoris ac dignitatis locum; porro ecclesiam splendida exornat corona, fulgentibus gemmis mirifice illuminata; totam denique terram dulcissimo quodam replet suavitatis odore in conspectu Domini . . .“ *)

*) Wolter l. c. pag. 342.

Negotium negotiorum omnium.

(S. Bernardus.)

Na ostatní lidi vztahuje se slovo sv. Augustin že „kdo se umí dobře modliti, umí i dobře žíti.“ N kněze vztahuje se pravda, že do jaké míry má duch modlitby, takovým bude knězem. Cokoliv jinde p věděno o prostředcích kněžské horlivosti, kněžské v trvalosti, o kněžských ctnostech a kněžské lásce, všecl modlitbou počíná a končí modlitbou, m dlitbou stojí a modlitbou padá, od modlitb vychází a k modlitbě se vrací...

Ne že by modlitba samotna všecko ostatní moh nahraditi, ale že modlitba je základem všeho toh (Základem, máme-li na mysli více působení milo Boží v člověku, bez níž člověk nic spasitelného čin nemůže, a jíž nabývá modlitbou. Pokora je základe směrem jiným, více se strany člověka, pokud tot ho činí schopným ku ctnosti.) Staví-li kdo dům, n dostačí, aby základy pouze položil, nýbrž chce-li v ně bydleti, třeba aby i příbytky zařídil. Leč bez základ i příbytky při lecjakém nárazе větrů, při bouři a z mětřesení se sřítí. Tedy obojího je potřebí, i základ i příbytků. Takým jest poměr modlitby k ostatní skutkům kněžským. Kdo by se jen modlil, zanedb

vaje povinností ostatních a povoluje chtíčům svým, zahynul by právě jako ten, kdo by jen dbal horlivosti, práce, utíkání světa, ale zanedbával modlitby.

* * *

Ve výkonech kněze všecky jeho ctnosti mají účastenství: buď odstraňují překážky nebo podávají látku kněžské věrnosti v povolání. Ale poslední pečeť, poslední formu každému z těch skutků vtiskuje (pokud neběží o působení ex opere operato) duch kněze samého. Zaskvějí se plnou krásou, zasáhnou plnou mocí, jen když v knězi působí Bůh, když kněz ze srdce Božího čerpaje rozdává věřícím, na srdci Božím odpočívaje spravuje lid, duchem Božím se bezprostředně těše, síle, osvěcuje, vychází mezi zástupy... Hle, tajemství moci a vlivu svatých...

A právě modlitbou nejúplněji se provádí spojení člověka s Bohem. Jako člověk, který se již neumí ani modliti, skutečně je bez Boha a všecko, co o Bohu ví, co od něho očekává, co o něm cítí, pro něho je ztraceno: tak naopak člověk nikdy praktičtěji, úplněji nepoznává, nemiluje Boha, není více Božím, než v modlitbě.

* * *

Náš lid nazývá breviař, symbol to kněžské modlitby žertovně knězovou „ženou“, manželkou. Jest v tom mnohá hluboká pravda.

Svatým jest svazek pojící muže a ženu, tak svatým, že pouhé jeho zanedbávání již dostačí na věčné zatracení mužovo nebo ženino. Svatým jest svazek, který víže kněze a modlitbu: pouhé zanedbávání tohoto svazku i povinnosti kněžské modlitby již

dostačí, aby z něho učinilo člověka před Bohem špatného, nemajícího účastenství ve věčné naději.

Pojetím ženy počíná *rodina*, dle uznání všech pramen nejčistšího *přirozeného* štěstí na zemi. Kněz toho štěstí na vždy se vzdal. Ale ve chvíli, kdy tu těžkou oběť přináší, vtiskuje mu církev do rukou breviař — symbol modlitby. *Symbol ten modlitby* jest knězi zároveň i *symbolem štěstí*. Bude dokonale šťastným ve svém povolání, jen bude-li život jeho úzce a vroucně sloučen s jeho ženou modlitbou.

Hodná žena dovede v *rovnováze* udržeti duševní síly mužovy: krotiti jeho vášně, tišiti jeho hněv, mírniti jeho bol... Touž úlohu zastává při knězi modlitba. Studiem duše vysýchá, častým sklamáním malomyslní, denní prací a zápasy klesá a slábne. I přichází modlitba, a líbajíc nebesky vroucím rtem čelo jeho, vrací mu horlivost, sladký pokoj, odevzdanost, důvěru...

Žena milovaná dovede *napjati síly mužovy* k práci, oběti, udatnosti... Tichá modlitba zdvojnásobňuje síly kněžské, a kněz, jenž opravdu se modlí, bude jistě i opravdově pracovati.

Požehnána žena dobrá: kdo ji nalezl, pro toho je znamením věčného vyvolení (dle výroku, již nevím kterého znamenitého muže). Požehnána modlitba, kdo ji ocenil, neopustí ho, *dokud mu neotevře brány vyvolených*.

* *
*

Co je *znamením*, že člověk, že kněz má opravdu ducha modlitby? *Pobožnosti*.

Ubohé srdce lidské příliš je slabým, aby ve skutečnosti na mnohé, na všecky mohlo vynaložiti všechnu vroucí lásku svou. V theorii sice objímáme sympathiemi srdce svého celý kraj, národ, veškeré lidstvo. Příležitostně a chvilkově dovedeme se i po-

vznésti ke skutkům té lásce obecné přiměřeným. Ale nejbohatší účastenství v naší lásce mají přece vskutku jen ti, kdo jsou okolo nás, k nimž obzvláštní nás víží svazky, naši příbuzní, přátelé, dobrodinci... Ty stále milujeme, stále jim prokazujeme služby lásky, ty milujeme obzvláště, přede všemi jinými, vroucněji....

Podobně se má věc s modlitbou. Všecky svaté ctíme, všecka tajemství sv. víry jsou nám drahá, ale utíkáme se k nim jen takořka příležitostně, chvilkově.. Ale jsou svatí, jsou tajemství, která duši naší bližší jsou, ať ze zvláštní vděčnosti, ať ze zvláštní potřeby, ať z častějšího s nimi styku... K těmto též modlíváme se častěji, ty uctíváme vroucněji, k těm máme zvláštní určité modlitby, doby, kdy na ně myslíme, k těm máme zvláštní „pobožnost."

Nemá vůbec lásky, kdo ani svým nejbližším, kdo nikomu určitému nedovedl se v životě přikloniti. Nemá lásky ke studiu, kdo nedovedl se ponořiti v určitý odbor, kdo dnes zabývá se tím, zítra jiným, a pozejtří zas něčím jiným. A tak nemá lásky k modlitbě, nebo což vlastně totéž jest, nemá ducha modlitby, kdo nemá svých určitých pobožností. A naopak... Třeba se ostatně jen podívati do životů svatých Božích, těch nedostižných mistrů a vzorů modlitby, třeba pozorovati opravdu zbožné duše, s nimiž žijeme, abychom se o pravdě té sami přesvědčili.

Tedy pobožnosti jsou určitým důkazem, jakýmsi měřítkem ducha modlitby.

* *
*

Které pobožnosti máme jako kněží obzvláště pěstovati? To závisí od našeho srdce. Ale dvou pobožností nemá se nikdy nedostávati opravdovému knězi: pobožnosti ku Svátosti nejsvětější a ku bl. P. Marii.

[redacted]

Ježíš ve Svátosti oltářní jest počátek a pramen našeho kněžského úřadu. Jakou bychom to měli úctu k úřadu svému, jakou lásku, kdybychom stále k tomu prameni se nevraceli? Z ničeho nepoznáme jasněji, jak se kněz cítí ve svém povolání, nežli z jeho úcty ku Pánu ve Svátosti...

S Ježíšem ve Svátosti obcujeme denně, obcujeme co nejdůvěrněji. Nosíme ho na oltáři ve svých rukou, na svém srdci s ním chvátáme k nemocnému, do svého srdce ho přijímáme... Jaké by to naše srdce bylo, kdyby v tom vroucím úzkém svatém obcování nezahořelo láskou? Sami sebe bychom se musili zhroziti...

Ježíš ve Svátosti oltářní jest srdcem života církve. Odtud proudí všecka milost do duší. Kde nalezneme síly a milosti, jichž je potřebí nám i duším nám svěřeným, ne-li na stupních oltářů? Církev si přeje, aby v klášteřích pokud jen možná všech byla kaple se svatostánkem. Proč? Poněvadž obyvatelé klášterů mají zvláštní povinnost snažiti se po ctnosti. A kněz nemá povinnosti svítiti věřícím na cestě do nebe životem světějším? A kněz smí žíti daleko od svatých stánků Páně?

Zde ve svatostánku jest slunce církve. O, jaký život proudí ze slunce, jaká radost... V zimě je všecko mrtvo v přírodě. Co kdy v církvi Boží vykonáno krásného, mocného, bylo v jakémsi spojení se svatostánkem. A kněz, který má přece státi ve středu církevního života, církevní oběti, církevního snažení, kněz by se měl vzdalovati Pána, slunce duší?

O, jak chudičkým, jak bídným, jak povržení hodným, jak zakrnělým a slabým bude kněžský život kněze vzdáleného od Ježíše ve Svátosti nejsvětější!

* * *

A bl. Panna?

Což nemá zvláštní účastenství ve vykoupení, z něhož denně bohatou rukou čerpáme sobě i věřícím?

Což lze vůbec odloučiti památku a úctu Pána Ježíše od památky a úcty bl. Panny?

Což není ona zvláštní ochránkyní v boji o nejtěžší a tolik rozhodující kněžskou ctnost nevinnosti?

Což neskytá právě též její úcta sladkou útěchu, že přináležíme do počtu vyvolených?

Což nevkládá nám církev sv. sama denně do úst nejkrásnější chvály o ní?

Což nemáme býti lidu hlasateli její moci, její dobroty, její ctnosti, její slávy?

Což není bl. Panna Maria matkou duše naší? O, jak ubohým jest dítě, jemuž nikdy nedopřáno spočinouti na srdci mateřském! Poznati ještě v pozdním stáří na takových dítkách, že vyrostly bez lásky mateřské. —

O kolik velepotřebné útěchy, o kolik vroucí radosti, o kolik mocné ochrany, o kolik milosti, o kolik skvělého příkladu je chudším život kněze, který nebyl synem, vroucím, opravdovým synem Marie. Ano, jest vůbec synem církve?...

* * *

Jsou místa, z nichž daleko viděti do kraje. Do života kněžského viděti nejdále od stupňů oltáře, od stop Marie...

* * *

Mezi prostředky kněžskými osvojiti i zachovati si ducha modlitby obzvláště jmenujeme tři:

rozjímání,
breviář,
mši svatou.

* *
*

O nutnosti kněžského *denního rozjímání**) (nebo alespoň *duchovního čtení*, konaného na způsob rozjímání) nikdo z kněží vážných i svědomitých nepochybuje. A přece se rozjímá méně i mezi kněžími snaživými, než by se vlastně očekávati dalo. Odkud ten rozpor mezi theorií a praxí? Alespoň na některé nejobyčejnější jeho příčiny budiž poukázáno. Jsouť:

tajná nechuť rozjímati, pojatá již v semináři,

přepínání co do methody rozjímací,

přepínání co do cíle rozjímání,

jednotvárnost pravd při rozjímání se opakujících,

nedostatečné ocenění škod plynoucích ze zanedbávání té povinnosti,

nedostatek času.

* *
*

K *radostnému* hospodářství náleží především kapitál, *hojný* kapitál. Kdo počne obchodovati se zlatkou, může ovšem časem mnoho zašetřiti, ale z počátku bude mu nevyhnutelně mnoho trpkých obtíží překonati. Až bude míti tisíce, pak mu ovšem bude hej!

---

*) O rozjímání podává kolínský světící biskup *Fischer* výtečný článek (De vita contemplativa a sacerdotibus, qui curam animarum habent, colenda) v „Kölner Pastoral-Blatt,“ 1901., col. 161. ss., 193. ss. Ten článek by zasloužil, aby byl otištěn a hodně mezi klerem, zvláště mladším, rozšířen. Úryvky z něho citoval jsem již jinde.

K radostnému hospodářství duchovnímu, k *radosti* v rozjímání náleží především *kapitál duchovní* i hojný výběr duchovních pravd, příkladů ze života svatých, obeznalosti se základními pravidly duchovního snažení, duchovního boje atd. Ovšem, že bohoslovec přicházející právě ze světa *toho kapitálu nemá,* a že tudíž první pokusy rozjímání jsou skoro vždycky neradostné, trudné, málo výnosné (zdánlivě)... *Duchovní hospodářství se zlatkou...*

K tomu ještě obecná chyba mládeže, *vyhýbati* se co možná nejvíce *samostatné napínavé práci duchovní...*

K tomu snad *některé* (aspoň po stránce subjektivní) *vady prvního návodu rozjímacího* se strany spiritualovy...

Tak nahromadí se v srdci nastávajícího kněze místo fondu lásky fond tajné k rozjímání nechuti, které možná ani později za celý život již se nezbaví, a o kterou snad se roztříští všecky příští dobré v té příčině úmysly.

K této věci by se mělo v seminářích zvláště přihlížeti. Mělo by se systematicky k tomu pracovati, aby si alumni svého stavu byli vědomi, aby s obětavostí překonávali jeho obtíže, aby mezi ostatními věcmi, jež si ze semináře do života kněžského odnesou, byla i positivní *láska k rozjímání, zručnost v rozjímání.*

* * *

Začátečník v rozjímání sotva co svede bez určité rozjímací *methody.* (Tak udáváme dětem po prvé se zpovídajícím „zpovědní zrcádko.“ Později, až ve zpovídání nabudou zručnosti, budou se zpovídati i bez „zrcádka.“) Jen že by měla methoda začátečníkovi též býti *přiměřena.* Čím bude jednodušší,

[redacted]

tím bude lepší. Začíti hned u našich bohoslovců s methodou sv. Ignáce, zdá se mi vložiti na pasáčka Davida rytířskou zbroj Saulovu.*) Ta methoda žádá jiného duchovního předchozího vzdělání a více času na rozjímání (v Tovaryšstvu Ježíšově se rozjímá celou hodinu.)

Ano i kněz v rozjímání utvrzený bude zachovávati z pravidla (ve chvílích mimořádného vzrušení duševního, mimořádných potřeb, bojů, půjde duše i svým zvláštním, okolnostem přizpůsobeným směrem) pevný pořádek v uvažování o svém předmětu, ve vzbuzování jistých aktů, v pojímání určitých úmyslů. Pravda, ten pořádek bude více subjektivní, odpovídající jeho vlastnímu nitru, jeho nabytým zkušenostem.

Ale učiniti z té neb oné methody rozjímací jakousi conditio sine qua non, bez níž by se rozjímání neobešlo, přemrštěností jest, věci samé jest na škodu.**)

* *
*

Methoda jest cestou k cíli. Někdo miluje široké vyjeté dráhy, jiný si pěšinku hledá raději sám. Někdo

*) Král. 17, 38. ss.

**) Srovnej tu též, co praví biskup Fischer De vita contemplativa l. c. n. 12. Meditaturus hoc imprimis monendus videtur, ne in meditando per ambages vagetur et in iis, quae solum praeparatoria dicenda sunt, haereat, quin finem et centrum meditationis assequatur. Quippe sunt qui prae multitudine actuum, prae praeludiis, exercitio memoriae, variis ac multiformibus discursibus intellectus ipsam rem, id est conversationem intimam animae cum Deo internamque cum divina Maiestate per affectus collocutionem tam reverentialem quam amorosam non aut certe leviter attingant medio flumine, uti per proverbium dicitur, aquam quaerentes. Atque huius rei fortasse nonnulli libri multum in causa sunt, qui meditaturis tantam tamque diffusam ac longe lateque manantem materiam offerunt, ut legentis ingenium paene obruatur, periculumque sit, ne meditatio lectio fiat, non iam oratio.

razí za den míle, jiný, slabší, sotva kilometry. Na tom ovšem nezáleží. Ale ovšem na tom, aby všickni svědomitě za cílem svým spěli a ho i dosáhli.

* * *

Pro kratší rozjímání, pro duše v duchovním životě méně prohloubené (řekl bych méně systematicky vycvičené, než na př. u řeholníků bývá) zdá se mi býti nejpříhodnější methoda sv. Alfonsa, v podstatě beztoho se sv. Ignácem se srovnávající. Zkusil jsem ji často s prostými dušemi v klášteře (s venkovskými hochy, kteří jako „kandidáti" nastoupili) i mimo klášter (jako zpovědník osob zcela obyčejných, ovšem vyšší zbožností a snahou se vyznamenávajících) a dodělal jsem se s ní velmi rychlých i pěkných výsledků.

Záleží zmíněná methoda ve čtyřech otázkách, které si člověk, přečet stať, o níž má rozjímati, v náležitém pořádku po sobě činí:

První otázka: Co jsem četl? (Přečetl na př. Mat. 18, 1—4. a nyní krátce si v duši předvede děj, věty tam udané.)

Druhá otázka: Jakou pravdu mohu si z přečteného pro svůj duchovní život vybrati? (Uvedené místo, jako skoro každý předmět rozjímání poskytuje možnost rozjímati o několika vážných pravdách: o pokoře, prostotě, dětinné mysli atd. Jednu z těch pravd si třeba pro sebe vybrati, na př. pokoru.)

Třetí otázka: Jak jsem se vzhledem k té pravdě dosud zachoval? (Následuje zpytování svědomí: Byl jsem pokorný? tehdá...? s tím člověkem...? Následuje zahanbení, lítost a akty podobné, jimiž srdce se kypří. Nejsem-li si vědom žádné chyby, díkůčinění Bohu a pod.)

Čtvrtá otázka: *Jak se chci příště podle poznané pravdy zachovati?* (Tu se vzbuzuje *úmysl*, určitý, praktický, *nepřevyšující naší síly*...)

Poněkud větší obtíže má pouze otázka *druhá*. Jejím účelem jest vlastně předmět rozjímání *prohloubiti*, duševně prožvykati. Ale i ty obtíže lze dosti snadno přemoci otázkami jinými, *pomocnými*. (Takové otázky pomocné by na př. v našem případě byly: *proč* mám býti pokorným...? *Jaký prospěch* z toho vzejde duši mé...? *Jaká škoda, nebudu-li*...? Kdy? *za jakých okolností? s kterými osobami*...? *Jak* mám pokoru osvědčiti...? *v myšlenkách*... *skutcích*... *řečech*...? *Jakých pomůcek* se tu třeba uchopiti...? *Jakých příležitostí vystříhati*...?)

* * *

Methoda rozjímání není totožnou s jistými *základními pravidly*, bez nichž rozjímání vůbec není možným.

Taková pravidla jsou na př.:

Že rozjímání (na rozdíl od theologického *studia*) je sice poznávání Boha a svatých pravd, ale ve formě *modlitby*. Jest tedy pravda při rozjímání nás zaměstnávající vlastně jen *materialem*, kterým má zapálen býti v duši svatý *oheň lásky k Bohu*, k lidem, k přemáhání sebe, k obětování sebe atd. Ovšem že závisí oheň od materialu, ale závisí i od toho, zdali na př. kamna nejsou zanešvařena, zdali již vůbec před tím byla rozpálena, jakou dávku hořlaviny dovedou pojati a *spracovati* atd....

Že rozjímání jest práce duševní *praktická*, že jest jako květ, který jen tehdá nabývá plné ceny, když z něho se vyvine *zralé ovoce*. Ovoce květu

rozjímání jest úmysl, který vždycky tím bude lepší, čím více se přizpůsobí našim běžným denním potřebám a bojům.

Že rozjímání je práce duchovní, která (jako modlitba vůbec) předpokládá oběť pozornosti, sebezapření a j. Užitek té práce příliš je velký a pro náš duchovní život rozhodný, abychom se měli té práce štítiti. —

* *
*

Nepřítelem rozjímání jest rovněž přepínání co do jeho cíle. Někteří se domnívají, že rozjímati jest lítati do nebe — a na to se cítí příliš těžkými. Jsou opět, kdož myslí, že k dobrému rozjímání třeba hluboko sestupovati do šachet božských věd, že tu nezbytno míti vznešené myšlenky, velikolepé idee atd.

O nic takového neběží při rozjímání, nýbrž o to, bychom činili vzhledem k duši své, co beztoho činíme denně v životě pouze přirozeném; bychom denně občerstvili duši svou pokrmem pravd nadpřirozených, jako denně občerstvujeme sesláblé síly tělesné pokrmem tělesným; bychom denně měli určitou „práci“ duševní, určitou úlohu mravní, jako denně přesně si ustanovujeme míru práce přirozené; bychom denně vydávali si účet ze svého hospodářství nadpřirozeného, jako si ho denně vydáváme z věcí časných; bychom denně obnovovali v sobě horlivost a lásku k pokroku v ctnosti, jako nás denně sterými okolnostmi pobádá život ku pokroku časnému.

Může býti co prostšího, jednoduššího, než tento cíl rozjímání? A cesta k němu jest rovněž prosta a vlastně přesně vytknuta:

připomínati si sv. pravdy náboženské;
posilovati vůli k životu podle nich;

litovati, že jsme toho neučinili;
prositi Boha za pomoc pro budoucnost atd....
Obtíže jsou všecky buď v naší obrazivosti nebo — v tajné nechuti k rozjímání vůbec.*)

* * *

Dávají-li se počátečníci v rozjímání odstrašiti více nepraktičností methody, přepínáním cíle a pod., upouštějí od něho někdy i kněží starší, poněvadž se jim zdá, že nic v něm nového nenacházejí, any pořád tytéž pravdy se jim v rozjímání opakují.

Ovšem, pravdy sv. náboženství jsou věčně tytéž. Láska a milosrdenství Kristovo, ošklivost hříchu, hrozná propast pekelná, krása ctnosti... na těch pravdách nikdy nic se nemění. Ale ubohé srdce naše stále se mění. Ale náruživosti naše znovu a znovu rostou, pozvedajíce hlav svých. Ale nebezpečí nová vždy doléhají na duši naši. Ale ctnost a hřích jsou uvnitř nás u věčném přílivu a odlivu... Špatně zná cíle rozjímání, nedobře rozumí potřebám vlastní duše své, koho jednotvárnost od rozjímání zdržuje. Což duše jeho již nemá potřeb? Ta duše musila by býti pro nebe mrtva...

Z týchže zásob připravují se rozličné pokrmy, kterých požíváme. Výběr a rozmanitost zásob vlastně nejsou veliké: mléko, maso, vejce, zeleniny... a přece

*) Mohli bychom poukázati ještě na jiná přepínání. Tak na př. mohou se dostaviti chvíle, dny, kdy rozjímání je nám z příčin vnějších (nepředvídaná nutná práce...) nebo vnitřních (bolení hlavy a pod. indisposice) takořka naprosto nemožným. Tu ovšem netřeba, bychom proto sami sebe katovali. Jiná je nerozjímati z lehkomyslnosti, pohodlnosti, z příčiny předstírané; a opět jiná vynechati rozjímání z důvodu opravdu vážného. Duchovní život má dva stejně nebezpečné nepřátely: lehkomyslnou vlažnost a tyranský rigorismus.

vždy s novou chutí pojídáme krmě z nich upravené. Čím to? Hladem, potřebou našeho těla. Pokrmy jsou vlastně věčně tytéž, jimiž se sytíme, leč hlad náš stále je nový. A ve věcech duše naší nemělo by býti podobně?

* * *

Mladý, zdravím kypící žebrák smál se dělníku při stavbě za skrovný peníz se hmoždícímu. Jemu i bez práce vedlo se též dobře. V ústech mladého člověka je takový výsměch vlastně zločinem. Což nejsme povinni pracovati, výše se snažiti?

Ten obraz (vzatý ostatně ze skutečnosti), ta výtka týká se kněží, kteří unikají práce rozjímání, spokojeni jsouce se stavem duše své, v jakém žijí. Což nemáme výše se snažiti? Což není rozjímání nezbytným k tomu prostředkem? A což není-li nám bez rozjímání vskutku „dobře," vězí-li duše naše hluboko v bídě hříchu?

Třeba jen postaviti vedle sebe dva kněze, z nichž jeden opravdu rozjímá, druhý pak rozjímání se štítí. Jaký se tu objeví veliký rozdíl po celém rozsahu života vnitřního i vnějšího . . .

* * *

Ale kde nabrati času na rozjímání?

Mohou sice v roce býti dny mimořádných, neodkladných prací a zaměstnání, kde při nejlepší vůli bude třeba rozjímání odložiti. Ale aby se v životě kněze pravidelně nenašlo denně čtvrt až půl hodinky, kterou by věnoval výhradně duši své? Nevěřím. Věřím však, že se jí nenajde v životě kněze, který nikdy neví, kdy lehne a kdy vstane; v životě kněze, který pozdě do noci se baví a ráno dlouho vyspává; v životě kněze bez nejmenšího denního pořádku. Leč

[redacted]

v životě kněze pořádku dbalého, *pracovitého*, aby se tolik času nenašlo — nevěřím.

* * *

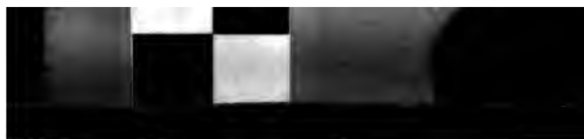
Breviář jest modlitbou přikázanou knězi pod smrtelným hříchem. Jest breviář též modlitbou kněžskou *oblíbenou*? O těch, kteří po léta se ho *věrně modlili*, troufám si s určitostí tvrditi, že *těžce* by *ho pohřešovali* ve svém životě. U jiných kněží nemá asi příliš mnoho příznivců. Proč? Příčiny mohou býti rozličné. Alespoň některých tu budiž dotknuto.

* * *

Nitimur in vetitum. Všechno obmezování vůle připadá člověku těžkým, duši povrchní pak zrovna protivným, nenáviděným. A breviářem se denně obmezuje vůle kněze. Ký div, že snadno *již proto* někomu se může státi nepohodlným, nemilým...

Jest však breviář opravdu *jen* nepohodlným obmezováním kněžské svobody? Jest i *hrází* proti proudům lidské vrtkavosti a nestálosti. *Jest denním budíčkem*, bránícím usnouti nad propastí. Život náš má mnoho nestálého, nepevného, buďmež tedy vděčni za ty jisté hráze položené naší vrtkavosti a vášni. Řeholník má sliby, má klausuru; úředník má přísné paragrafy, vnější železnou disciplinu. Za co my se utečeme, když i ten breviář chtěli bychom odhoditi?

Církev, nutíc nás modliti se breviář, je jako ošetřovatelka, která vynáší nemocného z dusných načichlých pokojů nemocnice na svěží zdravý vzduch kvetoucích zahrad. Možná, že nemocnému bude z počátku nemilo, že musí měniti polohu, že vzduch venku se mu bude zdáti příliš ostrým, chladným. Ale čím

déle venku pobude, tím zdravěji rozkvetou jeho tváře, tím volněji budou dýchati jeho plíce. Tak nutí nás církev breviářem z dusného ovzduší lidských starostí, chorobných snah, na čisté povětří modlitby a víry. Již ta změna v chvatu denním jest nám nepohodlna, ten vzduch modlitby z počátku skoro cizí. Ale prodlevše na něm nějakou dobu, vracíme se ku svým pracím osvěženi, občerstveni.

Církev jedná s námi jako matka, volajíc dceru domů z vířivého bujného tance. Jak se jí nechce sál opustiti, jak se vzpouzí domů se odebrati, ale druhý den jak bude vděčna za posilující spánek, za čisté svědomí, za neposkvrněnou čest! Tak volá nás církev ve chvíli modlitby z ducha světa a jeho lásky, aby nám mluvila o lásce Boží, o krvi Krista Ježíše, o milosrdenství bl. Panny, o hrdinstvích svatých Božích; aby nám kladla do úst slova nejvroucnější kajícnosti, povzdechy největší k Pánu horoucnosti, ujišťování stálé k němu věrnosti; aby vedla srdcem naším čisté proudy svaté poesie.

Možná, že duše naše právě vyrvaná světu i ještě naslouchající z daleka jeho šumu jen roztržitě a polovičatě poslouchá, co mluví breviář. Možná, že mnohá perla sv. výroků zklouzne nepochopena přes naše rty. Možná, že mnohá vlna sv. poesie, nevniknouc, přenese se naším srdcem. Ale že by nic v duši nezůstalo? Toť holá nemožnost. Mnohý výrok, mnohý příklad uloží se maně v pokladnici duše, a zlá i potřebná doba s radostí ho tam nalezne. Přece jsme se modlili... Přece jsme mluvili s Pánem... Přece zůstalo cosi vyššího, cosi blažícího, cosi povznášejícího neb alespoň před Pánem pokořujícího z té požehnané chvíle v naší duši...

* * *

Slýcháme někdy z úst kněží stesky do breviáře, do jeho nepraktičného sestavení, do délky jeho modliteb, do jich opětování a pod.

Správnějším by bylo, učiniti si zásadou, nekritisovati toho, co přece z povinnosti učiněno býti musí. A ještě moudřejším by bylo, naplniti duši láskou i úctou k tomu, co jako povinnost denně jest nám konati.

A breviář (přes všechny snad nahodilé nedokonalosti) jest modlitbou, již milovati je snadno. Ty překrásné žalmy! Když někdy duše je až do dna vzbouřena, ať bídou a utrpením, ať radostí a štěstím, jak se to jimi překrásně k Bohu brzo lká a pláče i o pomoc volá, brzo zas plesá, jásá a děkuje! A když jsme se některý den přemohli i opravdu se modlili, co jsme v nich našli hlubokých, úchvatných proseb, myšlenek, vět!

A hlubokých myšlenek duchu myslícímu podávají ty kratičké úryvky z dějin našeho vykoupení, ze života mužův a žen, již nejvyšším ideálům posvětili dny své!

Vpravdě není to modlitbou, je-li nudna, nýbrž srdcem naším povrchním, světáckým, nepřipraveným, chladným, polovičatým . . .

* *
*

Zasednouti k jídlu se obyčejně nepočítá za věc nepříjemnou. A přece by se i to mohlo státi velmi obtížným, kdybychom na př. za jedno posezení měli požiti množství krmě určené původně na celý den; anebo kdybychom jedli s chvatem, nežvýkajíce potravy, ale násilím ji do žaludku takořka cpouce (jako na př. na železnici, když vlak již odjíždí . . .).

Breviář má býti pokrmem duše naší na celý den. Správným rozdělením získá nesmírně i zbožnost

modlitby i *radost* srdce našeho. Teprve *nepořádkem* v modlitbě, *odkládáním* až na chvíli poslední a následkem toho *chvátáním* stává se z breviáře skutečně „*onus*," břímě dvoj- i trojnásobně kněze tížící.

* * *

Lze o *mši sv.* říci něco vznešenějšího, pravdivějšího, než čeho se dočítáme v pramenech sv. víry, ve spisech sv. otců, v rozličných knihách čtení a rozjímání kněžského? Lze si vůbec mysliti katolického kněze (alespoň na začátku kněžské dráhy), který by o tom všem vroucně nebyl přesvědčen, který by nebyl hotov, po případě krví svou přesvědčení své zpečetiti? A přece čeho se vzhledem k oběti nejdražší nedopouštějí kněží, co by zasluhovalo plamenného pokárání, čeho by kněz nikdy neměl se dopouštěti! Jak je to možným? *Špatná praxe nabyla vrchu nad dobrou theorií, ano otřásla nejednou touž theorií až v základech.*

Svatokrádežné mše.

Mše sloužené ve stavu *vlažnosti*, bez jediného aktu lítosti, pokory.

Mše bez přípravy, z lůžka k oltáři, z ulice života do svatyně božských tajemství.

Mše bez díkůčinění. S vroucí krví Páně na rtech do světských hovorův a žertů. S živým Ježíšem v srdci do profanního hluku starostí.

Mše v chvatu ledajak odpravené, jako by půda hořela pod nohama.

Mše odbývané bez šetření *rubrik* (někdy i jen *všelidské slušnosti*).

Kterak by bylo možným, aby *taková* praxe nezabila časem nejkrásnější theorii?

* * *
*

Hrozná jest myšlenka, býti katolickým knězem, a nevěřiti, že Kristus jest ve Svátosti nejsv. přítomen. Jest však méně hrozno, *věřiti v tu pravdu a žíti, jako bychom nevěřili?*

Neslýchaným je zločinem, zneuctiti Krista ve Svátosti skrytého. (Však o takových zločinech vypravují dějiny.) Jest však menším zločinem, *zneuctí-li Boha svého kněz?*

Jsou věci hrozné, že duše lidská při pouhém jich jméně se zachvěje. *Všecky hříchy páchané kněžími proti Svátosti oltářní jsou této kategorie.*

Lze se jim nějak vyhnouti? Ano. *Čiňme opak toho, čím se jich dospívá.*

Jako smrti varujme se jen *myšlenky* na možnost svatokrádežné mše.

Nikdy nepřistupujme k oltáři, dokud jsme nevzbudili vroucí víru, lítost, pokoru.

Zásadně vždy nějaký čas věnujme *přípravě* na mši sv. (Doba se bude říditi vroucností srdce.)

Zásadně nevynechávejme nikdy *díkůčinění* po mši sv.

Považujme *půl hodiny* mše sv. za čas příliš drahocenný, abychom neslušným spěchem ho měli zkracovati.

Varujme se té *hrozné důvěrnosti* s Pánem Ježíšem, dbejme rubrik, kterými jako plénkami ovinula církev přítomného Boha.

Komu záleží na věci, nebudiž mu obtížno dbáti prostředků. *Náležitá příprava, náležité díkůčinění a ostatní věci, o kterých jsme se zmínili, jsou jediným prostředkem, ale i jediným důkazem opravdové úcty ke mši sv., k Ježíši ve Svátosti skrytému.*

* * *
*

O, Pane, já jsem slepý — dej světla očím mým!
O, Kriste, já jsem hluchý — dej sluchu uším mým!

Má duše rozbouřena — Ty pokoj dej jí Svůj!
Má mysl zarmoucena — Ty Sám ji potěšuj!

Jsem, Pane, opuštěný — Ty buď mi přítelem!
Jsem, Kriste, unavený — Ty na svůj klín mne vem!

Jsem zbloudilý a slabý — Ty dej mi ruku Svou
a k bráně věčné slávy mě zdvihej za Sebou!

(K. Dostál-Lutinov: Modlitba po sv. přijímání.)

[redacted]

Nemnohým, ale vyvoleným.

Vždy budou mezi kněžími jednotlivci pnoucí se po životě opravdu duchovním, snad i vyšším. Těm, zvláště v prvních letech jejich duchovního snažení, nic nebudiž tak vroucně doporučeno, jako dobrý vůdce, vůdce duchovní.

* * *

Slovo „duchovní vůdce“ zavání v našich poměrech a mezi naším klerem poněkud zbytečným přepychem, exotickým původem, hyperasketickým, hyperidealním požadavkem. Možná pro jistou část, třebas i velikou část. Ale kdyby u nás všeobecně tak býti mělo, byl by zjev ten nejvýš povážlivý.

Klerus, v němž není členů Pána následujících cestou dokonalejší . . .! Jak pak bude duší takových v lidu . . .?

Psáno jest v Písmě: Caeci sunt et duces caecorum. Caecus autem si caeco ducatum praestet, ambo in foveam cadunt.*) Či nelze užíti těch slov i o kleru bez vyššího snažení a o lidu takovému kleru svěřeném?

---

*) Mat. 15, 14.

Dějiny nejstarší a novější církve sv. jsou plny výrokův i příkladů potvrzujících důležitost vůdce duchovního. Jen některé z nich uvedeme.*)

Sv. Basilij:**) Summa vigilantia acerrimaque in omnes partes animi circumspectione operam dato, ut aliquem tibi virum invenias, quem in omnibus deinceps delectae tibi vitae studiis certissimum ducem sequaris...

Sv. Jeronym:**)... mihi quidem placet, ut habeas sanctorum contubernium („těším se," píše Rustikovi, „že obcuješ s muži osvícenými..."); nec ipse te doceas, et absque doctore ingrediaris viam, quam nunquam ingressus es, statimque tibi in partem alteram declinandum sit et errori pateas...

Sv. Augustin:**) Sicut caecus sine ductore, sic homo sine doctore rectam viam vix graditur...

Mám příklady jmenovati? Kdybych chtěl jen poněkud býti úplným, bylo by snad třeba opsati celou legendu svatých. Připomínám jen jméno sv. Františka Sal., sv. Teresie, sv. Ignáce, sv. Františky z Chantal, sv. Alfonsa, bl. Klimenta Hofbauera...

* *
*

Vzdáti se duchovního vůdce značí v praxi obyčejně vzdáti se vyššího vzletu a vyšší snahy po ctnosti.

A není vyloučeno, vzdá-li se kněz této vyšší snahy, že následuje věc druhá: život pod úrovní

---

*) Jiné mnohé viz v traktatu: Nigronus, De necessitate atque utilitate magistri spiritualis in studio perfectionis (Tractatus ascetici, Coloniae Agripp. 1624.), col. 6. ss. Krátce a velmi vhodně pojednává o témže předmětu Ribet, Christl. Ascetik. Mainz, 1891. pag. 324-386.

**) Citováni u Ribeta, str. 328. ss.

kněžské věrnosti. U duší zvláště omilostněných a nadaných jsou obě cesty velmi blízko sebe. Sv. Teresii, kdyby nebyla dostoupila svatosti, bylo uchystáno místo — v pekle. Tak bylo světici zjeveno. Či nelze to i psychologicky velmi snadno odůvodniti?

* * *

Vzdá-li se kdo duchovního vůdce, stojí osamocen v nejtěžších i nejrozhodnějších chvílích, které nikoho neminou, a na něž mladý kněz sotva asi dosti je připraven.

I při nejlepší snaze vydává se stálému nebezpečí jednostrannosti, buď přepjaté úzkostlivosti nebo nesvědomité vlažnosti, ať již k sobě nebo k duším.

* * *

Nalézti duchovního rádce jest nalézti vzpružinu proti vlastní malátnosti na cestě k dokonalosti;

jest nalézti vůdce v tajnostech a záhadách duše vlastní i duší jiných;

jest nalézti nestranného soudce v hrozných někdy až pochybnostech o vlastní vině nebo nevinnosti;

moudrého varovníka při skrytých obyčejně prvních krocích na srázné cestě zrádných vášní;

neohroženého kazatele při skutcích nedobrých;

milosrdného pozyvače na cestu pokání a odpuštění;

laskavého utěšitele v slzách a zármutku;

značí nalézti otce a matku, vyšší láskou milující, stále pozorující, bdící, nikdy neopouštějící duše naší . . .

* * *

Třeba k těm úvahám všeobecným zmíniti se i o důvodech našich, domácích?

Dostačí poukázati nejen na poměrně velikou u nás neznalost pravidel života duchovního, nýbrž i na předsudky proti němu hojně rozšířené. Hle, nejjemnější výkvět josefinismu! A u nás ještě bují v plné prvotní síle i jarosti. V jiných věcech veřejného řízení církevního jsme dnes s ním již hotovi, alespoň v theorii se zaň stydíme; ve svatyni duší našich, v tom co by mělo býti životem života našeho kněžského, jsme ještě napořád fanatickými jeho přívrženci.

Kněz v duchovním životě snaživý namnoze u nás nejen nedochází porozumění, ale musí býti připraven někdy i na steré překážky, úštipky, předsudky, tajné nelaskavosti... (generace, která tohoto nerůdného pohozence josefínského na vždy odklidí, velikou bude míti před Bohem zásluhu.)

Tu třeba dvojnásob silné vůdčí ruky, aby kněz hned při prvních pokusech nepozbyl mysli, neupustil od spasitelných předsevzetí.

* * *

Ale hlavním skaliskem, o které se i u kněží opravdu snaživých otázka duchovního vedení rozbíjí, není snad ani nedostatek zájmu o tu věc, nýbrž obtíž nalézti dobrého duchovního vůdce.

Není vůbec snadno nalézti kněze, jenž by byl nejen zpovědníkem, nýbrž i duchovním vůdcem. Již v 17. věku naříká španělský autor Godinez:*) „Z tisíce duší, které volá Bůh, sotva deset jich následuje toho hlasu... Jedna z hlavních příčin toho zjevu pak jest nedostatek vůdců duchovních.“ Třebas ta slova byla upřílišena, jsou přece charakteristická již tím, že byla vůbec vyslovena, a to ve Španělsku,

*) Ribet, str. 334.

[redacted]

v 17. století! Pravda je, že dobré učitele duchovní i po klášterech, i po větších městech třeba *hledati*, a že šťasten, kdo je *nalezne*...

U nás v Čechách z příčin již podotknutých je nedostatek dobrých vůdců duchovních ještě citelnější.

* * *

Tedy aby se mladý kněz vůbec vzdal naděje, zjednati sobě vůdce duchovního? Nikoliv. Ale ovšem třeba se *snažně* o to *přičiniti* (vždyť běží přece o věc důležitou), třeba po případě hleděti *jinou cestou* dospěti téhož cíle.

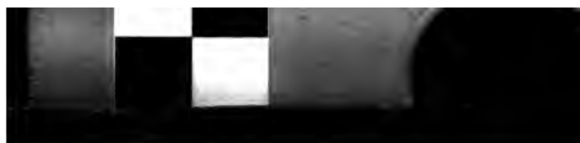
Idealem bude vždy, aby *náš pravidelný zpovědník se ujal i našeho duchovního vedení*. Netřeba se ani lekati obětí, abychom dosáhli, možná-li, toho idealu.

* * *

Ale není-li v místě ani v okolí kněze, který by mohl býti zároveň naším zpovědníkem a duchovním vůdcem? Pak nezbude, než *rozděliti* oba úřady zpovědníka a duchovního rádce.

Zpovědníka třeba míti vždy *blízko po ruce*. (K vůli *náhlé*, nepředvídané potřebě, pochybnosti atd., jaká *každému* knězi občas se může namanouti. Lépe jest v takových případech pokorně hledati jisté odpuštění ve svaté zpovědi, než po celé dny trvati v hrozných pochybnostech, úzkostech, sama sebe ospravedlňovati, otupovati útlost svého svědomí, přivykati pomalu *svatokrádežím*.)

Takovým zpovědníkem naším může býti *každý* kněz opravdu šlechetný a svědomitý, který by nám přímo nebo nepřímo sv. zpovědi neztěžoval.

Tomu se zpovídejme pravidelně, nejen z nouze. Ovšem že ho i v případě mimořádné potřeby vyhledáme.

Duchovním vůdcem však mějme (kromě zpovědníka, o němž právě byla řeč) muže, kterého jsme k tomu úřadu zvláště uznali schopným.

Ne náhodou, nýbrž po zralém uvažování, po mnohých modlitbách uznali schopným. Dobře učiníme, neopomeneme-li přeptati se, několikráte na zkoušku se mu svěřiti, než definitivně se mu odevzdáme.

Ten tedy a tak zvolený vůdce duchovní nemusí býti na místě našeho působení.

Nemůžeme-li častěji, dostačí když občas, podle možnosti ho navštívíme, v otázkách mimořádných, zvláštní důležitosti písemně se mu svěřujíce.

Ale před tím nesmíme míti tajemství, ani v dobrém ani ve zlém. Ten ať jest obeznámen co nejdokonaleji s našimi slabostmi a přednostmi, s našimi touhami a obavami, s našimi ctnostmi a neřestmi, s nebezpečími, která nám hrozí, s poklady, kterými vládneme. Duše naše budiž před ním jako čistý průhledný pramen, na jehož dně viděti každý kamének, ale i každého broučka. Ostatně opravdový vůdce duchovní sám se o to přičiní, aby nás znal skrz na skrz.

* * *

Jako hlavní vlastnosti dobrého vůdce duchovního se všeobecně udávají tyto:

Pietas, aby sám byl mužem opravdu zbožným.

Scientia, aby byl přiměřeně honěný v duchovním životě (Bylo by si velmi přáti, aby duchovní vůdce měl v životě duchovním skutečné systematické vzdělání, nejen z vlastní zkušenosti, nýbrž

i z dobrých spisů asketických. Ale takových je u nás pořídku. Ještě v klášteřích je snáze nalezneme.).

Zelus, aby byl i knězem pro pokrok a spásu duší horlivým.

* * *

Ku vlastnostem dobrého vůdce duchovního bych tu ze zkušenosti dodal ještě dvě:

aby měl opravdový zájem specielně pro svého svěřence; a pak

aby si se svěřencem svým navzájem rozuměli.

Přes všechny ostatní výtečné vlastnosti může míti duchovní vůdce cosi, co se nám nezamlouvá (předpokládám, že neběží o pouhé citlivůstkářství, o chvilkovou náladu), co jako zeď se staví mezi nás a mezi něho, co nám v jeho přítomnosti svírá srdce i ústa. Pak by se pro nás nehodil; jestiť především potřebí, abychom se duchovnímu vůdci mohli se vším svěřiti a i v nejtěžších chvílích dětinně jeho výroku se podrobiti.

* * *

Dodatkem ještě několik myšlenek o zpovídání kněží. Přál bych si, abych mohl bez obalu všecko říci, co v této příčině mám na srdci ... Jen zdaleka něco naznačím.

Někteří kněží odpírají slyšeti zpovědi svých spolubratří ... Mohou s takovým zpovídáním spojeny býti některé nepříjemnosti, zvláště běží-li o zpověď spolubratra, s nímž denně jest nám obcovati, nebo dokonce o zpověď představeného, kterého ctíme, od něhož jsme závislí. (Duše šlechetné nejvíce trpí, jsouce nuceny patřiti na viny, kde navykly si viděti jen ctnost a dobro.) Než žádná nepří-

jemnost nesmí býti nám důvodem, abychom odepřeli slyšeti zpověď kněze, když je zřejmo, že jinam jíti nemůže, že jinak vydává se v nebezpečí svatokrádeže, neb že vůbec déle bude mu trvati bez rozhřešení.

* * *

Mnozí kněží zpovídajíce kněze degradují se na rozhřešovací stroje. Netáží se po plnění kněžských povinností, po rozjímání, duchovním čtení atd.; neřeknou slova, jež by rozšířilo duševní obzor kajicníkův, jež by ho povzneslo, jež by mu dodalo nové chuti, nové síly v dobrém — hotové to mašiny.

A jsou to často staří kněží, kteří mají za sebou dalekou cestu bohaté i rozmanité zkušenosti, a ti, kteří před nimi klečí, jsou mladíčkové, teprve přikládající ret ku trpkému kalichu života — —

Co jest toho smutného zjevu příčinou? Falešná pokora? Pohodlí? Nedostatek zájmu k těm, kteří jsou povoláni jednou pokračovati v díle našem anebo snad otupělost, anebo co? . . .

* * *

Někteří kněží, slyšíce zpovědi bratří svých, odpírají jim almužnu potřebné výstrahy. „Vždyť je sám knězem a ví, co má činiti," vymlouvají se. A může běžeti o případy velmi choulostivé. Snad kněz, který se tu zpovídá, se třepotá nad propastí, a rázné bratrské slovo ještě v poslední chvíli by ho snad zachránilo... Jaká to necitelnost, jaké sobectví a jaká před Bohem zodpovědnost mlčeti v takové chvíli!

Nejde tu o vědění, ale o konání. V živém slovu, ve vroucím, energickém napomenutí jest i síla.

A snad právě té potřeboval zpovídající se spolubratr, a měl na ni právo. A té se mu odepřelo . . .

* *
*

Když nebožtík pan kardinal Schönborn poprvé navštívil jako arcibiskup Pražský jisté poutní místo, zvláště jednu měl k tamním řeholníkům prosbu: aby ochotně a mile přijímali kněze, kteří k nim přijdou se zpovídat... Nynější pak pan biskup Sv.-hippolytský loni dal prositi kleru svého po konferencích pastoralních shromážděného, aby „rád a svědomitě posloužil kněz knězi, slyšíce své zpovědi.“

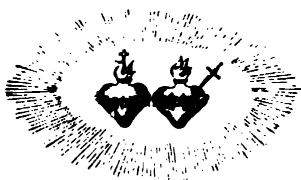
* *
*

Častější zpovědi jest nezbytně potřebí všem kněžím...

Duchovního vedení jest potřebí některým, ne všem...

Každý z nás budiž připraven, aby byl svému bratru knězi ne-li dobrým duchovním vůdcem, alespoň dobrým svědomitým zpovědníkem...

Dejž Bůh, aby ty tři zásady uznával všechen, zvláště pak mladší klerus.

Útulek duše.

Sv. exercicie jsou sice mimořádným, ale díky Bohu, v době naší pořád hojnějším, protože velmi důležitým prostředkem kněžské vytrvalosti. Bližší na ně přípravu podati jest věcí exercitatorovou. Zde budiž několika myšlenkami zájem pro ně ještě všeobecněji vzbuzen i utvrzen, význam jejich objasněn.

* * *

Sv. František Sal. praví,*) že i nejlepší hodiny třeba občas natáhnouti, nemají-li se zastaviti. Sv. písmo pak rádo přirovnává duši lidskou k vinici,**) Bohem samým vzdělané, hražené, chráněné, ale i časem navštěvované.

Z ničeho nepoznáme tak jasně, jaký je sv. exercicií cíl a prospěch, a jak se při nich máme chovati, jako z obou těchto obrazů.

* * *

Tedy i nejlepší hodiny se zastaví, včas-li péra, které je popohání, nenatáhneme. Vynalézti perpetuum

*) Bohumila, 5, 1.
**) Tak zvláště Isai. 5, 4. ss., Jerem. 2, 21., Mat. 21, 33. ss. atd.

mobile, které by nepotřebovalo občasného obnovení hnací síly, bylo sice snem mnohých genialních hlav, ale nepovzneslo se nikdy nad pouhý — sen. Neníť, čím by sama se nahradila síla třením nevyhnutelně unikající.

I v životě duchovním je takové tření. Jest jím náklonnost k zlému i odpor v dobrém, mající kořen v hříchu prvopočátečném. Proto, nehledě ani k nebezpečím vnějším, i duše v dobrém nejhorlivější časem sama sebou ochabuje a, byť se na venek nic nezměnilo, přece časem vroucí naše předsevzetí vyblednou, dobrá naše vůle ochabne, prvotní naše nadšení ochladne. Třeba tu výslovně ještě podotýkati, že i milost Boží stále mocná a štědrá časem na nás menší má vliv — ne že by síla její vnitřní se byla zmenšila, ale že horlivost naše utuchla?... Proto je potřebí nového vzpružení, nemá-li život vnitřní vyšší se zastaviti, přestati...

Stále sebe k nové horlivosti nabádati vůči stálému v dobrém ochabování, stále sebe obnovovati vůči stálému popouštění, toť zákon, toť tajemství veškerého života duchovního. Toť neklamné znamení a měřítko energie duše. Toť nezbytná podmínka pokroku duchovního. Toť láska k Bohu sama, ne sice již vítězná, v nebi odměněná, ale zatím k Bohu se deroucí, pokorná, trpící, bojem ukřižovaná, litující, doufající. Blahoslavený, kdo pamětliv jsa onoho zákona, ani si nezakládá na počáteční horlivosti, ani nemalomyslní z pozdější skleslosti, ani se nedá odstrašiti zdánlivě věčnou jednotvárností klesání a povstávání, nýbrž klidně a pevně i s důvěrou sleduje orloj duše své, aby včas ještě čeho třeba doplnil, obnovil, vzpružil . . .

* *
*

Denně, týdně obnovujeme duši svou: zpytujíce svědomí, rozjímajíce, zpovídajíce se. Ano každé vzbuzení lítosti po učiněném poklesku jest takovým vzpružením. A toho všeho není ještě dosti?

Snad člověku obyčejnému, jehož povinnosti jsou nemnohé, a ty ještě prosté, ku vlastní osobě se odnášející. (A ani takovým mimořádná obnova, na př. sv. missiemi, nikdy není bez velikého užitku.)

Ale povinnosti kněžské jsou povinnosti mimořádné jak počtem, tak dosahem a důležitostí i svatostí. Již proto by nás mělo svědomí ponoukati, občas mimořádně je zkoumati. Ale což teprve, jestliže mechanismus našeho duchovního života se zastavil a my cítíme, že příliš jsme nedostatečni, abychom sami, abychom prostředky obyčejnými opět jej uvedli v pohyb? Pak by bylo zločinem na duši naší, kdybychom nesáhli odhodlaně po hojných oněch pomůckách mimořádných, jak se nám podávají sv. exerciciemi.

* * *

Druhý obraz. Vinice.

Položme vedle sebe dvě vinné ratolesti, z nichž jedna jest přirozená, živá, druhá pak uměle udělaná. Po čem rozeznáme ratolest živou od umělé? Na umělé ratolesti bude každý lístek krásně zelený, plně rozvinutý, přesně na proutku postavený... Na ratolesti živé však, byť sebe krásněji byla vyrostla, budou vedle lístků životem kypících i některé listy zaschlé, sežloutlé, svinuté, vedle mnohé dokonalosti budou i některé nedostatky. A jak je s ratolestí živou jedinou, tak má se věc i s celou révou, ano s celou vinicí. Není možná, aby na vinici nebylo ať již jednotlivých lístků, ať celých ratolestí porouchaných, pohmožděných; není možná, aby tam nebylo rév od kolíků odtržených,

na zemi povalených, červy nahlodaných, někdy i z kořene vytržených... A čím bujnější jest vinice, čím žhavěji metá na ni sluníčko požehnané paprsky, tím větší je nebezpečí, že vyrojí se na ni na př. hejno sžíravého hmyzu, že jednotlivé révy poženou do planých ratolestí, že réva povalená zaschne a zahyne. Proto přichází občas vinař. Okem zkušeným prohlíží celou vinici. A kde potřebí, koná úřad svůj. Tu ničí škodlivý hmyz, tam révu ke kolíku pevněji přivazuje; jinde nasypává země neb ji okopává; a opět jinde ostrým nožem uřezává na révě výhonky třebas bujné, ale plané.

Jest potřebí ten obraz obšírněji vysvětlovati? Kde je život, tam jsou i jeho nedokonalosti, a čím bohatěji obyčejně ten život proudí, tím větší nebezpečí jeho zneužití neb dokonalé zkázy. Corruptio optimi pessima. Co platno zavírati před tou pravdou oči, farisejsky se jí děsiti. Kdo je vpravdě šlechetným, kdo opravdu miluje duši svou, bude jí raději prakticky dbáti.

* *
*

Každá duše kněžská podobá se vinici, Bohem štípené, sluncem jeho milosti denně zahřívané, vroucněji nad jiné pěstované. Kolik proto též v duši kněze horlivého denně bude modlitby, přemáhání, horlivosti, lásky, snažení a práce... Hle, bujné révy, které libým ovocem občerstvují duše, oslavují církev!

A opět, který i nejhorlivější kněz není si toho vědom, že nejkrásnější jeho ctnost má nedostatky, že všecko, co podniká dobrého, mohlo a mělo by býti dokonalejším, čistějším, světějším? Který svědomitý kněz někdy necítí, že to neb ono místo srdce jeho málo jest ještě zúrodněno; že ta neb ona síla duše jeho dosud leží ladem; že některá stránka jeho povinnosti odtržena jest od Boha a pošlapána do země;

že jsou v duši jeho skryté rány, kde hemží se a rojí hmyz žádostí, zásad a snah, které ohrožují jeho vytrvalost, znemožňují jeho dokonalý pokoj, jeho rychlý pokrok...

A proto konáme sv. exercicie. Aby, co škodlivého se v srdcích našich zahnízdilo, s milostí Boží bylo odstraněno; co polehlo neb z kořene bylo vytrženo, znovu bylo postaveno; co od zákona Božího odloučeno, těsněji k němu bylo zas připoutáno; co mrtvého neb neužitečného v životě našem se objevilo, bylo uřezáno: aby takto k novému radostnějšímu snažení bylo přivedeno, co v nás opravdu jest dobrého, ušlechtilého, užitečného...

* * *

Chybno by bylo tudíž domýšleti se, že duchovní cvičení jsou pouze pro lidi světské anebo hříchům těžkým propadlé. Jsouť pro každého, kdo touto úzkou cestou k nebi kráčí a kdo pro pravé potřeby i pravý pokrok duše své vůbec má smysl a porozumění.

Proto, byť i forma jejich se měnila podle časův a míst, co do věci jsou duchovní cvičení tak stará, jak stará jest snaha po životě bohumilém. A oddávali se jim vždy nejhorlivěji právě oni mužové, kteří nejvroucněji dbali o duši svou. Chválou odloučení — tedy exercicií — oplývají právě tak spisy i životy prvních velikých sv. otcův a učitelů církevních, Chrysostoma, Augustina, Řehořů, Lva, Bedy a jiných,*) jako spisy a životy velikých reformatorů novějších Františka

---

*) Hojných o sv. exercíciích výroků, důvodů a pod. se dočítáme v traktatu Nigronus, De secessu ad meditandum atque exercitiis spiritualibus (viz nahoře), pag. 231. ss.

Sal., Karla Bor., Ignáce, Alfonsa. A koná-li většinc kněží ročně třídenní sv. exercicie, tedy jsou řády s nej- přísnější klausurou a s tuhou kázní, kde všickni čle- nové co rok podrobují se exerciciím dvakrát i třikrá delším, ne že by jejich život těžšími byl poskvrněı hříchy, nýbrž že světější mají závazek sloužiti Páni co nejhorlivěji.

* * *

Nyní snad nebude od místa podati jakýs taký výměr sv. exercicií. Duchovní cvičení, sv. exer cicie, jsou dny mimořádné návštěvy duš naší na upevnění všeho, co v ní dobréh i šlechetného, na odstranění všeho, co v n planého, nedokonalého, škodného. Jsou útulkem duše. Jsou útulkem duše v dobrén ochablé, zápasem o ctnost zmalátnělé, hří- chem zraněné. Jsou útulkem duše z hluk světa na tiché luhy sv. pravd, z temnot vášní do světla věčnosti, z otroctví hřích do svobody synů Božích...

* * *

Pokročme dále, rozvíjejíce obraz vinice. Je-li duše naše vinicí, kdo pak je vinařem o sv. exerciciích ji navštěvujícím?

Vlastně jest jím Bůh sám, jenž dává duši o sv exerciciích milosti mimořádné. Že však tu běží o tvor rozumné, má Bůh udíleje dary milosti své nástroje, má i své spolupracovníky.

Nástrojem Božím při duchovních cvičeních jest exercitator.

Spolupracovníkem Božím při nich má býti každý, kdo se jich súčastňuje.

* * *

Vzhledem k exercitatoru dopouštějí se účastníci obyčejně dvojí chyby; každá může vážně ohroziti výsledek sv. exercicií.

První chybou jest *přeceňovati* práci exercitatorovu o duchovních cvičeních. Jako by všecko na tom záviselo, je-li exercitator výtečný řečník, dovede-li hýbati srdci svých posluchačů, hřímati jim do duší... Ovšem, běží-li o *zajímavost* duchovních cvičení, závisí všecko na exercitatorovi. Běží-li však o konečný výsledek, záleží též mnoho na něm. Ale zda všecko? Nikoli, všecko na něm nezávisí.

Exercitator ukazuje vlastně jen *směr cesty*, kterou po čas sv. exercicií třeba ujíti, určuje *způsob práce*, již třeba vykonati. Ale *jíti* tím směrem, *pracovati* naznačeným způsobem, od čehož přece hlavně záleží výsledek veškerého podniku, toť jest věcí účastníků. A což nechtějí-li se podrobiti námahám klopotné cesty, úmorné práce vlastní? Běží-li o reformu klášterní, dává sv. Otec pouze podnět vnější. Ale obnova vnitřní vychází vždy z řádu samého, od některého člena řehole — Řím na ni nestačí. Vniternější prací než reforma kláštera jest *reforma duše*. Exercitator dává k ní podnět; oběti a obtíže, vykonání té důležité práce zůstavuje se jednotlivcům. Jak smutno viděti exercitatora, an se namáhá a přičiňuje, a vůkol něho — účastníci se smějí, laškují a baví se... Nač vlastně jsou takové exercicie? Což dostačí pouhá přítomnost exercitatorova?

Exercitator koná přednášky, ale hlas jeho nevniká než do *uší* posluchačů; nad to pak mu dovoleno obyčejně mluviti jen větami *všeobecnými*, aby neroztrpčil, nepohoršil. Záleží na exercitantech, aby hlas jeho pustili do *srdcí* svých, aby z vět jeho všeobecných učinili *pro sebe důsledky* soukromé, partikularní. Exercitator podává posluchačům *pokrmy*

duchovní, na nich pak záleží, aby z nich si *vybrali*, aby, co vybrali, *rozžvýkali*, *ztrávili*...

* * *

Druhou chybou jest *podceňování* vlivu exercitatorova o sv. exerciciích. Hlavní práce připadá ovšem účastníkům. *Ale konečný šťastný výsledek přece jen závisí na těsném spojení exercitantů s exercitatorem.* Má-li bitva šťastně býti svedena, třeba ovšem udatného otužilého vojska; vojsko však nesmí býti bez vůdce. A čím upřímnější je vzájemnost mezi vůdcem a vojskem, čím opravdověji jsou takořka jedno tělo a jedna duše, tím jistěji a rychleji a skvěleji dobudou vítězství. Tak se má věc i o sv. exerciciích. Čím vroucněji a těsněji spojí účastníci duše své s exercitatorem, čím upřímněji odevzdají se jeho duchovnímu vedení, čím ochotněji a horlivěji budou se spravovati jeho pokyny: tím snadnější bude jich vnitřní práce, tím jistější práce té výsledek.

* * *

O *spolupracovnících* při sv. exerciciích a jejich chování (pokud se nevztahuje na exercitatora) jen několik pravidel.

* * *

Především buďme pevně přesvědčeni, že doba sv. exercicií jest dobou *mimořádných milostí Božích*. Mimořádné však doby vyžadují i mimořádných skutkův a obětí. Proto by každé sv. exercicie měly nám býti dobou

mimořádné horlivosti v modlitbě;

mimořádné věrnosti k Pánu a jeho svatým vnuknutím;

mimořádného unikání každého dobrovolného i všedního hříchu (tato duchovní dieta má již o sobě veliký vliv . . .);
mimořádné věrnosti v zachovávání domácího řádu a zvláště pořádku ustanoveného pro sv. exercicie.

Každá milost, již nám Bůh dává, má dvojí účinek: plní požehnáním život náš, věrně-li s ní spolupůsobíme, nebo padá kletbou na dny naše, svévolně-li neb zbaběle ji zneužijeme. Petr měl okamžik rozhodný, a i Jidáš ho měl. Onen, když první milosti Bohem mu nabízené velikomyslně se uchopil, tento když poslední lehkomyslně zamítl. Okamžiky rozhodly o věčnosti. Doba sv. exercicií je dobou mimořádnou; v ní obchází Pán, v ní se tvoří kajicní Petrové nebo zatvrzelí svatokupci Jidášové . . .

* * *

Mlčení, naprostý klid i zevnitřní tak těsně souvisí s veškerým výsledkem sv. exercicií, tak velmi náleží k nevyhnutelným podmínkám dobrého jich účinku, že slovo „mlčení," „samota" stalo se nám totožným se slovem exercicie, duchovní cvičení. Jistotně není pouhým mlčením všecka práce sv. exercicií již vykonána. Ale neméně jisto jest, že bez svědomitého mlčení všecko ostatní přičinění zůstane marným. Není jistějšího měřítka výsledku duchovních cvičení nad tuto věc, která se vlastně rozumí sama sebou.

A mám-li ještě něco dodati: nevydává klerus o duchu svém smutnějšího svědectví, než baví-li se, šeptá-li, žertuje-li mezi výklady nebo po výkladech o nejvážnějších pravdách sv. víry, o nejsvětějších povinnostech svého stavu.

* * *

Mnoho prospívá ku zdaru duchovních cvičeı pracuje-li každý hned z počátku za určitým, přesn ustanoveným cílem. Zevrubněji ho ustanoviti, je opět věcí exercitatorovou. Ale jsou účely, které v ka dých exerciciích každého účastníka co nejopravd věji by měly zaměstnávati. Mezi ně náleží:

1. Cokoli se vztahuje ku platnosti n šich dřívějších sv. zpovědí. Není dobře zb tečně hýbati svědomím člověka, jenž dobře a upřímn účet svůj s Pánem Bohem již spořádal. Kdo však takového svědectví vydati nemůže, pro toho jest tat otázka ve sv. exerciciích ze všech nejbližší, nejdůležitějš

2. Cokoli se vztahuje ku klidu a pokoj duše naší. Velikým pokladem a pramenem síly i po kroku v duchovním životě je srdce v Bohu klidn ustálené. Kněz sám odkázaný na sebe může pře snahy nejlepší propadnouti duševním chorobám skru pulosity, malomyslnosti, neklidu... I na odstraněr takovýchto neduhů duševních jsou sv. exercicie.

3. Cokoli se odnáší ku svědomitém plnění našich zvláštních povinností. Spě jeme k nebi, ale ne jako ptáci letem, vzduchem, nýbr po řebříku, stupeň za stupněm. Stupně však jednotliv toť naše zvláštní povinnosti. Málo by prospělo, kdy bychom jen všeobecně horovali pro nebe, nedbali vša toho, čím jedině nebe nám lze dojíti.

* * *

Veliký význam pro praktický výsledek sv. exer cicií má úmysl při nich pojatý. Úmysl ten má s odnášeti ku stránce duše, která dosud nejvíc ležela ladem, k vášni, která dosud nejvíce nám pře kážela, ku ctnosti, jíž je nám nejvíce potřebí. Ostatn úmyslu pojatého o sv. exerciciích týkají se pravidl dobrého úmyslu vůbec: abychom nečinili úmysl

mnoho, a aby nebyly vzdušné. Dostačí umíniti si jednu nebo dvě věci určité, nám nejpotřebnější.

* *
*

Kéž všickni o sv. exerciciích pamětlivi jsou slov sv. Bernarda:*) Sede itaque solitarius sicut turtur; nihil tibi et turbis, nihil (ani ne v myšlenkách) cum multitudine ceterorum. Etiamque ipsum obliviscere populum tuum et domum patris (všecko, co netýká se Boha a duše tvé) tui, et concupiscet rex decorem tuum. O sancta anima, sola esto, ut soli omnium serves te ipsam, quem ex omnibus tibi elegisti. Fuge publicum, fuge et ipsos domesticos. Secede ab amicis et intimis ... An nescis te verecundum habere sponsum, et qui nequaquam suam velit tibi indulgere praesentiam praesentibus ceteris?

*) Sermo 40 in Cant. n. 4. Migne, Patr. lat. tom. col. 983.

Retrospektiva.

Pohled na kněze, jak nám ho líčí minulost, historie církevní. Pohled jen kratičký, kusý povrchní a přece způsobilý vzbuditi v nás řadu vážných myšlenek.

* *
*

Kněz z prvních heroických dob církve budiž tu jen jmenován. Jemu postavila církev pamětní desku — v aktech mučennických. Sám napsal svoji hrdinskou píseň krví svou mučennickou a krví svých oveček, povražděných pro Krista.

* *
*

Kněz z bouřlivé doby zápasu o nejhlavnější dogmata sv. víry. Jak a kým ho charakterisovati? Ambrosiem, diktujícím všemocnému caesaru pokání, dobývajícím skvělostí života i nauky církvi velikého Augustina? Nebo Řehořem Nazianským, který za největší příkoří proti církvi spáchané pokládal, že Apostata zakázal křesťanům studium věd a klassiků světských, třebas pohanských? Nebo Jeronymem, vracejícím se stále ku svatým písmům, ku pramenům

nauky a vědy křesťanské? Nebo oněmi velkými kněžími biskupy, Chrysostomem, Augustinem, Basiliem, Martinem, Athanasiem, kteří s leskem jména svého i úřadu dovedli sloučiti chudobu a umrtvení tehdejší tuhé discipliny mnišské?

Ti všickni postavili sobě a kněži doby své pomník giganticky čnící do dějin všech věků pozdějších: čisté, zachráněné, prohloubené dogma, spisy Duchem Božím provanuté.

* * *

Snad žádná doba ohromnými převraty, všeobecným otřesením bývalých základů společenských, zpupností a neurvalostí sil v ní působících nepodobala se tak době naší (po té stránce), jako doba stěhování národů. Právě proto by se nám na kněži doby té mohl jeviti mnohý moment nejen zajímavý, nýbrž i bezprostředně poučný. Než doba ta, charakterisovaná ssutinami pobořené kultury, mrtvolami povražděných národů, doba temná, osvětlená jen požáry zapálených měst a chrámů, zůstavila nám málo jmen, málo rysů kněžských.

Řehoř Veliký.

Benedikt.

Kassiodor.

Severin.

Jména ne-li kněží, tedy duší kněžských svítí z ní jako majákové nejen víry, ale i lidskosti, práva, kultury, lepší budoucnosti...

* * *

Bližší i známější jest nám středověk, kde církev, kde kněz měl ohromnou moc materielní i mravní. Bude vždycky věcí nesnadnou souditi století dávno minulá se stanoviska nynějšího. Ale mimoděk se

namítá otázka, jakým asi směrem braly by se dějin nejnovější, kdyby klerus středověký vlivu svého b\ vždy užíval šlechetněji, mírněji, nezištněj idealněji. Či nebyl to klerus, který mezi prost věřící lid všech národů vrhal pochodeň za pochodn až se vzňal celý svět? Třeba jen připomenouti on hrozné schisma papežské, ony vášnivé boje fraticellů\ ona pohoršení koncilů „reformačních" . . . A kd zpříma oni nevznítili boje, byli jeho hlavními udržo vateli (Jindřich IV., Barbarossa, Filip Krásný, Ludvíl Bavorský . . .).

Středověk je doba protiv. Je doba Řehořů VII. Petrů Damianských, Bernardů, Františků z Ass., To mášů Aq., Innocentiů III., a je doba biskupů knížat dvořanů a vojáků, kněží dvorních kaplanů a lokajů doba annat a reservací, doba privilegií a hádek o práv(pochovávati . . . Charakterisoval ji po jedné stran(sněm Lateranský IV. (1215) dvěma kánony, kánonem 16.*) a kánonem 19.**)

* * *

*) (De indumentis clericorum) „. . . Pannis rubeis aut viridibus, nec non manicis aut sotularibus consutitiis seu rostratis fraenis, fellis, pectoralibus et calcaribus deauratis aut aliam superfluitatem gerentibus non utantur . . . Fibulas (přesky) omnino non ferant, neque corrigias (řemeny) aureas vel argenti ornatum habentes, sed nec annulos, nisi quibus competit ex officio . . ." Cfr. Mansi, Concilia. Venetiis, 1778. tom. 22. col. 1003. ss.

**) (Ne ecclesiae mundanis supellectilibus exponantur.) „. . . Sunt et alii, qui non solum ecclesias dimittunt incultas, verum etiam vasa ministerii et vestimenta ministrorum ac pallas altaris nec non et ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quod interdum aliquibus sunt horrori (!). Quia vero zelus nos comedit domus Dei, firmiter prohibemus, ne huius modi supellectilia in ecclesiis admittantur . . . Praecipimus quoque, ut oratoria, vasa, corporalia et vestimenta praedicta munda et nitida conserventur. Nimis enim videtur absurdum in sacris sordes negligere, quae dedecerent etiam in profanis." Ibid. col. 1007.

Postupme do dob nám ještě bližších, do krajů nám zvláště drahých, protože vlastních.

Na prahu nejosudnější epochy našeho národu setkáváme se s ponurou postavou kněze M. Jana Husi. Ten vryl od 15. století nesmazatelně svou signaturu na vývoj našeho života náboženského, našeho života politického, kulturního i společenského. A, želbohu, ta signatura neznačí (jak nám namluviti chtějí) štěstí, slávy, dobra! Mistrem J. Husem počíná nemoc národu našeho, která časem se sice stavila, ale úplně nevyléčila nikdy; která dnes více než dříve hrozí nám náboženskou i politickou katastrofou.

Českému knězi dal veliký Otec vlasti (jiné stavy, na př. šlechtický, mu toho záviděly) do rukou dvousečný meč, vědu. My první měli jsme v střední Evropě domácí universitu. Karel IV. dal nám zbraň vědy, a my tu zbraň obrátili přímo do srdce vlastního lidu. Hus začal, a jiní kněží pokračovali, dokonali...

Jak smutné dědictví zanechal potomkům svým kněžím český kněz věku 15.!..

* * *

A opět nová epocha kněze v Čechách. Doba t. zv. reformace. Doba největšího ponížení kněze v Čechách. Jaké to smutné zjevy kněží dávajících se ustanoviti na půl, ano na čtvrt léta, měnících za kus chleba víru jako oděv!...*)

* * *

*) Cfr. Frind, Die Kirchengeschichte Böhmens, Prag 1872, Bd. IV. pag. 111—114.

Sedmnácté, osmnácté století! Smečk dobrodružných cizinců bez srdce zmocnila se lidi vyssávala až do kosti náš blahobyt, otročila lid neje fysicky, ale i mravně, hýrala za naši českou duši, z náš křesťanský, český charakter. Kde byl tehd český kněz? Kde byl zpovědník těch pánů? Kd byl jich kazatel? Kde byl kněz učitel (vysoké škol byly v rukou kněží) a kněz spisovatel? Kde byl kně společník těch pánů a host jich paláců a dvorů?.. Marně tu hledám typus českého Las Casas..

* * *

Zastavuji se na konci u kněze josefínského Malé srdce, přisahající a věřící jen na stát... Ozna mující lidu o očkování a hnojení a odhánějící lid o zpovědnic a oltářů... Kněz odřezaný od vroucích pramenů života církevního, a lpící vší energií jedno stranné, zakrnělé, obmezené duše na formě státem předepsané...

A opět i opět vracím se k té otázce: Proč ten typus u nás tak hrozně dokonale se vyvinul? A proč právě u nás tak smutně pravidelně i často se dařil? A proč u nás zapustil kořeny houževnatěji?...

* * *

Anebo líčím příliš do černa?

Vy tiché postavy věrných, svatých kněží za všech dob, odpusťte mi! Vy za všech dob žili jste v církvi, byli jste její pravou chloubou a jejím pravým požehnáním. Co dobrého v lidu se zachovalo po všecka století až na nás, Vaším je dílem. Ale byly doby, kdy tichý Váš krok zanikl u vášnivé vřavě bratří málo Vám podobných. Byly chvíle, kdy jiní z řad

posvěcených zajeli skvělými, ale málo Božími průvody na pokorné pole Vaší práce. Byly periody, kdy za Vás mluvili dějinám, kteří mezi Vámi nejméně toho zasloužili. A jejich hlas zvítězil. Jejich typus vryt dobám oněm málo šťastným v pramenech vypravujících o osudech církve — Váš zůstal jen oku Toho, jenž i tichou odměňuje práci. A s tímto typem v době každé počítá až do dnes soud dějin, praví-li, že byly doby, byly okolnosti, kdy kněž nepojal velikosti úlohy i poslání svého. Praví-li, že zvláště my kněží čeští převzali z minulosti velikou povinnost restituce vůči lidu našemu...

* * *

Třeba blíže naznačiti, jakým směrem nese se myšlenka právě pronešená, a pronešená ne na obžalobu kněží nynějších, nýbrž na výstrahu.

V dobách velkých byli jsme malí...

V dobách, kdy šlo jedině o to spasiti celek, mysleli jsme na sebe...

Zaujati až příliš osůbkami svými, nepoznávali jsme doby, ve které jsme žili, směrů, které jí hýbaly...

Kdy propast se již již pod nohama nám otvírala, ještě jsme věřili v „zázraky," ještě jsme se nemohli vyšvihnouti tak daleko, abychom odhodili trety a cety z časů minulých převzaté a zamilované...

Zanášeli jsme záležitosti osobní ne velké forum veřejnosti, mstíce příkoří soukromá na církvi, která na srdci nás chovala, na lidu, z něhož jsme pošli...

V dobách, kdy lid tonul v moři bídy, byli jsme spokojeni s blahobytem vlastním...

V dobách nejvyššího vzrušení nebyl život náš takový, aby nikdo pro naše osoby nemohl kamenovati svaté věci...

Měli jsme spasiti dobu, a my zatím sami jsn stonali nemocí doby.

A přece jsme byli úřadem svým p vinni státi na stráži...

Byli jsme povinni po případě prvı položiti oběť na oltář církve a vlasti.

* * *

Učme se z dějin. Žijeme v době ne-li velké, tc jistotně na dlouho rozhodující, osudné.*)

Stojíme v plném ohni války za víru a mra nost . . .

Řady naše řídnou a slábnou.

Revoluce vítězí.

Co nás čeká? Co čeká nejmladší z nás? C čeká náš lid?

Jaký soud pronesou jednou dějiny o nás?

Nechť prapor náš neohroženě vlaje, kde napc dena klesá víra a ctnost!

Heslem naším budiž: církev a lid!

Míjej daleko řady naše kletý egoismus!.

Bezúhonným budiž náš štít!

---

*) „Neue gewaltige Aufgaben sind da und drängen z einer Umgestaltung der geistigen Wirklichkeit. In den sociale Bewegungen ringt sich eine neue Ordnung des Gesellschaft: lebens auf; die Religion hat einen Kampf um Sein oder Nich sein zu führen, und es müssen alle Überzeugungen von de letzten Dingen die Erschütterung theilen . . .“ Eucken, Di Lebensanschauungen der grossen Denker, Leipzig 1890. Eir leitung. A svatý otec Leo XIII. v encyklice biskupům franc. z dne 8. září 1899 (Le Canoniste contemporain, 1899 p. 547. ss.) „Les temps actuels sont tristes, l' avenir est encore plus sombr et plus menaçant; il semble annoncer l' approche d' une cris redoutable des bouleversements sociaux.“ (Časy přítomné jso smutny, budoucnost jeví se ještě pochmurnější a hrozivější; zd se zvěstovati blízkost strašné krise převratů socialních.)

Naše oko budiž bystré, naše rámě silné, otužené životem prostým, jako se sluší na vojína Kristova!

Velké budiž naše srdce důvěrou v Boha, zápalem pro svatou věc!

A když tak nás stihne čas, v případě nejhorším jen jedno nám přinese -- slávu mučennickou.

Učme se z dějin!

Charitas, vinculum perfectionis.

(Coloss.)

Kterýsi anglický spisovatel vydal před lety statistiku manželského štěstí. Rozdělil v ní manžely na trojí druh: manželů na venek i uvnitř nešťastných; na venek i uvnitř šťastných; nešťastných uvnitř, ale šťastnými se zdajících. Počet těchto byl ze všech největší. Počet manželů i na venek i uvnitř šťastných zas nejmenší, as 17 procent.

* * *

Kdyby tak komu vstoupilo na mysl vydati statistiku štěstí kněžského, jak by asi dopadla? I mezi námi nalezl by se, ovšem mutatis mutandis, ten osudný trojí druh: kněží na venek i uvnitř rozervaných, kněží ve stavu svém dokonale šťastných, a konečně kněží své vnitřní neštěstí na venek před lidmi stěží zakrývajících. Který druh by as u nás byl nejčetnější? Doufám k Pánu Bohu, že prostřední.

* * *

Důležitější než tázati se po počtu kněží šťastných a nešťastných bylo by zvěděti příčinu, pro kterou

tito jsou šťastni a onino nešťastni? Vždyť konečně přes všecky nahodilé rozdíly všickni stejné mají účastenství (co do podstaty) v dobrodiních i příkořích stavu svého.

Kdož by si tu troufal dáti odpověď paušalně, všeobecně? Tenť by prohlédal duše dokonaleji, než kdy dáno pouhému smrtelníkovi. Ale, třebas součet života, nebo co vulgarně nazýváme „štěstím,“ u kněží rozličných tisícerými lišilo se způsoby, přece každý z nich určován, sestavován, prováděn jedním velikým činitelem životním: láskou. Kterou láskou? I v knězi (a o každém stavu lze říci podobně) bije srdce denně a chvěje se sterými záchvěvy lásky vyšší a nižší, lásky pestré a rozmanité, jako jest rozmanitým život sám a to, co do cesty nám vrhá. Ale jsou to záchvěvy listů na stromě, které jedním větrem a směrem se pohybují, jest to kolotání, živé proudění a probíhání vlnek jedné řeky, jež k jednomu konečnému cíli plyne . . .
Všeho, co srdcem kněžským proudí a víří, směr určuje jedna velká, život až v základech uchvacující láska, láska k povolání — nebo její opak.

* * *

Smí květina vzdáliti se slunce a teplých jeho paprsků? Toť by se vzdala rozvíjení, vzrostu, života. Každý květ instinktivně obrací se a vyhlédá k slunci.

Smí lidské srdce, smí srdce kněžské vzdáti se lásky a jejích vroucích, sílivých, těšících, mocných proudů? Toť by se zřeklo života, odevzdalo se ne radosti, nýbrž chladu, temnotě, zaniknutí. I kněz má právo, má i povinnost lásky v těžkém svém životě. —

* * *

Láska! Proč s tím svatým slovem tolik profanujících se provádí podvodů? Co člověka vynáší na vrchol nejčistější lidskosti, zaměňuje se — se zvířeckostí. O tom, co je životním principem duchů i nejvyšších, rozhoduje se podle výměru luzy. Svatý oheň, elementární síla v životě ponechána náhodě, nemyslivosti, choutce, slepému pudu...

Leč zdali možná oheň rozumem, výměry, principy stvořiti? Ovšem ho možná rozumem, zákony do požehnaných uvésti mezí. A možná z něho špatností, nerozumem stvořiti nepřítele, ničitele života...

* * *

Jsme prý odsouzeni žíti bez lásky. Opravdu? Zda ti, kdo podobná slova mluví, jsou si též vědomi dosahu toho, co ona obsahují?

Jsme odsouzeni žíti bez lásky ženy. Ale což není jiné, vznešenější lásky? Což jen tou branou vylévají se požehnané vody lásky na život? Anebo jsou i jiné ještě brány lásky a které?

Kolik velikých zájmů lidských, tolik je bran lásky. Krása, umění, ctnost, věda, pokrok, prospěch časný i věčný...

Čím mocněji jednotlivé tyto zájmy dotýkají se nás osobně, bezprostředně, tím neodvolatelnějšími nám mohou býti buditeli lásky. Krása ciziny a krása vlasti; dobrota kohokoliv neznámého a dobrota matky; pokrok lidstva a pokrok osobní...

Čím bezprostředněji dovedou vzrušiti stránku naši přirozenou, tělesnou, tím rychleji vznítí se lásky žár... Čím více obracejí se ku statkům vyšším duší, věčnosti, tím tíže se zapalují, ale tím čistější a vyšší jest jejich svatý plapol; i v lásce rozhoduje duše, základ člověka.

Proto láska ženy je láskou nejsnadnější, nejobyčejnější, láskou takořka všelidskou. Mocné zájmy krásy, dobroty a ctnosti srdce (která se vždy alespoň předpokládá), prospěchu, rozšíření vlastní úsoby se tu vždycky stýkají. Zájmy to svrchovaně osobní; zájmy dotýkající se přímo nejmocnějších pudů tělesných, a přece zas naděje na vyšší zájmy duše nevylučující, ano vzbuzující . . .

A přece byli za všech dob mužové, kteří vědě, lidu svému, vyšší snaze po ctnosti, po Bohu, posvětili život svůj, celé horoucí srdce své. I oni znali lásku, lásku jedinou (jelikož lásku vyšší nesnadno lze sloučiti s láskou obecnou), lásku vyšší. Ne lásku chladnou, lásku jak je v definici, nýbrž lásku vroucí, jak proudí srdcem, jak hledá a obětuje a nachází, jak je požehnáním životu . . . Královští duchové viděli vůkol sebe množství sytící se chlebem všednosti; ocenili jeho rozkoš, ale nezáviděli mu jí . . . Sami vztáhli ruku po věcech vyšších, po pokrmu olympském, ambrosii . . .

* * *

Kněz stavem svým zříká se navždy lásky ženy. Jen malým duším oběť ta bude zdáti se obětí života samého . . . Jen malé duše budou se tu ohlédati zpět.

Kněz stavem svým zasvěcuje srdce své ideálům nejvyšším: ctnosti, lidu, Bohu . . . Silné duše v tomto vyšším manželství naleznou pramen a vzpružení vyššího života, ale i vyššího štěstí.

Knězi nezbývá než: buď oddati se lásce vyšší a v té lásce nalézti vyšší štěstí životní, nebo propadnouti životu bez lásky, odsouditi se na zakrnění, na zaniknutí v tom, co v nás nejlepšího.

* * *

O novověkém Tertullianovi, o Döllingerovi říkával již v letech čtyřicátých velký Görres († 1848), že jest pouhým „půlčlověkem,“ člověkem, „který má jen rozum, ale nemá srdce.“ Tehdá skvělo se ještě jméno Döllingerovo jako hvězda první velikosti na obzoru katolické vědy. Nadešla mu doba, kdy měl obětovati — doba sněmu Vatikanského. Ale „muž bez srdce“ nemohl milovati, nemohl ani — obětovati. Döllinger odpadl... Quomodo cecidisti lucifer...

Jsme obklíčeni propastmi. Kde jsou ty propasti? Ve světě a jeho příležitostech. V povinnosti a jejích obětech. V srdci našem a jeho tajných proudech a touhách a vášních...*) Máme povinnost neklesnouti do propasti, osobní povinnost, životní povinnost, od níž nikdo pod žádnou záminkou nás nemůže dispensovati. Zachováme tu povinnost, uchráníme se pádu? Toho nelze bez stálých obětí, někdy i mimořádných. (Plavec vyhazuje v bouři i drahocenné zboží do moře, aby zachránil drahocennější život.) Nikoho z nás doba takového obětování nemine. („Suus cuique Isaac,“ říkával jistý muž duchovního života o takových chvílích.) Osvědčíme se? Bude v duši naší dosti síly i na oběť po případě mimořádnou? Bude — bude-li v ní láska a to vroucí, upřímná láska ku povolání. Je-li láska taková v duši kněžské, je duše silná a zdravá. Není-li jí, je duše zlomena a neudrží se.

Hle, láska, láska k povolání, toť onen svatý oheň na kapitoliu života kněžského: od něho závisí naše vytrvání. V tu chvíli, kdy vyhasnul nám v duši, vyhasla i naděje vytrvalosti...

* * *

*) Cfr. Augustini (Migne Patr. Lat. t. 40. col. 1351.): Haec autem vita horrenda est et laboriosa, fragilis et fastidiosa, caduca et misera, deceptrix atque dolosa, et aerumnis ac scandalis plena.

Kterýsi asketa (Dubois) dělí kněze na čtverý druh: nehodné, vlažné, dobré, svaté.

Jest vhodným i zde pátrati po příčině tohoto nového rozdílu? Souvisí s tím, co právě řečeno. Její jméno jest: láska.

Sv. Apoštol nazývá lásku svazkem dokonalosti.*) Jest vlastně ještě více: jest dokonalostí samou. Dle míry, jak kdo miluje, bude zdobiti stav svůj skutky dokonalými. Kde ta královna vládne, není nikdy osamocena, má vždy v průvodu svém královský dvůr svůj, ostatní ctnosti stavovské.

* * *

Život a smrt, Bůh a peklo, toť dvojí hranice našeho života, dvojí pramen lásky a bázně, dvojí motiv veškerého našeho konání na zemi. Který je důležitějším? Nikdo nepochybuje, že láska.

Bázeň jest jako hradba pevného města, zdržuje útoky nepřítele. Ale láska, toť ono proudění a konání, ono dychtění a snažení, ona rozmanitost a pestrost, toť život, jenž městem proudí, myslí, chce, pracuje, dobývá . . .

* * *

Mezi životem a smrtí, mezi Bohem a peklem jsou nesčíslné stupně. Tak nesčíslné rozdíly a stupně zná lidské snažení a působení. Kde těch stupňů počátek a pramen? V lásce, mocněji nebo mdleji vládnoucí v duši. Matka, která více (opravdu) miluje, více bude matkou. Kněz, který větší láskou hoří, více bude knězem . . .

*) Kolos. 2, 14.

Měřítko lásky, lásky kněžské bude vždy i měřítkem kněžského působení.

* * *

Mohlo by se mi namítnouti, že dostačí, aby kněz plnil svůj stav; že v tom plnění obsažena jest i láska stavu, a že tudíž zbytečno takový důraz klásti na formalní lásku k povolání.

Není ta námitka neoprávněna. A přece zas není v ní pravdy celé. Dobrá theorie (budiž mi dovoleno ještě na posled tu větu opakovati), jest od jakživa matkou dobré praxe, ale i její vzpružinou a pobídkou. Theorií pak povolání kněžského bych nazval lásku povolání toho formalní. Jak osvědčí svou vynalezavost, obětavost, podnikavost, horlivost v tisícerých malých i velkých případnostech kněžského působení kněz láskou svého povolání zanícený! A jak daleko zůstane za ním ve všem kněz „legalní," postrádající onoho svatého ohně!

* * *

Kdo si dovede představiti mučenníka za víru, jenž by nebyl uchvácen svatým plamenem nadšené lásky k víře? Ovšem je také mnoho křesťanů plnících i bez zvláštního nadšení povinnosti sv. víry obyčejné — v okolnostech obyčejných.

Kterak si vysvětlíme život velikého heroa chudoby, sv. Františka Seraf. bez veliké vědomé lásky k chudobě? Pravda, mnozí lidé jsou chudi a, ač nemilují chudoby, snášejí ji bez reptání, alespoň poctivě. Ale na heroy chudoby mají daleko, velmi daleko.

Lze si pomysliti hrdinu, jenž by od svých zrazen a opuštěn, sám umíral za vlast a národ, a nebyl

vznícen svatým citem lásky vlastenecké? Jistotně dovede i obyčejný, nevědomý vojáček zemříti na bojišti za svou povinnost — ale hrdinou (v dokonalém slova smyslu) proto ještě není.

A lze si představiti ony světlé postavy kněžské, Pavla, Chrysostoma, Borromea, Manninga, Kettelera a j. bez veliké, formalní, nadšené i uvědoměné lásky ku vznešenému povolání svému?

Žijeme v době veliké, veliké nebezpečím a boji, jež v lůně svém chová. Nevíme, nepřijde-li chvíle, kdy bude nám voliti jedině mezi hrdinstvím nebo sketstvím, mezi velkým činem pro Boha nebo velkou zradou na Bohu, mezi mučennictvím neb odpadlictvím.

Snad nikdy nebylo nebezpečnějším spokojiti se s láskou stavu prostřední, ospalou, slabošskou. Snad nikdy nežádala doba na knězi důrazněji lásky k povolání, mimořádné, veliké, hrdinné, vznešené.

* * *

Jakými prostředky ta láska v srdcích našich se udrží, ano krásněji zkvete? Všecko, co o povolání kněžském v pojednáních dřívějších pověděno, i za tím účelem bylo pověděno: Každý skutek věrnosti kněžské jest polénkem do ohně lásky k povolání, jako naopak: Každá nevěrnost stavu našemu jako sprcha lásku tu ochlazuje.

Ale pro zvláštní důležitost této ctnosti měl by každý kněz užíti i zvláštních ještě ochran a prostředků, aby si ji pojistil.

Kněz rozjímej častěji vděčně ve světle víry o kráse svého povolání.

Varuj se svědomitě čtení, obcování, jež buď zjevně nebo tajně lásku stavu v něm podrývá.

K tomuto statku největšímu, jejž Bůh m svěřil, nepřikládej malicherného měřítka nicot ností lidských, chvilkových nálad, zmaře ných snah sice vroucných, ale v sobě přec jen snad dosti bezcenných... Výše stůjž nán svaté kněžství, než ty třpytivé tretky rozličných šplhavci a planých snaživců!...

* * *

A ještě jedna veliká myšlenka, myšlenka hodná, aby nás provázela životem. Veliká, silná láska předpokládá i mocné utužilé srdce! Ve vypáleném krateru ten svatý plamen nenalezne hojnější potravy pro mocnější vzplanutí. Nejlepším, co v duši své máme, chce žíti, hořeti, svítiti.

Žijeme prostřed rozmařilého světa, v době zchoulostivělostí potřísněné. Ale jsme vojíni Kristovi. Zachovejme si i přes svět a čas, ano proti světu a času duši čistou, idealní, mužnou, otužilou — duši v pravdě kněžskou!

Na našem srdci chce spočinouti, životem nás provázeti, síliti a hřáti, k nebi nás chce vésti svatá požehnaná láska — co nejlepšího máme, jí ustrojme, zachovejme —

* * *

Jak po studnici laň, tak práhla duše má:
Aj přilétla jako pták občerstvit se v zřídla Tvá.
— — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — —

Já slyšela jsem klepání Tvé do našich bran:
Aj přicházím otevřít Tobě dokořán.

Pojď, Pastýři dobrý, pojď na nivy srdce mého:
Popásej myšlenky mé a chraň je zlého!

Pas všecky lilie v zahradě mojich dnů;
A rozzpívej ji celou písní Svojich rtů!
Otci i Synu i Duchu svatému buď sláva:
Před věky zkvetla a po věky neustává.

(K. Dostál-Lutinov: Eucharistia.)

OBSAH.

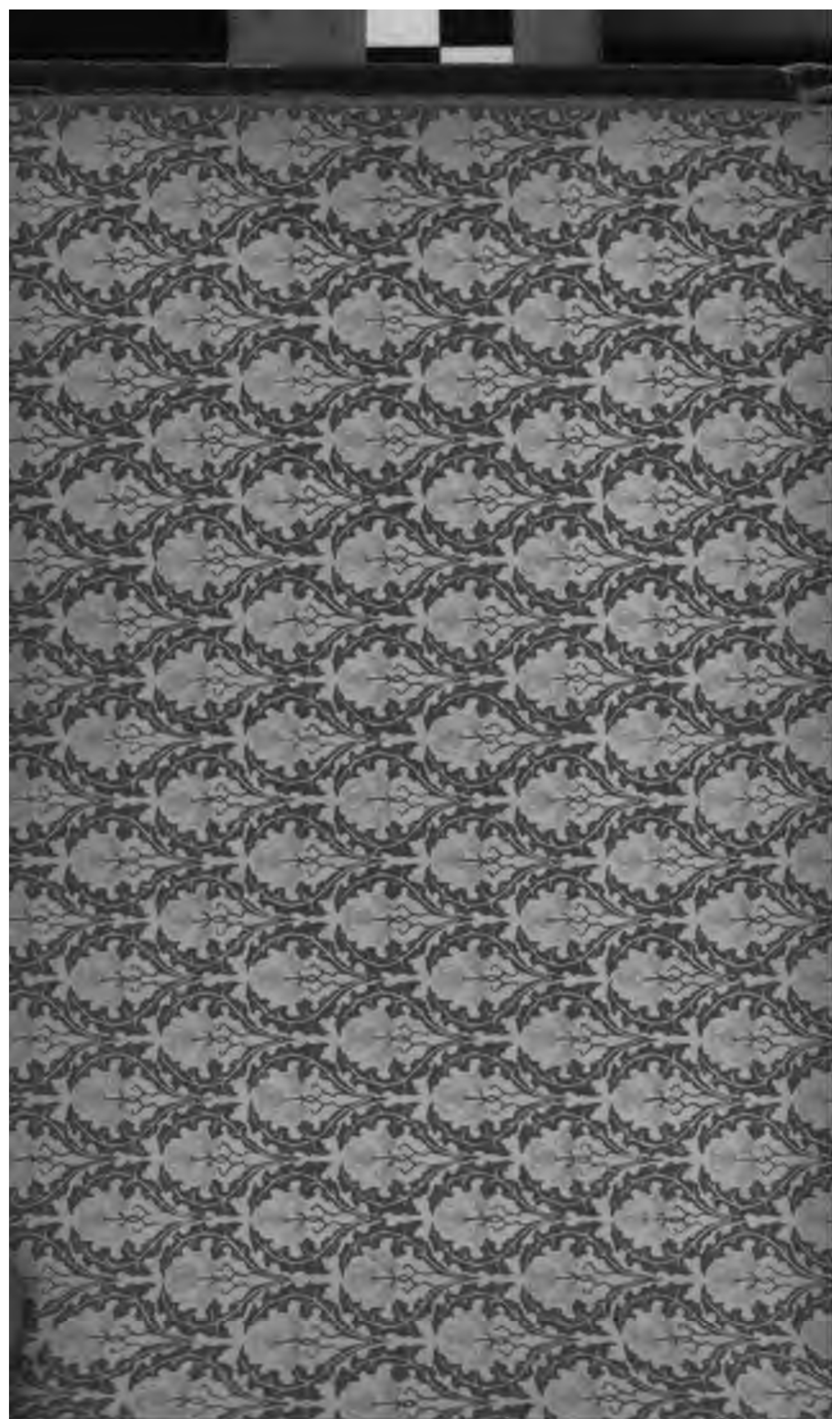

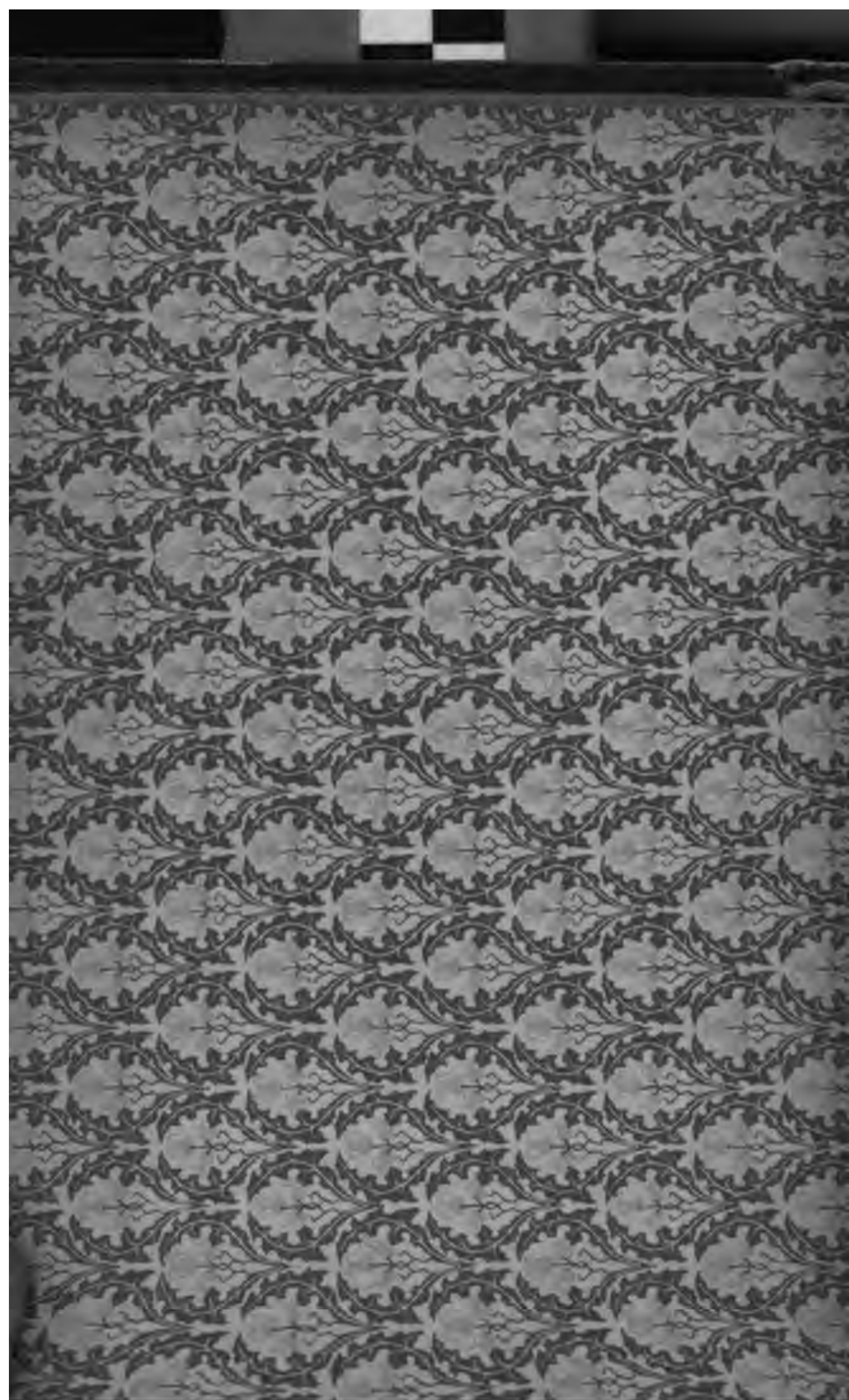
Strana

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 06295 6449

